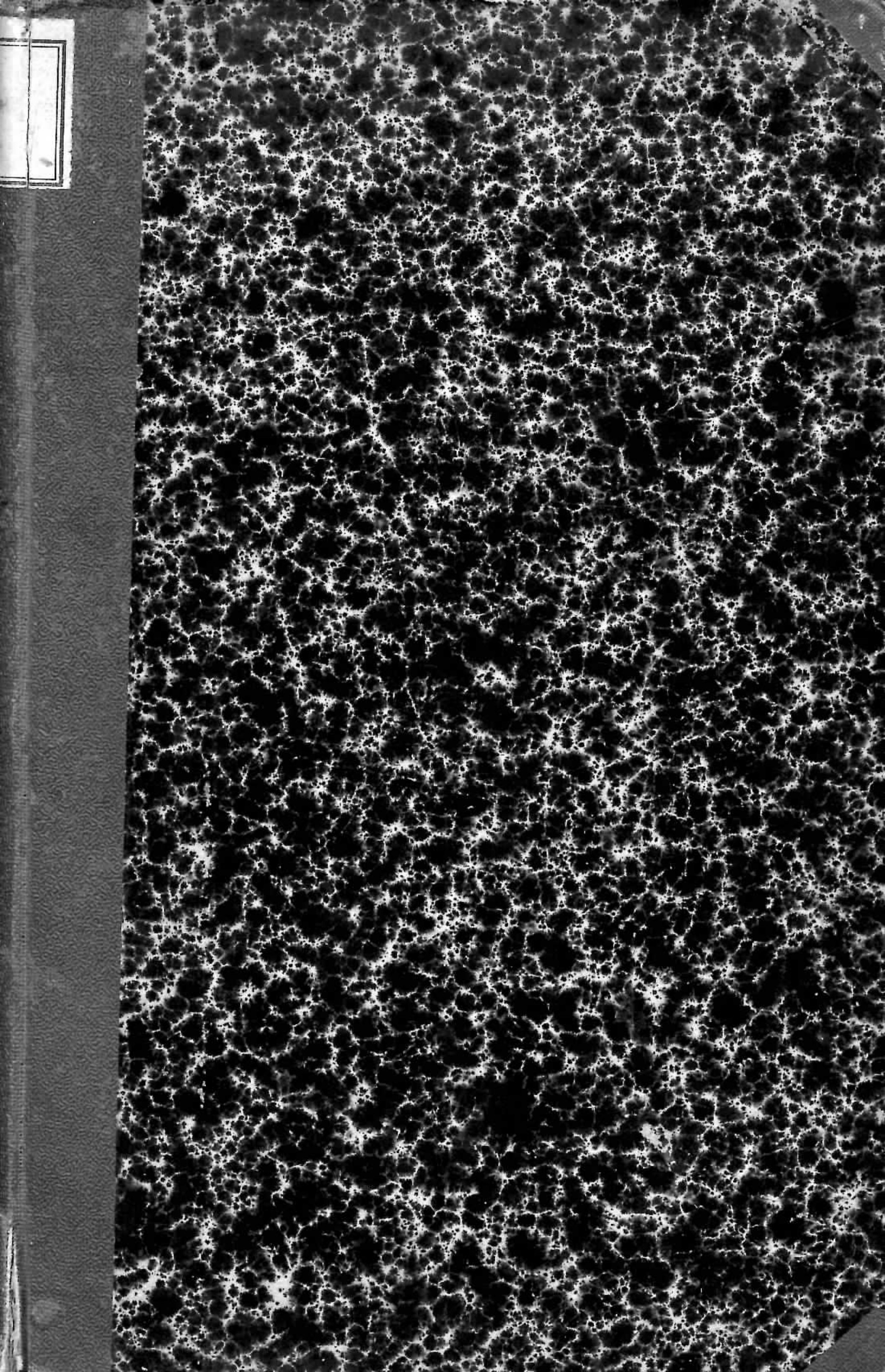

SOTONA I SOTONSKI ŠEGRTI

ILI

ŠIRENJE PROTUVJERSKOG POKRETA

SOTONA

I SOTONSKI ŠEGRTI

ILI

ŠIRENJE

PROTUVJERSKOG POKRETA

NAPISAO:

N. BATISTIĆ.

NAKLADOM PIŠČEVOM.

RIJEKA.
TISKARSKI UMJETNIČKI ZAVOD „MIRIAM".
1912.

Broj 127.

IMPRIMATUR

Segniae, 18. Aprilis 1912.

† ROCHUS VUČIĆ,
Episcopus.

NIHIL OBSTAT

P. **Bernardinus Skrivanić,**
Prov. Cap. Censor

UVOD.

Uzroci bezvjerske zaraze.

Tkogod budnim okom prati i pomnjivo posmatra postanak, razvitak i širenje današnje bezbožne i nemoralne zaraze u ljudskom društvu uopće, a naosob protuvjerskog pokreta u kršćanskoj zadruzi, ne će moći inače a da zabrinut sama sebe ne pita: Ne koraca li možda već na vas mah cijelo čovječanstvo k onaj golemoj i užasnoj konačnoj katastrofi, koja ga neižbježivo čeka, i koja je jasno i izričito najavljena i ocrtana u svetomu Pismu[1]), ali prije koje, i to kao najsigurniji i najočitiji znak, ima nastati opće odvrgnuće, apostazija, od Krsta i njegove Crkve; od njegove vjere, zakona i nauka? Na ovaj i sličan upit u istinu nitko ne može dati dovoljna a još manje tačna odgovora; ali svatko može i mora iztraživati, da li su na vidiku, ma bili i nadaleko, pojavi onog doba, o kojem se je i sami božanstveni Otkupitelj u više navrataka pred svojim učenicima bolnim srcem izrazio te ih uvjerio, da će u zadnje vrijeme, prije svojega drugoga dolaska na zemlju, prava vjera posve malaksati a ljubav u mnogima oslabiti i omlitaviti[2]). Kako je pak oštro korio Farizeje i Saduceje jer su se bavili svim mogućim tricama i nagagjanjima, a lakoumno zanemarali, da doznadu iz vanrednih

[1]) Math. 24. 43; II, Petr. 3. 10; I. Thess. 5. 2.
[2]) Math. 24. 12.

pojava, dali je On pravi i obećani Mesija[1]), tako upozoruje svakoga, da posmatra i prosugjuje neke vanredne pojave, *signa temporum*, koji bi se mogli odnašati na drugi njegov dolazak na svijet da sudi žive i mrtve[2]).

Da je jedan od vanrednih pojava i današnje stanje ljudske zadruge u pogledu vjere i morala, nije lako nijekati.

Otkada ljudstvo postoji na zemlji, uvijek je bilo zla i opačine kako u samomu izabranom židovskom narodu, tako i u kršćanskoj zadruzi, ali se i bez oklijevanja može ustvrditi, da otkada opstoji Kršćanstvo na svijetu, kritičnijega i opasnijega položaja kršćanske zadruge nije bilo nego li je današnji. Žalosni prizor, što je otrag stotinu godina podala svijetu Francuska, zaglupljena i narkotizirana od zloglasnog Voltaira i od šačice usukanih i drzovitih Enciklopedista, koji ju potisnuše i dovedoše do pravog duševnog ludila i smiješnosti, da oficijelno i *ex cathedra* zaniječe bistvovanje Boga, stvoritelja svega, što biva na nebu i na zemlji, te Mu uskrati i otkaže svaku čast i štovanje, dok gnusnoj, javnoj bludnici posagjenoj i ustoličenoj na oltaru priredi bogoštovne časti uz palenje mirisavog tamnjana, mogao bi se donekle usporediti sa današnjim mahnitim izgredima i ludastim bješnjenjem proti Boga i njegova Krsta[3]). Ali ono bijaše tek lokalni, osamljeni slučaj u cijeloj Evropi, koja se je zgražala i rumenila od srama, što se je u njoj, u doba prosvjete i napretka moglo što slična dogoditi. No, i sama Francuska, pošto se je okupala u krvi svojih sinova i vidjela porušene mnoge krasne spomenike kršćanske kulture, na vrijeme uvidje rub propasti do kojeg ju bješe potisli bezbožni vikači, bezdušni i egoistični zavodnici, te se još u zgodan čas okrene sa sklizavog puta na stazu, koja vodi k uvrijegjenom ali uvijek milosrdnom Bogu i tako djelomiče okaja i popravi

[1]) Math. 16. 4.
[2]) 24. 32. 33.
[3]) Ps. 2. 1.

nesmotreni i svetogrdni korak, kojeg se teške posljedice, nažalost, još i danas povlače i osjećaju. Danas nije Francuska sama već je cijela Evropa, što nam podava grozni ali i zagonetni prizor neobičnog bezbožnog i protuvjerskog pokreta, koji ide za tim, da svali i rine cijelo ljudsko društvo u ponor najodurnijeg ateizma i vjerske anarkije, eda postane poganije od samih starih pogana, koji su se uz svu svoju prirodnu surovost, ipak najviše i najsrčanije borili *pro aris et focis*, za čast i proslavu svojih i ako krivih bogova, i za održanje religijoznog življenja svojih sugragjana.[1])

Lozinka, prama kojoj su danas mnogi naduti i drzoviti duhovi udesili svoj razorni rad i protuvjerski cilj, jest: rušiti pod svaku cijenu, *per fas et nefas*, svaku vlast, svaki auktoritet, a naosob ustati i pobijati auktoritet samoga Stvoritelja, kojema uporito, i ako smiješno, otkazuju svaki posluh i niječu svaki utjecaj na upravljanje ljudskog udesa i uopće na uzdržanje i ravnanje moralnog i fizičnog svijeta. Sveto nam Pismo spominje doista i starodavnih bezbožnika, koji bi samo potajno i u skrovištu svojeg izkvarenog srca nijekali bitisanje Boga[2]), dapače u knjizi o sv. Jobu, pisanoj otrag tri hiljade i više godina, spominje se neka čudna vrst bezbožnika i zlikovaca, koji, ne moguć nijekati moć Boga posvudna i svevidna, jer ih mučijaše grizodušjem, te prijetnjama i kaznama odvraćaše od daljeg griješenja i pokvarenosti srca, zaklinjahu ga, da bi se sakrio i odalečio od njih, eda lakše i bezobzirnije puste mah svojoj zlobi, buduć im Njegovi zakoni i napuci postali dosadni, a za koje oni ne hoće da znadu[3]); ali nas to ne smije iznenaditi, jer se je to zbivalo u davno pretkršćansko doba, kad je kod naroda pojam o pravom Bogu bio još mutan i nekom tajinstvenom maglom ovijen, a ljudstvo nije imalo potpune božje objave, niti sv. Sakramenata, tih

[1]) Cic. de nat. deor. 1. 71.
[2]) Dixit insipiens *in corde* suo: non est Deus Ps. 52. 1.
[3]) Recede a nobis, scientiam viarum Tuarum nolumus. Job 52.1.

pravih i pouzdanih sreštava milosti, kao što nije imalo dovoljne religijozne naobrazbe, kakovu danas imadu ili mogu lako imati kršćanski narodi. Stoga je za mnoge prava ali žalosna zagonetka, kako danas, u doba prosvjete ljudskog uma; u doba najtačnijeg i najsitnijeg razglabanja, razjašnjenja i obrazloženja svih vjerskih temeljnih istina, može zavladati kod velikog broja samih kršćana prezir, nijekanje, napadanje i omalovaženje svega, što se odnosi na Boga, na njegov zakon i ustanove, pače i na samu njegovu božansku objavu, tu pravu i jedinu zvijezdu sjevernicu, koja je sama kadra da dovede ljudski rod u luku zemaljske sreće i vječitog blaženstva.

Polazeć sa načela, da svaki učinak imade svoj dovoljni uzrok i svaka posljedica svoje pretpostavke i povod, tako i neobični pojav nemoralnosti i protuvjerskog pokreta mora da imade i svoje uzroke, bilo glavne, bilo sporedne, te se svakomu ozbiljno mislećem čovjeku nameće zadaća, da ih otkrije i prouči, i po mogućnosti prikaže ih u cijeloj njihovoj odurnosti i zamašnosti. Navesti pak svekolike uzroke današnje protukršćanske zaraze i dosljedne posvemašne izkvarenosti nekih društvenih slojeva, niti je ovdje moguće, a niti potrebito, te će biti dovoljno, ako se istaknu samo neki glavniji, koji su kao klica i povod sporednima.

Kao prvi i ako ne najglavniji uzrok religijozne i moralne dekadence i nazatka krjeposnog življenja, navagja s. Ivan u svojoj drugoj Poslanici, gdje piše: *Jer su se pojavili po svijetu mnogi zavodnici*[1]), koje je i sam božanstveni Spasitelj već unaprijed bio najavio i nazvao *lažnim krstima i lažnim prorocima*[2]) *pseudochristi et pseudoprophetae.*

Iz apostolovih riječi može svatko lako razabrati i zaključiti, da imade ljudi, koji su naumice i kao od zanata postali napadači, rušitelji i skvrnitelji Krstove nauke, te si

[1]) Quoniam multi seductores exierunt in mundum II. Jo. 7.
[2]) Math. 24.

odabrali groznu i paklenu ulogu: varati, zavagjati i odvraćati druge s puta istine i pravde, te napadati, ocrnjivati i osumnjičivati sve i svakoga, koji se brine i nastoji da širi čisti pojam o Bogu i očuva religijozni značaj bilo kod pojedinca, bilo kod ljudskih zadruga. Za takove zlokobne zavodnike i smutljivce, koji su već davno izigrali svoju vjeru i zatrli svaki trzaj duševnog i kršćanskog osjećanja, Bog je dušmanin, krvnik, silni protivnik, a to stoga, što im sama pomisao na Njega, a kojoj se ne mogu oteti, mrsi račune i priječi mirno i bezbrježno udovoljenje najnižih nagona i raspaljenih strasti, pak nije nikakvo čudo, ako prama takovu svetogrdnom pojimanju i shvaćanju Boga i njegovih svojstava, udešuju svoj sotonski, razorni i često uspješni rad.

I stari zavodnici i varalice neuke svjetine o kojim piše Apostol, bili su prava slika i prilika današnjih demagoga i šarlatana, te je i njihov razorni rad i nastojanje oko rušenja vjere i morala bilo uspješno i opasno; ali nipošto ni tako ni toliko, koliko je uspješno i pogibeljno po ljudsko društvo rovarenje današnjih bezvjeraca, a to poglavito stoga, što u apostolovo doba zavodnici i lažni proroci nijesu imali niti mogli imati srestava zgodnih za varanje i zavagjanje neukih, kakovim raspolažu današnje moralne propalice. Kao glavno srestvo širenja protuvjerskih načela i razvratnih nauka, za ondašnje zavodnike i lukave varalice bila je živa riječ, usmeno poticanje i nagovaranje, bučenje i deklamovanje u raznim sastancima, a katkada, i to rijetko, i pismeni sastavci, što je sve ipak moralo ostati omegjašeno, lokalizirano i ograničeno u pojedinim gradovima i pokrajinama, i to uslijed lošeg saobraštaja i slabe komunikacije. Naprotiv današnji zasukani širitelji laži i ocrnjivanja svega, što se odnosi na Boga i na njegovu objavu, razpolažu posve drugačijim, zgodnijim i moćnijim srestvima. Štogod je ljudski um velikim naporom i žilavom ustrajnošću pronašao te izveo, da olakša čovječji udes na zemlji; da poljepša i zasladi življenje i

megjusobni saobraštaj cijele ljudske zadruge, to sve danas lukavi i sebični farizeji izrabljuju u svoje crne svrhe, za utamanjenje vjere i morala šireći svoja pogubna i zatorna načela. Štampa, taj velebni obret čovječjeg uma, postala je za njih najpouzdaniji i najmoćniji saveznik i pomagač u širenju razvratnih načela, bezsramnih laži i glupastih teorija, te u hiljade hiljada istisaka svojih odurnih, ali za njih veoma unosnih, listova, letaka i knjižica, turaju munjevnom brzinom od jednog do drugog kraja zemlje, do najzabitnijega zakutka, vaskolik otrov i poganluk skuhan i procijegjen u mutnom skrovištu pokvarenih srcâ, eda ga neuke i lakovjerne mase mogu čim prije i uspješnije gutati. Bez prigovora možemo ustvrditi, da je štampa danas kao nikada prije, obezcijenjena, prostituirana i opoganjena od silnog mnoštva spisatelja i piskara, koji se služe s njome za kvarenje i zaglupivanje ljudskog društva; za napadanje i drmanje spasonosnih vjerskih načela, bez kojih ne može opstojati moralni poredak u nijednom društvu. I doista, što je preostalo od kršćanskog nauka, ili koja je istina katoličke vjere bila poštegjena od otrovnog jezika novih pogana, a da je nijesu napali izvrćanjem, prezirom, omalovaženjem i svakojakim porugama i psovkama? Koja je ustanova katoličke Crkve ostala netaknuta od njihova otrovnog pera, a da ju njesu na stotinu načina i u bezbroj navrataka ozlogasili i oblatili? Nijedna: i premda ih tisućljetno iskustvo uči i uvjerava, da ocrnitelji i napadači brzo padaju i nestaju sa obzorja poput zadušljivog dima[1]), a da vjerske istine ostaju uvijek iste, nepomućene i neozlegjene, pače da još ljepše sjaju, čim ih se jače napada i blati, ipak kao pravi bjesomučnici ne polažu oružja, već napinju i ulažu sve sile uma i lukavstva u jalovi posao, zadovoljni samo time, što su uvjereni, da će po onoj: *calomniez, calomniez, restera quelque chose,* iz neprestanog klevetanja i nasrtanja, ipak nešto zla izvesti u ljudskoj

[1]) Sicut deficit fumus, deficiant. Ps. 67. 3.

zadruzi. To sistematično i naprasito rovarenje proti vjerskim temeljnim načelima sa strane moralnih propalica, koji se s dana na dan pojavljuju i množe kao otrovne gljive u ljudskom rasadniku, jest jedan od glavnijih uzroka današnjem nepovoljnom raspoloženju prema religiji i nemoralnom ponašanju narodnih skupina.

No, ni taj uzrok ne bi tako pogubno i razorno djelovao na svjetinu niti harao svojim posljedicama po kršćanskom vinogradu, da mu se ne pridružuje drugi, jednako opasan i ubitačan, a to je, krupno neznanje *ignorantia crassa,* t. j. neshvaćanje vjerskih istina i moralnih zakona spojeno za žalosnom apatijom i nemarom za sve, što zasijeca u duševni život, što se odnosi na nadsjetilni svijet. Zavodnici, bezbožnici i bezvjerci rade svegj i svagdje po apostolovoj riječi, koja o njima tvrdi, da sve što nijesu kadri shvatiti i razumjeti, grde i hule, a što prirodnim shvaćanjem upoznadu kao za sebe korisno, to poput glupih životinja izrabljuju na svoje pokvarenje i moralnu propast[1]).

Da je u kršćanskoj publici danas malo više zanosa za proučavanjem i poznavanjen vjerskih temeljnih načela, i ozbiljnije brige i zanimanja za sve što se odnosi na konačni i vječiti udes svakoga čovjeka, ne bi bezvjerci i slobodoumnici onako lakoumno mogli širiti megju masama svoje gluposti, sipati psosti i uvagjati razvratne nazore, niti bezobzirno i bezkažnjeno navaljivati i blatiti sve, što je sveto, nadnaravno i najmilije ljudskom srcu, a ni sami prosti puk ne bi upijao i gutao njihov otrov, niti držao za suho zlato sve bedaste potvore, što izvaljuju proti Crkvi, proti vjeri i kršćanskom moralu. No, što se danas opaža? Opaža se to, da ne samo prosta i neuka svjetina, već i viši i ugledniji slojevi ljudskog društva prihvaćaju i upi-

[1]) Hi autem, quaecumque ignorant, blasphemant; quaecumque autem naturaliter, tamquam muta animalia, norunt, in his corrumpuntur Iud. 1. 12.

jaju sve nebulozne, zamršene i protuslovne nazore, što stanoviti lakrdijaši iskrešu, tobože u ime znanosti, proti vjerskim neoborivim istinama, kojih nijesu nikada ozbiljno proučili, samo da im u puku uzdrmaju temelj i time potkopaju religijoznost i ćudoredno življenje, te se uprav mrkne pred očima, i srce trne, kad se pomisli, da se i mnogi od tako zvane inteligencije zagrijevaju i usvajaju sljepački neke nove, mutne, zamršene i neobrazložene nazore o svijetu, o postanku, udesu i zvanju čovječanstva jednog umobolnog Nitzsche-a, falsifikatora Häckel-a, materijaliste Schoppenhauera, zoofila Darwina, racijonaliste Straussa i njima sličnih meteora, koje zamagliše a ne razgališe znanstveno obzorje sa svojim literarnim radom. Ovaj žalosni pojav, jest prava zagonetka, koja se jedino može donekle odgonenuti riječima sv. Pavla, koji to smatra kaznom božjom za one, koji su imali prigodu poznati i prigrliti istinu i prama njoj udesiti svoj život, ali ne htjedoše[1]).

Da danas više nego ikada prije preotimlje mah zabluda i pobrkanost u vjerskim stvarima, *operatio erroris,,* najbolji su nam svjedok spisi tobožnjih prosvjetitelja ljudskog društva, u kojima kao od zanata ne samo izlijevaju žuč i mržnju proti kršćanskim načelima, nego skalupljuju i iznašaju najrazornije i najglupije nazore o vjerskim i religijoznim pitanjima. Postavivši se izvan kruga božanske objave i izbjegavajuć svaki dodir s njome, oslonjeni na svoj goli naravni razum, muče se i natežu, da izmozgaju kakve nove, labave osnove te izvedu čudne nove zaključke, koji bi, po njihovu mnijenju, imali zamijeniti stare ali uvijek nove kršćanske nazore, čime ne postižu drugo, već da postanu smiješni; što i sami najočevidnije dokazuju svegjernim mijenjanjem i ispravljanjem svojih

[1]) Eo quod veritatem veritatis non receperunt ut salvi fierent, ideo mittit illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio, II. Thess. 2. 10.

vlastitih teorija i hipoteza. Da ne govorimo o drugomu, budi dosta napomenuti, kako su se uprav u ovo zadnje vrijeme mnogi dali na to, da pronagju i označe pojam religije, koja im, regbi, dava najviše brige, ali, dragi Bože, koliko se tu opaža pobrkanja, netačnosti i bezmisla! Moglo bi se navesti stotinu definicija religije, što nam novotarci nekim svečanim *aplombom* hoće da narinu, a da ni jedna ne ističe bitnost niti same naravne religije, do koje i prosti čovjek svojim zdravim razumom, dašto ne posve jasno i čisto, može doprijeti. Zato i glasoviti Laktancije kaže, da je religija neka nužna posljedica promatranja svijeta. I doista: što je naravnije i logičnije nego iz nekih pojava općenitih i u prostoru i u vremenu zaključiti, da to nijesu nešto slučajna, već izraz temeljnih zakona prirode sazdane od premudrog nekog zakonodavca i gospodara prirode? Zato i sv. Pismo upisuje u neoprostivi grijeh krivobožcima, što su se puštali zamamiti ljepotom stvorova te ih obožavali, a ne marili podići se sa svojim umom do Onoga, koji je izvor svake ljepote i sama Ljepota[1]). I slavni Cicero jasno veli da čovjek svojim prirodnim umovanjem može lako zaključiti, da opstoji neko vrhovno nadnaravno Biće, koje je sve stvorilo i sve upravlja[2]). Ako pak čovjek do tog spoznanja Boga dolazi svojim razumom, zato jer je religija čovječjoj naravi prirogjena, može lako upoznati i dužnosti, koje ima prama Njemu i na kojima se temelji prava religija, o čemu lijepo govori Laktancije kad piše da čovjek duguje Bogu, stvoritelju svijeta, od koga je pri-

[1]) Quorum si specie delectati, deos putaverunt: sciant quanto his dominator eorum speciosior est. Speciei enim generator haec omnia constituit. Sap. 3. 5.

[2]) Quid enim potest esse tam apertum tamque perspicuum, cum caelum suspeximus caelestiaque contemplati sumus, quam esse aliquod numen praestantissimae mentis quo haec regantur? Quem invocant omnes et dominatorem rerum et omnia nutu regentem, et patrem divumque hominumque et praesentem ac praepotentem Deum. Cic. de deor. nat. II. 2.

mio tolika dobročinstva, zahvalnost i štovanje, jer je sa Bogom u nekom savezu, svezan vezom ljubavi[1]). U tom se slaže i sv. Augustin, po kojemu je religija vez i naravna ovisnost čovjeka od Boga, koju ovisnost čovjek spoznaje, a iz nje onda proistječe i ljubav Boga[2]).

Dok tako, po mnijenju najvećih poganskih i kršćanskih veleuma, svaki razboriti čovjek svojim prostim, prirodnim umovanjem može doći do zaključka, da kad opstoje stvorovi, *mora* da opstoji i njihov Stvoritelj, i da izmegju stvora i Stvoritelja nastaje nužni odnošaj ovisnosti, ljubavi, strahopočitanja i štovanja, u čemu se i sastoji bitnost objektivna religije, novi nadri filozofi, u svojim definicijama religije niti spominju kakva odnošaja ovisnosti i ljubavi izmegju Boga i njegova stvora, od bojazni možda, da ne bi time pokazali da i sami vjeruju u bivovanje osobnog Boga, već izvaljuju takove nezgrapnosti, da se normalnom čovjeku vrti pred očima. Tako n. p. P. Regnaud kaže, da su prvi oblici religije bili *„početni ateizam.* l' atheisme initial"; Brinton i Rovul de la Grosserie drže, da je bio pravi *nihilizam.* Darwin je opazio i tvrdio, da su počeci religije postali kod pasa, a *„učenjak"* Häckel drži, da je religija nastala iz „socijalnih nagona životinjskih". Drugi misle, da je religija nikla u snu, u pijanstvu, da je plod halucinacije[3]). Neki opet da je objektivacija, projekcija, materijalizacija duševnih predožaba[4]). Imade ih takogjer, koji uvigjaju objavu religije u *apoteozi* čovjeka, u *satanizmu* ili štovanje sotone, to jest, u pravom antiteizmu. Antiteizam se pak najbolje ostvaruje u seksualnoj religiji,

[1]) Hac conditione gignimur, ut generati nos Deo iusta et debita obsequia praebeamus, hunc solum noverimus, hunc sequamur; hoc vinculo pietatis Deo et *religati* sumus; unde ipsa religio nomen accepit. Inst. div. IV. 28.

[2]) Religio est modus cognoscendi et colendi Deum. Aug. de vera rel. c. 55. n. 113.

[3]) Lefévre: La religion XXIII.

[4]) Stein. Die soz. Frage, 155.

u *komizmu,* u *sekularizmu,* u *budizmu* i u *teosofiji*[1]). Slobodnozidarska pak vjera, kako kaže framasun Pike, jest vjera, što je uči priroda i razum; a prava vječna, općenita objava jest ona, što je u vidljivoj prirodi nalazimo izraženu[2]). Kako se vidi, u nijednoj od navedenih oznaka religije nema ni spomena o Bogu niti o božjem štovanju i ljubavi, jer je, kako veli Duh sveti, za bezbožnika i sama pomisao na božje štovanje, postala odurna i mrska: *Execratio autem peccatori, cultura Dei.*[3])

Ako dakle novotarci uz vas napor i tiještenje svojih moždana ne mogu nam dati pojma ni o samoj naravnoj religiji, tim će još manje uvidjeti bitnost nadnaravne vjere i shvatiti pojam prave kršćanske religije, koja se *temelji na božjoj* objavi i evangjeoskoj nauci. Zabačivši Krstov nauk, ovakovi ljudi kuju i snuju svakojake nazore, koji su u oprjeci sa vjerskim istinama ili njihove negacije, tako da se o njime može reći punim pravom da: *quaecumque quidem ignorant, blasphemant.*[4]) Žalosno je pak što se za takovim mlatiocima prazne slame zavagjaju i zanose i mnogi katolici, za koje, regbi, više vrijede Nitzschei, Häckeli, Darwini, Lombrozi i njima slični, nego od Boga nadahnuti sv. Apostoli i mnogobrojna falanga svetih Otaca, crkvenih učitelja, koji i svetošću življenja, i dubokim umom, i neprekidnim doživotnim učenjem razjasniše i obrazložiše svestrano svaku i pojedinu vjersku istinu, te sjaju i sjati će kroz sve vijekove na crkvenom obzorju kao stalne zvijezde sjevernice, pram kojima mora upirati svoje oči svaki, koji želi govoriti i raspravljati o Krstovoj vjeri i uopće o religiji.

Da je današnjem žalosnom pojavu posvemašne dekadence moralnog življenja mnogo doprinijela svojevoljna i-

[1]) A. Dulaure, Divinités génératrices.

[2]) The inner Sanctuary 1867, 574.

[3]) Ecclus I. 32.

[4]) Jud. 1. 10.

gnorancija, nehaj i nemar za kršćanski nauk, koji se opaža kod mnogih katolika, lako se može svaki uvjeriti, ako samo pogleda, u što danas ulažu i troše svoje umne sile. Mora da svakomu upade u oči, što uz toliko zanimanje za sve pozitivne i prirodne znanosti; uz grozničavo praćenje svih fizičnih, hemičnih, geoloških, bioloških i mehaničkih otkrića; uz cijepidlačenje i sitničarenje u svim pitanjima, koja se tiču politike i narodne ekonomije, rijetki su ipak, navlaš kod nekih naroda, oni, koji bi se ozbiljno bavili sa proučavanjem najglavnijih vjerskih istina, moralnih zakona ili promatranjem divnog postupka Božje providnosti u upravi svemira i ravnanju čovječeg udesa. Tu je zavladala neka grobna tišina, ubitačna stagnacija, sudbonosno mrtvilo naosob kod inteligentnijih slojeva, te izgleda, kao da misle, da se vjerske stvari njih i ne tiču, već da spadaju jedino u djelokrug crkvene vlasti i uopće katoličkog klera, kao da su samo crkovnjaci pozvani, da odgovaraju Bogu ne samo za svoja nego i za tugja djela, dok svakómu bez iznimke visi nad glavom, kao Domoklesu mač, božanska izjava, da će se na sudu odmjeriti svakomu prama njegovim osobnim djelima[1]). Jedinu povoljnu i hvalevrijednu iznimku u današnjem religijoznom mrtvilu i vjerskom indiferentizmu opažamo kod prave protestanske inteligencije, gdje se najbiraniji umovi i učenjaci ne zadovoljuju sa prostim nijekanjem i preziranjem svega, što nije protestansko ili što se ne slaže sa njihovim vjerskim nazorima i načelima, već ulažu sve svoje umne sile u istraživanju i proučavanju najdubljih tajna i istina svoje i katoličke vjere, eda dogju do potpunog i sigurnog spoznanja prave religije, koja je kadra i dovoljna da umiri sve zahtjeve ljudskog srca i da razgali svaku i najmanju dvojbu; pak se skoro svagdano opažaju sjajni prizori, gdje se i najglasovitiji umnici vraćaju osvjedočeni u krilo katoličke Crkve, te prave i jedine čuvarice čiste božje Objave, te

[1]) Tunc reddet unicuique secundum opera eius. Math. 16. 17.

postaju njezini najodaniji sinovi i ures. O tomu pruža rajrječitiji dokaz mjesečni list: *Manuel des Missions*, u svojem izvješću od godine 1909, gdje brojkama izpostavlja, kako je kroz samih deset godina (1899.-1909.) prešlo na katoličku vjeru: 446 pastora (dušobrižnika), 417 narodnih zastupnika i parlamentaraca; 129 odvjetnika i jurista; 205 časnika kopnene i 36 pomorske vojske; 162 novinara i spisatelja; 69 liječnika, 66 članova plemićkih porodica, dok svake godine poprječno ostavlja protestansku vjeroispovijed oko 100.000 drugog pučanstva. Tomu pokretu Protestanata prama katoličkoj Crkvi doprinaša najviše dobra dnevna štampa, a naosob silno raširena Smotra: *The Lamp*, u kojoj se učeno i svestrano razlažu, razjasnuju i obrazložuju pojedine vjerske istine.

Naravski, da će mnogi primjetiti, da je u isto razdoblje i sa katoličke strane prešlo ih nemalo na protestantizam, osobito uslijed organizirane agitacije: *Los von Rom*, ali toj primjedbi, koja je donekle umjesna, možemo dodati i opasku jednog anglikanskog episkopa, koji u nekom odličnom sastanku nije se ustručavao kazati: „Mi Protestanti podajemo katolicima suho zlato, a u zamjenu primamo zargjalo i izrabljeno željezo". Da nepoznavanje i dosljedno zanemarenje vjerskih istina, kao drugi uzrok moralnog nazatka, mora da upliviše ubitačno i razorno na ćudoredno življenje, ne treba isticati, jer nam to najbolje dokazuju iskustvo i ružne posljedice.

Ne može se ipak nijekati, da ih ima, koji marljivo prate razvoj religijoznog života te se bave i katoličkom literaturom, ali ako se samo u njoj ne ističe preveć auktoritet sv. Pisma, tog neizcrpivog i pravog izvora božjeg nauka. Oni vole rasprave, gdje samo čovječji um ima prvu riječ, pak što ne mogu svojim umom shvatiti, jer tajinstveno, objavljeno i nedokučivo slabom ljudskom razumu, to naprosto zabacuju kao protuznanstveno, mjesto da se u poniznosti srca podvrgnu višem božjem auktoritetu, koji nam jamči za istinitost svega, što nam u pogledu

vjerskih istina predočuje sv. Pismo. Takovo proučavanje vjerskih istina i moralnih načela jest velika mana, kao što je mana katoličkih spisatelja, bili oni crkovnjaci ili svjetovnjaci, koji u svojim djelima i raspravama ne uporabljuju dovoljno dokaze iz sv. Knjiga, već se više oslanjaju na svoj ili tugji auktoritet nego na onaj sv. Pisma, kako što su se oslanjali sv. Oci i crkveni učitelji, kojih su spisi iskićeni i ukrašeni bezbrojnim navodima iz sv. Pisma i kojima su osvijetlili vjerske istine i očuvali ih od svake natruhe. Možemo bez straha ustvrditi, da kad se protestanti, kako su danas raspoloženi, ne bi držali Biblije i da ju kao najmiliju knjigu ne čitaju i proučavaju, postali bi zgoljni ateisti. Ljudska je logika dobra, ali nije uvijek nepogrješiva niti uvijek i za svašto dostatna; a tu njezinu nedostatnost može jedino sv. Pismo nadoknaditi, te zato za svakoga vrijedi Isusova preporuka: *scrutamini scripturas*[1]).

Imade ih pak koji bi htjeli pronaći treći glavni uzrok nazatku i mlitavilu kršćanskog življenja u djelovonju i držanju samih crkvenih organa, koji se, po njihovu mnijenju, ne drže strogo Krstova nauka, ili što ne popuštaju ni za dlaku od stare crkovne stege, ili što prekoračuju svoj djelokrug, te s crkvenoga silaze na polje politike, pak se više skrbe za svjetske, nego za vjerske interese. Tako umuju mnogi; no, taj se prigovor ne smije ni lakoumno odobriti, niti ga naprosto odbiti kao uvrjedljiv i neumjesan, već treba pri tomu uzeti u obzir i Crkvu uopće i njezine službenike ili organe napose. Katolička Crkva kao takova i kao božanska ustanova, uvijek je od svojeg postanka vršila, te će i do svojeg prestanka na zemlji vršiti od Krsta joj označenu zadaću i odregjenu spasonosnu misiju, niti je kroz dugi niz vijekova popustila, niti može za vlas popustiti u svojim temeljnim načelima vjere i morala. U tomu je ona nepomična i nepokolebljiva, kao što je nepomična i nepromjenjiva svaka božanska istina i ci-

[1]) Jo. 5. 39.

jelokupna božja Objava; te ono što su u najdavnije doba Crkve učili apostoli, rimski Pape i biskupi kao: Atanazije u Aleksandriji, Zlatoust u Carigradu, Ambrozije u Milanu, Augustin u Hiponu, Ciprijan u Kartagu, Ćiril u Jeruzolimu, Bazilije u Cezareji i mnogi drugi, to isto uče i danas svi katolički biskupi, bili oni u Beču, Parizu, Londonu, New-Yorku, Melbournu, Pekingu ili Tokiju. U vjerskom su nauku svi suglasni premda ih dijele nedogledne dalečine i da se nijesu nikada ni čuli ni vidjeli, niti lično kada sastali. Cijelo djelovanje katoličke Crkve uz vanrednu revnost i požrtvovnost svojih službenika; uz goleme svakovrsne protivnosti i zapreke, bilo je i biti će uvijek namijenjeno promaknuću i procvatu kršćanskog i krjeposnog življenja; suzbijanju svake poplave nemorala i uopće upravljeno na spas i dobrobit svojih vjernika. Da ne bi bilo drugoga nego samo njezino *Misijonarstvo*, kojim nastoji da unese i u najzabitnije zakutke zemlje evangjeoske istine i pravu kršćansku kulturu, katolička bi Crkva morala pobuditi svačije udivljenje; ali osjem misijonarstva, tko bi mogao prebrojiti sve, što je ona uradila i uvijek radi na korist ljudskog društva po cijelome površju zemlje, samo da uvede, očuva i ukrijepi kršćanski duh i pravu ljudsku naozbrazbu? Koliko jada i muke, truda i samoprijegora ne podnose njezini poslanici, eda vjernike odvrate sa krivog i navrate na pravi put krjeposti? Ako pak gdjegdje vas napor i živo nastojanje ostaje bez željenog uspjeha, ne smije se zato okrivljivati Crkvu niti njezine službenike, već tražiti tomu uzrok u osobitim okolnostima i držati uvijek na pameti onu sv. Pavla: *„Ja sam sadio, Apolo je zalijevao, ali je Bog sam učinio da bude ploda“.*[1]) Pak i najsvetiji božji i crkveni trudbenici ostali su često razočarani gledajuć loš uspjeh svojeg truda, nastojanja i velikih žrtava, kojima se podvrgoše za dobro iskrnjega, ali zato niti su klonuli niti smjeli klonuti duhom, već podvostručiše revno zanimanje

[1]) I. Kor. 3. 6.

za spas duša. A i sami božanstveni Učitelj, Isus, usprkos trogodišnjeg neprestanog i napornog podučavanja, opomena i groznih prijetnja, usprkos ljubeznih obećanja vječne slave i bezbrojnih velikih čudesa, nije postigao megju okorjelim i iskvarenim Židovima najbolji uspjeh dok još življaše na zemlji, jer je premalen, ili bolje, neznatan bio broj onih, koji su prigrlili Njegov nauk, budući da je pravi, posvemašni uspjeh imao polučiti tek poslije svoje smrti na križu, što je i sam priznao i najavio malo prije nego je umro raspet na križu.[1])

Ako se pak gdjekoji crkovnjak, zaboraviv za čas pravu i strogu dužnost svojeg zvanja, ali svijestan, da je ne samo službenik Crkve, nego i član ljudskog društva, zagrijava i za svjetske i političke interese, osobito u današnje doba, kad je sve slojeve obvladala politička trzavica, to ne može niti smije baciti crnu sjenu na cjelokupno djelovanje katoličke Crkve niti na njezine spasonosne ustanove, jer su to iznimke, kojih je uvijek bilo i biti će u svakom stališu ljudi, te po tomu i ne mogu biti pravim i glavnim uzrokom općemu nazatku i dekadenci kršćanskog življenja. Treba dakle segnuti dublje i potražiti četvrti, možda najglavniji uzrok, današnjem bezvjerju, dosljedno nemoralnosti u kršćanskoj zadruzi, a taj nije drugi nego veliki upliv Sotone na ljudsko društvo i na njegovo djelovanje. Na temelju tvrdnje od samog Spasitelja izražene u priči o *Sijaču*,[2]) da neprijatelj dogje sijati kukolj usred pšenice kad ljudi spavahu, možemo zaključiti, da utjecaj sotone na ljudsku zajednicu raste čim ljudi postaju mlitaviji, nehajniji i nemarniji za vjerske istine i za evangjeoski nauk. Kao što vojnik koliko je više izvježban u bojnom oružju, tim je sigurniji ispred nasrtaja neprijatelja; tako i čovjek, koliko je stalniji u vjeri, tim je nepristupačniji stri-

[1]) Et ego, cum exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipsum Jo. 12.

[2]) Math. 13. 24.

jelicama paklenog dušmanina. Studeno i suho ljudsko srce jest najprikladnije tlo, na kojem sotona pobire najobilniju žetvu. Sotona je doista uvijek imala utjecaja na ljudski rod, jer je u njemu bilo uvijek zla i opačine, ali taj utjecaj nije bio uvijek jednak, već ograničen ili pripušten od Božje providnosti prama različitom djelovanju ljudi i prama vrsti grijeha, i to katkada pripušten kao kazan, katkada kao opomena i lijek, eda se ljudi osvijeste i povrate na krjeposno življenje.[1]) U današnje pak doba odskače osobita *vrst* grijeha, t. j. obvladao je dobrim dijelom ljudi grijeh *uma, peccatum spirituale* ili oholosti, koji je vrhunac i *non plus ultra* čovječje zlobe, te graniči, da ne rečemo, istovjetuje se, sa grijehom same sotone te je istodobno i korijen i povod svim drugim grijesima.

Mi danas opažamo, gdje mnogi tako zvani neodvisni duhovi, ali pravi sotonski šegrti javno ispovijedaju, da ne priznaju natprirodni i nadsjetilni svijet, te naprosto ne samo niječu svaku nadnaravnost i nadsjetilnost; već ne trpe ni onih koji ih priznaju, te nastoje, da ih svim mogućim načinima i srestvima od vjerovanja u nadsjetilni svijet odvrate. Imade ih pak i koji su preuzeli za se kao najmiliju zadaću, ili bolje sotonsku zabavu, jurišati na sam pojam Boga i na njegove svetinje, eda uguše, kad bi bilo moguće, u drugima svako religijozno čustvo i utrnu svako bogoštovje. Uzaludan napor; ali svakako grozan primjer, što takovi ljudi svagdano pružaju. Jer ako se može donekle shvatiti i pojmiti, da se čovjek uslijed svoje slabe naravi i pokvarene ćudi može okaljati i sa svim sedam glavnih grijeha, i ugagjajuć na vas mah svojim neukroćenim strastima i niskim nagonima i pohotama postati poživinčen kao *equus et mulus, quibus non est intellectus*,[2]) teško će ipak tko moći razumjeti, kako su neki ljudi, koje još božje sunce

[1]) Utinam saperent, et intelligerent et novissima providerent. Deut. 32. 29.

[2]) Ps. 39. 9.

ogrijava svojim zrakama na zemlji, mogli doći do takova duševnog sljepila i ludila, da zametnu očajnu borbu protiv samoga Stvoritelja vidljivog i nevidljivog svijeta, te drzovito i uporno voditi direktno ili indirektno rat protiv svega, što diše duhom božjim; protiv Crkve i oltara, protiv svećenstva i bogoštovja, te tražiti u svojem bjesnilu zatomljenje i iskorijenuće kršćanskih ustanova i kršćanske kulture; ugušenje svakog katoličkog pokreta i svakog religijoznog osjećaja, u jednu riječ, ustati proti *Gospodu i Krstu njegovu.*[1]) Imade na svijetu bezbroj ljudi, koji se bave svakovrsnim zanimanjem, jer neki se dadu na znanstveno polje, neki na ekonomično; mnogi su činovnici, odvjetnici, bilježnici, vojnici, pomorci, zanatnici, redovnici, sveštenici, koji svi sačinjavaju razne starliše u ljudskoj zadruzi, pa ipak nijedan nije trn u oku moralnim propalicama osjem svećeničkoga, te jedino na nj siplju svoje strijelice i svoje poruge, a to zato, jer se bavi naosob stvarima, koje se odnose na bogoštovje. Da se kakogod to protumači, treba pomisliti, da tu ima svoj prst neka viša, moćna i tajna sila, kojoj su se mnogi postavili pod kiriju i na posvemašnje raspoloženje, te ih ona vodi i hrabri u toj svetogrdnoj borbi. Ta sila pak i taj mûkli pokretnik ne može biti drugi već sotona, pravi i vječiti protivnik Boga i jedini uzročnik svakoga zla, te se donekle i današnjim šegrtima sotone, koji idu za tim, da šire sotonsko a pobijaju i obaraju Krstovo kraljevstvo na zemlji, mogu primijeniti riječi božanskog Otkupitelja, koje je dobacio Židovima malo prije svoje smrti: *Vi ste djeca gjavla, i hoćete da vršite želje vašega oca.*[2])

Ako je dakle i sam Spasitelj raskrinkao židovske farizeje, koji su se tvrdokorno opirali Njemu i njegovu

[1]) Ps. 2. 2.

[2]) Nunc autem quaeritis me interficere, qui veritatem vobis locutus sum. Vos ex patre diabolo estis, et desideria patris vestri vultis facere Jo. 8. 40—44.

nauku te ih nazvao sinovima gjavla, to se još zgodnije mogu okrstiti takovim svi, koji slijede farizejske stope i koji nišane na sve, što je Isukrst učinio i ustanovio za spas cijelog čovječanstva. Crniji udes doista, izim udesa osugjenika u paklu, ne može se pomisliti na zemlji, nego li je udes čovjeka, koji se je toliko odalečio od Boga, da postane orugjem sotone i vršiteljem gjavolskih namjera. Takov udes nosi na sebi obilježje božje kazne, te se može i o današnjim urotnicima protiv Krsta i njegove Crkve ustvrditi sa sv. Pavlom: *Tradidit illos Deus in reprobum sensum* da ih je Bog pustio nek se kaljaju u glibu nečistoće,[1]) i da su postali robovi grijeha.[2])

Današnja protuvjerska borba, koju su zametnuli bezbožnici i moralne propalice, može se naprosto nazvati borbom izmegju sinova božjih i sinova sotone, ili bolje, izmegju sotone i Krsta, te premda nema dvojbe o konačnoj pobjedi, koju će Krst izvojštiti nad sotonom, ipak moramo priznati, da danas sotona polučuje mnogo uspjeha uslijed svojeg velikog utjecaja na čovječanstvo i ogromnog broja svojih šegrta i saveznika, koje kupi izmegju onih, koji su se od bludnika prometli u bezvjerce.[3])

Da je u današnje doba velik i vanredan utjecaj sotone na ljudsko djelovanje, to je uvidio i sam vrhovni Poglavica katoličke Crkve, veliki Lav XIII., koji se je godine 1886. zato i odlučio, da propiše cijeloj Crkvi posebnu molitvu, da se izgovara poslije svake tihe sv. Mise i u kojoj se zazivlje pomoć i obrana sv. Arhangjela Mihajla, Poglavice angjeoskih četa, proti zlobnosti i zasjedam sotone i drugih zlih duhova, koji obijaju svijet na upropašćenje duša. Ova važna naredba vrhovnog Poglavara Crkve nije samo najbolja potvrda za bivovanje zlobnih paklenih sila i njihova upliva na čovječje djelovanje, već je i ozbiljna

[1]) Rom. 1. 28.

[2]) Quia omnis, qui facit peccatum, servus est peccati Jo. 8. 34.

[3]) Prius incesti, tunc increduli. S. August.

opomena za svakoga eda otvori oči, te se stavi na oprez proti silnim napastima sotone i njezinih saveznika i dosljedno lati se moćnih srestava, eda bude mogao oprijeti se i odoljeti napasti. Ali prije nego se tko lati srestava obrane i uspješnog rvanja protiv neprijatelja, treba najprije da po mogućnosti dobro upozna njegovu moć, ćud, oružje, strategiju i svu bojnu njegovu spravu. Prvi i najmoćniji din-dušmanin Boga i čovjeka jest satan (sotona), poglavica zlih duhova, o kojem Spasitelj tvrdi, da je već pri svojem postanku bio i jest ubojica ljudi i lažac; koji se nije održao u istini i u kojemu više ne može biti istine.[1]) Premda se iz ove Spasiteljeve tvrdnje može razabrati, kakva je narav, ćud i težnja sotone u pogled ljudskog roda, ipak ne će biti suvišno pozabaviti se malko opširnije svojstvima božjeg i čovječjeg protivnika; otkriti njegovu osobitu strategiju i silna srestva, što upotrebljuje na zator svega, što se odnosi na proslavu i štovanje Boga i na spas ljudskog roda. Istina, svi skoro dušobrižnici opominju često svoje vjernike, eda se čuvaju gjavla; upozoruju ih i na gjavolske napasti, ali ih je preveć malo, koji bi se usudili progovoriti puku navlaš o gjavlu, i to ne kao o nekom apstraktnom pojmu i pomišljenom strašilu, već kao o *realnom, osobnom, postojećem* stvoru. Ja barem, premda sam kroz dugi niz godina slušao mnogo propovjedalaca, nijesam se još namjerio na govornika, koji bi izabrao za predmet svojeg govora osobnost i realno bistvovanje gjavla, te ocrtao crna njegova svojstva. Nešto dakle ova okolnost, nešto pobuda vrhovnog glavara Crkve, a nešto i blezgavo piskaranje nekih novina i dnevnika, koje je unajmila i uzela pod kiriju protukršćanska *Alliance izraelite,* i u kojima se napada, ruži i bagateliše sve, što uči katolička Crkva, potaklo me je, da pokušam štogod kazati o egzistenciji i svojstvima sotone i uopće zlih duhova, i to prama nauku sadržanom u sv. Pismu staroga i

[1]) Ille homicida erat ab initio et in veritate non stetit, quia in eo non est veritas Jo. 8. 44.

novoga Zavjeta, kojeg se drži i katolička Crkva i kršćanska predaja. Možda će se ipak komugod pričiniti čudnim ovaj moj naum, tim više, što sam se dosele, i ako malo, bavio opisima Života Svetaca, ali će donekle naći moju namjeru opravdanom, kad se uvjeri, da naši mladi, moderni ljudi u svojim *stručnim* listovima niječu ne samo porazni utjecaj gjavola na ljudsko djelovanje, nego bi nas htjeli poučiti i uvjeriti da gjavao i ne opstoji. Tako „Hrvatski Djak" II. 66. kriči: *Moderni čovjek nije više izvržen napadajima vraga;* dok mu „Hrvatski Narod" br. 21. (1907.) sekundira i kaže: Niti će odnijeti čovjeka vrag, jer vraga i *nema.* Da su ovakovi novi i surovi dogmatičari ne samo na moralnu propast, već i na sramotu hrvatskomu narodu, svak će lako priznati, kad samo promisli, da to njihovo pisanje nema drugog cilja, nego da uzdrmaju pravu vjeru u našem dobroćudnom narodu i da nasite gladan želudac, kojemu nijesu znali, ili ne mogli, naći utjehe kakvim poštenijim, plemenitijim ali napornijim radom, već se dali na komodno opisivanje prljavštine i opoganjivanje svega, što je sveto, uzvišeno i spasonosno po ljudski rod. Buduć da predmet radnje spada djelomice u krug nadsjetilnih i apstraktnih pojmova, nije ga lako obraditi i razjasniti kako što bi trebalo, ali ću ipak uznastojati, da ga po mogućnosti učinim što razumljivijim i shvatljivijim i nižoj ruci pučanstva, te gdjegdje i žrtvovati oblik govora razgovjetnosti pojma.

Bitnost duhova.

Sve temeljne vjerske istine ili dogme, koje katolička Crkva predlaže da vjerujemo, oslanjaju se na božjoj Objavi sadržanoj u sv. Pismu i na kršćanskoj neprekinutoj i nepomućenoj Predaji, i stoga od svih katolika moraju biti prihvaćene i držane kao od samoga Boga objavljene, nepromjenljive, apsolutne istine. Odbaciti ili tvrdokorno nijekati i jednu samu takovu istinu, isto je što i zabaciti sve ostale, i time prestati biti članom Isukrstove

Crkve; jer su sve temeljne istine katoličke Crkve tako usko i nerazriješivo megjusobno spojene, da sačinjaju jednu cjelovitu istinu, koja se ne da ni cijepati ni sakatiti, tako da tko zabaci jednu, zabacuje sve,[1]) buduć su svekolike iste vrijednosti i zamašnosti za sve vjernike. Jedna od takovih temeljnih istina katoličke vjere, koja se sadrži u u božjoj objavi i koja potpuno odgovara zahtjevima zdravog ljudskog razuma, jest egzistencija, bitisanje, duhovnih, nevidljivih bića ili nadsjetilnog angjeoskog svijeta; jer istom sigurnošću kojom katolička Crkva ispovijeda, vjeruje i uči, da opstoji *jedan* svemogući Bog, vjeruje i uči, da opstoji realno i bezdvojbeno i svijet nevidljivih duhova, kad u prvom članku Apostolskog Vjerovanja ili Simbola, proširenog u Nikejskom Saboru, ispovijeda preko sv. Mise, tog najuzvišenijega čina bogoštovja, da vjeruje u jednoga Boga, Stvoritelja neba i zemlje; sviju *vidljivih i nevidljivih bića.* Svi sveti Oci i crkveni naučitelji uče jednoglasno isto, što i Crkva; a Augustin izričito kaže, da je vjerovanje u nadsjetilni svijet duhova član ili dogma katoličke Crkve, o kojem nitko ne smije dvojiti.[2]) Još se jasnije izrazuje o tomu četvrti Lateranski sabor kad veli: „Bog je svojom Svemoći stvorio iz ništa dvije vrsti stvorova, duhovnu i tjelesnu t. j. angjeosku i zemaljsku, a zatim ljudsku narav, koja se sastoji od obiju (duše i tijela).[3]) Da je pak vjerovanje u egzistenciju duhova osnovano i zajamčeno u božjoj Objavi, svjedoče nam najbolje svete knjige staroga i novoga Zavjeta, u kojima se prečesto spominju dobri i zli duhovi, angjeli i gjavli; pače su nekoji označeni vlastitim imenima, a osjem toga zabilježene su i mnoge prikaze angjela (Angelo-phaniae) u čovječjoj podobi. Ali i

[1]) Qui offendit in uno, offendit in omnibus. Jak. 2. 10.

[2]) Esse angelos novimus ex fide, nec inde dubitare fas est.

[3]) Qui sua omnipotenti virtute . . . utramque de nihilo condidit naturam, spiritualem et corporalem, angelicam videlicet et mundanam, ac deinde humanam ex utraque consistenten.

sam čovječji um i ne oslanjajuć se na Objavu, može zaključit, da opstoji nadsjetilni svijet duhova i to dvojako:

1) *a priori:* Nije nemoguće da opstoje čisti duhovi, dapače to dolikuje savršenosti stvaranja i donekle zahtijeva naravna posljedica stvaranja svijeta; jer bi bila prava smjelost pomisliti, a još veća ustvrditi, da je premudri i svemožni Stvoritelj izcrpio svoju osnovu i dokončao granice stvaranja time, što je stvorio čovjeka sastavljena od duha i tijela; već se svakomu nameće stalno uvjerenje, da je stvorio još uzvišenijih i plemenitijih stvorova, a to čistih, prostih od svake materijalne sastavine t. j. duhova, koji imadu razum i volju ali tijela nikakova. Čovjek, koji se sastoji od duše i materijalnog tijela, može se i mora smatrati sam spojnim člankom izmegju vidljivog i nadsjetilnog svijeta, te kako je po svojoj dvovrsnoj sastavini, duši i tijelu *iznad* sviju materijalnih, tjelesnih stvorova na zemlji, tako je *ispod* sviju razumnih stvorova nadsjetilnog svijeta ili duhova.

Opstojanje čistih, nematerijalnih bića odgovara potpuno i božanskomu redu stvaranja svemira, po kojemu je od vječne mudrosti udaren i izveden takov sklad i tako harmonično stupnjevanje u stvorovima, da od najuzvišenijega na nebu silazi do najneznatnijega i najsitnijega na zemlji. Čovjeku je napokon, i ako za kratko vriieme, opredijeljena zemlja za boravak, te bi bila prava bezumnost držati ga, da je on vrhunac i kruna svega stvorenja, i da nema stvorova mnogo odličnijih i savršenijih od njega. U prilog vjerskoj istini i vjerovanju u opstojanje duhova, dolazi i teološki dokaz; jer buduć Bog iz svoje bezmjerne dobrote odlučio stvoriti svijet, hotio je da se u stvorovima odraze i odsjevnu porazmjerno njegova svojstva i izvrsnosti: dobrota i ljepota; mudrost i ljubav, u jednu riječ i ako nepotpuno, Njegova slika. Ali nijedan zemaljski stvor, pak ni sam čovjek u naravnom svojem stanju, ne može biti dovoljan odraz Božje slike, razuma i volje, već se to može najbolje odraziti u razumnom, inteligentnom

čistom i nematerijalnom stvoru t. j. u angjelu, koji uslijed svojeg razuma i volje najzgodnije predstavlja i odaje božju volju i stvaralački um po kojem je bio stvoren svemir.[1])

2) *A posteriori* se može pak zaključiti, da opstoji svijet duhova, ako se uzme u obzir tradicija svih naroda i to od najdavnijih vremena do danas, te se može reći, da su u vjerovanju u dobre i zle duhove složni svi narodi, koli divlji toli kulturni, i zato je ova vjerska istina zajednička baština cijelog ljudskog roda, pravi *consensus generis humani*, a potvrgjuju je i neki osobiti vanredni učinci, (n. p. u opsjednutima) koji traže i pretpostavljaju viši uzrok [2]) Buduć da je vjerska istina o nadsjetilnom svijetu duhova sadržana u sv. Pismu, učena od katoličke Crkve i od sv. Otaca; priznana od zdravog ljudskog razuma i od tradicije sviju naroda, nijekati ju ili zabaciti, bila bi prava hereza.

Prvobitno stanje duhova.

Pretpostaviv kao objavljenu i u sv. Pismu sadržanu istinu o bivanju beztjelesnih razumnih duhova, treba najprije baviti se pitanjem: kakovo je bilo njihovo prvobitno stanje i koja su im bitna svojstva? Buduć da se o tomu božja Objava ne izrazuje jasno i da je velika razlika izmegju njihove i ljudske naravi, te je svaki ljudski um, bio on i najoštriji, nesposoban da pojmi i potpuno shvati bitnost duhovnog stvora, nije moguće dati na to pitanje, tačna, jasna i izcrpiva odgovora; ipak na temelju izraza sadržanih u sv. pismu i vogjeni od zdravog razuma, možemo donekle izvesti dovoljnih zaključaka o prirodnim svojstvima duhova. Prodrijeti pak umom u njihovu bitnost i dobiti potpun i jasan pojam o njima, nije moguće dok još živimo na svijetu, jer i sv. Ivan Damaščanin, koji se je

[1]) Deus creavit universum per intellectum et voluntatem. Thom. Sa. 1. qu. 50. 1.
[2]) Pesch III. 201.

naosob bavio ovakovim pitanjem, najposlije bi prinužden izjaviti, da to znade samo Onaj, koji ih je stvorio i koji je sam sveznajući. Što se za stalno može držati o duhovima, jest: da su oni osobita vrst stvorova; po naravi veoma viši i savršeniji od ljudi, i da izmegju svih stvorova zauzimlju najuzvišenije i najodličnije mjesto u svemiru.*) Stvoreni da se u njima što jasnije odrazi slika Stvoritelja, svi su bez iznimke bili obdareni razumom i slobodnom voljom, te uslijed čiste i od svake materijalnosti proste i posve jednostavne naravi, postali bezsmrtni, nepromijenjivi i ljudskim tjelesnim očima nevidljivi. Jednom stvoreni od Boga, niti mogu više umrijeti niti izgubiti prirodna svojstva, već ostaju vječiti, te bi jedino mogli biti uništeni od same božje stvaralačke moći, o čemu nije kamo ni misliti, buduć da Bog ne uništuje ništa, štogod je stvorio, jer inače ne bi ni stvorio, kad bi imao opet uništiti.

I ako su pak duhovi ljudskim očima po sebi ne vidljivi, ipak mogu općiti vidljivo s ljudima, uslijed tako zvane *emphanije*, to jest, ako prisvoje i uzmu kakav vidljivi oblik, bilo čovjeka, bilo kakvog drugod materijalnog i tjelesnog stvora, kako što nam pripovijeda i sv. Pismo o pojavama Arhangjela Rafaela, Gabrijela, Mihajla, pak i sotone pri napastovanju Spasitelja poslije četrdesetdnevnog posta u pustinji. Po svojem prirodnom razumu duhovi niti su, niti mogu biti sveznajući, jer je sam Bog sveznajuć, ali je i njihovo prirodno znanje veoma dublje i opširnije od svakog ljudskog znanja, te poznadu potpuno sve prirodne predmete, fizične tajne, pojave i zakone, kao i uporabu i odregjenje svega materijalnog svijeta. Oni ne umuju niti izvagjaju zaključke iz pretpostavaka kao čovjek, dapače što god doznadu, već u hip shvaćaju; i što shvate, ne mogu više zaboraviti ili inačije shvatiti, i zato veli sv. Toma Akvinski: *Angelus non ratiocinatur, sed intellegit* t. j. Angjeo

*) Ovgje se govori o duhovima bez obzira na grijeh nekolicine njih uslijed kojega su postali gjavli.

ne umuje nego razumije,[1]) pak što jednom duh zavoli i odluči, ne može više ne voljeti ili poreći.

Ali premda duhovi po svojoj razumnoj moći poznadu podpunoma materijalni svijet i prodiru u najdublje tajne prirodnih, fizičnih sila, do kojih um ljudski samo velikom mukom i teškim naporom može djelomično doprijeti, nadnaravne tajne, koje spadaju u red i krug milosti, kao i buduće dogagjaje, koji ovise o slobodnoj volji božjoj, ipak ne znadu niti mogu doznati, ako im ih sam Bog to ne objavi. To se zaključuje najbolje iz riječi Božanskog Spasitelja, kad govori o svojim Angjelima, koji su ipak potvrgjeni u milosti i mudrosti, da ne znadu kad će osvanuti zadnji, sudnji dan veleći: *A o tome danu i času nitko ne zna, kad će biti, ni sami Angjeli nebeski, nego Otac moj sam.*[2]) Po tome su i angjeli nebeski sposobni za još dalje i dublje znanje, pače i žele više znati, kako izrično tvrdi sv. Petar kad kaže, da u *tajne spasenja,* koje je Bog objavio poslanim Duhom svetim i angjeli žele zaviriti.[3])

Kao što duhovi nijesu sveznajući, tako nijesu ni posvudni, kao što je posvudan Bog, jer se i oni nalaze u prostoru, ali tako da ih nikakav prostor ne priječi u djelovanju, niti ih ograničuje ili omegjašuje kao što tijelo omedjašuje ljudsku dušu; naprotiv oni svojim prisustvom opredjeljuju mjesto u prostoru, ili kako veli sv. Toma: *Angelus continet locum, non continetur a loco, et est definitive in loco,* t. j. kad je na jednom mjestu, nije istodobno u drugomu.[4]) No, premda ni dobri duh ne može biti osobno i realno istodobno na više mjesta u prostoru, ipak nikakov mu prostor ne priječi ili smeta, da gleda uvijek lice Božje, što nam najbolje potvrgjuje Spasitelj kad veli: „Gledajte, da ne prezrete jednoga od malenih ovih; jer

[1]) Thom. Sa. I. qu. 52.
[2]) Matth. 24. 36.
[3]) I. Petr. 1. 12.
[4]) Th. Sa. I. qu. 52.

vam kažem, da angjeli njihovi na nebesima uvijek gledaju lice Oca moga nebeskoga".[1])

Iz riječi što je Isus upravio Natanaelu: *Odsele ćete gledati nebo rastvoreno i angjele Božje, gdje se penju i silaze k Sinu čovječjemu,*[2]) razabiremo, da se duhovi kreću u prostoru; ali o brzini i hitrini njihova kreta, možemo dobiti samo blijed pojam, ako ju usporedimo brzinom ljudske misli. Čovječja misao leti u tren oka od jednoga kraja svijeta do drugoga, ali ipak ona ostaje u čovjeku; dok duh po svojoj naravi brže od najbrže munje prelazi bezmjerne dalečine nebeske i zemaljske; prolazi kroz najopornije predmete bez ikakove zapreke, te se u hip nalaze osobno i realno ondje, kamo im misao poleti i volja ih privlači.

Znatiželjnost je prirogjena čovjeku, te mu se lako nameće upit: kad je Bog stvorio angjele ili duhovni svijet? ali na taj upit niti je tko primio, niti će ikada primiti točna i sigurna odgovora; jer je to poznato samo Onomu, koji ne pozna ni vremena ni prostora budući vječit i posvudan. Jedini odgovor, koji bi se mogao dati o vremenu stvaranja duhovnog svijeta, bio bi taj, da ih je Bog *po svoj prilici* stvorio već u početku stvaranja istodobno sa počelima ili elementima materijalnog vidljivog svijeta; ali svakako prije nego je stvorio čovjeka na ovoj zemlji, što se može zaključiti i iz riječi sv. Pisma, kad uvagja samoga Boga gdje govori Jobu: „Gdje si ti bio, kad ja osnivah zemlju, kad pjevahu skupa sve zvijezde jutrenje i klicahu od veselja sinovi božji"?[3]) Iz ovoga se vidi, da su angjeli, nazvani zvijezde jutranje i sinovi božji, opstojali prije pojave ljudskog roda na zemlji.

Kao što se ne može točno opredijeliti vrijeme kad su bili stvoreni angjeli, tako ne znamo ni njihova broja,

[1]) Matth. 18. 10.
[2]) Jo. 1. 51.
[3]) Job. 38.

jer to sv. Pismo nigdje ne naznačuje jasno, već spominje samo skupne, ogromne, neodregjene brojeve, da istakne njihovu silnu množinu. Tako kaže o patrijarhi Jakovu, da je gledao, gdje silne čete ili vojske angjela silaze na zemlju i opet uzlaze na nebo, uslijed česa se Bog nazivlje Bogom vojska, *Deus Sabaoth.*[1]) Prorok Danijel u svojem vigjenju kaže, kako je gledao, gdje rijeka ognjena izlazaše i tecijaše ispred Njega (Boga) i kako *tisuće tisuća* služahu Mu, i deset tisuća po deset tisuća stojahu pred Njime.[2]) Jednake izraze i iste brojeve upotrebljuje i sv. Ivan u svojem Otkriću.[3]) Jasno je pak da se ovgdje spominju najviši brojevi, samo da se istakne bezbrojnost.

Nekoji tumačitelji sv. Pisma oslanjujuć se na Isusovu priču o čovjeku, koji ostavlja u pustinji devedesetidevet ovaca te ide da potraži jednu, koja se je odalečila od stada i izgubila, zaključuju, da broj ljudi stoji prama broju angjela kao 1 prama 99, te bi po njihovu mnijenju broj angjela bio za devedesetidevet puta veći od broja ljudi; jer Spasitelj prilikuje samoga sebe čovjeku, koji traži izgubljenu ovcu t. j. cijelo čovječanstvo, da ga privede u kolo angjela, koji ostaju u Raju dok On boravi na zemlji kao Sin čovječji. Mnogi pak sa sv. Tomom Akvinskim pomišljajuć na silnu množinu raznovrsnih stvorova, kojima je Bog ispunio i ukrasio ovaj niži vidljivi, materijalni svijet, zaključuju, da je još veličanstvenije, mnogobrojnije i ljepše napučio i ukrasio viši nevidljivi svijet sa razumnim stvorovima, te bi po njihovu umovanju broj duhova nadmašio broj svih vrsti vidljivih stvorova, što bi donekle i krasno pristajalo i odgovaralo Božjoj svemoći, mudrosti i veličanstvu. Svakako moramo priznati, da su ovo sve samo dobra

[1]) Gen. 32.

[2]) Fluvius igneus rapidusque egrediebatur a facie Eius: milia milium ministrabant Ei, et decies milies centena milia assistebant Ei. Dan. 7. 10.

[3]) Apoc. 5. 10.

nagagjanja; ali pravog broja duhova stvorenih od Boga neće nitko doznati dok još boravi kao putnik na ovoj zemlji.

Raznovrsnost i jedinstvenost duhova.

Jedna je od temeljnih istina, dogma katoličke vjere, da svi ljudi polaze od jednoga te istoga podrijetla, od prvoga čovjeka Adama, kao općeg oca, uslijed ragjanja, te su po tome megjusobno u roditeljskom ili rodbinskom odnošaju; svi spadaju u istu ljudsku vrst i svi skupa sačinjaju jedinstveni ljudski rod. Protivno se mora kazati o duhovima (angjelima), koji imadu razum i volju, ali tijela nikakova. Oni niti su rogjeni niti se ragjaju od kakvog zajedničkog, općeg podrijetla, već su svi skupa i svaki pojedini stvoreni od Boga savršeni u svojoj naravi, i po tome nijesu megjusobno spojeni roditeljskim ili rodbinskim svezama, niti stoje u jednakom odnošaju jedan prama drugomu, kao što stoji čovjek prama čovjeku. Po svojoj naravi svi su angjeli jednaki megju sobom samo u toliko, u koliko su duhovi, te imadu razum i volju, u čemu se sastoji njihova bitnost, inače je svaki ne samo različit nego i razlučen jedan od drugoga.

U čemu se pak sastoji ta različnost megju duhovima i da li je svaki posebna vrst, kako su učili Skolastici i sam sveti Toma Akvinski, onom formulom: *Quot sunt angeli numero, tot sunt species angelorum,* teško je dati na to sigurna odgovora, jer se o tome mnijenja učenjaka razilaze. Ipak je mnijenje najvjerojatnije ono, koje drži, da je svaki angjeo uslijed svoje duhovne, nematerijalne naravi i posebna vrst, a to se oslanja na teološko načelo, po kojem Bog ne može pomnožiti članove (individua) u istoj vrsti stvorova netvarnih: *Non potest Deus multiplicare individua in eadem specie sine materia.* To biva samo kod ljudi, jer su sastavljeni od duha (duše) i materijalnog tijela, te koliko je ljudi, toliko je individua iste vrsti. No

i ako se ne može sigurno govoriti o istovjetnosti i istovrsnosti angjela, može se govoriti o njihovoj većoj ili manjoj naličnosti i srodnosti, kao što se govori o naličnosti i srodnosti bilina ili ruda. Kao primjer takove srodnosti i naličnosti mogu nam služiti ruža i ljiljan, koji i ako spadaju u obći pojam *biline* i po tomu srodni, ipak su članci različite vrsti. Svi angjeli spadaju svakako pod isti opći pojam, *duh*, ali taj pojam može ipak imati bezbroj vrsti. Raznovrsnost angjela bilo dobrih bilo zlih (gjavola), koji sačinjaju duhovni svijet, dokazuje se i time, što je i ovaj vidljivi svijet sastavljen od bezbroja stvorova različitih vrsti (species diversae). Što se ipak ima zastalno držati o duhovima jest, da nijesu bili stvoreni svi jednake izvrsnosti niti istih sposobnosti, već da su imali različit stepen savršenstva prema odredbi za koju ih je Bog stvorio; u jednu riječ: da imade duhova (angjela) višeg i nižeg dostojanstva, višeg i nižeg stepena savršenstva. No premda imade toliko raznovrsnosti i različitosti megju angjelima, i premda ih ne spajaju megjusobno ni roditeljske ni rodbinske sveze, i da je svaki o sebi realna osoba, ipak svi skupa sačinjaju jedan jedinstveni duhovni svijet, te su stoga bili, pak su i sada svi dobri, u nekoj megjusobnoj tajinstvenoj svezi, uslijed koje žive i opće megjusobno te jedni utječu na druge, tako da je megju svima prije grijeha morao opstojati i vladati savršeni red, sklad i svestrano suglasje u misli i djelovanju. Ali taj divni red, to posvemašnje suglasje i harmonija izmegju toliko milijuna, ili bolje, milijarada različitih, osebnih i slobodnih stvorova, mogla je postati jedino uslijed neposrednog svemožnog utjecaja i odredbe samoga Stvoritelja, koji je začetnik moralne jedinstvenosti cijelog angjeoskog svijeta. Kako je Bog svakomu stvoru u Svemiru odredio cilj, kojemu ima težiti i zadaću, koju mora vršiti, tako je i svakomu angjelu udario cilj i odmjerio posebnu zadaću, a prama tomu opredijelio dotično nadregjeno ili podregjeno mjesto, prama većoj ili manjoj izvrsnosti i sposobnosti, kojom ga je obdario čim ga je stvorio, ili drugim riječima: Bog je pri stvaranju ustanovio izmegju angjela tako zvanu *angjeosku hijerarhiju*, uslijed koje su svi bili, od najvišega do najnižega u redovnom odnošaju prama njihovim odlikama i dostojanstvu..

Da je od Boga bila uvedena u angjeoskom svijetu prava nadregjenost i podregjenost, i da su svi angjeli bili kako što su i sada angjeli dobri, megjusobno u hjeratičnom ili redovnom odnošaju, kojemu je donekle sličan odnošaj, koji opstoji izmegju nižeg, višega i najvišega sveštenstva u Krstovoj Crkvi, najsjajnije nam dokazuje sv. Pismo, koje izrično spominje i nabraja devet angjeoskih zborova ili kora, koji su označeni i posebnim imenima i to prama njihovoj višoj ili nižoj časti i dostojanstvu. Tako sv. Pavao piše: „Bog Otac uskrisi od mrtvih Svoga Sina Krsta i posadi ga sebi s desne strane na nebesima, nad svijem Poglavarstvima (Principatus) i Vlastima (Potestates) i Silama (Virtutes) i Gospodstvima (Dominationes) i nad svakim imenom što se može nazvati.[1]) Osim ovih četiriju kora spominje i peti t. j. Prijestolja (Throni).[2]) Sveto Pismo pak staroga Zavjeta spominje često Herubine,[3]) Serafine,[4]) dok se Angjeli i Arhangjeli spominju skoro u svijem knjigama staroga i novoga Zavjeta. Ovo pak devet angjeoskih Kora sregjeno je i svrstano u tri velike skupine ili posebne hijerarhije, od kojih svaka obuhvata po tri Kora: tako da se prvoj i najvišoj pribrajaju kori: Serafina, Herubina i Prijestolja; drugoj: Gospodstva, Poglavarstva i Vlasti; trećoj Sile, Arhangjeli i Angjeli.

Po mnijenju starijih crkvenih učitelja, pojedini kori sastoje se od angjela, koji imadu jednake ili posve slične izvrvrsnosti, jednako zvanično odregjenje i jednak odnošaj prema Bogu i vanjskom svijetu. To se isto može pomisliti

[1]) Ephes. 1. 21.
[2]) Colos. 1. 16.
[3]) Genes. 3. 24; Ex. 25. 23.
[4]) Is. 6. 2. 6.

i o trima velikim zborovima ili posebnim *hijerarhijama*, od kojih svaka obuhvata tri različita kora. Ova razdioba ili uredba cijelog angjeoskog svijeta i njegovo redovno ili hjeratično megjusobno općenje, osniva se na božjoj objavi, pak i sama odlična i uzvišena imena, kojima su pojedini kori svake hijerarhije označeni u sv. knjigama, imadu svakako duboko značenje, te ističu osobite odnošaje koli pojedinih kora toli pojedine hijerarhije. Tako najuzvišeniji kori: Serafina, Herubina i Prijestolja, koji sačinjaju prvu i najvišu hijerarhiju, te su i najbližji Božanstvu, mogu se smatrati kao neposredni, stvoreni odraz i odsjev samoga Božanskog Bića,[1]) ali ipak i taj odraz i odsjev nije u svakom koru jednak već različit, tako da Serafini odrazuju u sebi Ljubav i volju Božansva, Herubini Mudrost i Sveznanje, dok se u Prijestoljima zrcali Božanska Svemožnost, te tako sva tri kora skupa odrazuju nutranji Božanski život. Obzirom na tri Božanska Lica presv. Trojstva: u Serafinima se odrazuje i odsijeva Duh Sveti, koji je vječita Ljubav po sebi; u Herubinima Sin Božji, koji je Mudrost božanska, a u Prijestoljima Otac nebeski kao vječiti izvor Božanstva Sina i Duha Svetoga.

Kao što kori prve i najvišje hijerarhije odrazuju u sebi božansko Biće, tako ga odrazuju i kori dviju drugih hijerarhija ali ne na isti način niti u istom pravcu; jer dok u prvoj hijerarhiji odsijeva nutranji Božanski život, druga i treća predstavljaju i odrazuju vanjsko djelovanje Boga kao Stvoritelja i upravitelja vidljivog i nevidljivog svijeta, kao i odnošaje, koji nastaju izmegju stvorova i samoga stvoritelja. Po tomu druga hijerarhija u kojoj su kori: Gospodstva, Poglavarstva i Vlasti, predstavlja Boga u odnošaju prama od Njega stvorenom svijetu, tako da u Gospodstvima odsijeva stvaralačka svemožnost Boga; u Poglavarstvima, Njegovo vrhovno i apsolutno Gospodarenje nad cijelim svemirom; a u Vlastima, Njegovo Veličanstvo kao kralja

[1]) Ezek. 1. 1.; Ps. 47; Is. 6.

neba i zemlje, odakle pak naravno nastaju za sve stvorove odnošaji posvemašnje ovisnosti, poslušnosti, poniznosti, zahvalnosti i religijoznosti.

Treća i to najniža hijerarhija kojoj pripadaju kori: Sila, Arhangjela i Angjela, odrazuje djelatnost Boga kao Posvetitelja, t. j. Njegov nadnaravni utjecaj na spasavanje razumnih stvorova, a naoseb ljudskog roda, te su pojedini kori kao vršitelji Njegove volje; Njegovi poslanici i kao suradnici u postizavanju cilja, koji visi o Njegovoj blagohotnoj Milosti.[1]) Po tome u Silama odsijeva čudotvorna moć Boga, koji po svojoj volji može mijenjati i obustavljati sve prirodne zakone, kad hoće da čudesima postigne kakov posebni osobiti cilj. Arhangjeli su i Angjeli napokon izraz i odsijev Božje Providnosti, koja se skrbi za sve i i uregjuje sve što se zbiva na ovom svijetu, te su i pravi posrednici izmegj Boga i ljudskog roda, što se najbolje zaključuje iz sv. Pisma, gdje se izmegju ostaloga kaže, da je puk izraelski posredovanjem angjela primio zakon na gori Sinajskoj;[2]) da je angjeo navijestio Zahariji, da će u starosti dobiti sina, a prečistoj Djevici Mariji, da će roditi Spasitelja svijeta;[3]) umiri sv. Josipa i objavi mu tajnu upućenja Riječi u Mariji.[4]) Tako isto sv. Pismo spominje kako su angjeli prišli i služili Isusu, kad je svladao sotonske napasti u pustinji; kako ga je Angjeo tješio u smrtnoj borbi u Gethsemani, i kako je navijestio Njegovo Uskrsnuće, i uvjerio učenike Njegove, da će opet sići na zemlju kao što je uzašao na nebo i t. d. Iz svega što je rečeno o korima i hijerarhijama angjeoskog svijeta, možemo u kratko izvesti zaključak, da u prvoj odsijeva i zrcali se nutranje božansko Biće i život; u drugoj stvaralačka moć Boga i Njegova objava u vanjskim stvorovima, a u trećoj

[1]) Administratorii spiritus Hebr. 1. 14.
[2]) Accepistis legem in dispositione Angelorum Act. 7. 53.
[3]) Luk. 1. 11. 28.
[4]) Matth. 1. 8.

božanska djelatnost obzirom na posvećenje iusrećenje razumnih stvorova.

Buduć su pak sva božja djela veličansvena i u svakom pogledu savršena[1]) i da se u njima zrcale božje izvrsnosti i vlada savršeni red i harmonija, naravno slijedi, da je u angjeoskom svijetu morao vladati savršeni sklad i suglasje u mišljenju, hoćenju i djelovanju, te svi angleli biti u megjusobnom odnošaju, koji nastaje uslijed različitog dostojanstva, časti i opredijeljenja od Stvoritelja im doznačena. Da je taj savršeni sklad i red morao opstojati, i sada opstoji megju dobrim angjelima, potvrgjuje i samo sv. Pismo iz kojega doznajemo, da je Svemogući svakomu pojedinomu koru triju hjerarhija odredio pojedine duhovne osobite izvrsnosti i dostojanstva kao poglavice i prvake, *principes,* koji u svemu prednjače u pojedinim korima, te se tri takova angjela označuju i posebnim imenima. Tako se u knjizi Danijelovoj spominje Mihail kao veliki knez, princeps magnus,[2]) iz čega bi se moglo zaključiti, da je on najsavršeniji i najuzvišeniji megju svim božjim Angjelima iz kora Serafina, pak ga zbog toga katolička Crkva štuje i zazivlje kao poglavicu svih angjeoskih četa, *Princeps militiae caelestis.* Osim imena Mihaila, sv. Pismo spominje često i Arhangjela Gabrijela i Rafaela kao najodličnije megju duhovima, te i sam Rafael izjavljuje pobožnomu Tobiji, da je on jedan od sedmorice, koji stoje pred božjim prijestoljem kao Bogu najbljiži.[3]) Imena ostalih četiriju angjela, koji uz tri spomenuta po riječi Rafaelovoj, stoje uz Božje prijestolje, sv. Pismo izričito ne spominje; ali se nalaze zabilježena kod nekih starijih crvenih spisatelja, kao i na jednoj starinskoj slici u Rimu, a ta su: Urijel, Sealtijel,

[1]) Quam magnificata sunt opera tua Domine! Ps. 103. 24.; Mirabilia opera Altissimi solius. Eccl. 11. 4.

[2]) Dan. 22. 1.

[3]) Ego enim sum Raphael Angelus, unus ex septem qui adstamus ante Dominum. Tob. 2.

Jahudiel i Berahiel. Svakako, i ako nam u sv. Pismu nijesu navedena prava imena one četvorice, možemo držati za stalno, da i ovi pripadaju najvišemu koru prve hijerarhije t. j. Serafinima. Da pak ne samo najviši kor angjela imade svoga poglavicu, *Principem,* nego i svi ostali razumije se po sebi, jer to zahtijeva onaj red i harmonija, što je Bog stvorio u angjeoskom svijetu.

O nutrašnjem megjusobnom općenju duhova, o utjecaju jednih na druge, kao i o izraženju njihovih misli i priopćivanju megjusobnih želja i naloga, čovječji um ne može imati pravoga pojma, niti je ljudska riječ kadra da to izrazi. Pa i ako se u sv. Pismu katkada spominje *jezik angjela,*[2]) to se ne smije razumjeti, kao da bi angjeli imali kakov posebni jezik naličan jeziku ljudskomu, već kao neki tajinstveni način megjusobnog saobćivanja volje i misli, *arcana verba,*[3]) uslijed kojega jedan drugoga potpuno shvaća i razumije. Jedino što se može u tom pogledu držati i vjerovati jest, da su svi angjeli bili stvoreni, da slave, služe i uzveličaju svojim mislima i djelima svoga stvoritelja, te se bave svim što se odnosi na Njega i njegovu slavu, *divina.* To je njihovo odregjenje i uzvišena zadaća, u vršenju koje sastoji se njihova svetost i pravednost, te su po tome svi imali biti Božji sveštenici, *mystae.* Da to angjeosko sveštenstvo ili hjerarhički red imade svoje više i niže stupnjeve, slijedi iz njihove veće ili manje časti i dostojanstva, kao što to biva u sveštenstvu katoličke Crkve, koja je pravo naličje i odraz nebeske, te kako što ovo stoji megju sobom u odnošaju nadregjenosti i podregjenosti u stvarima, koje se odnose na bogoštovje, jer niže sveštenstvo prima preko višega i osveštenje i svečeničku čast i vlast, tako možemo po analogiji pomisliti, da i niži angjeoski kori primaju preko viših osobitu svjetlost, da upoznadu dublje tajne i odredbe božje volje, što najviši koji su naj-

[1]) Si linguis hominum vel *Angelorum* loquar I. kor. 13.

[2]) II. Kor. 12. 4;

bliži Prijestolju, primaju neposredno od samoga Boga. — Uslijed tog posrednog primanja objave božjih tajna u nižim korima, jer ih najvišemu sam Bog neposredno priopćuje, nastaje među svima saobraćaj i jedinstvenost djelovanja, ili takozvani: *mutuum commercium Angelorum inter sese.*

Da angjeli i po svoj goloj ali uzvišenoj naravi imadu silnu moć i vanredni utjecaj na vanjski svijet i na sve prirodne sile fizičkog svemira, dokazuju nam i sami nazivi, kojima ih sv. Pismo označuje, kao: Mogućstva, Poglavarstva, Vlasti, Sile, kao i divna djela od njih izvedena i zabilježena u sv. knjigama. Kao dokaz tomu, budi dosta spomenuti klasični slučaj, što se je zbio u vojsci Senaheriba, asirskoga kralja, i o kojemu je riječ u četvrtoj knjizi Kraljeva, gdje se kaže: „Dogodi se dakle, da one noći sigje Angjeo božji te pokosi u taboru Asiraca sto i osamdeset i pet hiljada momaka. A kad se razdani, kralj vidjev sve lješine mrtvaca, pobježe".[1]) Buduć im poznate sve sile materijalnog svijeta kao i uzroci fizičnih pojava u svakom opsegu, angjeli mogu i po svojim prirodnim silama i po osobitoj božjoj dozvoli proizvesti u prirodi vanredne preokrete i neobične pojave, koje ljudski um ne može protumačiti niti pojmiti, već je prisiljen priznati ih kao djela i pojave, koje nadilaze svako čovječje znanje odnosno na prirodne sile.

Prelom u angjeoskom svijetu.

Veliki Apostol Pavao razmatrajući svojim dubokim umom divne niti po kojima božja Providnost upravlja vidljivim i nevidljivim svijetom kao i sredstva, kojima uvijek postiže svoje ciljeve i vrši od vijeka začetu i ustanovljenu osnovu svojeg djelovanja, zanesen i sav u čudu kliče: „O dubino bogastva i premudrosti i razuma Božjega! Kako

[1]) IV. Reg. 19; Tob. 1; Is. 37; I. Makab. 7: II. Makab. 8.

su neispitljivi Njegovi sudovi i neistražljivi Njegovi putevi! Jer tko pozna misao Gospodinovu, ili tko mu je bio savjetnik?"[1]) Ovim usklikom od Boga nadahnuti i prosvijetljeni apostolov um priznaje i bez ikakova okolišanja ispovijeda nedostatnost i nesposobnost ljudskog uma, da po sebi upozna i dokuči išta istinita, prava i sigurna o božjim osnovama i namjerama, i uopće o božjem tajinstvenom djelovanju, već da treba da to sam Bog nadnaravnom, osobitom svjetlošću objavi. Sve što su ljudi od njihova postanka na zemlji doznali i što će doznati kao tačno i istinito o božjim tajnama, doznali su jedino, jer im je to sam Bog posredno ili neposredno o sebi očitovao i objavio. Sva pak božja Objava sadrži se u kršćanskoj neprekidnoj i nepomućenoj Predaji i u sv. Pismu, o kojem lijepo kaže sv. Ivan Zlatousti, da je kao *list napisan te poslan od nebeskog Oca svojoj dalekoj zemaljskoj djeci, eda doznadu za Njega i upoznadu njegovu volju.*

Na temelju dakle božje Objave, koja se nalazi u sv. knjigama staroga i novoga Zavjeta i u kršćanskoj Predaji, može se govoriti i reći štogod tačna i dolična o Bogu i o božjim stvarima; zaviriti i donekle prodrijeti u neke božje tajne, o kojima inače ne bismo mogli imati nikakova pojma a još manje upoznati ih. No, ni u svetim knjigama ne nalazi se sve izrično i jasno očitovano, što bi nam bilo korisno, i ako ne potrebito, doznati, ali uvijek toliko i tako, da na osnovi objave, ljudski zdravi razum svojim umovanjem, razlaganjem i zaključivanjem, može dokučiti, ili barem temeljito nagagjati mnogo toga, da se sudara i što je usko skopčano sa objavljenim istinama i dolikuje božjim izvrsnostima. Po tome nije nikakva drzovitost, ako su ljudi pokušali i kušaju na temelju božje Objave govoriti i pisati o natprirodnim predmetima; o nevidljivom svijetu; o dogagjajima, koji su se zbili u svemiru, a o kojima se Objava potanko i jasno ne izrazuje, ali se sadrže u Predaji

[1]) Rom. 11. 33.

kao istine, koje se ne kose s objavom niti zdravim razumom, već se i same nameću čovječjem umovanju. Tako nam n. pr. sv. Pismo spominje samo preletno svijet duhova, dobre i zle duhove, ali time ističe jasnu i nepobitnu dogmatičnu istinu, da opstoje koli angjeli toli gjavoli, i da su to prave realne osobe, koje djeluju, koje su u doticaju sa vidljivim svijetom i kojih je povijest usko skopčana sa poviješću materijalnog svijeta, naoseb poviješću ljudskog roda.

Buduć već nešto rečeno, i ako u kratko, o naravi i svojstvima duhovnog svijeta, bez obzira na diobu u dobre i zle duhove, ostaje da iznesemo u glavnim potezima sigurni i nepogriješeni nauk katoličke Crkve o sotoni i ostalim zlim duhovima, koji su po tvrdnji Spasiteljevoj njezini angjeli,[1]) i tako odgovorimo donekle na pitanje, koje se samo nameće: Tko je gjavao, i je li ga kao takova Bog stvorio? Da se na to pitanje podade što tačniji odgovor, moramo uzeti kao polaznu tačku izreku sv. Pisma, koja glasi: *Sva su djela Božja predobra.*[2])

Bog, vječito, apsolutno Biće po sebi, Duh prečisti, podpuno blažen u svojoj savršenosti i u svojem Trojedinstvu, iz neizmjerne svoje dobrote i ljubavi već se od vijeka odluči da vanjskim djelovanjem odade i pokaže svoju moć i svoje izvrsnosti, te stvori vidljivi i nevidljivi svijet; materijalna i nematerijalna bića, od kojih su najplemenitija angjeli i ljudi, u kojima se je imala zrcaliti i sjati razmjerno božanska mudrost, dobrota i ljepota. Da odluka kao i stvaranje vanjskog svijeta odgovaraše ne samo dobroti nego i Veličanstvu božjemu, lako se može svak uvjeriti ako pomisli, da i ako je Bog u sebi preblažen i presvet, i ako se neizmjerno ljubi i sam sebe sa svim savršenostima posjeduje i spoznaje, u čemu se uprav i sastoji njegovo vječito blaženstvo, ipak nije se mogao sam sebi

[1]) Math. 25. 41.
[2]) Opera Domini universa bona valde. Ecclus 39. 21.

klanjati, kako je zahtijevalo njegovo Veličanstvo. Klanjanje, najuzvišeniji čin bogoštovja, moralo je tek nastati, pošto budu postali stvorovi, kojima je morala i biti dužnost da klanjanjem, adoracijom, iskažu stvoritelju svoju posvemašnju ovisnost i svoje štovanje, u kratko: da ga proslave. Po tomu prva i najglavnija svrha za koju je Bog stvorio svemir, jest izvanjska Njegova slava.[1]) Zato i sv. Pavao opominje sve vjernike, da sva svoja djela uprave na to, da po njima proslave Boga kao vrhovnoga Gospodara neba i zemlje.[2])

Druga i kao nuzgredna svrha za koju je Bog stvorio razumne i slobodne stvorove, angjele i ljude, jest blaženstvo i proslava samih stvorova po onoj: *kogod bude proslavio mene, proslavit ću i ja njega*[3]).

No, premda svi materijalni, neosjetljivi i nerazboriti stvorovi po svojem bivovanju i nehote navješćuju Božju slavu i veličanstvo, po onoj: „Nebesa kazuju slavu Božju i djela ruku Njegovih glasi svod nebeski“,[4]) ipak Bog htjede, da ga slave i štuju razumni slobodni stvorovi, i to svojevoljno, iz harnosti i priznanja kao svoga Stvoritelja i dobročinitelja. Ali takovu slavu, koju Bog zahtijeva i koja ga ide kao vrhovnoga gospodara svih stvorova, mogli su Mu dati jedino angjeli i ljudi kao slobodna i razumna bića, te su kadri i sposobni da upoznadu i ovrše njegovu volju; a za to svojevoljno vršenje primiti i nagradu, koja se sastoji u gledanju božanskog lica i uživanju vječite sreće i blaženstva. Prvi, koji su imali proslaviti Boga slobodnom voljom i privolom na njegove odredbe, bili su duhovni stvorovi, angjeli, od njega stvoreni, po naravi i stanju sretni i čestiti; svi dobri i nevini, bez ikakve fizičke mane

[1]) Omnia propter semetipsum operatus est Deus. Prov. 16. 4.
[2]) Omnia in glorlam Dei facite I. Kor. 10. 31.
[3]) Quicumque glorificabit me, glorificabo eum I. Reg. 2. 30.
[4]) Caeli enarrant gloriam Dei, et opera manuum eius annuntiat firmamentum Ps. 18. 1-2.

i bez grješne ljage[1]) Da su pak svi duhovi od Boga bili stvoreni nevini, dobri i sretni, razumije se po sebi, jer Bog ista svetost i Dobrota, nije mogao stvoriti išta, što bi bilo po svojoj prvotnoj naravi zlo ili grješno i što bi se kosilo s njegovom voljom; i tko bi inače tvrdio ili učio, nanio bi tešku uvredu samomu Stvoritelju, koji je stvorio samo sve što je dobro i predobro.[2])

No, kao što kod ljudi, tako i kod angjela možemo *pomisliti* samo dvojako stanje, t. j. prvotno stanje u kojemu su mogli biti od Boga stvoreni, i stanje nadnaravno na koje ih je Stvoritelj odlučio uzvisiti. Prvotno stanje koli angjela toli ljudi bilo bi stanje naravi t. j. bili bi imali takove izvrsnosti, svojstva i sposobnosti, kakove su im dolikovale, i koje bi sačinjavale njihovu prostu, čistu i golu narav, *natura pura,* uslijed koje bi bili samo naravno sretni i čestiti; ali u takovu naravnom stanju ne bi bili sposobni za neposredno gledanje i uživanje Božjeg lica u čemu se sastoji vječno i nadnaravno blaženstvo. Ali Božja dobrota i darežljivost nije ih isključivala od nadnaravnog blaženstva i neposrednog uživanja božjeg lica, već pri samom stvaranju to im postavila i odredila kao konačni cilj njihova bivovanja, te ih, kako uči većina crkvenih naučitelja, ni za čas ne ostavi u prirodnom stanje gole, proste naravi, već u istom času stvaranja obdari ih i milošću posvećujućom i tako uzdigne na nadnaravno stanje milosti, *status gratiae,* koje je imalo naslijediti novo uzvišenije t. j. blaženstva i slave, *status gloriae.*[3])

Do postignuća toga nadnaravnog cilja, dosljedno neposrednog gledanja i uživanja božjeg lica, svi su angjeli bili kao putnici, *viatores,* k ljepšoj i sretnijoj domovini, a tek poslije postignutog cilja imali su postati gledaoci, *comprehensores,* i uživatelji božje slave t. j. biti *in statu gloriae.*

[1]) Angelos in ipso creationis initio bonos extitisse, id est, sine vitio. Petr. Lomb. lib. sent dist. 2.

[2]) Et erant cuncta, quae creavit valde bona. Gen. 1. 31.

[3]) Deus erat in iis simul et condens naturam et largiens gratiam. August. De Civ. XII. 9.

Da pak svi angjeli postignu to nadnaravno blaženstvo, zastalno im Božja dobrota nije uskratila sve dovoljne i potrebite milosti, ali buduć ih stvorila razumne i slobodne htjede, da nadnaravno blaženstvo postignu sudjelovanjem i privolom svoje slobodne volje, te im tako bude ne samo kao vanredna milost i dar božje darežljivosti, već i kao prava nagrada pomoću božje milosti zaslužena. Do takova dara, a istodobno i nagrade, angjeli su mogli doći jedino dobrom uporabom razumne moći i slobodne volje, t. j. morali su razumom prosvijetljenim i ojačanim vanrednom božjom milošću upoznati nadnaravni cilj, kojeg im Bog postavljaše, a odlukom slobodne volje pristati ma na koji uvjet, uz koji im namjeravaše podijeliti vječno nadnaravno blaženstvo u svojem krilu. Zbog toga sa strane Boga trebalo je prokušanje njihove slobodne volje; a sa strane angjela održati se u toj sudbonosnoj kušnji. Uslijed svojeg dubokog razuma svi su angjeli mogli potpuno i jasno upoznati božju volju i namjeru tim više, što ju im je učinio poznati zrakom osobite milosti; ali uslijed svoje slobodne volje bili su izloženi pogibelji, da se opru i usprotive božjem zahtjevu, i da teško sagriješe preziranjem božjeg svemogućstva i dobrote. Ta se je kušnja angjela morala zbiti *odmah* t. j. netom su bili stvoreni. Prokušanje angjeoske slobodne volje ipak ne smijemo smatrati kao kakovu napast sa strane božje na zlo, jer Bog ne može nikoga napastovati niti nagnati na zlo, Deus enim intentator malorum est;[1]) već kao kušnju u pravom smislu, da li će svi angjeli priznati njegovno vrhovno i neograničeno gospodstvo nad njima i slagati se u svemu i po svemu sa njegovim božanskim i od vijeka začetim osnovama i odredbama, koje se odnose na upravu vidljivog i nevidljivog svijeta, u jednu riječ: da li će ostati u pravom odnošaju, koji je nastao izmegju stvorova i Stvoritelja, ili kako kaže sv. Pismo

[1]) Jak. 1. 13.

da li će ostati u istini i pravednosti: *stare, manere in veritate et iustitia.* Obzirom na trajanje kušnje moramo držati, da se je imala zbiti u tren oka, jer angjeo po svojoj čistoj, duhovnoj i potpuno razumnoj naravi ne treba da razmišlja, već u hip shvati što ima shvatiti; i kako jednom shvati, shvaća za vazda, niti može više inače shvatiti nego li je shvatio, kao što ne može više ne voljeti, što je jednom zavolio, te zato angjeoska odluka ostaje vječita i nepromjenljiva. Po tome su se svi angjeli, od najvišega do najnižega, morali u isti hip odlučiti; pristati uz božju volju ili joj se oprijeti. I tako o jednom trenu ovisilo je njihovo vječito, nadnaravno blaženstvo ili vječita propast, te je to za njih bio: *momentum a quo pendebat aeternitas gloriae vel poenae.*

Buduć da se u sv. Pismu ne spominje pravi predmet kušnje niti se izrijekom kaže, na kakav su osobiti božji zahtjev Angjeli imali privoljeti i usvojiti božju namjeru, uvijek svetu i spasonosnu, moramo se zadovoljiti prostim, ali i temeljitim nagagjanjem o tome. Bez da se ogriješimo možemo držati i vjerovati, da im je Bog prosvijetljujuć njihov razum otkrio nekoje osobite tajne i namjere, kao i neke osobite ciljeve, koje je odlučio postići, pristali oni na to ili ne. Možemo takogjer pomisliti, da je izmegju drugih namjera otkrivenih i objavljenih angjelima, i ako im uzrok i svrha nijesu bili poznati, bila i namjera i odluka stvoriti ljudsku narav, veoma nižu od njihove, te ju ne samo izjednačiti u časti i slavi sa njihovom, nego ju još previsoko uzvisiti nad njihovu, pripojivši ju nerazlučivo sa božanskom. To sjedinjenje pak ljudske naravi sa božanskom moglo se jedino obistiniti upućenjem druge božanske Osobe, koja je po tome imala postati Bog-Čovjek. Ta vječita božja odluka o upućenju druge božanske Osobe, po mnijenju najuvaženijih bogoslovaca[1]) bila je najglavnija i najuzvišenija, te su sve ostale bile njoj podregjene i na

[1]) Vidi Suarez.

nju se odnosile. Nema dvojbe, da je Stvoritelj objavljujuć otajstvo upućenja božanske Osobe, najavio i otkrio okolnosti uz koje se imalo zbiti i posljedice, koje su iz njega imale nastati, tako da su ga mogli svestrano upoznati i odobriti. Po tomu bi se sva božja volja svagjala na to, da svi angjeli priznadu i prihvate slobodnom voljom sve posljedice otajstva upućenja Sina božjega; da Ga priznadu kao Boga-Covjeka te mu se klanjaju ne samo kao Bogu u božanskoj nego i kao Covjeku u ljudskoi naravi, et adorent Eum omnes Angeli eius.[1]) Po tomu bi nagagjanju bio, ako ne jedini, svakako najglavniji, predmet kušnje, priznanje otajstva upućenja druge božanske Osobe, i tako bi Krst bio i za angjele kao i za ljude *positus in ruinam vel in resurrectionem multorum,* te tko ostane uz njega bude vječito spasen, a tko je proti Njega, vječito nesretan.[2])

Divna osnova, kojom je Svoritelj namjeravao ne samo pribaviti sebi najdoličniju i najveću vanjsku slavu, nego i usrećiti sve one razumne stvorove, učiniti ih dionicima svojeg vlastitog blaženstva i vječite slave, pošto bi bili svi ujedinjeni u Krstu, Bogu-Covjeku, kao središtu svih božanskih dobara i milosti, i živjeli njegovim životom, *vita aeterna,* ovisila je u svojem ostvarenju donekle o slobodi samih angjela, a nije se potpuno ostvarila jedino uslijed zloporabe slobode, tog uzvišenog dara, kojim ih Bog bijaše odlikovao i ukrasio.

Koji je dakle bio uspjeh kušnje slobodne angjeoske volje, ili bolje: kako su se angjeli održali u onom sudbonosnom trenu, o kojem je ovisio njihov konačni udes? Na ovaj upit možemo odgovoriti na temelju sv. Pisma, da je kušnja svršila za premnoge, a kako mnogi bogoslovci drže, za treći dio, najužasnijom i najgroznijom katastrofom, koja se pomisliti dade u povijesti cijeloga svemira; svršila je t. j. sa prelomom u angjeoskom svijetu; sa otporom, po-

[1]) Hebr. I. 6.
[2]) Luk. 2. 34.

bunom i otpadom jednog dijela angjeoskih četa i sa njihovom vječitom propašću i kaznom u paklu. Ljudska se pamet muti, kad samo pomisli na onaj kobni tren i na sve ono, što se je u njemu odigralo i odlučilo za sve vijekove. No, i ako ljudski um nije kadar da ni iz daleka shvati grozne potankosti uz koje se je zbio taj veliki dogagjaj, ipak se drži, da je jedan od najazvišenijih duhova iz prve i najvišje hijerarhije, a po svoj prilici poglavica od kora Herubina, te prave angjeoske inteligencije, bio pokretnik i dao povoda, te bio uzrokom angjeoskom prevratu i otporu Božjoj volji i božjim namjerama. Osvanuv u najsjajnijim visinama svemira; stvoren od Boga ljepši od najljepše zvijezde zornice; zanešen svojim vanrednim izvrsnostima; uzoholjen zbog svoje ljepote; použdan u svoju preveliku moć i duboko znanje; zaslijepljen od svojeg samoljublja i potaknut od zavisti proti ljudskoj naravi, odregjenoj da i nad njime jednom gospoduje, pomisli i zače neopozivu odluku, oprijeti se namjeri Stvoirtelja i zaprijećiti, da jednom u jednoj osobi budu dvije naravi i tako postane *Bog-Čovjek*, te sam htjede postati *Angjeo-Bog* i to silom, *rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo,* a svojim velikim uplivom i migom zanese i zavede množinu drugih viših i nižih duhova, koji se s njime potpuno složiše u misli i namjeri, te skupa otkazaše Bogu posluh i svaku odvisnost od njega. U tren zamisliše, u tren odlučiše, ali i u tren bješe strovaljeni sa nebeskih visina i rinuti poput munje, kako veli Spasitelj, u paklene jaze. *Videbam Satanam sicut fulgur de caelo cadentem:* gledah Sotonu, gdje pada s neba kao bljesak.[1]) U isti tren veći dio angjela priznaše svoju ovisnost od Boga i pristadoše svom silom volje i razuma na sve božanske namjere i zahtjeve,[2])

[1]) Luk. 10. 18.

[2]) Angelis igitur aliquibus impia superbia deserentibus Deum, et in huius aëris imam caliginem de Superna caelesti habitatione deiectis, residuus numerus angelorum in aeterna cum Deo beatitudine et sanctitate permansit. Aug. Enchir. 9. 28.

te predvogjeni od Mihaila uz poklik: *Tko je kao Bog?*, na božji mig strmoglaviše sve čete odmetnika u vječni oganj za njih osobito stvoren i pripravljen, *qui paratus est diabolo et angelis eius.*[1]) I tako nastade vječiti, neprebrdljivi jaz megju dobrim i zlim angjelima, megju Bogom i njegovim stvorom. Dok je volja zlobnih angjela postala za vazda utvrgjena i kao okamenjena u otporu proti božjoj volji i proti svemu, što Bog želi i ljubi;[2]) volja dobrih postade za uvijek potvrgjena u suglasju sa božjim namjerama, te dok odmetnici postadoše vječite glavnje vječnoga ognja, angjeli vjerni i poslušni zasjaše kao vječite sjajne zvijezde pred licem Božjim potvrgjeni u nadnaravnoj milosti i slavi, i tako postigoše konačni nadnaravni cilj, koji im božja dobrota bijaše odredila.

Otporom i protivnošću angjeoske volje volji Božjoj, postade prvi i to angjeoski grijeh kao početak sviju grijeha; postade zlo i početak svakoga zla; postade prvi zlobnik kao opreka svake dobrote; postade Sotona i njezini angjeli, u jednu riječ: postade carstvo tmina i laži, koje će se svim silama odsele opirati svjetlu i istini. I to će carstvo biti silovito i veoma moćno, jer ga sačinjavaju silnici sbačeni sa nebesnih prijestola, *deposuit potentes de sede*; ali ipak ostat će uvijek nemoćno, slabašno i labavo prama božjem svemogućstvu, ispred kojeg mora drhtati i najposlije prestati. Ni najrasvjetljeniji ljudski um, ni najživahnija ljudska mašta ne može doseći ni potpuno promjeriti užasnu zamašitost groznog dogagjaja, koji se je zbio u nebesnim prostorijam, megju svijetom čistih duhova, i to tim manje, što ni sv. Pismo ne navagja niti riše kako se je zbio, već ga samo indirektno predstavlja opisom nalič-

[1]) Math. 25. 41.

[2]) Quam partem angelorum Deus in aeterno sic totam praecepit remanere supplicio, ut etiam ignem ei aeternum pararet: in quo illi omnes praevaricatores angeli nec *mala* votuntate possint unquam carere, nec poena. Ceteros angelos in suae dilectionis Deus aeternitate firmavit. S. Fulg. De fide od Petrum c. 31.

nih dogagjaja, koji su se zbili ili se imadu zbiti, da tako dobijemo barem slabi pojam o strašnoj katastrofi u svijetu duhova. Tako se u knjizi Izaije proroka opisuje zloba i propast oholog kralja Babilonskoga, te prave slike Sotone, poglavice gjavola, te se o njem porugljivo kaže: *„Kako si pao s neba, zvijezdo danice, čedo zore? Govorio si u srcu svome: „Uzaći ću na nebesa; više zvijezda božjih podignut ću prijesto svoj, i sjest ću na gori zbornoj, na strani sjevernoj. Uzaći ću u visine nad oblake, izjednačit ću se s Višnjim. „A ti si bio svrgnut u pakao, u dubinu grobnu.“*[1]) Još se jasnije dotiče grijeha i propasti Sotone Ezekijel prorok primjerom o kralju Tirskomu, o kojem kaže slikovito: *„Ti si bio Herubin, pomazan da zaklanjaš (krilima) i Ja te postavih; ti si bio na svetoj gori božjoj, i igjaše posred kamenja ognjenoga. Ti bijaše savršen na putovima svojim od dana kad si se rodio, dokle se ne nagje bezakonje na tebi . . . i sgriješio si; zato ću te sbaciti kao nečistoću s gore božje, i zatrt ću te izmegju kamenja ognjenoga, Herubine zaklanjaču! Srce se tvoje ponese ljepotom tvojom; ti si pokvario mudrost svoju svjetlošću svojom“.*[2]) I sv. Ivan Apostol opisujuć zadnji nasrtaj i zadnji rat, što će Sotona zametnuti u zadnje dane proti Krstovoj Crkvi podsjeća na borbu, koja se je zbila u nebeskim visinama kad kaže: *I posta rat na nebu. Mihailo i angjeli njegovi udariše na aždaju i bi se aždaja i angjeli njezini, i ne nadvladaše, i više im se ne nagje mjesta na nebu. I zbačena bi aždaja velika, stara zmija, koja se zove gjavao i sotona, koja zavarava svijet, i zbačena bi na zemlju i angjeli njezini sbačeni bješe s njom.*[3])

Iz navedenih riječi svetog pisma lako se razabire, da je grijeh Sotone i njezinih pristaša bio u opće grijeh oholosti, jer grijeh druge vrsti ne može se ni pomisliti u čisto duhovnomu biću; a to nam potvrgjuje i sv. Pismo kad

[1]) Is. 14. 12.
[2]) Ezek. 28. 14.
[3]) Apok. 12. 10.

kaže: *klica i početak svakomu grijehu jest oholost.*[1]) Uslijed svoje oholosti Sotona htjede postati neodvisan u misli i u djelovanju od svoga Stvoritelja, i ne samo neodvisno uživati svoje naravno blaženstvo, već i na silu prisvojiti božansku moć, postati posve ravna Bogu, ali kao njegov, neprijatelj i protivnik te kao takav zavladati sa cijelim stvorenim svemirom, i po svojoj volji njim upravljati. U kratko: htjede postati prvi slobodni mislilac, slobodoumnik i prvi buntovnik i priječitelj vršenja namjera svoga Stvoritelja.

Težinu takova grijeha i uvredu njime nanešenu samomu Stvoritelju, jedino Bog sam može potpuno procijeniti i prosuditi, a mi možemo o tomu imati samo slab pojam uslijed naziva, kojima se taj grijeh označuje u sv. Pismu i uslijed grozne vječite kazne od Boga im za nj odmjerene i odmah udarene. Ako pomislimo na okolnosti u kojima je grijeh počinjen i na stvorove, koji su ga počinili, moramo priznati, da je to bio grijeh nad grijesima i vrhunac zlobe i neharnosti; jer ne bijaše samo nutarnji čin oholosti, nego pobuna, odmetništvo od Boga i veleizdajstvo božjeg Veličanstva, pače pomišljeni pravi nasrtaj Sotone na Stvoritelja, da ga sruši, te sebe postavi na njegovo mjesto, i tako raskine svaku svezu i svaki odnošaj koji mora da opstoji izmegju stvorova i Stvoritelja. Takovim grijehom ostala je Sotona nasilno osamljena i u odnošaju protivnosti prama Bogu, ili kako veli Spasitelj, *nije ostala na istini, već odmah u početku postade lažac i otac laži, mendax et pater mendacii.*[2]) Ali kako je grijeh angjela bio grozan, tako ga je i odmah slijedila grozna kazan; jer kako veli sv. Petar: *Bog nije poštedio angjele, koji sagriješiše, nego ih metnu u okove mraka paklenoga i predade da se čuvaju za sud.*[3]) Sa sv. Petrom slaže se i drugi apostol, koji piše: I angjele, koji se ne održaše u svojem

[1]) Sirak 10. 15.
[2]) Jo. 8. 44; 4.
[3]) II. Petr. 2. 24.

visokom položaju, nego ostaviše svoj stan, čuva (Bog) u vječnim okovima pod mrakom za sud velikoga dana.[1])

Prokleti od svojeg Stvoritelja i sa visina nebesa rinuti i *zatrti izmegju kamenja ognjenoga,*[2]) grješni angjeli izgubiše sve nadnaravne darove milosti, kojima ih Bog bijaše odlikovao. No, i ako lišeni sviju vanrednih darova milosti, ipak ne izgubiše svoja prirodna svojstva; jer im ostade potpuna prirodna inteligencija, sila i energija *remanent in daemonio naturalia integra,* kao i poznavanje sviju prirodnih, fizičnih sila i pojava, te su kadri izvesti u prirodi takove uspjehe i pojave, kakovih ljudski um ne može ni postići ni razumjeti, već mnoge od njih morat će priznati kao čudesna djela, premda nijesu *prava čudesa,* koja sam Bog može praviti obuzdanjem ili mijenjanjem prirodnih zakona. U sotoni ostade donekle i prirodna sloboda, tako zvana: *libertas specificationis,* ali se više ne može odlučiti na dobro, jer joj je volja ostala za uvijek sklonjena i kao ukočena proti Bogu, te uvijek teži, da postigne što je jednom zaželila i naumila, t. j. da silom postane ravna Svevišnjemu i od njega posve neovisna. I uprav ta neodoljiva težnja, ta začeta namjera i odluka opirati se svegjer i svuda Bogu, neizmjernoj dobroti, jest bitno obilježje sotonske ćudi, te joj postade kao druga narav. Niti se u angjelima odmetnicima utrnu pojam o Bogu; jer im ostade naravno znanje i priznanje njegova bivovanja i njegovih izvrsnosti; ali taj pojam, to poznanje Boga čini ih samo drhtati, *daemones credunt et contremiscunt,*[3]) te mjesto ljubavi, budi se u njima najžešća mržnja i neodoljivi nagon osvete.

I tako mjesto da budu pripušteni gledanju i uživanju Božjeg lica, ostadoše i ostat će zauvijek otvrdnuti u zloj namjeri; sklonjeni na svako zlo; zadojeni mržnjom

[1]) Jud. 6.
[2]) Ezek. 28. 14.
[3]) Jak. 2. 19.

na sve, što je dobro i Bogu ugodno; nesposobni za pokajanje; od svoje vlastite izopačene volje gonjeni raditi samo što je zlo i protiviti se dobru; željeti i biti bez nade da će postići naumljeni cilj; poznati Boga, a ne moći ga ljubiti; trpjeti, i drugomu činiti da trpi, jest grozni udes propalih angjela, koji će postati još grozniji, kad na dan velikoga Suda bude nad njima, kao i nad grješnim ljudima, izrečena konačna osuda od Krsta vječnog i pravednog Suca.

Različiti nazivi.

Uslijed odmetničkog grijeha angjela postade silno carstvo zlobe i tmina, koje je u vječitoj oprječnosti i borbi proti carstvu dobra, svjetlosti i istine. Sve zlo, što je bilo, i što će biti na svijetu, poteklo je i teći će iz jednoga te istoga izvora, iz grijeha počinjenog od zlih duhova u nebeskim visinama, te sva božja milosna djela upravljena su na to, da preprijeće i osujete grozne posljedice, koje iz njega nastaju za ostale stvorove, osobito za slobodne i razumne. Opće je mnijenje svetih Otaca, da nijedan *hor* triju hijerarhija nije u cjelini i skupno otkazao posluh svojemu Stvoritelju i time zavazda propao, već da se je nekolicina njih iz pojedinih viših i nižih hora pustila zavesti od jednoga od najuzvišenijih Herubina. Kao što su angjeli prije grijeha i dok još bješe u milosti pred Bogom stojali megju sobom u odnošaju nadregjenosti i podregjenosti, budući da su im ostale poslije grijeha netaknute naravne duhovne sile i prirodne odlike, tako naravski slijedi, da su ostali i poslije grijeha, i poslije svrgnuća u pakleni jaz, u istom odnošaju megju sobom, te da i u njihovu, Bogu protivnom carstvu, vlada neka vrst monarhije, i da imadu svoga vrhovnog poglavicu, kao što ga imadu i dobri Angjeli u Arhangjelu Mihailu. Tomu nam pruža dovoljan dokaz i samo sv. Pismo; jer kad spominje gjavolsko djelovanje, uopće se osvrće na jednoga, te ga predstavlja kao poglavicu, kao pokretača pobune proti Bogu, pak mu i podaje imena i

oznake, koje najbolje ističu njegovu posvemašnu zlobnost i paklenu ćud, i to prama raznom smjeru njegova djelovanja.

Takovih imena i naziva imade više, ali budi dosta spomenuti samo nekoje. Najobičniji i najznamenitiji naziv poglavice paklenih četa jest: *Satanas-sotona,*[1]) što znači u pravom smislu *Protivnik,* ili onaj, koji se opire svemu, što je dobro i Bogu ugodno. Drugi obični naziv jest: *diabolus-gjavao,* te označuje *klevetnika,* koji ometa, opada, ocrnjuje sve, što je dobro, sveto i istinito, i što se odnosi na božju objavu i bogoštovlje.[2]) U levitičkoj knjizi[3]) nalazimo naziv *Azazel,* koji bi označio sotonu kao rušitelja i kvaritelja božjih ustanova i protivnika sveštteničkog bogoštovnog djelovanja. U knjizi Tobijinoj,[4]) dolazi ime *Asmodej,* kojim se sotona predstavlja kao rušitelj, krvnik i ubojica, *ille homicida erat ab initio.*[5]) Knjiga Očitovanja,[6]) spominje angjela, kojemu je ime *Abaddon,* te označuje sotonu kao poglavara bezdanog ponora. U evangjelju sv. Luke sotona je nazvana posprdnim imenom *Beelzebub,* t. j. *bog muha, nečistog zraka, ili nečisti duh,* koji oskvrnjuje sve što je sveto. Sv. Pavao ga nazivlje *Belial,* odakle hrv. *belaj* u značenju: *nedostojni,* poglavica sviju nevaljalaca i nitkovića.[7]) U molitvi od samoga Spasitelja sastavljenoj „Oče Naš“ označena je sotona kao pravi sušti *zlikovac, zlobnik, malus.*

Odnosno na glavno zanimanje i na osobita huda svojstva sotona se uvagja i predstavlja u sv. Pismu takogjer kao: *Napasnik, tentator*[8]); *Lažac i otac laži*[9]); *prvi*

[1]) Math. 4. 16; Mark. 1. 13; Luk. 10. 18; Jo. 13. 27; Act. 5. 3. Rom. 16. 20; I. kor. 5. 5; I. Thes. 2. 18; Tim. 1. 20; Apok. 2. 9. itd.
[2]) Math. 13. 19; Ephes. 6. 11; Tim. 3. 6; Jak. 4. Apok 20. 9, itd.
[3]) 16. 8.
[4]) 3. 8.
[5]) Jo. 8. 44.
[6]) 11. 15.
[7]) II. kor. 6. 15.
[8]) Math. 4. 3.
[9]) Jo. 8. 44.

ljudski krvnik: homicida ab initio[1]); *stara zmija: antiquus serpens,* što je prevarila Evu[2]); *velika aždaja = magnus draco,* sa sedam glava i sedam rogova[3]); *knez gjavola* = princeps daemoniorum[4]); *poglavica ovoga* (grješnog) *svijeta = princeps saeculi huius.*[5]) *Knez, koji ima vlast nad zrakom ili* koji vlada u vjetru = princeps potestatis aeris[6]) *bog ovog svijeta,* koji zasljepljuje razum nevjernika = *deus huius saeculi*[7]); *duh,* koji djeluje u sinovima protivnosti[8]); *poglavica i vladar tmina ovoga svijeta = princeps tenebrarum mundi huius; duh pakosti ispod neba* = spiritus malitiae[9]); prvi grješnik i koji griješi od svog postanka.[10]) Ovo bi bili najglavniji nazivi sotone, poglavice gjavola, koji najbolje ističu njezinu skrajnu zlobnost, silnu moć i veliki upliv i utjecaj na ljudski rod i na fizični svijet. U kršćanskoj predaji nazvana je *„Lucifer“*, u protivnom smislu riječi.

Slične ali ne jednake nazive upotrebljava sv. Pismo, da označi pakost i zlobnu ćud ostalih propalih i sotoni podregjenih duhova, kao: *angjeli grješnici = angeli peccatores*[11]); *nečisti i zlobni duhovi* = spiritus nequitiae *et spiritus immundi*[12]); *angjeli aždaje*[13]); *skoti zmijini*[14]); *angjeli hudobe.*[15]) Da pak sotoni i njezinim angjelima potpuno pri-

[1]) Jo. 8. 44.
[2]) II. kor. 11. 13.
[3]) Apoc. 12. 4.
[4]) Math. 9. 34.
[5]) Jo. 12. 31.
[6]) Ephes 6. 12.
[7]) II. kor 44.
[8]) Ephes. 2. 2.
[9]) Ephes. 6. 12.
[10]) I. Jo. 3. 8.
[11]) II. Petr. 4. 2.
[12]) Ephes. 6. 22; Luk. 8. 29.
[13]) Apoc. 12. 7. 9.
[14]) Genes 3. 15.
[15]) Math. 25. 41.

staje svaki do navedenih naziva, dokazuje nam to sv. Pismo, gdje su opisane mnoge zgode u kojima je sotona osobito pokazala svoju paklenu ćud, koja joj je postala kao druga narav i bitno svojstvo. Jedna od takovih klasičnih zgoda ocrtana je potanko u knjizi o sv. Jobu, gdje se je poglavica gdjavola pokazao i istakao u pravom smislu: *Sotona, satanas, protivnik;* jer se tu opisuje kao knez, koji obilazi cijelu zemlju, da, kad bi bilo moguće, omete i poruši red postavljen od Božje providnosti u upravi fizičnog i moralnog svijeta; da se usprotivi djelovanju i skrbi dobrih angjela stražara; da zapriječi štovanje, koje Bog prima od ljudi a naoseb od pravednoga Joba, proti kojega upravlja sve svoje strjelice, eda ga uništi i upropasti, zbog česa ga i kleveće i potvara pred samim Bogom, predstavljajući ga kao velikog grješnika, eda ga rasrgjeni Bog kazni i satre. Ali Bog uvijek nedohitan i svet u svojoj providnosti, da jasno dokaže klasičnim primjerom, kolika je zloba sotone, koliko zla i nesreće želi ljudskom rodu i kolikom mržnjom vreba na Joba zato samo, što ljubi krepost i pravednost, i što čistim srcem časti i štuje svoga Stvoritelja, dozvoljuje za čas i do nekih granica sotoni, da iskali svoju srdžbu na Jobu, i time pokaže očevidno vanjskim načinom svu svoju paklenu ćud i groznu namjeru, koju uvijek goji proti svakomu pravomu štovatelju Božanstva. Kako predmet sotonske mržnje i sotonskih nasrtaja ne može biti na svijetu kakav zlikovac ili bezbožnik, koji je po tome i saveznik sotone, Bog joj dopušta najkreposnijega i najpobožnijeka čovjeka kao predmet kušnje; i to takve kušnje, da se žešće teško i pomisliti dade, eda čim bude žešća kušnja, bude sjajnija pobjeda i obilnija nagrada. Iz cijelog opisa dogagjaja u sv. Pismu razabire se, da je sotona u svojoj paklenoj bezočnosti i odurnoj oholosti pred božjim angjelima pretbacila samomu Bogu neuspjeh njegovih namjera, kad je stvorio ljudski rod, budući da skoro svi ljudi za njega ne mare, već štuju sotonu i njoj se klanjaju, te htjede klevetom i lažju dokazati, da ni Job nije onakav

kakova ga Bog cijeni t. j. pravedan i bogostrašan. Job je dakle bio, kako bi se reklo, trn u oku sotoni, koja nije mogla trpjeti, da Bogu prinaša žrtve i molitve, što je često opazila i bez uspjeha htjela prepriječiti.

Netom dakle, kako kaže sv. Pismo, Bog reče sotoni: *„Evo sve što ima, neka je u tvojoj ruci; samo na njega* (Joba) *ne diži ruke svoje“*, odmah sotona pobrza da upropasti i uništi svekoliko Jobovo imanje, i to uprav hudopskim i najlukavijim postupanjem, samo da ga smete i narene na grijeh i time odvrati od Boga i upropasti. Uprav kad se je Job cijenio najsretnijim i od Boga ljubljenim, sotona mu daje četiri teška udarca, koje nam sv. Pismo ovako opisuje: „Jedan dan kad sinovi njegovi (Jobovi) i kćeri njegove gošćahu se i pijahu vino u kući brata svojega starijega, dogje glasnik Jobu i reče: Volovi orahu i magarice pasijahu pokraj njih, a Sabejci udariše i oteše ih, i pobiše momke oštrim mačem, i samo ja jedan utekoh, da ti javim. Dok ovaj govoraše, dogje drugi i reče: Oganj božji spade s neba i spali ovce i momke i proždrije ih, i samo ja jedan utekoh, da ti javim. Dokle ovaj još govoraše, dogje drugi i reče: Haldejci u tri čete udariše na kamile i oteše ih i pobiše momke i samo ja jedan utekoh, da ti javim. Dokle ovaj još govoraše dogje drugi i reče: Sinovi tvoji i kćeri tvoje jegjahu i pijahu vino u kući brata svojega najstarijega, a na to vjetar veliki dogje ispreko pustinje i udari u četiri ugla kuće te pade na djecu i pogiboše, i samo ja jedan utekoh, da ti javim“.[1]) Kolikom je paklenom lukavošću sotona upotrebila od Boga joj dozvoljeni dopust i izvela svoju namjeru, vidi se iz toga, što je sve teške udarce skoro istodobno nanijela i u prekratkom razmaku vremena dojavila Jobu, eda ih jače i žešće oćuti, i to ne kao da su mu samo nanešeni od ljudi, Sabejaca i Haldejaca, nego i neposredno od samoga Boga ognjem poslanim s neba i vihorom iz pustinje, eda ga lakše razdraži protiv

[1]) Job. 1. 12—20.

Njega kao svoga dušmanina i mučitelja. Ali sotonska namjera ne uspije; jer kako sv. Pismo izričito kaže, Job u znak teške boli i žalosti razdrije svoj plašt i ostriže glavu, ali Boga ne opsova, već pade ničice na zemlju, pokloni se i reče: „Go sam izišao iz utrobe matere svoje, go ću se i povratiti onamo (u utrobu zemlje). Gospodin dade, Gospodin uze, da je blagoslovljeno ime Gospodinovo! Uza sve to ne sagriješi Job, niti reče bezumlja proti Bogu.[1])

Budući ostao bezuspješan prvi nasrtaj, jer Job mjesto da opsuje i pogrdi Boga, priznaje Njegovu neograničenu vlast nad svim stvorovima te blagosiva i ljubi ruku, koja dopušta da bude prokušan nesrećom, u sotoni se budi još žešća srdžba, te kuša da dokaže, da je premalena nesreća zadesila Joba, jer su mu oteta i uništena samo vanjska dobra, što je imao, dok on ostaje zdrav i čitav i u položaju da se opet obogati i steče što je izgubio, rad čega prkosito želi, da joj bude dozvoljeno udariti i na samo Jobovo tijelo, što joj prije Bog bijaše zabranio riječima: *samo na njega ne diži ruke svoje.*[2]) Bog, kojemu je poznata pravednost Jobova i njegova stalnost u krjeposti, da upozori pravednike na sve što je sotona kadra i željna poduzeti i izvesti na propast ljudskog roda, dopušta joj, da udari na njega; ali uz uvjet, da ga ne usmrti niti opsjedne, govoreći: *Evo ti ga u ruke, ali mu dušu čuvaj.*[3]) Primivši od Boga dozvolu, sotona časa ne počasi, već odmah udari Joba od glave do pete groznim prištima i ranama t. j. najgadnijom bolesti, što se dade pomisliti, i koju liječnici nazivlju *elephantiasis* ili najgorom vrsti crne gube, koja je osobito harala u Egiptu; uslijed koje cijelo tijelo ostaje osuto prištima, iz kojih izlazi vrijed i krvež pomiješana crvima; ruke i prsti nabreknu od otoči; koža se suši, steže u nabore crne boje te puca i gnoji se;

[1]) Job. 1. 13.
[2]) Job. 1. 12.
[3]) Job. 1. 6.

dah postaje smradan, grlo se osuši te stisne, glas postaje hrapav i naliči hroptanju živine; utroba gori od vrućice kao od nutarnje vatre; spavanje postaje nemirno i prekinuto groznim snovima i slikama uzbunjene mašte; napokon se cijeli ljudski oblik tako promijeni, da se jedva može razaznati, te cijelo tijelo tako omršavi, da ne ostane drugo nego kost i koža, pravi živi koštur. Ali Job, usprkos takovoj groznoj bolesti, koja ga tako preobliči, da je sličio više osušenoj lješini izjedenoj i rastočenoj od crvi, nego živu čovjeku, i ako se dade u velike tužbe zbog groznih muka, svijestan da ih nije zaslužio, ipak ne psuje niti ne grdi svoga stvoritelja, već se tješi stalnom nadom, da će poslije uskrsnuća gledati i uživati božje lice, i tako postigne da se izjalovi i drugi nasrtaj i namjera sotone. Ali pakleni duh još ne miruje niti polaže oružja, već traži još pogibeljnije srestvo, da svlada strpljivost izmučenog pravednika. Sotona se brzo laća oružja, kojim jednom već prije bijaše pobijedila (u raju zemaljskomu) u nadi, da će opet pobijediti. To joj je oružje sama Jobova žena, koju je baš zato bila poštedila u prvom nasrtaju, te ju sada potiče i podžiže, da kori Joba kao tajnog grješnika; da se izrugava njegovoj pobožnosti, vjeri i ufanju u Boga, te ga tako uznemiri, odvrati od kreposti i prisili opsovati Boga, koji ga onako muči, a zatim da umre.

Teško je moralo biti razjadanom srcu pravednog čovjeka, kad opazi da uprav ona, od koje se je nadao pravom da će biti utješen i sažaljen, napada na njega ružnim riječima te se od njega odvraća kao od gube i kao od grješnika Bogu mrska i od Boga progonjena. Ali ni to oružje sotoni ne uspije; jer Job svijestan svoje nevinosti i pun pouzdanja u Boga, stade ženu blago i ljupko koriti zbog njezine nesmotrenosti, govoreći, „Ti govoriš kao luda žena; dobro smo primali od Boga; pa zlo zar ne ćemo primati?" Uza sve to ne sagriješi Job usnama svojim.[1])

[1]) Job 2. 10.

Usprkos ponovnom neuspjehu sotona ipak ne odustaje od svoje paklene namjere, već hoće da pokuša i zadnje srestvo i to upotrebljujući ljudsku inteligenciju, samo da može kakogod oboriti Jobovu stalnost i ustrajnost u kreposti i nagnati ga na zdvojnost i prezir Boga. Job tada najugledniji čovjek megju Istočnjacima, medju ostalim imagjaše tri vjerna prijatelja na glasu zbog ugleda i znanja, i to: Elifaza Temanca, Baldada Sušanika i Sofara Namaćanina, koji ga vrlo štovahu i cijenjahu kao najkrjeposnijeg i najnevinijeg čovjeka. Ovi čuvši za Jobovu nesreću, dohrliše s daleka k njemu, da ga požale i tješe; ali kad opaziše njegovo grozno nagrgjeno tijelo i nakažnjeno lice kao i njegove teške muke, ostadoše kao izvan sebe, te se ne usudiše niti riječi progovoriti, već udariše u gorki plač i u znak velike tuge i žalosti, posuše svoje glave prahom zemlje i sjedoše blizu njega kao nijemi. Sedam dana i sedam noći stajahu tako kod njega a da mu ijedan upravi riječ, jer vigjahu da je bol velika i grozna. Ali dok oni stojahu kao okamenjeni, a Job čekaše da izuste koju utješljivu riječ, Sotona se stavi po srijedi te uzbudi u srcu prijatelja sumnju, ili bolje uvjerenje, da je Job ipak pred Bogom krivac i da je pravi licumjerac, te mjesto da ga sažale i tješe, stadoše ga još gore mučiti svojim razlaganjem o Božjoj pravednosti, koja, po njihovu mnijenju, kazni i može kazniti samo grješnike, zbog česa i njegove muke moraju se smatrati kao zaslužena kazan za tajne njegove grijehe i opačine.

Ražaljen do skrajnosti veliki ustrpljenik što i njegovi najbolji poznanci i prijatelji nemaju milosrgja s njime, već ga i sami drže za zlotvora, velikim naporom kuša da im dokaže, kako mu je savijest posve čista i mirna, i kako Bog katkada kuša i pravednika za svoje osobite svrhe, uvijek dobre i svete. Ali svi Jobovi dokazi i tvrdnje ne nalaze odjeka u srcu prijatelja, već sva trojica kao dogovorno počeše ga ozbiljno nagovarati i nukati neka ne brani svoju tobožnju nevinost, nego se ragje pokaje od grijeha

i Boga moli za oprost. Na takovo odurno ponašanje svojih najboljih prijatelja Job stade ridati i jaukati od teške fizične i duševne boli, te kao izvan sebe za čas stade sam sebe pitati, zašto ga je Bog stvorio, kad ga onako pravedna svestrano muči; ali ipak ne izusti psovke proti Bogu, nego ustraja u svojoj nevinosti, te mu Bog kao na gradu krjeposti povrati podvostručeno sve, što mu bje oteto.[1])

Iz ovoga klasičnog primjera zajamčena i potanko opisana u sv. Pismu slijedi nepobitna istina i pouka: 1. da sotona kao zakleti neprijatelj i protivnik Boga svegj i svuda svom silom i lukavošću nastoji, da zapriječi da mu stvorovi iskazuju čast i štovanje, traži da uništi svaku krjepost i pomrsi svako dobro djelo. — 2. da su osobito dobri i bogobojazni ljudi najviše izloženi sotonskoj mržnji upravo zato, jer Boga ljube i slave, kako Ga ljubljaše pravedni Job. — 3. da Bog za svoje osobite svrhe kuša krepost pravednika, uvijek pripravan, da mu u zgodno vrijeme priskoči u pomoć, eda ne podlegne kušnji. — 4. da Bog u svojoj nedohitnoj providnosti pušta katkada mah sotoni, da bude kao srestvo kušnje dobrih, dapače da mu bude i srestvom kazne grješnika, kao što mu je bila pri usmrćenju sedam strastvenih muževa Sare, kćeri Raguelove, odmah poslije vjenčanja.[2]) — 5. da sotona ne samo može uplivati, nego i upliva božjom dozvolom na ljudska čuvstva, na srce, strasti i maštu čovječju, kao i na elemente: vodu, zrak, vjetar, oganj i sve prirodne pojave samo da škodi ljudima te ih razdraži i pobuni proti Bogu. — 6. da sotona, a to je najgroznije, može ući osobno i posjednuti živuće stvorove i upotrebiti ih kao srestvo, da ovrši svoju paklenu namjeru, kao što znamo iz sv. Pisma, da je ušla i posjednula zmiju te se njom poslužila kao srestvom, da tjelesno i duševno upropasti Adama, prvoga čovjeka; a

[1]) Job. 42. 12.
[2]) Tob. 6. 16.

kasnije obvladala i nagnala Judu, da izda i predade u ruke neprijateljâ Krsta, drugoga Adama. Da je u jednomu i drugomu slučaju utjecaj sotone na čuvstva i volju čovječju bio velik, vidi se iz toga, što sam Bog proklinje zmiju kao orugje sotone i sotonu samu, zato što je prevarila i upropastila prvoroditelje ljudskog roda, *quia fecisti hoc, maledictus es inter omnia animantia et bestias terrae,*[1]) dok Evangjelista Luka izrijekom kaže, da je sotona ušla u Judu i posvojila ga: *Intravit autem satanas in Judam.*[2])

Napasnik (tentator).

Poslije naziva: *satanas,* sotona, protivnik, kojim se u sv. Pismu označuje poglavica zlih duhova i koji najzgodnije karakteriše njegovu posvemašnu i neopozivu otvrdnost u zlobi i protivnosti prama svemu, što je dobro, istinito, i što se odnosi na bogoštovlje i spas ljudskog roda, dolazi naziv: *napasnik,* tentator, kojim se ističe sotonsko neprestano nastojanje i naprezanje, da ljude odvrati od dobra a skloni na zlo, eda tako proširi svoje carstvo zlobe i pakosti te ga protustavi carstvu dobra i pravednosti. Sv. Augustin tvrdi, da štogod mi počinimo zla, bilo mišlju bilo djelom, uvijek u tomu sudjeluje sotona utjecajem na našu slobodnu volju i na naše strasti. I doista: budući da sotona kao protivnik božji ne može omesti božje bezuvjetne namjere niti porušiti posve božje ustanove, jer potpada pod vrhovnu i neograničenu vlast Stvoritelja, koji joj katkada i do nekih granica dozvoljuje da čini svoje paklene pokušaje, kao *napasnik* nastoji uvijek svakovrsnim lukavstvom, laži i himbom, da oslabi čovječju volju te ju skloni na zlo, na prekršaj božjeg zakona i na mržnju svega što je sveto i Bogu ugodno, i to u dvojakoj namjeri: da Bogu

[1]) Gen. 2; 2.
[2]) Luk. 22. 3.

t. j. preprijeći štovanje, a čovjeka, kao slobodna grješnika za vazda upropasti i učini sudionikom vječnih muka. Sotona kao napasnik postiže više uspjeha, nego kao božji protivnik, a to stoga, što svemogući Bog u zgodan čas skrši i najsilniju protivnost; dok se slabašni, puteni čovjek lako dade zavesti i zamamiti, te kukavno podlegne napasti. Da pak lakše uspije napastovanjem, sotona upotrebljuje sva moguća srestva i načine. Ne samo što kao duh nevidljivim načinom i djelovanjem utječe na volju i čuvstva čovjeka, već katkada neposredno i vidljivo opći s ljudima prisvajajući svakojake oblike, te se predstavlja bilo u liku čovjeka, bilo u podobi životinje i u prilici dobrog angjela ili kojeg poznatog božjeg ugodnika.[1])

Kao poglavica sviju gjavola, sotona imade i svoje velike planove i zamašite osnove, koje su uvijek sudbonosne, te kad hoće da jednu od takovih izvede i uspješnije ostvari, uzimlje na se ulogu provagjača služeći se napastovanjem kao srestvom. Sveto pismo spominje tri takova sudbonosna sotonska napastovanja, kojima počinje, razvija se i svršava povijest cijelog ljudskog roda. Prvo veliko napastovanje, koje je sotoni uspjelo, odigralo se je u *Edenu,* zemaljskomu raju, gdje se je sotona osobno i vidljivo u podobi zmije, nazvane židovski *Našah,* prikazala prvoj ženi Evi, te zamamila, zavela i prevarila i nju i Adama, nagnavši ih na prekršaj izričite božje zapovijedi; uslijed česa pojavi se prvi grijeh, prvo zlo na zemlji, i cio ljudski rod potpade neizbježivoj smrti i robovanju paklenim silama.[2]) To bijaše prvi i najveći triumf sotone kao božjeg protivnika i napasnika ljudi.

Drugo veliko napastovanje zbilo se je u *Pustinji,* gdje se je sotona drznula u podobi čovjeka, da napastuje samoga Krsta, Boga-čovjeka, kojega nije poznavala kao takova, već po njegovu svetom i pokorničkom življenju samo

[1]) Satanas transfigurat se in angelum lucis II. Cor. 2. 15.
[2]) Gen. 3.

naslućivala nešto velika i vanredna u Njemu, zbog česa bijaše i mnogo zabrinuta i uznemirena, cijeneći da bi to mogao biti Onaj, koji joj u času kušnje zaniječe poklon i ovisnost, i koji će joj sgnječiti i smrviti glavu, kako joj Bog bijaše zaprijetio prigodom Adamova pada. To napastovanje niti je sotoni uspjelo niti moglo uspjeti; jer Napastovani bijaše Sin božji u ljudskoj puti, koji je imao porušiti carstvo sotone i oteti joj plijen, t. j. otkupiti ljudski rod od gjavolskog jarma. I to bijaše prvi veliki triumf Boga nad sotonom kao napasnikom; jer mjesto da navede Krsta, da joj se samo i za čas pokloni, On ju jednom riječi zagna u pakleni ponor, *vade Satana!*[1])

Treće i zadnje veliko napastovanje sotonsko preostaje budućnosti, i to za zadnje vrijeme kad se bude zametnula teška konačna borba izmegju carstva božjega na zemlji t. j. Crkve Krstove i Antikrsta, čovjeka posotonjena, koji je u sv. Pismu nazvan: *sinom grijeha,* filius peccati.[2]) Ovo zadnje napastovanje, koje će biti kao predteča izčeznuća ljudskog roda sa obzorja ove zemlje, biti će, i ako ne sudbonosna za sve još živuće ljude, najgroznije od sviju; jer će to biti zadnji očajni okršaj sotone sa Krstovom Crkvom, eda joj zatre i zadnji trag na zemlji, i jer će joj i sam Bog dozvoliti, da izigje iz paklenih tmina, da se osili i pokaže u svoj grozoti kao ljudski ubojica.[3]) O strahotama i užasu tog napastovanja i razbojništva sotone i njezinih šegrta, izkvarenih i posotonjenih ljudi, piše sv. Ivan u svojem Očitovanju: „I čuh glas, koji dolazaše s nebesa i govoraše: Teško vama, koji živite na zemlju i moru, jer gjavao sigje k vama i vrlo se rasrdi, znajuć da još malo vremena ima“.[4])

Ali osjem ovih triju glavnih napastovanja, sudbonosnih za cijeli ljudski rod, kojima je sotona, poglavica

[1]) Matth. 4. 10.
[2]) II. Thess. 2.
[3]) Solvetur Satanas de carcere suo et exibit Apok. 22. 2.
[4]) Apok. 12. 12.

svih gjavola, htjela da učvrsti i ovjekovječi svoje carstvo i gospodovanje nad ljudskim rodom, slijede neprekidno posebna sotonska napastovanja naperena proti pojedinim osobama kao i proti cijeloj ljudskoj zajednici. Uprav zato što je vječiti protivnik Boga, sotona ne može inače, a da ne traži prepriječenje svakog Božjeg štovanja i svakog dobrog djela, kojim bi ljudi mogli proslaviti Boga i ugoditi Mu i time postići vječno spasenje te zasjesti u nebu na mjesto s kojeg je ona zbačena bila. A da to uspješnije polući, upotrebljava napast kao najmoćnije sredstvo, da zamami srce i skloni i onako nestalnu ljudsku volju na zlo prezir i prekršaj božjih zakona i odredaba. U napastovanju je sotona kao *otac laži,* pater mendacii,[1]) uprav nenatkriljiva. Poznavajući vrlo dobro ćud i raspoloženje ljudi, bira svakojake razne puteve i načine; uvažuje sve okolnosti; vreba na sve zgode i prigode: pretvara se na hiljade načina, a to sve takovom ustrajnošću i naporom, da ju Apostol usporegjuje sa bijesnim ričućim lavom, koji se kao pomamljen vrti oko žrtve, da ju upropasti i proždere.[2]) — Apostol zgodno usporegjuje napasnika s lavom, jer hoće da nas time upozori na njegovu silovitost i na težinu napasti, kojoj smo svi, tko više, tko manje izvrgnuti. I kako je Bog opredijelio svakomu čovjeku, barem krštenomu,[3]) dobroga angjela za čuvara, tako je, po mnijenju većeg dijela crkvenih učitelja, i sotona odredila svakomu kršćaninu po jednoga ili više zlih duhova, da ga napastuju i ulove u svoje paklene mreže. Možemo takogjer pomisliti, da sotona slijedi, naravno u protivnom pravcu, metodu i postupak, koji slijedi i Božje Milosrgje i kojeg je spasitelj otkrio u priči o: *Dobrom pastiru,* koji ostavlja 99 ovaca, da potraži jednu izgubljenu. t. j, da i sotona pušta u miru množinu propalih, otvrdnutih grješnika, koji joj ne će lako

[1]) Jo. 8. 44.
[2]) Circuit quaerens quem devoret I. Petr. 2. 8.
[3]) S. Hieron.

uteći iz pandža, a najviše napada i napastuje dobre i pobožne duše.

Da je pak poglavica gjavola po svojoj naravi silovit i jak, dà silovitiji i jači od najsilnijega lava, potvrgjuje i sam Spasitelj, koji ga jakim nazivlje kad veli: *kako može tko ući u kuću* **jakoga** *i pokućstvo njegovo oteti, ako najprije ne sveže jakoga?*[1]) Time je Isus uvjeravao Židove, da će on, koji je svemoguć, najprije skršiti moć sotone te joj oteti ljudski rod, kojim kao silnik bijaše zavladala.

No, premda je sotona po sebi, kao duh, silna i moćna, ipak ostaje uvijek od svemožne božje desnice pritisnuta i zaularena, tako da ne može nikada iskazati svu svoju silu niti ovršiti sve što hoće i kako hoće, već joj sila dopire samo do nekih granica od Boga joj označenih; zbog česa sve napasti, laskanja i mamljenja; svi nagovori i prijetnje, mogu uz božju pomoć, biti od slobodna i razumna čovjeka uspješno odbivene, jer Bog ne dozvoljuje, da itko bude prekomjerno napastovan od zla duha, kako nas izrično o tom uvjerava Apostol kad piše: „Ali je vjeran Bog, koji ne dopušta da ste napastovani više nego što možete, već će i pomoći da možete i napasti odoljeti.[2]) Tko dakle kukavno podlegne napasti, mora kriviti više sebe nego samu sotonu, jer je ona, kako veli sv. Augustin, poput velikoga ali okovanoga psa, koji može lajati i kušati nasrtaj, ali ugristi i raniti ne može nego onoga, koji mu lakoumno dolazi na odmet.[3]) Da je pak čovjeku slabu po prirodi, pa bio on najkrjeposniji, veoma teško odoljeti svakoj napasti gjavla i ne postati njegovim plijenom, dokazuje nam najbolje i sam Spasitelj, koji je u više navrataka *pelio* i preporučivao svojim učenicima a time i svim ljudima, da budu na oprezu, da bdiju i mole, eda ne podlegnu napasti, jer i ako je duh bodar, pùt je ipak slaba, pak je zato i

[1]) Matth. 12. 26; Luk. 11. 21. Mark 3. 27.
[2]) Non patietur vos tentari supra id quod potestis I. Kor. 10.13.
[3]) Latrare potest, mordere non potest nisi volentem. Aug.

uvrstio u svoju božanstvenu molitvu *„Oče naš“* posebnu prošnju, eda ju svagdano upravljamo nebeskomu Ocu: *Ne uvedi nas u napast!*

Buduć pak sotona neizcrpljivo vrelo svakoga zla i otac svake lukavosti, nije moguće ni iz daleka navesti ili nabrojiti sve zgodne načine, koje upotrebljuje, da čovjeka zavede i svlada napašću, ali je ipak stalno, da kao duh može uplivati, kao što i upliva, na njegovu maštu, fantaziju, koju kao pakleni slikar znade vješto razigrati, raspaliti i zanijeti svakojakim ugodnim i odurnim slikama, prikazama i utvarama, bilo u snu, bilo na javi, kad je sabran ili rastrešen, sjetan ili veseo; dok istodobno, oživljuje, podžiže i razdražuje sjetila i uzbugjuje svakovrsna čuvstva uvijek oprječna zahtjevima zdravoga zazuma. Ali polje na kojemu napasnik pobire najobilniju žetvu i gdje mu napast najlakše uspije, jesu niže čovječje strasti, naoseb pohota puti, koja i ako nije po sebi grijeh, ipak je najglavniji povod grijehu i kao ognjište, koje sotona tako raspiruje, da donekle i sama postaje napast, koja potiče i sklanja čovjeka, da udovolji tjelesnim nasladama, o čemu piše apostol Jakob: „Svatko je napastovan od svoje pohote (concupiscentia), koja ga vuče i mami; a kad obvlada naslada, poragja grijeh, a grijeh opet poragja smrt (duše).“[1]) I za to sotona, koja vrlo dobro pozna slabost ljudsku, odabire uvijek najslabiju stranu čovjeka t. j. njegovu sjetilnost i pohotnost, da postigne svoje paklene namjere, te najprije traži svim naporom i svom lukavošću, da podžeže u njemu niže strasti, te laskanjem, zamamljivanjem, prijevarom i predstavama zla kao dobra, a dobra kao zlo, pokvari srce i zanese za svim što je ugodno i korisno bez obzira na to, da li je dozvoljeno i pošteno. Je li jednom postigla da iskvari srce, ostaje joj lak posao, da zamrači um i odvrati pamet od božjih i ljudskih zapovijedi i time navrati na prezir i omalovažavanje svake vlasti, bilo božje, bilo ljudske, eda se tako

[1]) Jak. 1. 14.

čovjek najposlije i djelom i riječju proglasi slobodnim i od svakoga posve neovisnim. U jednu riječ: da sam sebe smatra slobodnim misliocem i slobodnim zidarom, t. j. pravom slikom i prilikom prvoga velikoga slobodnog mislioca, sotone. Je li se tko pustio tako zaluditi od paklenih sila, da se smatra posve neovisnim i oslobogjenim od spona naravskoga, božjega i ljudskoga zakona, time se je postavio na posve sklizav put, koji ga vodi od ponora u ponor, te najposlije postaje i nesposoban za svako plemenito i uzvišeno djelo, pače ismjehava sve, što je dobro sveto i spasonosno, cum in profundum venerit, despexit, i nalik glupoj životinji ne mari za drugo, nego kako da udovolji svojim razuzdanim strastima.[1])

Kad je pak sotona potisla čovjeka do takova stepena moralne pokvarenosti, da s njime zavlada potpuno nehajstvo za duševna dobra a preziranje božjeg i ljudskog zakona, tad ga u opće ostavlja u prividnom miru kao svoga okovanog roba, koji se za veću svoju nesreću još smatra i emancipiranim od svakog ljudskog obzira. Takovi robovi svojih strasti teško da se kad više izmaknu iz sotonskih mreža i stresu sa sebe jaram napasnika i da se postave opet pod okrilje svoga Otkupitelja, ako im Bog ne priskoči u pomoć kakovom osobitom i posve vanrednom milosti, da ih takne i prosvijetli. Da takovih vanrednih milosti Bog podjeljuje, dokaz su nam klasični primjeri obraćenja Marije Mandaljene, sv. Pavla, Augustina, Margarite Kortonske, Marije Egipćanke i još nekojih, koji su postali u muževnoj dobi, i ako rijetki, uzori svetosti time što su prihvatili zgodan čas, odazvali se pozivu i sudjelovali vanrednoj božjoj milosti.

No, i ako se kaže, da je mučno, da se čovjek, koji iz navike prezire božji i ljudski zakon, svidi i povrati na pravu

[1]) Tanquam equus et mulus quibus non est intellectus Ps. 31. 9.

stazu, koja ga vodi k Bogu, time se ne tvrdi, da se i najokorjeli grješnici ne mogu spasiti, već se naprosto opaža, da su takovi uopće postali nehajni i otupljeni za pobude božje milosti. Bog, koji ne želi vječnu smrt bezbožnika nego nastoji oko njega, da se obrati i postigne život vječni,[1]) nikomu ne uskraćuje dovoljne milosti, te stoji do samoga grješnika, da u zgodan čas otvori svoje srce milosnom dahu Duha svetoga, koji uvijek nad njime lebdi, da ga obasja svojom svjetlošću i da mu um i volju skrene na dobro a od zla odvrati. Svakomu osugjeniku Bog će punim pravom moći reći; *perditio tua ex te*, sam si kriv svojoj nesreći, jer što sam morao još učiniti da te spasim, a nijesam učinio: quid est quod debui ultra facere vineae meae et non feci?[2])

Da sotona direktno utječe na čovječje srce i volju, i da ga navadja na zlo djelo, dokaz su nam mnogi slučajevi navedeni u sv. Pismu, od kojih budi dosta spomenuti samo nekoje. Tako se izrično tu kaže, da je pobudila i nagnala kralja Davida, da bez potrebe i samo iz slavohleplja i taštine dade prebrojiti puk izraelski, e da doznade nad kolikim se brojem podanika proteže njegova moć i sila; ali taj nesmotreni korak, neugodan Bogu, bje uzrokom teške božje kazne po cio izraelski narod.[3]) Jednom se sotona sama ponudi Bogu, da će ona kao lažni duh, *spiritus mendax*, zavarati sve proroke kralja Ahaza i nagovoriti ih, da ga svjetuju, neka zametne bitku sa neprijateljima, u kojoj je ipak morao podleći i izgubiti glavu.[4]) Izdajničko djelo Judino mora se pripisati vanrednom utjecaju sotone, jer i sam Evangjelista tvrdi, da je gjavao uskorio u srcu Judinu odluku da izdade Isusa. Sv. Petar kori i pita Ananiju i Safiru, zašto su se pustili toliko napastovati i nagovoriti od

[1]) Ezek. 30.
[2]) Is. 5. 4.
[3]) Dnev. 21. 1.
[4]) III. Reg. 22. 21.

sotone, da slažu Duhu svetomu.[1]) Iz ovih i mnogih drugih sličnih primjera opaža se, kako sotona kao napasnik znade udesiti svoje napastovanje prama prilikama i posebnim sklonostima i slabostima ljudi. Tako u Davidu podžeže slavohleplje i taštinu; u Ahazu srdžbu i osvetu; u Judi lakomost; u Ananiji i Safiri obzir ljudi i licumjerstvo, kao što u nekima budi zavist, u drugima razbludnost, a u svakomu gdje više gdje manje, sebičnost a naoseb oholost, zbog koje je i sama zauvijek propala.

Ali i ako sotona i ostali zli duhovi nikad ne prestaju tražiti zgodne puteve, da napašću narenu čovjeka na zlo i time upropaste, ipak vrebaju osobito na jednu osobitu zgodu i na najsudbonosniji čas, eda upotrebe svu paklenu majstoriju i odadu svukoliku groznu moć, a taj čas *nad časima, instans instantium*, jest čas smrti. To je kobna prigoda, koju gjavao nikad ne propušta a da svom silom ne navali na svakoga smrtnika, izuzev možda nevinu dječicu, da ga kakogod posvoji i povuče u pakleni jaz. Bio čovjek svet ili grješan, mora doći u zadnji sukob sa paklenim silama i zametnuti zadnju očajnu borbu, o kojoj visi vječna smrt ili vječni život. To je onaj grozni klanac, *angustiae*, kroz koji svatko mora da progje uz najžešći okršaj sa najsilnijim dušmaninom, i gdje nastaje dulje ili kraće ono smrtno rvanje, *agonia*, o kojemu može imati potpuni pojam samo onaj, koji se bori. Kroz taj klanac prošao je i sam Isukrst kao predstavnik cijelog ljudskog roda; jer i Njega sotona nije pustila s oka, već se spremala da i na nj juriše svom silom ne znajući da je Bog-Čovjek. Taj sotonski nasrtaj poslije zadnje večere najavi Spasitelj sam svojim Apostolima govoreći: „Već ne ću dugo govoriti s vama, jer knez ovoga svijeta ide k meni; ali u meni nema ništa za njega".[2]) Pak i ako je nasrtaj sotone na Njega bio uzaludan, jer niti je postigla niti mogla postići naumljeni cilj,

[1]) Act. 5. 3.
[2]) Jo. 14. 35.

ipak je tako snažno djelovao na Isusa, da se je od muke i tuge znojio krvavim znojem i osjetio prave smrtne boli, kako je i sam očitovao svojim apostolima govoreći: *Žalosna je duša moja do smrti.*[1])

Tko bi pak mogao kazati, što se zbiva na smrtnom času izmedju čovjeka satrta bolešću i sotone, koja kano ričući lav i pjeneći paklenim bjesnilom nateže sve svoje sile da ga svlada i prisvoji? Kakove slike i prikaze ne pobugjuje tada u njegovoj mašti dozivljući mu u svijest sve zlo što je uradio i dobro što je zanemario, samo da ga uplaši, smete i baci u očaj i neufanje spasenja a time preprieči kajanje? Nema dvojbe, da sotona kao pravi pakleni glumac vrši tada sve moguće uloge; da se predstavlja ne samo u groznim već i u prijaznim i primamljivim licima, te izvagja svakovrsne prizore, e da u čovjeku uzbudi grješne naslade i odvrati misli od Boga, vječnog Suca i od vječnih kazna. O toj sotonskoj hitrini mogli bi nam dosta kazati mnogi veliki pokornici kao: sv. Antonije, Pakomije, Hilarion, Jerolim, Martin, Stanislav Kostka i drugi.

Ali najočevidniji dokaz o žestini zadnje odlučne borbe čovjeka sa paklenim silama, podao nam je sam božanski Otkupitelj time što je iz neizmjerne ljubavi prama ljudskom rodu ustanovio posebni Sakramenat zadnjeg Pomazanja, da čovjeka na umoru okrijepi i ojača osobitom milošću, eda lakše odoli i ne podlegne u teškoj borbi, u kojoj bi inače bez božje pomoći malo tko, a možda i nitko, izvojštio pobjedu nad silnim neprijateljem. Po primjeru Spasiteljevu i Crkva je ustanovila za utjehu i pokrepu umirućih posebne obrede i propisala posebne molitve, koje su kadre potresti svačije srce, samo da otme paklenoj vlasti od Krsta odkupljene duše. Što se pak zbiva u času, kad se duša rastavi s tijelom, izmegju Boga i sotone, ta dva gospodara, kojima je čovjek više ili manje ugagjao kroz svoj zemaljski život, eda ju jedan ili drugi posvoji, to na-

[1]) Mark. 14. 35. Jo. 14. 30.

dil azi i naše znanje i svako nagagjanje najugrijanije mašte te smo i obzirom na to primorani uskliknuti: *Domine, tu nosti,* Bože, to znadeš samo Ti.[1]) Ipak usprkos toj gustoj kopreni, koja nam zakrije onaj grozni prizor, znajući kolikom neustrpljivošću vreba i čeka, da čovjeka posvoji i povuče sa sobom u vječne muke, možemo zaključiti, da će sotona ne samo munjevnom hitrinom odmah zgrabiti kao gladan lav grješnu i od Boga prokletu dušu, već da će pokušati, da svojim paklenim šapama zakvači i dušu pravednika, za koju postaje tada pred vječnim Sucem *Klevetnik,* kao što je prije bila napasnik. Možemo za stalno držati, da kad bi sotona bila još sposobna, što nije, da osjeti kakovu radost i ugodnost, ne bi za nju bilo veće radosti i veselja, nego li je paklena zloradost, što uživa, kad joj na času smrti uspije posvojiti zauvijek grješnu dušu i rinuti je u oganj vječni. Obzirom na grozni čas smrti, mora se svatko unaprijed oboružati srestvima, što mu ih vjera i katolička Crkva pruža, i držati usagjenu čvrsto u pameti opomenu, kojom se neki Redovnici megjusobno pozdravljaju kad se sretaju t. j. *Memento mori!* spomeni se časa smrti!

Sotona, ljudski ubojica.

Invidia autem diaboli mors introivit in orbem terrarum. Uslijed zavisti gjavla dogje smrt na svijet. (Sap. II. 24).

Kao što je Bog stvorio angjele da budu dionici njegova blaženstva i slave ali uz uvjet, da priznadu njegovu vrhovnu, neograničenu vlast i svoju potpunu ovisnost od Njega kao stvorovi od svoga Stvoritelja; tako je stvorio i čovjeka, da postane jednom blažen i dionik iste slave i istog blaženstva, kojeg i angjeli, ali uz uvjet, da Ga i on priznade kao svoga Stvoritelja i ovrši njegovu volju sadržanu u osobitim zapovijedima i zabranama. Po božjoj naravi

[1]) Ezek.

mjeri prvi čovjek, kao i njegovi potomci, imao je biti sretan i čestit na zemlji i uživati blaženstvo, koje je dolikovalo i odgovaralo potpuno njegovoj naravi, a poslije zemaljskog blaženstva biti pripušten na gledanje Božjeg lica i uživanje vječite nadnaravne slave u nebeskom raju. I ako uslijed dvojake sastavine, materijalnog tijela i nematerijalne duše, bijaše smrt čovjeku prirodna i neizbježiva, ipak uslijed božanske odredbe, čovjek je mogao i *ne umrijeti* t. j. biti uvijek besmrtan. Smrt je po tomu bila za čovjeka prirodna posljedica njegove naravi, ali koja je mogla biti zapriječena ispunjenjem uvjeta od Boga postavljenog, a to ovršenjem božjeg zahtjeva sa strane čovjeka. Ovršenje prvog božjeg zahtjeva bijaše za prvog čovjeka, kao zastupnika sviju potomaka, od neizmjerne vrijednosti i najuzvišenije zasluge, jer bi ga bilo oslobodilo od smrtnog žalca i rasuća a osobito, da poslije duljeg ili kraćeg boravka na zemlji, bude prenešen dušom i tijelom u nebeske visine, gdje ga čekaše vječna slava i gledanje božanskog lica. No, za nesreću cijelog ljudskog roda prvi čovjek ne ovrši, što Bog od njega izrično zahtijevaše, već sagriješi, propade on i svi njegovi potomci, a to uslijed napasti i nagovora sotone.

Nema dvojbe, da je sotona poznavala, i ako ne možda u svim potankostima, plan što Bog snovaše u pogledu stvaranja i uzvišenja ljudske naravi, jer je taj plan po svoj prilici bio angjelima otkriven u času kušnje i bio djelomično i povod neposluhu i propasti velike množine njih, te nije mogla mirno gledati sreću i blaženstvo čovjeka u raju zemaljskomu, a još manje trpjeti, da bude uznesen u nebeski raj i posagjen na mjesto za koje je ona bila odregjena, ali ga za uvijek izgubila, te u njoj uskipje paklena zavist i osveta.[1]) Zavist na čovjeka zbog tolikog odlikovanja i sreće; a osveta proti Bogu, da mu kakogod zapriječi što-

[1]) Alia vero creatura rationalis, quae in hominibus erat, quoniam peccatis atque suppliciis et originalibus et propriis tota peri-

vanje, ljubav i proslavu sa strane ljudskog roda. Da postigne pakleni cilj, sotona časa ne počasi, već, po svoj prilici, istog dana kad su Adam i Eva osvanuli u Edenu, zemaljskom raju, pokuša da jednim udarcem zadade smrt tjelesnu i duševnu svim ljudima. I taj joj udarac potpuno uspije. Prisvojivši lik čarobne zmije (Našah), pojavlja se u zemaljskomu raju, te zamamljivim tajinstvenim glasom budi u prvoj ženi Evi ponositost i želju za još većim blaženstvom, za većim znanjem, neovisnošću i jednakošću s Bogom, što bi postigla jedino dodirom i okušanjem voća jednog osobitog stabla, koje, po sotonskoj tvrdnji, imade u sebi moć da razvije potpuno razum, eda savršeno upozna dobro i zlo, kao što ga i sam Bog poznade. Na prigovor još neodlučne žene, da baš ono voće ne smije ticati ni jesti, jer im je to stvoritelj zabranio i zaprijetio smrću, ako prekrše zabranu, sotona ne odustaje, već dražesnijim kretom i slagjim riječima predstavlja joj samoga Boga kao lažca i zavidnika, te joj otsječito veli: *non moriemimi,* ne ćete umrijeti, i ako vam je to Bog zaprijetio.[1]) Tako lažnom riječju, sotona postigne, da slavohlepna žena povjeruje više njoj nego Bogu; da ubere, zagrize voće i podade Adamu, koji, vidjev da žena ne umire, i sam stade jesti i tim počini teški grijeh, uslijed kojega on i svi njegovi potomci potpadoše smrti tijela, i to kao i prirodnoj posljedici i kao kazni zbog grijeha. Tu golemu nesreću ljudskog roda potvrgjuje sv. Pavao pišući Rimljanima: *Zato, kao što kroz jednoga čovjeka dogje na svijet grijeh, i kroz grijeh smrt, i tako smrt ugje u sve ljude, jer svi sagriješiše (u Adamu).*[2]) Nesretna Eva pozvana od Boga na odgovornost, u svojoj skrajnoj uzbugjenosti ne zna odgovoriti drugo nego: *Serpens me decepit: zmija me je prevarila.*[3])

erat, ex eius parte reparata, quod angelicae societati ruina illa diabolica minnerat, suppleretur. August. Ench. 29.

[1]) Gen. 3. 11. 13.

[2]) Rom. 3. 11.

[3]) Gen. 13. 13.

Napašću i prevarom sotone, dosljedno poslije pada prvog čovjeka, počimlje žalosna povijest ljudskoga roda; povijest pisana krvlju i puna žalosnih dogagjaja, koji će se morati završiti još groznijom napašću i žalosnijim dogagjajima na koncu vremena odregjena za boravak ljudskog roda na ovoj zemlji. Nagnavši čovjeka na prekršaj božje zapovijedi, sotona je zlorado slavila svoj veliki triumf, jer nije time postigla samo da svi ljudi bez iznimke podlegnu smrti tijela, nego što je mnogo gore, prouzroči im i smrt duše okaljane grijehom; zatvori im rajske dvore a otvori pakleni jaz sa vječnim mukama; dok čovjek odbačen od Boga kao neprijatelj, postade sa svim svojim potomstvom, izim jedine Djevice Marije, pravi rob paklenih vlasti. Vjerojatno je, da se je sotona nadala ili barem željela, da Adam i Eva odmah poslije prekršaja božje zabrane budu usmrćeni; jer bi time bila u klici uništila svako dalje štovanje Boga i prepriječila okajanje grijeha i oprost sa strane Boga; ali i ako joj se ta nada nije odmah ispunila, ipak se je osjetila pravim ubojicom ljudi, nad kojima će kroz sve vijekove vršiti pravo krvnika sve dotle, dok ne pokosi smrću i zadnjeg čovjeka na zemlji. Kao što su u staro doba rimski vojskovogje postizali osobno pravo nad svladanim i podjarmljenim narodima te ih smatrali kao svoje robove, tako je i sotona istim pravom, svladavši napašću čovjeka, zavladala ljudskim rodom, te postala gospodarom izopačenog i griješnog svijeta, *princeps mundi huius,* kao što je i poglavica paklenih tmina, *princeps tenebrarum,* te svijesna toga prava, sve svoje sile ulaže i napreže, da muči i usmrti čovjeka u dvostrukoj namjeri t. j. da time i posvoji za vazda nesretnika i onemogući štovanje Boga. Kakvim bi pak grozotama navalila na svakoga čovjeka, kad bi joj Bog to dozvolio, da ga skonča, dokaz su strahovite muke, što ih je pomoću zavedenih Židova, zadala Krstu, Bogu-Čovjeku, kad joj sam svojevoljno dopusti, da na njemu izkaže svu paklenu okrutnost i silu; jer tad bje za nju pravi čas u kojem je mogla iskaliti svu srdžbu. *Haec est hora*

vestra, et potestas tenebrarum.[1]) Da, ono bijaše paklenoj vlasti dozvoljeni čas, da iskaže svu svoju krvničku ćud i okrutnost, koju je u potpunoj mjeri pokazala na Krstu, kojega nije poznavala kao pravog Boga, već samo kao vanrednog i presvetog čovjeka; ali je time samo pospješivala teški udarac, koji je imao srušiti njezino carstvo i osloboditi ljudski rod od njezina jarma. *Nunc princeps huius mundi eiicietur foras.*[2])

Da se pak donekle shvati, zašto tolikom mržnjom i svakovrsnom okrutnosti gjavao nasrće svegj i posvuda na ljudski rod, a naoseb na Krstove sljedbenike, da ih i tjelesno i duševno upropasti i posvoji, treba uzeti u obzir odnošaj, koji opstoji izmegju Krsta i sotone, odnošaj t. j. posvemašne protivnosti, sličan odnošaju, koji je izmegju svjetla i tmine. Na temelju i proučavanju toga odnošaja možemo jedino upoznati i povod i cilj sviju borba, koje su nastale i koje će nastati do konca vremena protiv Krstove vjere i Krstove Crkve, i to uprav protiv nje jedine; te će se svaki moći uvjeriti da, i današnji odpor, progon i prezir katoličke Crkve, nije drugo nego naravna i nužna posljedica otpornosti i protivnosti sotone proti Krstu, kao Otkupitelju ljudskog roda. Ipak i ako je progonstvo Krstove vjere uvijek bilo i jest sada naravna posljedica vječite protivnosti izmegju Krsta i sotone, time se ne kaže, da toj posljedici nijesu i ljudi uzročnici, dapače, jesu i oni, jer se mnogi podaju u službu same sotone protiv Krsta i njegove Crkve, te ne samo potajno nego javno i ostentativno ovršuju želje oca laži i začetnika svake ljudske nesreće. Takovi se gjavolski šegrti lako dadu raspoznati iz postupka, što slijede u borbi proti svega što je Bogu ugodno i što Mu može pribaviti štovanje na zemlji. Na njih je sama sotona udarila svoje obilježje, jer kako je ona upotrebila laž i pobudila pohotnost za zabranjenim voćem u prvim ljudima u zemaljskom raju, tako se i oni

[1]) Luk. 23. 53.
[2]) Jo. 12. 31.

naoseb odlikuju u širenju laži i nagovaranju na neumjereno uživanje tjelesnih naslada i ugodnosti. Laž i iskrivljivanje istine, dosljedno i klevetanje, skopčano sa podjarivanjem najnižih strasti i nagona, jest najizrazitije obilježje rada sviju sotonskih saveznika i Krstovih protivnika. No, možemo li mi takove ljudske stvorove mrziti, napadati ih ili im se osvećivati? Nipošto. Jer, ili takovi nevoljnici šire sotonsko a ruše Krstovo kraljevstvo znanjem i u potpunoj svijesti; i tad ih moramo žaliti; ili to rade bezsvijesno zaslijepljeni od sotone i otupljeni uslijed grješnog duševnog stanja u kojemu se nalaze, i tad moramo za njih moliti, *nesciunt enim quid faciunt,* jer ni sami ne znadu što rade.

Isukrst i sotona.

Tada reče Gospod Bog zmiji: I metnut ću neprijateljstvo izmegju tebe i Žene; izmegju sjemena tvojega i sjemena njezina. 1)

Ovim riječima u sv. Pismu označen je i ocrtan potpuno odnošaj, koji će opstojat kroz cijelu povijest čovječanstva i kroz cijelu vječnost izmegju sotone i Krsta. Da bolje shvatimo taj odnošaj, nužno je da se istakne prava uloga, koju Krst kao Bog-Čovjek igra u svemiru pogledom na Stvoritelja i sve stvorove. Bog, i ako po sebi i u sebi podpuno blažen, svet i slavan, u svojoj bezkonačnoj dobroti od vijeka odluči izkazati i otkriti vanjskom pojavom svoje nutranje izvrsnosti i činiti da izvana prosine Njegovo savršenstvo, a to stvarajuć vidljivi i nevidljivi svijet u svim njegovim gradacijama i odlikama, t. j. htjede biti Svoritelj i imati stvorova, da od njih bude mogao primati poklon i štovanje, što inače nije mogao imati. U tim stvorovima imala su se odrazivati i zrcaliti Njegova savršena svojstva kao: dobrota, ljubav, sveznanost, providnost, svemožnost, milostivost i pravednost, te su svi po božjoj na-

[1]) Genes. 3. 15.

mjeri imali biti dobri i sposobni da postignu cilj za koji ih je stvarao. Prvi pak i glavni cilj, koji je Bog imao pri stvaranju svemira, bio je, a i morao je biti taj, da ga stvorovi proslave i to ne samo svojim posebnim i prirodnim izvrsnostima, nego i svojim aktivnim djelovanjem.[1]) Po tome su svi stvorovi imali ugodnu dužnost, da dostojno proslave svoga Stvoritelja; a o vršenju te dužnosti ovisilo je njihovo blaženstvo. Ali svi stvorovi skupa, bili oni na nebu ili na zemlji, bili razumni ili bez razuma, slobodni ili neslobodni, nijesu bili kadri niti sposobni da dolično i dovoljno proslave neizmjerno Veličanstvo i dobrotu svoga Stvoritelja, niti se je Bog mogao potpuno naslagjivati njihovom proslavom i štovanjem; jer izmegj Stvoritelja i najsavršenijeg stvora, opstoji uvijek nedohitni jaz i razlika, te svaka čast i proslava sa strane stvorova ostaje uvijek premalena i nedostatna. Zbog česa, da Bog bude proslavljen potpuno i kako dolikuje potpuno Njegovu previšnjem Veličanstvu, trebalo je nešto osobitoga i uzvišenijega; trebalo je, da sam Bog postane članom i dionikom ljudske naravi, *humanitatis nostrae particeps,* bez da prestane biti Bog, i da ljudska postane dionicom naravi božanske, *consors divinae naturae,* ili kako veli sv. Augustin: da Bog postane čovjek, eda čovjek postane Bog, factus est Deus homo, ut homo fieret Deus.[2]) U kratko rečeno: trebalo je da sam Bog pronagje jednu u pravom smislu *dodirnu tačku* ili spoj između Stvoritelja i stvorova i to zemaljskih i nebeskih, vidljivih i nevidljivih.

Bez te dodirne točke u kojoj se susretaju i spajaju božanska i čovječanska narav, Bog ne bi nikad primio od stvorova doličnu slavu ni pravo štovanje, te bez da se ogriješimo, možemo pouzdano uztvrditi, da je zamisao i ostvarenje tog neposrednog dodira megju Stvoriteljem i stvorom, bila prva i najglavnija misao samoga Boga prije

[1]) Universa propter Seipsum operatus est Deus. Prov. 16. 4.

[2]) Aug. sermo 13. de temp.

postanka svijeta i vremena, koja se svakako morala ispuniti i ostvariti, jer je bila istodobno pravi temelj i podloga Božjoj odluci, da stvori svemir. Da nije Bog od vijeka začeo misao i odlučio pronaći dodirnu i spojnu točku izmegju Sebe i svojih stvorova, bio bi za uvijek sam u sebi, u svojem Trojedinstvu uživao svoje potpuno blaženstvo te izvan Njega ne bi ništa bitisalo. Ali pošto realno izvan Njega opstoji vidljivi i nevidljivi svijet, mora da opstoji i dodirna točka kao posrednik izmegju Njega i njegovih stvorova; a to ne može biti drugi nego sami Krst, Bog-Čovjek, t. j. Osoba, u kojoj je bitno i nerazrješivo spojena Božanska i ljudska narav, te je pravi predstavnik sviju stvorova, koji jedino po njemu i u njemu mogu dolično i dostojno slaviti i častiti svevišnje božje Veličanstvo.[1])

Iz otajstva Upućenja druge Osobe presv. Trojstva slijedi, da je Isukrst, u kojemu je bistveno i nerazriješivo spojena božanska i čovječja narav, istodobno Bog i stvor; Bog od vijeka, a stvor postavši u vremenu, jer začet po Duhu svetomu i porogjen od Djevice, ali ipak u dvojakoj naravi uslijed jedinstvenosti osobe božanske, ostaje uvijek pravi sin Božji.[2]) I zato sam Isus kao Bog-Čovjek tvrdi o Sebi: Ja i Otac jedno smo, *Ego et Pater unum sumus*; a Otac nebeski javno svjedoči o Njemu: *To je moj ljubljeni Sin u kojemu se potpuno naslagjujem.*[3]) I Krst je doista kao posrednik izmegj Stvorca i Njegovih stvora (Prerad.) proslavio u podpunom smislu i najdoličnije u ime svoje i svih stvorova Oca nebeskoga kako što i sam tvrdi kad

[1]) Quand les Dominations L'adorent, quand les Puissances Le reverent, quand les Cieux et les Vertus de Cieux et les bienheureux Seraphins s' unissent dans une joie triomphante pour Le chanter et celebrer, c'est par la mediation du seul Jesus qu'ils le font et le peuvent faire. Mons. Gay. Ps. 10.

[2]) In utraque natura idem est Dei filius, nostra suscipiens et propria non amittens. S. Leo, M. Sermo 7 de Nat.

[3]) Matth. 3. 17; 17. 5.

veli: Oče, ja sam Te proslavio na zemlji, *Pater, ego Te clarificavi super terram,*[1]) tako da Bog niti želi, niti može željeti ili zahtjevati veće i doličnije časti i slave nego li je čast i slava, koju prima od Krsta predstavnika i zastupnika sviju stvorova.[2])

To priznanje i ispovijeda i Krstova Crkva kad u času najsvetijeg bogoštovnog čina upravlja nebeskomu Ocu riječi: Po njemu (Krstu), s njime, i u njemu primaš zajedno sa sv. Duhom svaku čast i slavu.[3])

Isukrst je dakle kao Bog-Čovjek onaj, po kojemu, u kojemu i za kojega je sve stvoreno, on je svemu početak i cilj, alfa i omega; o Njemu sve visi i sve se na Njemu temelji, bilo na nebu ili na zemlji, kako to sv. Pavao svečano i dogmatično tvrdi pišući Kološanima: „Jer po njemu bi sazidano sve, što se vidi i ne vidi, bilo Prijestolja ili Gospodstva, ili Poglavarstva, ili Vlasti, sve se po Njemu i za njega sazda, i On je prije svega i sve je u Njemu, omnia in Ipso constant",[4]) Napose pak pišući Timoteju o otkupu ljudskog roda, kaže: „Bog je, koji hoće da se svi ljudi spasu i da dogju u poznanje istine, jer je jedan Bog i jedan *Posrednik* izmegju Boga i ljudi, Krst Isus, koji sebe dade za odkup sviju".[5]) U istom pismu Apostol nazivlje tog jedinog *Posrednika* izmegju Boga i ljudi velikim otajstvom ljubavi, *magnum Sacramentum pietatis,* koji se pojavi u puti, koji se opravda u Duhu; koji bi pokazan angjelima, navješten neznabožcima, priznat na svijetu i uznešen u slavu.[6]) Veoma zgodno apostol označuje Krsta velikom tajnom ljubavi, jer svojom vidljivom pojavom u ljudskoj puti, kao materijalnim znakom, naznačuje i istodobno djeluje nadnaravne milosti, kao što djeluju od njega ustanovljeni sakramenti; ali je On osjem toga i nedvojbeni znak i dokaz ljubavi nebeskoga Oca prama ljudskom rodu i to takove ljubavi, da je zbog nje žrtvovao i samoga svoga Sina za spas ljudi, koji su uslijed otajstva Upućenja postali Krstova *braća,* te kao takovi imadu pravo na ljubav Očevu. Sam Isukrst poslije svojeg Uskrsnuća nazivlje Apostole svojom braćom govoreći pobožnim ženama: *Idite, te javite braći mojoj, neka idu u Galileju i ondje će me vidjeti.*[1]) No, nije Isukrst samo nedvojbeni i sigurni dokaz, da Otac nebeski ljubi ljudski rod, već je stalan dokaz, da i ljudi mogu ljubiti Njega i to ljubavlju, koja mu potpuno ugagja i u kojoj se naslagjuje, samo ako su u ljubavnoj svezi sa Krstom; jer u tom slučaju postaju Njegova djeca po milosti, kao što mu je Krst pravi Sin po naravi. Po tome bez Krsta, Boga-Čovjeka, kao posrednika izmegju Stvoritelja i stvorova, ne može se pomisliti ni u čovjeku ni u angjelu prave i Bogu potpuno ugodne ljubavi; bez Njega nema spasa ni zvanja k spasenju; nema milosti ni opravdanja, nema oprosta grijeha niti vječnog blaženstva a još manje božanskog posinovljenja. Bez Krsta ne ugagja niti može ugoditi Bogu ni ljubav, ni štovanje iskazano Mu od stvorova, niti može biti govora o pravom bogoštovlju, o klanjaju *u duhu i istini,* o žrivi Bogu miloj, o molitvi Bogu ugodnoj, o Crkvi, o pobožnosti ili o kakvoj zasluzi za život vječni. Bez Njega ne može nitko ništa uraditi čim bi ugodio božjem Srcu; jer je Isukrst jedino središte u kojemu se susreta i grli stvor sa svojim Stvoriteljem, te mu zajedno s njime iskazuje i može iskazati poklon i čast, koja dolikuje božjem veličanstvu. Združeni s Krstom svi stvorovi mogu dostojno i dolično slaviti presveto Trojstvo, budući da je On onaj, po kojemu Mu se nebeska Gospodstva klanjaju;

[1]) Ja. 18. 4; 18. 31.

[2]) Or, dès que Jésus etait nè, Dieu avait *toute la gloire exterieure,* que Lui peut rendre une Creation quelconque. Mons. Gay: Elevations.

[3]) Per Ipsum, et cum Ipso, et in Ipso est Tibi, Deo Patri omnipotenti, in unitate Spiritus Sancti, omnis honor et gloria (Canon Missae).

[4]) Kolos. 1. 16.-18.

[5]) I. Tim. 2. 4-6.

[6]) I. Tim. 3. 16.

[1]) Matth. 28. 10.

Vlasti Ga slave, nebesa i nebeske krjeposti u divnom skladu sa četama svetih Herubina i Serafina poju neprestano triumfalni: Svet, Svet, Svet![1])

Isukrst pak izim što je posrednik i uzrok, da Otac nebeski bude slavljen, ljubljen i čašćen od svojih stvorova, i kao pravi Čovjek postao je baštinikom svega, što je Božje i na nebu i na zemlji, kako sam izjavljuje u molitvi upravljenoj Ocu nebeskomu dan prije svoje smrti govoreći: Oče, sve što je moje, Tvoje je, a sve što je Tvoje, moje je.[2]) Sv. Pavao takogjer izrično tvrdi: „Bog nam je govorio po svojem Sinu, kojega je odredio baštinikom svega, po kojemu je i svijet stvorio.“[3]) Ako je pak Krst, Bog-Covjek, pravi i naravni baštinik svega, što ima Otac nebeski, slijedi, da su i ljudi milošću spojeni s njime pravi subaštinici, te kao Krstova braća po ljudskoj naravi, imadu s njime pravo na sve što je Božje, na gledanje i uživanje Božjega lica, t. j. na vječno blaženstvo. Obzirom na to sv. Pavao piše: „Ako smo djeca božja (po milosti), tad smo i baštinici njegovi i subaštinici Krstovi.“[4]) A malo dalje: Bog je predao svoga Sina za spas sviju, pa kako da nam nije s njime sve drugo podao?[5])

Kako je presv. Trojstvo od vijeka odlučilo stvoriti vidljivi i nevidljivi svijet, eda Ga stvorovi dolično i dostojno slave i časte; tako je bilo i odlučeno, da druga božanska Osoba, sin Božji, postane čovjekom, i to, kako mnogi tvrde, bez obzira na Adamov grijeh, eda u ljudskoj naravi bude predstavnikom i posrednikom sviju stvorova, i podade nebeskomu Ocu slavu i čast, koja Mu dolikuje te postane

[1]) Praef. Missae.

[2]) Jo. 17. 10.

[3]) Locutus est nobis in filio, quem constituit haeredem universorum, per quem fecit et saecula. Hebr. 1. 2.

[4]) Si filii, et haeredes, haeredes quidem Dei, cohaeredes autem Christi. Rom. 8. 17.

[5]) Quo modo non etiam cum Illo omnia nobis donavit? Rom. 8. 32.

poklonstvena žrtva, *hostia adorationis et laudis*, i time vrši prvu i glavnu svoju zadaću kao Bog-Čovjek. Ali pošto je Adam, prvi čovjek, podlegao napasti i grijehom nanio Božanstvu tešku uvredu a sebi i svojim potomcima vremenitu i vječnu propast, upućeni Sin božji imao je da izmiri Boga s ljudskim rodom podajuć Mu u ime sviju ljudi potpunu zadovoljštinu za sve ljudske grijehe i uvrede t. j. htio je postati žrtva okajanja i pomirenja: *hostia expiationis et propitiationis*, i time ovršiti drugu veliku zadaću, govoreći po ljudsku, veoma težu i mučniju od prve.

I ako od katoličke Crkve nije dogmatično utvrgjeno, ipak je sva prilika, da je božanski plan o Upućenju drugog božanskog Lica bio od Boga objavljen Angjelima u času kušnje, i da je bio nedužni povod grijehu sotone, koja ne htjede trpjeti, da ljudska a ne angjeoska narav bude obožena i u Krstu uzvišena nad sve stvorove, pak i nad sve angjele, već odriješito zamisli i izjavi svoju protivnost sa kobnim: *non serviam,* ne pokoravam se Bogu-Čovjeku, već hoću postati Angjeo-Bog. I tako Krst već tada unaprijed postade biljega i predmet sotonske protivnosti, *signum cui contradicetur,* te će i ostati za sve vijekove. Zbačena sa nebeskih visina i rinuta u vječne muke sa svim svojim pristašama, sotona osjeti, da ne može prepriječiti ovršenje božje osnove i upućenje Sina božjega, ali istodobno uskipje srdžbom i osvetom protiv Stvoritelja, te zače paklenu, neopozivu odluku usmrtiti i uništiti Krsta, Boga Čovjeka, i tako zapriječiti, da Bog prima doličnu slavu i poklon od svojih stvorova. *Hic est haeres, venite occidamus Eum,* eto (Krsta) on je baštinik, ubijmo ga.[1])

Da je sotona začela neopozivu odluku usmrtiti Krsta, to je On sam potvrdio, kad je dobacio Židovima: Vi ste sinovi gjavla i hoćete da vršite želje oca svojega hoteći me ubiti.[2]) Ta je odluka nastala u sotoni u času kad se

[1]) Mark. 12. 7.

[2]) Jo. 8. 44.

je oprla božjemu zahtjevu, t. j. malo poslije nego li je bila stvorena, zbog česa ju Spasitelj i nazivlje ubojicom od početka (postanka) *homicida ab initio*, te se i o Krstu, božjem Jaganjcu, kaže, da je već tada bio osugjen na smrt i unaprijed intencijonalno ubiven, *Agnus, qui occisus est ab origine mundi.*[1]) Kako je pak sotona naumila i odlučila usmrtit Krsta, tako se sva njezina mržnja, sva njezina težnja i sva njezina hudobska ćud odrazuje u lozinci: *Smrt Krstu posredniku izmegju Stvoritelja i ljudi*, pak se te lozinke drže i njezini šegrti sa varijantom: Ecrasez l'infame!

Na pitanje: da li je sotoni bilo u času kušnje očitovano i otkupljenje ljudskog roda po Krstu, kao što joj je bilo objavljeno stvaranje čovjeka i upućenje Sina božjega, možemo odgovoriti, i ako ne potpunom sigurnošću, da nije, već da je za to doznala tek poslije Adamova grijeha, kad joj je Bog zaprijetio, da će joj sjeme ženino smrviti glavu i skršiti moć, *conteret caput tuum.* Ta je božja prijetnja naravno morala još žešće podžeći i potpaliti u sotoni mržnju i osvetu proti Krstu i proti ljudskom rodu boj, samo da prepriječi štovanje Boga i da čovjek ne sjedne u raju na prijesto, na koji je ona grijehom zauvijek izgubila pravo.

I ta će mržnja proti Krstu i ljudskom rodu trajati kroz sve vijekove bez ikakva oduška. Od časa kada ju Bog prokle u zemaljskom raju, sotona ne prestaje mrziti i progoniti posredno i neposredno sve, što je Bogu milo i drago; sve što bi moglo biti iskazom ljubavi i bogoštovlja; sve šio je kadro i sposobno širiti božje kraljevstvo na zemlji. Po sotonskom nadahnuću bi usmrćen pravedni Abel; progonjen pobožni Izak; izmučen vjerni Jakob; progonjeni i poubijani proroci; smaknuti nježni Mladijenci; pogubljen Ivan Krstitelj i svi drugi pravednici, koji su bili predslike i tipovi Krsta i navjestitelji njegova dolaska na zemlju. Bog bijaše odabrao puk izraelski, jedini izmegju sviju naroda, da Mu bude štovateljem i vršiteljem volje; da održi čistu i neokaljanu vjeru po patrijarsima i prorocima objavljenu, te da mu po stalnim propisima i obredima prikazuje žrtve i molitve; ali sotona, da sve to prepriječi i osujeti, stane nišaniti i nasrtati na izabrani puk namjerom, da ga odbije od pravoga bogoštovlja i u njemu uguši iskru vjere i svako pouzdanje u Boga. Malo je koji narod doživio i okušao toliko teških jada i nesreća, koliko ih je podnio puk Izraelski, kao od Boga odabrani i štićeni, jer ga je uprav zato sotona najviše napadala i progonila, bilo uzbugjujući u njegovoj sredini smutljivce, buntovnike, lažne proroke i krive učitelje; bilo uckajući protiv njega druge narode, naoseb Filistejce i Asirce, da ga ratovima satru i zasužnje, što im je često i uspjelo. Da ga pak silni neprijatelji nijesu sasvim iskorjenili, mora se pripisati osobitoj božjoj zaštiti i providnosti, koja je u najopasnijoj pogibelji uzbudila hrabre Makabejce, da spasu što se je još dalo spasiti od naroda i od pravog bogoštovja. Ali ni ostatke židovskoga naroda nije sotona pustila u miru, već ga je svojim paklenim osnovama, svakovrsnim srestvima laži i prijevare tako iskvarila, da je zamrzio na stare božanske ustanove i zavolio tugjinske i time pospješio gubitak svake samostalnosti i potpao pod jaram silovitih Rimljana. Sudeći po ljudsku, možemo reći, da je puk Izraelski davao sotoni najviše brige, i da se je ona s njime najviše bavila dok ga nije moralno i materijalno upropastila; a to stoga, jer je bio od Boga odabran da mu vjerno služi i da Ga časti; ali time ne kažemo, da je sotona pustila s oka i ostale narode i da nije nastojala, da s njima zagospodari kao što je bila doista i zagospodarila. Kod sviju naroda, izuzev Izraelski, sotona je primala božanske časti i štovanje uz najodurnije obrede i najkrvnije žrtve. Svi tako zvani poganski bogovi nijesu bili drugo nego sama sotona štovana pod raznim imenima, tako da je David bolnim srcem već u svoje doba morao uskliknuti: *Omnes dii gentium daemonia,* svi bogovi, koje pogani štuju, nijesu drugo

[1]) Apok. 13. 8.

nego gjavli.[1]) Do takove se je sile i moći bila popela sotona, da se je i sama smatrala gospodarom sviju carstva ovog svijeta, te, i ako drzovito, ipak ne bez temelja, nugjaše Isusu, kad ga napastovaše, sva carstva i svu slavu zemaljsku, ako joj se samo za čas pokloni i time ju priznade za Boga. Ali mjesto poklona, primi oštru zapovijed, da se sunovrati u pakleni jaz.[2])

No, i ako je onaj čas sotona osjetila moć Krstove riječi, koja ju prisili da se odaleči poražena, ipak Ga još nije potpuno spoznala za Onoga, koji joj je imao zgnječiti glavu kao zmiji i skršiti njezinu moć i silu. Ona priznade u Njemu samo nešto vanredna i nadčovječna, i to joj zadavaše najviše brige i bojazni, te od onog časa Krst postade osobitim ciljem i predmetom njezine pooštrene mržnje i jala. Što više Isukrst nastojaše kroz tri godine javnog podučavanja da širi kraljestvo božje, kraljevstvo milosti i istine, tim se je sotona još više žestila i napirala, da prepriječi uspjeh njegova spasonosnoga rada uvijek odlučna da ga usmrti, i tako osujeti svako božje štovanje.

Kao što su smrt, sva ubistva, svi ratovi, sva progonstva i mučenstva, sva krv prolivena na zemlji, sve boli i svi jadi ljudskog roda posljedica sotonske napasti i prijevare, tako je i smrt Boga-Čovjeka odjek iste posljedice. Ali bi ipak sotonska odluka bila ostala neostvarena i samo pusta, jalova namjera, da nije Krst sam odlučio svojevoljno umrijeti i predati se na milost i nemilost svojim krvnicima da svojom smrću otkupi ljudski rod i poruši carstvo sotone. I kad je za to kucnuo od Boga odregjeni čas, da postane žrtva okajanja i pomirenja izmegj nebeskoga Oca i ljudskog roda, i da paklene vlasti pomoću Židova ovrše na njemu najgrozniju osvetu i iskale najžešću srdžbu, On je označio pred Židovima, koji bijahu došli, da ga uhvate taj čas, kao čas *njihov i vlasti tmina: Haec est hora vestra*

[1]) Ps. 95. 5.
[2]) Matth. 4. 10.

et potestas tenebrarum[1]) Po tomu nema dvojbe, da je usmrćenje Krsta bilo djelo naumljeno, nadahnuto, i potaknuto od sotone, kojoj su Židovi služili samo kao šegrti i krvnici, a Juda kao glavni saveznik i pomagač, da djelo što lakše i okrutnije ovrši, kao što će joj biti u zadnje dane saveznik i pomagač Antikrst, taj grozni *sin grijeha,* filius peccati, da podade zadnji udarac Njegovoj Crkvi. Kroz sve vijekove sotona se je pokazala kao grozni ubojica ljudi prouzrokujući im pri usmrćenju strašnih i užasnih muka; ali se nikad i nigdje nije odala tako groznom i okrutnom kao pri usmrćenju Krsta. Štogod je paklena hitrina i zlobnost znala izmisliti groznijega i užasnijega, to je sve sotona upotrebila i činila da okuša upućeni Sin božji, tako da sve duševne i tjelesne muke pretrpljene od sviju ljudi ne mogu se ni iz daleka usporediti sa mukama od Njega podnešenim, te je zato s prorokom mogao uskliknuti: *O vi svi, koji prolazite mimo mene, zaustavite se, i gledajte, je li igdje bolesti,* koja bi bila mojoj slična.[2]) Ali se je sotona teško prevarila, jer uprav kad se je nadala slaviti najsjajniji triumf umorstvom Krsta, osjeti nažešći udarac i poraz; jer njegovim zadnjim uzdahom na križu bje slomljena njezina sila i porušena njezina vlast nad ljudskim rodom, te ona sama, kao svladani poglavica ovog svijeta zatjerana u paklene tmine.[3])

Isukrst žrtvujući sama sebe na Križu najsjajnije proslavi svoga nebeskoga Oca te Mu dade potpunu zadovoljštinu za sve ljudske grijehe i uvrede; oslobodi ljudski rod od gjavolskog sužanjstva, te svakomu čovjeku, koji upotrebljava sredstva milosti od Njega mu ponugjena, omogući gledanje Božjeg lica i uživanje vječne slave u raju nebeskomu. I kao što je Krstovo žrtvovanje na križu najveća i

[1]) Luk. 22. 53.
[2]) Attendite et videte, si est dolor sicut dolor meus Thren. 1. 12.
[3]) Nunc princeps huius mundi eiicietur foras. Jo. 12. 31.

najdoličnija proslava božjeg Veličanstva, tako je i krv njegova najveća cijena za otkup i oprost sviju grijeha, pak bili oni najteži i najgrozniji.[1])

Sotona poslije Krstove smrti.

Dogma je katoličke Crkve i temeljni član vjere, da je Isukrst svojom smrću na križu potpuno zadovoljio svim zahtjevima Božje pravednosti, koja je iziskivala da neizmjerna uvreda nanesena Božanstvu grijehom, bude okajana i popravljena djelom neizmjerne cijene i vrijednosti. Takovo je djelo mogao obaviti i obavio sam Bog-Čovjek, kojeg je svaki čin od neizmjerne vrijednosti te je On, kako lijepo kaže sv. Pavao, izbrisao pismo naše osude te ga uzeo i pričavlao na križ kao postavljeno izvan krjeposti.[2]) Pomrsivši osudnu odluku, uslijed koje su ljudi potpadali vremenitoj i vječnoj kazni zbog svojih grijeha, Krst im je svojom smrću stekao milost, da mogu izbjeći vječnoj kazni i postići vječno uživanje u raju. On je izmirio ljudski rod sa Božanstvom, oslobodio ga od jarma sotone i tako postao jedini njegov Otkupitelj. Ali to otkupljenje ne smije se razumjeti tako, kao da se svi ljudi spasavaju samo zato jer je Isukrst umro za sve; već treba, da svaki koji se želi spasiti, sudjeluje i primijeni na se Njegove zasluge, i to onako kako je On sam odredio i naučio. Kao posrednik izmegj Boga i ljudi, On je trpio i umro za sve ljude bez iznimke, ali je ipak hotio da Mu budemo u svemu slični, da sudjelujemo njegovoj muci i trpljenju preporučujući svakomu ustrpljenje i prigrljenje križa, simbola patnje i muka, rad česa se i sv. Pavao raduje, što može u svojem tijelu

[1]) Copiosa apud Eum redemptio Ps. 129. 7.

[2]) Delens, quod adversus nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, et ipsum tulit de medio, affigens illud cruci. Kolos. 2. 14.

obnavljati Krstove muke.[1]) I zato, kako je svakomu čovjeku uslijed zasluga Krstovih podano sredsvo i način da se bude mogao spasiti, tako je uslijed svoje slobodne volje i slabosti svatko uvijek u pogibelji, da zauvijek propadne. Jer i ako je sotona od Krsta bila svladana, ipak nije bila uništena; već je ostala sa svim svojim prirodnim svojstvima i silama uvijek stara protivnica Krsta i neprijateljica ljudskog roda, niti se je u njoj ugasila paklena namjera i odluka postati ravna i jednaka Bogu, te su stoga i njezini nasrtaji, kao pravog očajnika, postali još žešći, i ako neuspješniji. Zato i pogibelj osugjenja postaje za čovjeka tim veća i opasnija, čim se više lakoumno izlaže utjecaju i uplivu sotone, i čim se više odalečiva od Krsta.

Budući da je sotona jednom zauvijek iskalila svu svoju srdžbu na Krstu, Bogu-Čovjeku te Ga i po svojim šegrtima najgroznijom i najsramotnijom smrću umorila, *morte turpissima condemnemus Eum*, a On treći dan uskrsnuo slavan i pobjeditelj smrti, slijedi, da on više ne može biti ciljem gjavolskih nasrtaja, jer ne može po drugi put ni trpjeti osobno ni umrijeti;[2]) ali ipak sve, što je on ustanovio na zemlji za spas ljudi i za proslavu božjeg Veličanstva, ostaje uvijek predmetom sotonske mržnje i proganjanja. I kako se u sotoni ne može umanjiti ni utrnuti ta mržnja, tako će dok bude na ovom svijetu i jednoga samoga štovatelja Krstova, biti proti njemu naperene sotonske strijelice, eda ga od Krsta odvrate i odbiju. Tko bi inače mislio ili tvrdio, taj bi pokazao, da nema čista pojma ni o Krstu ni o sotoni, koji su posve dva oprječna suparnika. Ta je oprječnost megju Krstom i sotonom potpuna, apsolutna i takova, da ju ni sam Bog, premda svemoguć, ne može izgladiti niti ublažiti, izim slučaja, da bi sadašnju narav sotone pretvorio u drugu, o čemu nije kamo ni mi-

[1]) Adimpleo ea, quae desunt passionum Christi. Kolos. 1. 24.

[2]) Scientes, quod Christus resurgens ex mortuis jam non moritur; mors illi ultra no dominabitur. Rom. 6. 9.

sliti. Iz te pak oprečnosti slijedi za svakoga čovjeka dok još živi na zemlji, veoma opasni i škakljivi položaj; jer se o nj otimlju dvije, i ako nejednake sile, koje mogu na nj moćno uplivisati, i to: Krst blagom milošću, prosvijetljenjem uma i sklanjanjem volje na dobro, i sotona varanjem i svakovrsnim napastovanjem. Uslijed osobnog svojevoljnog držanja prama jednomu ili drugomu suparniku, čovjek može postati dijete božje po milosti, ili dijete sotone uslijed svoje zlobe.[1])

Osamljen na sudbonosnom raskršću, čovjek po svojoj slobodnoj volji može odabrati samo jedan od dvaju puteva da po njemu koraca, t. j. put, koji vodi k Bogu i vječnom blaženstvu, ili put, koji vodi k sotoni i vječnoj propasti. Koli Bog, toli sotona ima obzirom na ljudski rod svoju posebnu želju i namjeru. Bog, koliko do Njega stoji, hoće da se svi ljudi spase i dogju do spoznanja istine;[2]) sotona naprotiv želi i hoće, da svi ljudi zamrze na Boga i da postanu njezini robovi i drugovi u vječnim mukama, jer: *Jaoh onima, koji skrenuše s pravog puta* i zastraniše krivom stazom![3])

I jedan i drugi put imade svoje posebno obilježje, te se dade lako raspoznati jedan od drugoga. Put, koji vodi u propast, jest širok, lagodan i ugodan; dok je onaj, koji vodi u život vječni, uzak i trnovit[4]) Kao što oba puta imadu svoje obilježje, tako svaki imade i svojeg posebnog vogju, te se i ovi lako mogu poznati iz naputaka i pravila, koja podaju svojim sljedbenicima. Kad se je božanstveni Otkupitelj dijelio i opraštao sa svojim Apostolima, malo prije

[1]) In hoc manifestati sunt filii Dei et filii diaboli. Jo. 3. 10.

[2]) Deus vult omnes homines salvos fieri et ad cognitionem veritatis pervenire. I. Tim. 2. 4.

[3]) Vae his, qui dereliquerunt vias rectas, et diverterunt in vias pravas. Ekles. 2. 16.

[4]) Spatiosa via est, quae ducit ad perditionem, et arcta via est, quae ducit ad vitam. Matth. 7. 13, 17.

svoje smrti reče im: „I kad otidem i pripravim vama mjesto, opet ću doći, i uzet ću vas k sebi, da i vi budete gdje sam Ja. I kuda ja idem, znate; i put znate. Na to mu reče Toma: Gospodine, ne znamo kuda ideš; i kako možemo put znati? Isus mu tad reče: Ja sam *put,* i istina i život, nitko ne će doći k Ocu nego po Meni".[1])

Ovim božanskim i odrješitim riječima je Isukrst jednom za vazda označio i pokazao jedini pravi put i jedinoga vogju, koji može dovesti čovjeka do vječne slave i uživanja lica Oca nebeskoga, tako da svi drugi, koji su se tijekom vremena proglasili vogjama i osnovačima novih vjera i novog bogoštovlja, zvali se oni: Ariji, Mohamedi, Luteri, Zvingliji ili Kalvini, nijesu mogli biti vogje k spasenju niti jednomu samomu čovjeku, a to stoga, što se ne slažu u svemu i po svemu sa Krstom i njegovim naukom budući da On sam tvrdi: *Tko nije sa mnom, taj je proti meni, i tko ne sabire sa mnom, taj rasiplje.*[2]) Tražiti dakle drugog vogju ili kakav drugi put spasenja van Krsta, isto je, što i izložiti se očitoj pogibelji vječite propasti, jer bez Njega nema za nikoga spasa,[3]) buduć *On kamen kojeg su zidari odbacili, a postade glava od ugla: i nema u nijednome drugomu spasenja. Jer nema drugog imena pod nebom danog ljudima, u koje bi se mogli spasiti.*[4]) Ako dakle Duh sveti po ustima Apostola izrijekom i kategorično izjavljuje, da se spas može jedino naći u Krstu i po Krstu, a ovaj sam tvrdi, da je On ne samo put k životu, nego i sami život, slijedi, da svaki čovjek, koji želi ući u život vječni, mora slijediti Krsta kao vogju i koracati putem, koji On pokazuje, i koji On razsvijetljuje, jer o sebi kaže: Ja sam svjetlost svijeta; tko mene slijedi, ne će hoditi po tmini, nego će imati svjetlo života, *habebit lumen vitae.*[5])

[1]) Jo. 14. 3-7.

[2]) Luk. 11-23.

[3]) Sine me nihil potestis facere. Jo. 15.

[4]) Act. 4-12; Jo. 3. 36.

[5]) Jo. 8. 12.

Svaki čovjek, kao dijete božje po milosti, odregjeno za vječno blaženstvo u krilu i zagrljaju samoga Boga, morao bi biti u svegjernom odnošaju ljubavi sa Krstom kao jedinim vogjom i slijediti njegove stope, da ne zabasa; ali je čovjek istodobno čedo i potomak Adama, ne nevina nego grješnika, te je izvržen uplivu i utjecaju paklenih sila, koje su se protiv njega urotile i koje nastoje, da ga svedu na put široki, koji vodi u propast. Kako pak Bog ne sili čovječju slobodnu volju, da prihvati darove milosti i ostane uvijek uz Krsta i na pravom putu spasenja, tako ju ne siluje niti sotona, već ju samo primamljuje varavim i lažnim predstavama i napastima, te joj često uspije da navede mnoge na grijeh i tako skrene na krivi put.

No, i to zalutanje s pravoga na krivi put obično se ne zbiva naglo i u jedan mah, već se u čovjeku opaža neki proces, neko stupnjevanje sa dobra na zlo, i sa zla na gore. Zlo je slično nizbrdici, koja svršava sa ponorom i čim se pušta dublje nizbrdicom, tim se prije svali u ponor. Sveto pismo u prvom retku prvoga psalma Davidova najbolje nam opisuje to stupnjevanje kad kaže: *Blago čovjeku, koji ne ide na vijeće bezbožnika i ne zaustavlja se na putu grešničkom, i ne sjedi na stolici u društvu nevaljalih ljudi.*[1]) Tri su dakle stepena, sva tri ipak ne iste zamašitosti, koje čovjek napastovan od sotone ima da pregje, eda sasvim ostavi put istine i pravednosti. Prije svega ostavlja Krsta, te *ide, (abiit)* na vijeće bezbožnika zavaranih od sotone; ali time, i ako je zaželio, ipak nije počinio grijeh, jer još ne pozna u kakovo vijeće zalazi. Zatim došavši u vijeće grješničko, još oklijeva; zaustavlja se stojeći na nogama, *stetit*; razmatra tko sačinjava vijeće i koji mu je cilj. Time se je izvrgao velikoj pogibelji, ali još nije upao u zamke grješnika, te se još može vrnuti natrag. Napokon zamamljen od varavih dobara i ugodnosti života, što mu ih grješnici nude i obećaju, dokonča

[1]) Ps. 1. 1.

svoje putovanje i *sjedne, sedit*, prije medju grješnike, a za tim i na stolicu, da im bude suradnik u okuživanju svega, što je moralno i krjeposno, *in cathedra pestilentiae;* i tako nastade prelom izmegj njega i Krsta, od koga se je posve odalečio, *abiit*. I tako *sagriješiti, ostaviti pravi put*, znači isto, što i *otići* (od Krsta). I doista Sotona je prva *otišla; otide* od Oca Sin rasipni;[1]) *otide* mnoštvo Židova u času, kad im je obećao kruh nebeski; pak je pitao i same Apostole neodlučne i zamišljene, da li i oni hoće *otići*.[2])

Je li pak čovjek zaslijepljen od sotone i od svoje vlastite nadutosti, okrenuo legja Krstu i apostazirao od Njega kao sluga od svoga gospodara, naravski slijedi, da se postavlja pod vlast drugoga, protivnika prvomu.

Prionuvši uz sotonske saveznike, postaje i sam ortak i pomagač sotone u rušenju kraljevstva istine i širenju carstva laži i tmine. Zamrzivši na prava duševna dobra i nadnaravne idejale, traži udovoljenje svojih nižih strasti u zemaljskim dobrima i tjelesnim slastima. A da to postigne, vreba na svaku zgodu, da namakne čim više *mamonae iniquitatis*, novčanih sredstava, prodavajući laži za istinu, nemoral za poštenje. Pod uplivom i utjecajem paklenog varalice, odmetnik postaje pravo orugje i apostol sotone, da lovi ljude te ih uvagja u vijeće grješnika, i tim pojačava čete svoga novog gospodara. Postavši sam zloban, ne može inače a da ne traži sebi sličnih, i tako postaje učiteljem zla i nemoralnosti sa *cathedra pestilentiae*. On će odabrati za svoju glavnu zadaću širenje zla, te će ga uštrcati u mase naroda primjerom, govorom i perom i tako postati *glasovit* u vijeću nevaljalih ljudi, *in consilio impiorum*.[3]) Zadojen i opojen nemoralnim otrovom, on će pripravljati otrov te ga nugjati u svojim spisima i govorima, dok druge ne otruje

[1]) Luk. 15. 15.
[2]) Jo. 6. 68.
[3]) Ps. 1. 1.

i odvrati od Boga i njegova Krsta.[1]) Pod utjecajem i nadahnjivanjem sotone, apostat postaje osobni mrzitelj i protivnik Krstov, kao što je o sebi kazao zloglasni Nietzsche, ne samo, nego i proslavitelj sotone kao novoga boga, a rušitelj i utamanitelj staroga (pravoga) Boga, kao što to čini Julije Hart; napokon može postati i pjesnikom sotonskih pobjeda i moći, kako je postao Carducci. Da pak do takove abnormalnosti i aberacije može doći ljudski stvor, može se protumačiti samo, ako se pretpostavi, da je tomu pokretač i pravi *movens*, vanredni upliv paklenih sila, kojima takovi bezbožnici služe kao šegrti i saveznici u rušenju božjeg carstva megju ljudima.

Sotona i Rimokatolička Crkva.

Uvijek je bilo ljudi, a imade ih danas mnogo, koji su davali i daju oduška nekoj osobitoj zabrinutosti za opstanak katoličke Crkve, ili bojazni, da ne bude potisnuta iz kulturnih krajeva i zapraćena u najzabitnije zakutke zemaljskog kruga; a to stoga, što ne mogu razumjeti: zašto se uvijek sa sviju strana navaljuje na nju potvorama i porugama, prezirom i brutalnim progonstvom. Otrag malo jedan je katolički list pravom pisao: „Gusti se viju oblaci nad obzorjem katoličke Crkve. I vlade i tajna društva, i nutranji izrodi, i vanjski neprijatelji proti njoj ustaju; sve se sile, regbi, uročiše, da je sruše i ponište. Sa sviju strana

[1]) Zavodnika i učitelja laži bilo je uvijek te su napadali na Krstovu Crkvu. O njima već u III. vijeku pisaše s. Ciprijan, Kartaški biskup:

„Hi sunt qui se ultro apud temerarios convenas sine divina dispositione praeficiunt; qui se praepositos sine ulla ordinationis lege constituunt; quos designat in psalmis Spiritus sanctus sedentes in pestilentiae cathedra, pestes et lues fidei, serpentis ore fallentes, et corrumpendae veritatis artifices, venena lethalia linguis pestiferis evomentes: quorum sermo ut cancer cerpit, quorum tractatus pectoribus et cordibus singulorum mortale virus infundit". De unit. Eccl. 10.

napadaji, odasvuda crni glasovi".[1]) Ova crna slika odnošaja u kojima se danas Crkva nahodi prama nekim slojevima ljudskog društva, nije zaista povoljna ni utješljiva; ali ipak nije ni takova, da uzbudi kolebanje u vjeri ili zabrinutost i plašljivost, a još manje malodušno očajanje.

Tkogod je stalno uvjeren i osvjedočen, da je božanski Odkupitelj utemeljio na zemlji poslije svojeg Uskrsnuća i prije povratka u Nebo svoju Crkvu, daproslijedi kroz sve vijekove djelo otkupa i spasavanja ljudi, i da joj je zato podijelio sva potrebita sredstva, kao: božansku moć, božansku žrtvu i božanske Sakramente, taj mora priznati i uvjeriti se, da Njegova Crkva na zemlji *mora* biti biljegom i predmetom sotonske mržnje i sotonskih nasrtaja. Katolička Crkva imade doista više osobitih obilježja, uslijed kojih može lako svakomu, pa bio tko i kratkouman, dokazati svoje božansko podrijetlo i božanstvenu zadaću i misiju primljenu od Krsta, svojeg utemeljitelja; ali nijedno obilježje nije tako sjajno, nedvojbeno i kadro, da dokaže njezin božanski postanak i svojstvo jedine prave Crkve Krstove, kao što to dokazuje obilježje *trpljivosti i vanjskog proganjanja.* Mnoge su tijekom vremena na zemlji pronikle posebne Crkve; pojavile se i iščezle mnoge vjeroispovijesti sa svojim svećenstvom i bogoštovnim obredima; pak još i danas opstoje mnoge posebne crkve i religije, koje su posve i ili djelomično u opreci sa katoličkom Crkvom i njezinim vjeroispovijedanjem; ali nam ni stara, ni nova, ni najnovija povijest ne kaže, da je ikoja od tih crkava i religija postala općim nišanom protivničkih navala i progonstava, kao što je uvijek bila, i kako je i sada, katolička Crkva. I to je za mnoge velika, ali lako rješiva zagonetka.

Rimokatolička Crkva, neposredno čedo Krstove ljubavi i Njegovo mistično tijelo, koje On oživljuje kao glava sokom božanske svoje milosti, mora biti u svemu Njemu

[1]) Dan br. 47. 1910.

slična, naoseb u trpljenju. To je za nju načelna istina i najljepša oznaka; jer joj je to sam božanstveni utemeljitelj u više navrataka najavio veleći: *Ako su mene progonili, i vas će progoniti.*[1]) I doista: život katoličke Crkve mnogo naliči životu Krstovu na zemlji, te se koli jedan toli drugi može podijeliti u tri glave perijode; početak, razvitak i svršetak. Netom se Krst porodi u Betlehemu, već mu krvoločni Hirud radi o glavi i omašćuje svoje prijestolje krvlju nevine Dječice. A netom se pojavi na zemlji Njegova Crkva, eno Židova i deset rimskih careva zasebice, gdje se svom silom napiru, da ju uguše u krvi i groznim mukama. Isukrst živi skromno oko trideset godina u Nazaretu čekajući da nastupi zakonito doba, da može javno poučavati narod, te u koliko nam je poznato, nije od nikoga direktno progonjen niti uznemiren. I Njegova Crkva poslije Konstantina Velikoga kroz cijeli srednji vijek i dalje, uživa donekle mir, te se razvija uz samo lokalne protivnosti i pojedine okršaje. Treći perijod života Krstova jest doba njegova javnog poučavanja kao Mesije i Spasitelja svijeta. A to je doba najžešćeg progonstva sa strane ljudi pobunjenih i nauckanih od sotone proti Njemu, kao i doba najžešćih i najgroznijih njegovih muka podnesenih za spas čovječanstva. Ovaj treći i zadnji perijod Crkva katolička nije još preživjela, ali ga mora doživjeti, i okupati se u krvi kao njezin Utemeljitelj i to u zadnje dane, kad se pojavi na zemlji veliki Krstov *protivnik*, to pravo *čedo grijeha*, i zametne proti njoj uz očevidnu pomoć i asistenciju paklenih sila zadnji najteži rat.

Katolička Crkva, kao mistično tijelo Krstovo, mora da okaja trpljenjem i mukama uvrede, koje se svagdano nanose grijesima božjem Veličanstvu; i zato tko hoće i želi biti pravim i živim udom Krstove Crkve, mora da živi crkvenim životom, koji se sintetizira u borbi proti sotonskim nasrtajima i napastima. Kako je božanski Otkupitelj svojim

[1]) Si me persecuti sunt, et vos persequentur. Jo. 15. 20.

učenicima proricao i potanko crtao, osobito zadnjih dana svoga boravka na zemlji, sve uvrede i muke, što će mu ih zadati paklene sile pomoću Židova, te ih nutkao, da se ne sablazne niti gube vjere u Njega, kad Ga budu gledali izmrcvarena i pribijena na križu, tako je i svojoj Crkvi najavio žestoki rat, koji će proti njoj voditi sotona i njezini angjeli, i to namjerom, da se njezini članovi ne bi sablaznili i postali malodušni gledajući jade i progone, kojima ju neprijatelji tište i zlostavljaju. I kako je apostolima pelio, da ustraju u vjeri i uhvanju u Njega, naglasujuć često da će treći dan uskrsnuti kao pobjeditelj smrti i sotone, tako je sokolio i sve svoje sljedbenike t. j. svoju Crkvu, da ustraje u borbi, jer ju paklene sile nikada ne će moći nadvladati.[1]) Zbog česa ni današnje proganjanje katoličke Crkve ne smije da bude povodom zabrinutosti, a još manje zdvojnosti, jer to za nju nije ništa nova, već je to bilo od vijeka od Boga predvigjeno i najavljeno već u zemaljskom raju prigodom prvog grijeha, kad je sam Bog zaprijetio zmiji, sotoni, da će joj Čedo žene (Marije) smrviti glavu, a ona mu vrebati na petu, ili kako židovski izraz kaže: ujedati ga u petu. Po mišljenju tumačitelja sv. Pisma, *peta* bi ovdje označivala čovječju narav u Krstu i njegovu Crkvu, kojoj je On glava.[2])

Tko hoće pak postati i ostati pravim članom Krstove Crkve, treba da uznastoji, eda dobije o njoj čist i jasan pojam; jer samo nedovoljno nepoznanje Crkve, njezinih ustanova i njezine zadaće može dovesti do prezira, do odpada i do ubitačnog vjerskog indiferentizma. Kad bi danas svi katolici bili osvjedočeni, da je Crkva i njezina duhovna vlast bila neposredno od Krsta ustanovljena, i da je od Njega štićena i upravljana, ne bi se gledao žalosni prizor,

[1]) Et portae inferi non praevalebunt adversus eam. Matth. 16. 18.

[2]) Et Ipsum dedit caput super omnem Ecclesiam. Ephes. 1. 22. Et Ipse est caput corporis Ecclesiae, Kolos. 1. 18,

gdje mnogi o njoj prezirno govore, ili ostentativnim indiferentizmom puštaju, da ju drugi napada i grdi. Kao što je Bog u starom Zavjetu nazivao židovsku Sinagogu, predsliku katoličke Crkve, *svojim izabranim vinogradom,*[1]) tako i Isus nazivlje svoju Crkvu katkada: *svojim vinogradom,*[2]) katkada *njivom* u kojoj posija dobro sjeme,[3]) a u više navrataka, svojim *nebeskim kraljevstvom na zemlji.*[4]) Isukrst je utemeljio svoju Crkvu na zemlji, da u nju sabere sve, koji žele spasenje, te joj za to podade potrebita sredstva i milosne pomoći, bez kojih se nitko ne može spasiti, jer i sam kaže o sebi, da je došao na svijet, da ljudi postignu život vječni.[5])

Koliko Ga je pak stalo da Crkvu utemelji, i kakova bi morala biti po njegovoj namjeri, to nam najbolje kaže sv. Pavao kad piše Efežanima: „Krst sebe predade (na smrt) za Crkvu, da ju posveti očistivši je kupanjem vodenim u riječi (Krštenjem); da ju metne preda se slavnu, koja nema mane ni mrštine, ili takova čega, nego da bude sveta i bez mrlje."[6]) O članovima pak Krstove Crkve sv. Petar kao njezin vidljivi poglavica, piše: „A vi ste izabrani rod; kraljevsko svećenstvo; sveti narod; narod odkupljeni, da objavljujete krjepost Onoga, koji vas dozva iz tame k divnom svjetlu svojemu."[7]) Sin je božji postao čovjekom, da otme sotonskoj vlasti plijen i ljudski rod izvede iz tmine neznanja i privede k divnoj svjetlosti svojoj, eda tako postane sveti i odkupljeni narod, a On nad njime gospoduje kao apsolutni *rex regum et Dominus dominantium.*[8])

[1]) Vinea mea electa. Jerem. 2. 21.
[2]) Ite et vos in vineam meam. Matth. 20. 4.
[3]) Seminavit bonum semen in agro suo. Matth. 13. 24.
[4]) Matth. 16. 19; Mark. 1. 14.
[5]) Ego veni, ut vitam habeant, et abundantius habeant. Jo. 10. 10.
[6]) Ephes. 5. 25-27.
[7]) I. Petr. 2. 9.
[8]) I. Timot. 6. 15.

Ali da postigne to gospodstvo kao obećani Mesija i da sabere u svoj tor zalutale i izgubljene ovce,[1]) trebalo je da trpi i da Njegova krv bude prolita i prikazana Ocu nebeskomu kao otkupnina za Crkvu. Uz taj uvjet mu je Otac nebeski unaprijed po proroku Izaiji obećao, da će Mu dati narode u baštinstvo: „Ali Gospodinu bi volja, da Ga bije i dade Ga na muke; kad položi dušu svoju u prinos za grijeh, vidjet će dugotrajno nasljedstvo; vidjet će trud svoje duše i nasitit će se pravedni sluga moj. Opravdat će mnoge svojim znanjem, i sam će nositi bezakonja njihova. Zato ću mu dati u dio premnoge, jer je dao dušu svoju na smrt, i bi metnut megju zločince, i sam nosi grijehe mnogih i za zločince se moli".[2])

Sv. Pavao pak da potakne Kršćane na zahvalnost prama Krstu, opominje ih, kako su bili otkupljeni uz *veliku cijenu.*[3]) A i sam Spasitelj izrijekom je izjavio, da će pritegnuti k Sebi sve tek pošto bude uzdignut kao žrtva na križu i tada sakupiti narode u svoju Crkvu.[4]) Iz čega se vidi, da je katolička crkva čedo Krstove ljubavi i Krstova trpljenja.

Kako je Isus umro za spas sviju ljudi, tako je i Crkvu ustanovio, da u njoj mogu svi naći sredstva spasenja, kojima ju je obilno opskrbio; ali i ako Njegovo božansko Srce želi, da svi ljudi u nju ugju,[5]) ipak nikoga ne siluje, već ostavlja svakomu volju slobodnu, da prihvati ili odbaci njegovu milost i poziv; ali istodobno i upozoruje na posljedice prihvata ili prezira tog poziva tvrdeći: *Tko uzvjeruje i bude kršten, bit će spašen, tko pak ne bude vjerovao, bit će osugjen.*[6]) Pomišljajuć na ovu božansku izreku,

[1]) Eratis enim sicut oves errantes I. Petr. 2. 25.
[2]) Is. 43. 10-12.
[3]) Empti enim estis pretio magno. I. Kor. 6. 20.
[4]) Et Ego si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipsum Jo. 12. 52.
[5]) Venite ad me omnes. Matth. 11. 28.
[6]) Mark. 16. 16.

koja osugjuje i isključuje svako drugo vjerovanje, koje se ne slaže sa Krstovim naukom i s naukom Crkve njegove, svačije srce mora da protrne slušajući kako mnogi katolici dandanas govore lakoumno o prelazu s jedne vjeroispovijedi na drugu; iz jedne crkve u drugu, kao da može biti više pravih vjeroispovijedi ili više pravih Krstovih crkava. Iz tog zlokobnog krivog pojimanja prave vjere i prave Crkve, izleglo se je kržljavo čedo, današnji *liberalizam* megju katolicima, kojim se mnogi diče kao nekim osobitim svojstvom i dokazom plemenitosti srca i prave blagoćudnosti.

No i riječ „liberalizam" često se zlorabi, te je za neke katoličke zelote isto što i *bezvjerstvo,* što nije uvijek slučaj; jer tkogod može biti liberalan prama drugomu time, što ga pušta da vjeruje što hoće i kako hoće, jer nije, barem po zanimanju pozvan da ga uputi na bolje, ili nije sposoban da ga svestrano poduči i dokaže mu, da je na krivom putu. Takov liberalizam graniči ili se istovjetuje sa snosljivošću, pak takvi liberalci mogu još biti pravovjernici i dobri katolici. Drugo je pak ako se liberalizam izvrgne u *indiferentizam* i puko nehajstvo za sve, što uči katolička Crkva, te smatra sve vjere jednako vrijedne, dobre i spasonosne. Tek se takov liberalac može smatrati bezvjercem, ili bolje pravim glupanom u vjerskim stvarima. Jer dok priznaje sve razne vjeroispovijedi na svijetu kao istovrijedne i spasonosne, niječe svakoj vrijednost i umišlja Boga najvećim indiferentistom, koji ne mari, da li ga tko štuje postom i molitvom, ili razbludnim predstavama kao stari Grci i Rimljani; plesanjem i nagrgjivanjem lica, kao turski derviši, ili ljudskim žrtvama, kao afrički divljaci. Ovakov liberalizam ili indiferentizam jest neka vrst vjerskog nihilizma, te je ubitačniji po narodne mase i za pojedince pogibeljniji od samoga bezvjerstva, buduć da se odriješiti bezvjerac lakše može svidjeti i postati gorljivim vjernikom nego liberalni indiferentista. Indiferentista ostaje uopće

uvijek u stanju moralnog mrtvila, ni *vruć* ni *studen.*[1]) Da je pak takova mlakost u vjeri Bogu mrska, dokazuje nam prijetnja, što je preko Apostola Ivana upravio biskupu Laodikije: „Znam tvoja djela; nijesi ni studen ni vruć. O, da si studen ili vruć! Tako buduć mlak, i nijesi ni studen ni vruć, izbljuvat ću te iz usta svojih".[2])

Ako danas opažamo nazadak u kršćanskom i uopće moralnom življenju, stalno je, da je tomu premnogo doprinio i doprinaša liberalni indiferentizam, koji, kao grdna priljepčiva pošast, zarazuje sve slojeve ljudskog društva te stvara megju njima, kako veli sv. Pavao: „Ljude napunjene svake nepravde, bluda, zloće, lakomosti, pakosti, pune zavisti, ubistva, svagje, lukavstva, zloćudnosti; šaptaće, opadače, bogomrske, siledžije, hvališe, ponosite, izmišljače zala, nepokorne roditeljima, nerazumne, nevjerne, neljubavne, nepomirljive, nemilostive".[3]) Prava fotografija današnjih bezvjeraca! No, kako što nijedno zlo nije postalo niti postaje na svijetu bez upravnog ili neupravnog utjecaja paklenih duhova, tako se i vjerski indiferentizam mora smatrati búsom onog kukolja, što je neprijatelj posijao povrh dobrog sjemena u njivi Gospodnjoj,[4]) da omete i preprječi djelovanje, što je Isukrst opredijelio svojoj Crkvi za spasenje duša. U tomu je sotona, premda svladana drvom križa posve dosljedna. Ne imajuć više nikakova utjecaja na Njegovu božansku Osobu spojenu s čovječjom naravi, kako joj je to bilo dozvoljeno za malo sati trajanja njegove muke, sotona nije mogla niti može spustiti s oka njegovu Crkvu, to njegovo kraljevstvo na zemlji. Crkva je od Krsta primila zadaću, da širi na zemlji kraljevstvo i slavu božju; da pribavlja Bogu čast i štovanje, da srestvima milosti od Njega primljenih posvećuje ljude te ih privagja k luci spa-

[1]) Apok. 3. 15.
[2]) Apok. 3. 15-16.
[3]) Rom. 1. 29-31.
[4]) Matth. 13. 25.

senja; ali provagjanje i ovršenje te zadaće nosi sobom priječenje širenja sotonskog kraljevstva, srušenog od samoga Krsta, koji je zato i došao na svijet, da poruši gjavolska djela.[1]) Crkva Krstova po svojem zvanju mora se opirati svim srestvima od Boga joj pruženim širenju sotonskog upliva na ljudsku zajednicu i nastojati, da čisti Krstov nauk unese megju sve narode i pojedine društvene slojeve, eda ne postanu ponovno plijenom božjeg protivnika. Uslijed tog nastojanja Crkva naravski dolazi u sukob sa sotonom, koja, kako je jednom pokušala da uništi Krsta, posrednika izmegj Boga i ljudskog roda, tako hoće i traži da uništi, kad bi bilo moguće, i njegovu Crkvu, koja je posrednica izmegj Njega i ljudi. U svojoj paklenoj oholosti i sotona hoće da usvoji pogansko načelo: *vim vi repellere,* suzbijati silu silom, i tog se načela drži uvijek kad joj se desi prigoda i kad joj ide u račun; jer katkada upotrebljuje i druga blaža strategična sredstva.[2]) Da očuva i proširi svoje rasklimano kraljevstvo i uspostavi kakogod izgubljenu vlast nad ljudskim rodom, napinje sve svoje sile,

[1]) Apparuit Filius Dei ut dissolvat opera diaboli. I. Jo. 3. 8.

[2]) Sv. Lav Veliki svojom nenatkriljivom latinštinom opisuje prevejanost i taktiku sotone te izmegju ostaloga kaže:

Adversarius enim, qui in apertis inefficax persecutionibus fuit, tecta nocendi arte desaevit: ut quos non percutit ictu afflictionis, lapsu dejiciat voluptatis. Videns itaque sibi resistere principum fidem, et unius Deitatis inseparabilem Trinitatem non segnius in palatiis, quam in ecclesiis adorari, interdictam dolet sanguinis christiani effusionem, et quorum obtinere non potest mortem, impetit mores. Terrorem proscriptionum in avaritiae mutat incendium, et quos damnis non fregit, cupiditate corrumpit. Malignitas enim longo usu propriae imbuta nequitiae non deposuit odium, sed vertit ingenium, quo sibi mentes fidelium blanditiis subdat. Inflammat concupiscentiis, quos non potest vexare tormentis: serit discordias, accendit iras, incitat linguas, et ne ab illicitis dolis cantiora corda se revocent, consummandorum scelerum ingerit facultates: quia illi totius fraudis hic fructus est, ut qui immolatione pecudum et arietum, et thuris incensione non colitur, quibuslibet ei criminibus serviatur. Sermo III. de Epiph. 3.

da osujeti spasonosno djelovanje Crkve, kojoj je povjereno širenje Krstova kraljevstva i pravog bogoštovja. I zato netom se pojavi na zemlji društvance prvih kršćana, kao zametak i klica iz koje je imalo izrasti veliko, divno stablo, katolička Crkva, sotona, kao pakleni Hirud, časa ne počasi da pokaže svoju krvničku ćud, te proti njih pobuni sve, što je bilo iskvarenijega i odurnijega megju ljudima, eda svom silom i još nevigjenom okrutnosti zamete im trag proganjanjem, opadanjem i groznim ubijanjem.

Za trista i više godina to je proganjanje i klanje, uz kratke prekide, bjesnilo posvuda, gdjegod bi se pojavili kršćani te ih je palo i više milijuna, koje su pak zamijenili drugi te obilno nadoknadili sve gubitke, što je Crkva pretrpila, tako da je sotona po svojim šegrtima morala priznati, kako što su Židovi priznavali, kad su progonili Isusa, da joj je sav napor i trud uzaludan: *Videtis quia nihil proficimus.*[1]) Poražena prvim neuspjehom, sotona ne položi oružja; već kao vješti diplomat promijeni bojnu taktiku; napusti prividno brutalnu silu i ubojito oružje, a lati se drugoga jednako pogibeljna i donekle uspješnijega. To novo oružje proti Crkvi bijaše sijanje razdora megju samim kršćanima. Zakleti neprijatelj svake istine i otac laži zavede i predobi za sebe nekoličinu nadutih i slavohlepnih ljudi, te ih potakne, da riječju i pismom napadaju na pojedine istine katoličke vjere i tako prikupe oko sebe sljedbenika novih nauka i ustanove lokalnih ili pokrajinskih crkava oprječnih katoličkoj. Tako postadoše u krilu same Krstove Crkve *hereze* i krive vjeroispovijedi, taj pravi kukolj u Krstovoj njivi.

Ali ni to oružje nije donijelo paklenim silama dovoljna i trajna uspjeha, jer je krivim učiteljima i sijačima hereza Crkva suprotstavila svoje gorostasne veleume: Atanazije, Ćirile, Klimente, Hilarije, Augustine, Jerolime, Leone, Ambrozije, Grgure i mnoge druge, koji su svojim divnim

[1]) Jo. 12. 19.

spisima raskrinkali lukavost heretika; pobili krive nauke i osvjetlali najsjajnije sve vjerske istine katoličke Crkve i time pokopali zauvijek mnoge hereze, tako da im brzo i traga ne ostade. Dosta je ako spomenemo *Arijanizam*, najjaču i najpogibeljniju herezu, koja je bila okužila, kako kaže sv. Jerolim, skoro cijeli krug zemaljski,[1]) a kojemu već u srednjem vijeku ne bijaše traga. No, kako svaka nagla i žestoka bura nanosi rasadnicima kvara i naoseb oprli mlagje i slabije stabljike, tako su i hereze nanijele mnogo škode Krstovoj Crkvi, te joj iztrgle iz krila mnoge sinove, koji su se pustili zavesti i nagovoriti, da ostave kuću *Oca obitelji;* da se unajme odurnim gospodarima i da se zalagaju žirom.[2]) Ali ni tim kvarom nanešenim Crkvi, ni tim djelomičnim uspjehom, sotona nije bila zadovoljna, te joj je trebalo da traži još moćnijih i brojnijih saveznika proti Krsta i njegove Crkve, a to u tako zvanom *svijetu*.

Sotona i svijet.

Ja se ne molim za svijet, nego za one, koje si mi dao, jer su Tvoji. 3)

Božanski Otkupitelj da pokaže kolika je prije njegove smrti bila moć i sila sotone, nazivlje ju često *poglavicom ovoga svijeta*.[4]) Tim ipak nije htio reći, da je poglavica gjavola istodobno i poglavica i gospodar ovog divnog vidljivog svijeta; jer sotona niti je ikada bila niti mogla biti apsolutnim gospodarom ni najmanjeg, ni najsitnijeg predmeta, što opstoji na njemu, buduć da nas sam Isus uvjerava, da bez božje volje i dozvole ne pada ni vlas s naše glave i da Otac nebeski upravlja i letom ptičica i

[1]) Ingemuit orbis terrarum se arianum sentiens. s. Hier.
[2]) Luk. 15. 16.
[3]) Non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi, quia tui sunt. Jo. 17. 9.
[4]) Jo. 12. 13; 14. 30; Luk. 10. 18.

cvjetanjem poljskih ljiljana.[1]) Pakleni duh može samo utjecati na fizični svijet u toliko u koliko mu to Bog katkada za svoje osobite svrhe dozvoljuje, te riječi, koje je Isukrst upravio svojim učenicima, a preko njih svima ljudima: *bez mene ne možete ništa*,[2]) mogu se, i ako u drugom smislu, primijeniti i na sve gjavole. No, kad je već božanskom izrekom utvrgjeno, da je sotona poglavica *svijeta;* slijedi, da taj svijet svakako mora da opstoji, i da s njime doista sotona upravlja i gospoduje; pak nije isključeno da tkogod ne pomisli, da ga sačinjava cijelo ljudsko društvo. Ali to ne može biti, jer Spasitelj u zadnjoj svečanoj molitvi, koju je upravio svome Ocu nebeskomu malo prije nego se predade u ruke svojih neprijatelja, izrično kaže, da se On ne moli niti hoće onog časa moliti za svijet; dok je ipak hotio umrijeti, da spasi svijet.[3]) Cijelo dakle ljudsko društvo ne može biti onaj svijet, za koji Isus ne će da moli stoga, jer ga je sam Bog stvorio uredio zakonima, te mu služi kao središte, gdje ovršuje svoje božanske namjere. Osim toga iz ljudskog društva pronikla je i popunjuje se Krstova Crkva, Krstovo kraljevstvo na zemlji, koje vojuje proti carstvu sotone.

Po tome svijet, za koji Spasitelj ovdje ne moli, mora biti neki osobiti svijet, a to ne može biti nego onaj o kojemu sv. Ivan kaže: *On dogje na svijet, a svijet Ga ne priznade;*[4]) a sam Isus nadodaje: *Oče pravedni, Tebe svijet ne htjede poznati*.[5]) To je onaj svijet, koji ne će da znade za Boga Oca ni za Krsta, njegova jedinorogjenog Sina, kojeg je poslao na svijet da spasi čovječanstvo. To je dio ljudskog društva, koji odrekavši se Krsta, zamjenjuje ljubav Boga i nadsjetilnih dobara, ljubavlju zemaljskih

[1]) Matth. 6. 28; Luk. 12. 27.
[2]) Sine me nihil potestis facere. Jo. 15. 5.
[3]) Ut salvetur mundus per Ipsum. Jo. 3. 17.
[4]) Venit in mundum et mundus Eum non cognovit. Jo 1. 10.
[5]) Pater iuste, mundus Te non cognovit. Jo. 17. 25.

i materijalnih; koji niti vjeruje, niti goji nadu u drugi bolji život, već živi samo da ugagja i udovoljuje tjelesnim zahtjevima. Vidljivi članovi toga svijeta, ili bolje, svjetine, jesu izmeti i taložine ljudskog roda, koji ne poznadu drugog Boga osim sita trbuha,[1]) i zadovoljenja najnižih nagona i strasti. To je onaj sloj ljudi, o kojemu Apostol piše, da je osnovan i ukrjepljen u svakomu zlu, *totus in maligno positus.*[2]) Taj je svijet pravo kraljestvo Beelzebubovo na zemlji, koje diše duhom protivnosti i otpora proti Bogu i svim božjim uredbama; kojemu je težnja i cilj rušenje božjeg kraljevstva, a zakon po kojemu se ravna trostruka pohota, t. j. pohota púti ili bludnost; pohota očiju ili lakomo gramzenje za zemaljskim dobrima, i oholost života ili gramzenje za častima i slavom. To su tri glavna paragrafa prama kojima se udesava cijelo djelovanje tog Bogu mrskog svijeta.[3])

Pod utjecajem i nadahnućem nečistog duha, prvog slobodnjaka, taj se propali svijet množi i širi posvuda elementarnom brzinom; on se miješa u sve, samo da sve opogani, pokvari i rastruje, te postaje na zemlji grozna i velika sila, koja nepoznavajuć ljubavi i ne priznavajuć ničije vlasti ni auktoriteta, zastrašuje slabe, progoni dobre, podžiže iskvarene na otpor i bunu proti mogućima i na gaženje svačijih prava. Takov svijet postaje najmoćniji saveznik sotone u rušenju božjega carstva; njezina počasna straža; njezino ratilo i uregjena vojska, pomoću koje izvojštuje sve pobjede proti Krstu i njegovoj Crkvi. I što ne bi po sebi teško ili nikada postigla, to postiže sudjelovanjem svojih šegrta, kojima uzajimlje oštrovidne oči, da lakše uhagjaju svako dobro djelo i da ga ometu ili zapriječe; zmijska usta, da rigaju svakojake psosti i izvrgnu ruglu svaki bogoštovni čin; grabežljive ruke, da oskvrnjuju

[1]) Philip. 3. 19.
[2]) I. Jo. 5. 9.
[3]) Mons. Gay: les vertus morales.

božje svetinje, da neumorno rade i pišu, te klevetom, mamljenjem i laskanjem odvraćaju svakoga od dobra i navraćaju na zlo i opačinu. U takovim se ljudima sotona *humanizira* t. j. posvaja ih kao ratilo, te zalazi s njima u skupštine, u radionice, u tvornice, gdje nahodi uvijek obilne žetve i novih pristaša, koji su se u ovo zadnje doba tako organizirali i ujedinili u snažnu i moćnu skupštinu, pod nadzorom židovskog i framasonskog Saveza, *Alliance izraelite,* da su postali ne samo svjetska sila, nego strah i trepet cijelog ljudskog društva, koje će možda do ne dugo vremena okušati na sebi što je kadra počiniti svjetina razularena i vogjena od sotonskih šegrta.

I ako sotona nije postala ravna Bogu i od njega posve neodvisna, kako je u svojoj drzovitoj oholosti bila naumila, pače rad toga zauvijek propala, ipak ju ta luda namisao još zaokuplja i istodobno najžešće muči, te ju nagoni, da postane barem, kako veli sv. Bernardo, grdnim božjim majmunom, *simia Dei* da smiješno oponaša božja djela i božje ustanove, samo da mu time odade svoj otpor i svoju protivnost. Od svih božjih ustanova na zemlji mora da bude sotoni najmrža i najnepoćudnija Crkva Krstova kao jedina sigurna ovčarnica, u kojoj se sakupljaju izgubljene ovce, da nagju spasa te izbjegnu paklenoj vlasti. I zato Crkvi Krstovoj sotona suprotstavlja svoju, sabranu izmegju svojih pristaša, ljubitelja svijeta, *amatores mundi,* te sve što Crkva Krstova radi i čini na zemlji, da dovede ljude zavedene i zaslijepljene od sotone do spoznanja istine i postignuća blaženstva, to sotonska družina, ili bolje, Loža, svim silama nastoji, da osujeti i uništi na stotinu načina i svakojakim odurnim srestvima.

Tkogod budnim okom prati radosne i žalosne dogagjaje na vjerskom i moralnom polju, taj lako uvigja, da se na zemlji bore za prevlast dvije velike i ako nejednake sile, i to: Crkva od Krsta ustanovljena, da proslijedi njegovo djelo otkupljenja ljudskog roda, i loža ili društvo od sotone posvojeno i nadahnuto, koje traži, da djelo otkup-

ljenja osujeti ili priječi, te je po tomu pravo protivno naličje Crkve Krstove. Krstova Crkva imade svoja nepomična vjerska načela, svoje dogme, svoje ćudoregje osnovano na nepromjenljivim božjim zakonima, svoje disciplinarne zakone i pravila, po kojima se ravna; imade osobita sredstva milosti, Sakramente od Krsta ustanovljene; imade svoje hramove, svoju Žrtvu, svoje Svetkovine, svoje svećenike i obrede, svoju hijerarhiju, svoje Apostole i Naučitelje, svoje misijonare, svoje Svece, svoje Sabore i sastanke, svoje književnike i umjetnike; ali i sotonska zadruga propale svjetinje hoće da ju kao majmun u svemu, ali u protivnom smislu, oponaša, te imade svoja razvratna načela i pogibeljne nazore o postanku svijeta, o udesu čovjeka, o slobodi, o duši, o dobru i zlu, te se po njima ravna kao po nepomičnim dogmama. Imade svoje varave sofizme, svoje predsude, svoje urote, svoje ubitačne dužnosti i obveze; svoje osobite znakove, obilježja i obrede; svoje blagdane, svoje junake kao svece, svoje zbornice i tajne sastanke; svoje hramove; imade kazališta, zabavališta i bludilišta; svoje osobite svečanosti i svoje *crne mise*. Imade takogjer svoje vještake i mudrijaše; svoje pisce i farizeje; svoje raskalašene umjetnike; pornografske pjesnike; svoje tobožnje veleume i odličnjake, mučenike i velikane: svoje uhode i misijonare, i svoju moćnu štampu, kojom najuspješnije širi laži, potvore u prilog sotonskom kraljestvu. Krstova Crkva po Sakramentima od Krsta ustanovljenim dijeli božanske milosti, da grješnika opravda i posveti; da ga otme iz vlasti sotone; da ga tješi, sokoli i jači u borbama i nezgodam života; da mu ulije nadu u bolji sretniji bezkonačni život; da zamrzi zlo a zavoli dobro. Svijet naprotiv, imade svoje športe, utrkanja, rvanja i dolična nadarja u novcu, u vijencima, u diplomima; imade svoje romane, svoje bučne zabave, predstave, koje su kadre da uguše svaku duševnu slast, svaku nadu u nadnaravni posmrtni život, svaki strah izpred neizbježive kazne. Krstova Crkva, kao čvrsti stup božanske objave, nastoji da poukom bilo živom riječju ili

štampom, razsvijetli čovječji um božanskim istinama; da podigne ljudsko srce sa zemaljskog kala i zanese ga za višim velebnijim, nebeskim dobrima; da mu pokaže gdje je pravi izvor svake ljepote, dobrote i pravice; da dokaže primjerom i iskustvom ljepotu kreposti i odurnost opačine; shodnost i uzvišenost božjih zakona i ustanova, po kojima se jedino postiže konačni blaženi cilj za koji je čovjek stvoren. Naprotiv širitelji i promicatelji sotonskog kraljestva na zemlji, ulažu sve svoje duševne i tjelesne sile da cio rad Krstove Crkve opsjene, ocrne, omalovaže, opogane, eda u nekim masama puka uzbude najprije dvojbu, zatim nehajnost, napokon prezir svega, što je Krst učio i Crkva slijedi učiti; te ono što su prije držale za sveto i spasonosno, odsele smatraju nepotrebnim, natražnjačkim, škodnim i lažnim, pače i protivnim težnjama i zahtjevima svoje pokvarene naravi. I dok Krstova Crkva ulaže svoje sile, da sredstvima milosti vodi ljudstvo uskim i ako ravnim putem do vrata vječnosti, gdje ga čeka neumoljivi vječni sudac dobra i zla, sotonska joj zajednica podmeće klipove i sije kamenje smutnje; privlači mase na široki put, na razuzdani, razkalašeni i razbludni život, eda zamrze svaku patnju, svaku krjepost i svako pokorno djelo, te da postanu oružani urotnici proti samom stvoritelju, kojeg ni ime ne mogu da trpe. Šireći riječju, štampom, umjetnošću i književnošću, u sastancima, u zbornicama laž, potvoru ocrnjivanje, klevetu, i kujuć u zvijezde razuzdanost, neograničenu slobodu misli, riječi i djelovanja, izkvareni svijet širi istodobno prevrat ljudskog poretka; potpaljuje bune i krvave sukobe, te pospješuje apostaziju od Boga i njegova Krsta, a time rasulo ljudskog roda i konačnu katastrofu, koja mu je neizbježiva.

Takove zaularene, podjarmljene i sregjene čete sotona znade dovesti do sjajnih pobjeda, te što joj ne uspije postići zaglupivanjem, klevetom, prijevarom, omalovaženjem i prezirom, to postiže brutalnom silom. A da joj to pogje lakše za rukom, imade svoje Ane i Kaife, Irude i Pilate,

koji upravljaju masama. Takove vogje zaglupljene i poživinčene mase slijede kao glupa krda ovaca, te su pripravne na sve i na svašto; zanijekati sve, žrtvovati sve, izgubiti sve, samo da se grdi Krst i zatre trag njegovoj Crkvi. O toj podloj pripravnosti i pokornosti svjetine prama šačici svojih zavodnika, imamo klasični primjer u židovskoj svjetini prigodom mučenja božanskoga otkupitelja. Šaka izkvarenih svećenika, pisaca, Farizeja i staraca, kojima je sam Isus predbacio da su sinovi gjavla i da vrše gjavolske želje, odluči umoriti Krsta, kojega je do malo prije puk silno ljubio zbog njegovih dobročinstva i čudesnih djela. Ali vidjevši da je proti njega svećenstvo i židovska inteligencija, kojoj je bio svegj trn u oku, okrene mišlju i postavi se uz Krstove protivnike, i to u zadnji čas, i štogod čine vogje, to čini i glupa svjetina. Svećenici, starci, pisci i farizeji odlučuju, da se Krst umori, jer je kazao javno, da je Sin božji. A svjetina zaboravlja dobra i čudesna djela njegova i pristaje i hoće da se umori. Svećenici, pisci i farizeji pristaju, da ga Pilat, i ako je izjavio da je Krst pravedan, bičuje, pristaje na to i svjetina. Vogje pristaju i žele, da ga vojnici krune za porugu trnovom krunom; na to pristaje uzhitom i svjetina. Svećenici starci, pisci i Farizeji zahtijevaju od Pilata, da dade propeti i usmrtit na križu Krsta; to isto zahtijeva velikom bukom i svjetina. Pilat, da se kako izvuče iz škripca, stavlja im na odbir Krsta pravednika i Barabu, zloglasnog razbojnika; a inteligencija zahtijeva slobodu za Barabu, a smrt križa za Krsta; i kako inteligencija glumi, tako svjetina pjeva; pusti nam Barabu, a propni Krsta! Pilat se plaši, ali još ne popušta; već apelira na patriotizam židovski, i pita u čudu: dali pristaju da osudi njihova kralja na smrt križa? Svećenici, pisci i farizeji kao bijesni lavovi riču i izjavljuju, da drugoga kralja osim rimskog Cesara ne imadu, a svjetina u jedan glas viče i urliče, da nemadu kralja nego Cesara. Pilat pere ruke i izjavljuje, da ne hoće biti grješan u proliću krvi Krsta pravedna, i prijeti, nek dobro paze

što rade, *vos videritis;* ali pisci, farizeji, starci i svećenici potpunom slobodnom voljom i odurnim indiferentizmom pritežu na se i svoje sinove vječito proklestvo kričući: *Sanguis Ejus super nos et super filios nostros*: Krv njegova nek pade na nas i na sinove naše! A svjetina sva kao jedan čovjek opetuje iste riječi i još nadodaje: Propni ga, oslobodi nas od tog čovjeka! Tako sotona pomoću svjetine predvogjene od inteligencije proslavi i ako za čas veliku pobjedu. Krst bi umoren na križu, ali treći dan uskrsnu, i Pilat bi svrgnut s uprave. Židovi izgubiše za uvijek kraljestvo, svećenstvo i ujedinjenje naroda, a od Jerusolima, slavne i krasne njihove prijestolnice, ne ostade kamen na kamenu, već hrpe tužnih ruševina. Ali je i Cesar rimski, kojeg su Židovi priznali za jedinog glavara, samo da se oslobode Krsta, vratio im uzdarje time, što ih je dao posmicati više od milijuna a ostale zarobljene razagnao po širokom svijetu. To je bila i biti će uvijek nagrada svjetine, kad se lakoumno pusti zavesti od lažnih proroka i postavi se pod kiriju sotonskih šegrta, da s njima ruši božje, a širi gjavolsko kraljestvo.

Polazeći sa neoborive pretpostavke, da sotona nema i ne može imati druge želje i namjere osim želje, da poruši božje kraljestvo i prepriječi bogoštovje i spas ljudskog roda, lako je razumjeti, da ona svom silom mora mrziti Krsta, njegovu Crkvu i njezino svećenstvo. Zato je svećenstvo od vajkada bilo od sotone uzeto na nišan i ometano u svojem bogoštovnom djelovanju. To nam dokazuje i povijest staroga zavjeta, gdje su ocrtana progonstva i ubistva božjih proroka i poslanika, tako da je sami Spasitelj zaprijetio farizejima i književnicima zavedenim od paklenog duha, da će doći na nje sva krv pravedna, što je prolivena na zemlji, od krvi Abela pravednoga do krvi Zaharije, sina Barahijina, kojeg im pregje ubiše megju crkvom i oltarom (Matth. 23, 35). Da pak sotona nastoji neposredno i posredno omesti službu svećenika kao organa Crkve i posrednika izmegj Boga i čovjeka, budi dosta spo-

menuti tipični primjer, o kojem piše Zaharija prorok u jednomu od svojih vigjenja, gdje kaže: „Zatim mi pokaza Gospod Ješuu, poglavara svećeničkoga, koji stajaše pred Angjelom Gospodinovim, i *sotonu koja mu stajaše s desne strane, da mu se protivi.* A Gospodin reče sotoni: *Increpet Dominus in te, satan, et increpet Dominus in te, qui elegit Jerusalem:* Nek se okosi na tebe, sotono, Gospodin; nek se okosi na tebe gospodin, koji je izabrao Jerusolim.“ (Zah. 3, 1). Ovdje se osobito opaža, kako sotona vreba na svećenika, da ga smete u svećeničkom činu; ali se istodobno ističe i božja srdžba proti sotoni zbog tog ometanja, te je udarena odmah ukorom i proklestvom, što je najbolji dokaz, da Bog ne trpi da gjavao omete bogoštovje, već da to ona nastoji omesti po svojoj prirogjenoj pakosti. To bi imala biti velika utjeha za svakog svećenika, a teška opomena za svakoga šegrta sotone, koji se usugjuje na jedan ili drugi način priječiti ili otešćavati svećeniku vršenje bogoštovnih čina. Za takova saveznika sotone i protivnika svećenika, kao *svećenika,* već je David u 108. Psalmu spomenuo, što ga čeka i čemu se može nadati, kad izmegj ostaloga kaže u ime svećenika. „Riječima zlobnim sa svih strana gone me i oružaju se na mene ni zašto. Za ljubav moju ustaju na mene; a ja se molim. Vraćaju mi zlo za dobro i mržnju za ljubav moju. Postavi Gospode, nad njim (progoniteljem) starješinu bezbožnika, i protivnik (gjavao) nek mu stane s desne strane. Kad se stane pravdati na sudu, neka izagje kriv, i molitva njegova neka mu se upiše u grijeh. Neka budu dani njegovi kratki i vlast njegovu neka dobije drugi. Djeca njegova nek budu sirote i žena njegova udovica. Djeca njegova neka se potucaju i prose i neka traže hljeba izvan svojih pustolina. Neka mu uzme kamatnik sve imanje, i neka razgrabi tugjin muku njegovu. Neka se ne nagje nitko tko bi ga ljubio, ni tko bi se smilovao na sirote njegove. Potomstvo njegovo nek se zatre u drugom koljenu; neka pogine ime njegovo. Bezakonje starih njegovih nek bude u spomeni kod Gospodina, i grijeh matere njegove nek se ne izbriše. Neka budu svegj pred Gospodinom, i on neka istrijebi spomen njihov na zemlji. Ljubio je kletvu, neka ga i stigne; nije mario za blagoslov, neka i otide od njega. Neka se obuče u kletvu kao u haljinu, i ona neka ugje u njega kao voda i kao ulje u kosti njegove. Neka mu ona bude kao haljina u koju se oblači, i kao pojas, kojim se svagda paše. Taka plaća nek bude od Gospodina onima, koji me nenavide i koji govore zlo na dušu moju (Ps. 108. 2—21).“ Ovako sv. Pismo o nepravednim opadačima i progoniteljima svećenstva i Crkve uopće. Dali su se pak grozne kletve katkada izpunile, to bi nam mogli kazati mnogi stari i novi mrzitelji i protivnici božjih poslanika, kao i mnoge lokalne pripovijesti, koje su ostale duboko usagjene u pameti puka.

No, hoće li, i može li prestati na zemlji proganjanje Crkve i njezinih svećenika? Nipošto; jer Crkva izmegju ostalih obilježja imade i to: biti ciljem i predmetom sotonske mržnje, kao što je i njezin božanski utemeljitelj, koji je to već unaprijed kazao govoreći: *Si me persecuti sunt et vos persequentur:* Ako su mene progonili, i vas će progoniti (Jo 15. 20); ne samo, već progonjenim jamči, da će u trpljenju progonstva uvidjeti znak blaženstva: *Beati estis cum maledixerint vobis, et persecuti vos fuerint:* Blago vama, ako vas budu ružili i progonili, i ako budu na vas rigali svakojake rgjave riječi lažući! (Matth. 5 11). Ne samo pak što neće prestati sotona pomoću svjetine proganjati Krstovu Crkvu, nego će to progonstvo uprav postajati žešće i općenitije čim postane uspješnije njezino spasonosno djelovanje i općenitije širenje Krstova kraljestva na zemlji. I današnjemu pooštrenom i svestranom napadanju na Crkvu, na njezine ustanove, na njezine redove, kongregacije i pojedine službenike, može se naći pravi uzrok i povod u tomu, što možda nikad nije razvila kao što sada razvija svoju spasonosnu djelatnost od kraja do kraja svijeta; što je sada kao malo kada, učvršćena i nepokolebljiva u vjeri, u disciplini, u samoprijegoru, a osobito u odanosti, posluš-

nosti i ljubavi prama svojemu vrhovnom Poglavici, o kojeg riječi visi ravnanje cijelog Biskupata i sviju pravih katolika. Da je danas spasonosno djelovanje Crkve i intensivnije i uspješnije, dosta je pomisliti na vanrednu pobožnost probugjenu prama presv. Euharistiji, tom suncu svega bogoštovja; prama presv. Srcu Isusovu i prama neoskvrnjenoj Djevici. Ova trostruka pobožnost jest najjača moralna sila širenja božjeg kraljestva i božje slave, te zato i najviše napadana i progonjena od sotonskih najmenika i šegrta, eda ju prepriječe ili barem umanje. Najnoviji nam dogagjaji i žalosni prizori dokazuju, što i koliko može uraditi sotonska zadruga predvogjena od *Alliance izraelite* i framasunskih loža, na zator Crkve i suzbijanje pravog bogoštovja. Što nije mogla postići sa lažju i ocrnjivanjem, tim najmoćnijim oružjem sotone, to je pokušala brutalnom silom i zulumom. Nevine žrtve tog brutalnog zuluma ostaju i ostat će za uvijek i kao dokaz sotonskog upliva na pokvarene slojeve svjetine, i kao vječiti ukor za toli razvikanu prosvjetu i slobodnjaštvo cijele Europe. Ali svaka sila za vremena; progonitelji izčezavaju kao slamata pljeva, a Crkva ostaje nepomična u svojem djelovanju, niti će ikada biti svladana, jer joj Krst jamči, da je On svladao sotonu i njegovu svjetinu: *Ego vici mundum* (Jo. 16. 33).

Kao što je Bog apsolutni gospodar Raja, tako je i gospodar pakla, te sotona bez njegove dozvole ne može nikomu materijalno naškoditi, ali joj ostavlja ipak slobodu, da kuša i napastuje slobodna ali razumna čovjeka, koji se lako uz pomoć božje milosti može oteti svakoj napasti. Oslabi li čovjek u vjeri i prezre li božju milost, on mora podleći napasti. Je li jednom podlegao i upao u sotonske zamke, obično ustraje u opačini, koja kao priljepčiva bolest prelazi s njega na druge i zahvaća sve šire slojeve. Tako nastaje malo po malo sotonska zadruga, koja potisnuta od svojeg poglavice, Lucifera, širi poplavu grijeha i uvreda Božanstva. Da grješna poplava ne preotme maha i zloba ne prekorači i nadmaši dobra djela te podjari božju

srdžbu na opću osvetu, sam milosrdni Stvoritelj posreduje sa raznim, ali uvijek zgodnim srestvima, da zapriječi prekomjerno širenje zlobe i grijeha. Nije pak izključeno, da Bog upotrebljuje i sotonu kao sredstvo kazne izopačenoga svijeta, isto kao što se milosrdni vladar katkada služi krvnikom, da osveti povrjegjenu pravdu, te u takom slučaju postaje sotona krvnikom svojih pristaša, osobito prigodom buna, ustanaka i samoubojstva, tako da se narodna poslovica potpuno obistinuje: Tko s gjavlom tikve sadi, o glavu mu se razbiju.

Svakomu mora upadati u oči, što svjetina zavedena i predvogjena od sotonskih šegrta kao krdo nijemih životinja, počinja najužasnije grozote i drma poredak ljudskog društva tobože u ime slobode čovječjeg uma. Ti pravi robovi šačice izkvarene inteligencije imadu na ustima uvijek slobodu mišljenja, slobodu djelovanja i govora, slobodu udruženja, slobodu štampe, slobodu ljubavi, u jednu riječ slobodu za svakoga da misli i radi štogod hoće i kako god hoće, bez ikakova obzira na zakon božji i gragjanski, na pristojnost i društvene zahtjeve. Ali takova sloboda ne može biti prava sloboda nego razuzdanost i anarhična neodvisnost od samoga Stvoritelja i od njega postavljenih vlasti, te se potpuno slaže i identificira sa slobodom, koju je sotona htjela izvojštiti za sebe svojim otporom božjim namjerama i odlukama, i koja ju je strmoglavila sa *svete božje gore* u pakleni jaz (Is. 14. 13). Sotonski grijeh oholosti i dosljedno naumljene posvemašne slobode i neovisnosti od samog Stvoritelja, jest pravo obilježje današnjih slobodaša i slobodnih mislioca, koje utiskuju i na zavarane i zaglupljene pučke mase, u kojima sotona nalazi i rekrutira najbolje svoje pomagače. I kako broj tih božjih preziratelja i sotonskih obožavatelja raste, tako raste upliv i utjecaj sotone na ljudska djela; a to se može smatrati pravom božjom kaznom. *Per quae homo peccat per eadem et punitur:* čim se čovjek ogriješi, time biva kažnjen; jer preziruć pravu slobodu, koju nam je Krst pribavio, da po-

stanemo sinovi božji, *qua libertate Christus nos liberavit* (Galat. 4. 31), podaje se slobodnim pohotama puti: *libertatem in occasionem dat carnis* (Galat. 5. 13); i tako postaje pravi rob sotone i grijeha *servus peccati* (Jo. 8. 34). Pak kakovoj se slobodi mogu nadati, pita sv. Petar, narodi od ljudi, koji su sami postali robovi sotone i neobuzdanih strasti, *libertatem illis promittentes, cum ipsi servi sint corruptionis?* (I. Petr. 2. 19). Na taj nam upit odgovara jasno povijest ljudskog roda, a osobito povijest tobožnje Luterove Reforme i francuske revolucije, kao i junaštva današnjih Fererista i karbonara. Kakovi pak dogagjaji predstoje ljudskom društvu od strane sotonske zadruge, to će nam možda doskora dokazati iskustvo, kad se najniža taložina svjetine još bolje ojača i izhmili iz svojih tajnih i skrovitih tmina, da vrši želje sotone, svojeg pravog oca i pokretača.

Je li jednom uspjelo sotoni da u svojim sljedbenicima uzbudi uvjerenje o potrebi posvemašne slobode mišljenja i o nekažnjivosti i najgrdnijih zločina, tim je postigla i slobodno širenje svakog nemorala, osobito bludne zaraze, jer je to za nju najpodesnije sredstvo širenja svojega a rušenja božjeg kraljestva. Čovjek uslijed svoje oholosti i razuzdanosti, ne okreće samo Bogu legja,[1]) nego se podaje na raskalašeni život,[2]) što je donekle naravna posljedica; jer kakov gospodar, takav i rob. Sotona, i uopće gjavli, nazivlju se u sv. Pismu novoga zavjeta skoro uvijek: Duhovim nečistim, *immunditiae spiritus;* i zato i njihovi sljedbenici moraju imati i to sotonsko obilježje, te i oni uvijek čeznu za tjelesnim nasladama,[3]) i tako posvemašna sloboda imade uvijek bludnost kao pratilicu. Nije dakle nikakovo čudo, ako i današnji slobodaši naklapaju i zahtjevaju za sebe slobodu ljubavi, kakovu uživaju glupe životinje, *sicut equus*

[1]) Initium superbiae hominis, apostatare a Deo. Ekles. 10. 14;
[2]) Dei nostri gratiam transfert in luxuriam. Jud. 2. 4;
[3]) In concupiscentia immunditiae ambulant. II. Petr. 2. 10;

et mulus.[1]) Suglasno sa nečistim duhovima i oni nastoje, da se posvuda širi nečistoća, te najljepše čovječje izume, osobito štampu, slikarstvo i druge lijepe umjetnosti, izvrću i upotrebljuju kao moćna poticala na raspaljivanje najnižih strasti, samo da udovolje željama duha nečistoga, *spiritus fornicationis.*

U konkretnom smislu dakle svijet nije drugo nego bezbožna, bezvjerna, iskvarena, poživinčena vrst ljudi, zadahnutih i opojenih zlobom, u kojima se sotona odrazuje te u nje prenaša i realizuje svoja hudobna svojstva; laž, prijevaru, oholost, ponositost, razbludnost, zavist, mržnju i druge opačine. Takav je svijet Isus poznavao kao *totum in maligno positum,* te ne samo što nije za nj molio kako je molio za svoje odabranike, znao je bo da neće prihvatit dara milosti, već je zamolio nebeskoga Oca, da očuva apostole i učenike od takova svijeta govoreći: „Ja se za njih molim; ne molim se za svijet, nego za one, koje si mi dao, jer su Tvoji. Oče sveti, sačuvaj ih u ime svoje. Ne molim te, da ih uzmeš sa svijeta, nego da ih sačuvaš od zla. Od svijeta nijesu, kao što ni Ja nijesam od svijeta"[2]).

Kad se pomisli na grozote, koje takov svijet počinja u ljudskom društvu; na razvratna načela, koja širi riječju i perom; na psosti, koje riga proti Krstu i njegovoj Crkvi; na očajnu ali neuspješnu borbu, koju neprekidno vodi proti crkvenim ustanovama; na bogumrske i razorne teorije i nauke, koje izmišlja i širi milom i silom, mora se doista doći do zaključka, da do takova šta ne mogu doći normalni i razumni ljudi; već da je tu očevidno prst i upliv paklenih sila, koje su takovim svijetom zavladale. Jer graditi se protivnikom samoga Stvoritelja; grditi i protivit se poznatim, objavljenim i utvrgjenim istinama, nije drugo nego uporno griješiti protiv Duha svetoga, Duha istine i ljubavi, i time svojevoljno isključiti se iz broja božjih ugodnika. Jer i ako

[1]) Ps. 31. 9;
[2]) Jo. 16. 9–16;

svi grijesi uz stalne uslove mogu biti od Boga oprošteni, grijeh protiv Duha svetoga, po izjavi Spasiteljevoj ne može biti oprošten, jer grješnik ne odgovara uslovu postavljenom od Boga za oprost. Kolika mora dakle da bude nesreća za svakoga, koji se podaje u službu sotone, da postane članom društva, za koje se Spasitelj nije htio moliti, kako što nije molio za sotonu, koja je ostala zauvijek utvrgjena u zlobi i nepopravljiva! No, ako je božanstveni Otkupitelj zaprijetio teški *Jaoh* svakomu, koji riječju ili činom sablazni i zavede sa pravog puta ma i jednog samoga djetešca,[1]) kakovu se groznom udesu izlažu oni, koji su preuzeli odurnu zadaću, da podmeću klipove onima, koji u nevinosti srca traže Boga, izvor vremenite i vjekovite sreće i blaženstva, te im zatvaraju vrata života, kroz koja sami ne će da ugju? To je ona iskvarena inteligencija, o kojoj je Isus već davno izrekao sud, kad se je zagrozio Farizejima govoreći: „Teško vama, književnici i farizeji licumjeri, što zatvorate carstvo nebesko ispred ljudi; jer vi ne ulazite, niti dopuštate, da ulaze koji bi htjeli"![2]).

Da se mnogi književnici i samozvani učenjaci sami izključuju iz carstva nebeskoga i da drugome zatvaraju ulaz u nj, može se lako zaključiti iz sadržaja njihovih književnih radnja, koje su prožete i zadojene mržnjom proti svemu što je Krst učio i ustanovio za spas ljudskog roda. Odbacivši božanske istine, potaknuti od *duha laži*, spiritu mendacii, dadoše se na posao, da iz stare ropotarnice iznesu poganske nauke i pogansko bogoštovje, te ih uznose kao idealne stečevine čovječjeg duha, samo da omalovaže Krstov božanski nauk, te je naš dvadeseti vijek doživio i tu sramotu, da mora slušati sa javnih stolica predavanja o glupoj teoriji selenja duša, *metempsihozi;* o astralnom življenju; o Nirvani, umišljenom užitku tjelesnih naslada poslije smrti i o drugim sličnim ludarijama. Prezi-

[1]) Vae, homini per quem scandalum venit. Matth. 18. 7;
[2]) Matth. 23. 13;

ruć Krsta i njegov božanski nauk, koji oplemenjuje ljudski rod i podiže ga iz gliba i tmine neznanstva, tobožnji učenjaci pitaju svoje lakovjerne pristaše sa nezgrapnim načelima *teosofije,* eda pomrse i pobrkaju načela i dogme *teologije.* A da im neharni trud lakše uspije, nekim osobitim zanosom iznose i propovijedaju kao spasonosni nauk, sve što je ugrijana mašta starih Grka, Indijanaca, Kineza i drugih istočnih naroda naklapala i stvorila, te na mjesto Krsta posagjuju bajnog Budhu i Zaratustru kao tobožnje preporoditelje i spasitelje ljudskog društva. Takova aberacija ljudskog uma mora se pripisati ili vanrednom sotonskom uplivu ili smatrati ju pravednom božjom kaznom, te se na takovim učenjacima obistinuje sud izrečen od sv. Pavla: „Jer kad poznaše Boga, ne proslaviše ga kao Boga niti Mu zahvališe, nego zaludješe u svojim mislima i potomnje nerazumno srce njihovo. Kad se gragjahu mudrima, poludješe".[1])

Ali ako je prava aberacija ljudskog uma to, što mnogi uzeše za se zadaću, da siju i šire megju narodnim masama nauke, koji se kose sa zdravim razumom, podla je slabost prihvaćanje takovih nezgrapnosti, a težki grijeh pretpostavljati ih nauku božanskog Učitelja, kako ih prihvaća i pretpostavlja crna zadruga, koja se je postavila sotoni pod kiriju. Najžalosnije je pak što bezbožne teorije novih učitelja, koji su uopće inovjerci, osobito Židovi, nahode odjeka i kod mnogih katolika, naravski samo po imenu, koji ih javnom štampom nastoje širiti i preporučivati!

Sotona i prečista Djevica Marija.

Odnošaj posvemašne protivnosti i vječitog neprijateljstva izmegj sotone i neoskvrnjene Djevice, već je sam Stvoritelj označio i ocrtao odmah poslije grijeha Adama i

[1]) Dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt. Rom. 1. 21;

Eve u raju zemaljskomu, kad je uz proklestvo zaprijetio paklenoj zmiji: *Mećem neprijateljstvo izmegju tebe i žene; ona će ti zdrobiti glavu.*[1]) Kako je od vijeka bilo od Boga odlučeno, da druga božanska osoba u ljudskoj pùti bude posrednicom i spojem izmegju Stvoritelja i stvorova, tako je od vijeka u božjoj misli bila začeta i Ona, od koje se je imao vremenom poroditi Bog-Covjek i Ona postati prava Bogorodica. Zato i Crkva stavlja u usta prečistoj Djevici riječi, koje se odnose na njezin izbor i vječnu božju odluku: „Gospodin me je imao (u svoj misli) u početku puta svojih, prije djela svojih, prije svakoga vremena. Prije vijekova bila sam odregjena, prije početka i prije postanja zemlje. Kad još ne bijaše bezdani ni izvora voda; prije nego se gore osnovaše i prije humaca ja bijah već rogjena (pred Bogom)".[2]) Poslije čovječje naravi u Krstu, Bogu-Covjeku, Marija je uvijek bila i ostaje najljepši i najuzvišeniji stvor, te je kao takova uvijek sjala i lebdila pred božjim očima. Odregjena da postane pravom Majkom božjeg Sina, bi od svevišnjega posvećena i ukrašena svim darovima Duha svetoga već u prvom hipu njezina postanka. I dok se svi potomci Adamovi začimlju u istočnom grijehu i potpadaju vlasti sotone, dok ga se ne riješe primanjem Sakramenta Krštenja, Marija jedina bi začeta bez grijeha i time izključena iz broja sotonskih robova. Ona je sama ljiljan megju dračama i kula nepristupna paklenomu zmaju: *inter rubeta lilium, turris draconi impervia.*[3]) Kako je pak Sin božji postao po Mariji čovjekom, da nebeskomu Ocu pribavi doličnu vanjsku slavu, kakovu Mu svi stvorovi skupa nijesu mogli podati; tako je uslijed Adamova grijeha i njegovih posljedica htio postati i Otkupiteljem ljudskog roda i porušiteljem sotonske vlasti. Kao novi Adam primi na se odgovornost za ljudske grijehe te se svoje-

[1]) Gen. 3.
[2]) Prov. 8. 22–25:
[3]) Hymn. od vesp.

voljno podvrgne najgroznijim mukama, eda ih okaje; da zadovolji uvrijegjenoj božjoj Pravdi, i svojom smrću predobije smrt i sotonu. I Marija, kano nova Eva, morala je sudjelovati otkupu čovječanstva i pretrpjeti najžešće boli u svojem srcu, kako Joj bijaše prorekao Šimun Pravednik.[1]) I ako je Isus u groznoj drami otkupljenja igrao prvu i glavnu ulogu, te njegove muke i boli bile neizmjerno veće i žešće nego Marijine, ipak je i ona kao suotkupiteljica postala predmetom vječite sotonske mržnje i proganjanja. No, sotona nije nikada mogla iskaliti na njoj svoju srdžbu, kako ju je iskalila na Krstu, niti joj nanijeti kakve ozlede tjelesne, jer je Svevišnji odbijao od nje sve nasrtaje sotone i sotonskih šegrta. Dok su židovi potisnuti od paklenih sila mučili i mrcvarili Isusa i nastojali da usmrte ne samo Apostole i učenike njegove nego i svakoga, koji bi se odao njegovim sljedbenikom, ni sv. Pismo, ni Predaja, niti ijedan povjesničar ne spominje, da ju je itko kroz vrijeme njezina boravljenja na zemlji, ni kroz samo vrijeme Krstove muke, jednom samom riječju uvrijedio ili javno obružio, a još manje prstom se je dotakao, premda su skoro svi znali, da je Ona majka Krstova i da ga je sustopice pratila od Pilatova dvora do vrha Kalvarije i ostala dugo pod samim križem, na kojemu je visio raspet. Dok je preblažena Djevica boravila na svijetu, sotona zaularena i pritisnuta božjom desnicom nije imala na nju nikakove vlasti, te je morala svu svoju mržnju i srdžbu sustezati i suzdržati u sebi, što joj je svakako moralo povećavati paklene muke.

Poslije Marijine preblažene smrti sotona je svakako kušala svim srestvima da zapriječi barem njezino štovanje; da joj poreče dostojanstvo božanskog Materinstva i da ju ponizi do stupnja obične žene; ali je Bog ustao uvijek na njezinu obranu, ili uzbugjujuć najsvijetlije i najdublje umove, da joj kroz sve vijekove pripijevaju slavu kao pravoj Bogorodici; ili kazneći grozno njezine najljuće protivnike,

[1]) Et tuam ipsius animam pertransibit gladius. Luk. 2. 35

psovače i grditelje, o čemu nam je najbolji svjedok slučaj Nestorija, carigradskog Patrijarhe i mnogih drugih, koji su smjesta zaglavili, ili u groznim mukama okajali psosti izrigane proti neoskvrnjenoj Djevici. Govoreći po ljudsku, regbi, da Isukrst u svojoj bezkonačnoj strpljivosti pušta zlobnike i sotonske saveznike, da ga ruže, psuju i progone ali ne dopušta, da Mu se Majka bezkažnjeno grdi i psuje. A to je i shvatljivo: jer ako su Krstu i prosti svećenici, kao njegovi suradnici u djelu spasavanja duša, mili kao zenica oka, koliko mu mora biti milija i draža prečista Majka? I ako ustaje na obranu i zaštitu svojih svećenika, koliko će snažnije ustati na obranu svoje Majke, koja je najviše sudjelovala i uvijek sudjeluje spasenju ljudskog roda? Doista i danas svak se može osvjedočiti o neposrednom utjecaju Božanstva na širenje Marijina štovanja; jer usprkos svagdanjim pokušajima sotone i njezinih ortaka da prepriječe i umanje to štovanje, ono svakim danom to više raste, te se Marijine proročke riječi: *Odsele će me nazivati Blaženom svi narodi,* doslovce ispunjuju; jer nema više okrajka zemlje, a da se tu osobito dandanas ne uznosi i ne blagosivlja ime velike Djevice i Majke. Da se tko osvjedoči o vanrednom širenju Marijina štovanja, dosta mu je da pomisli na Svibanjsku pobožnost, na popularizanje Ruzarija, na Marijine Kongregacije, na Bratovštine, na Hodočašća, na bezbrojne crkve, koje se podižu posvuda na čast njezina imena. Moralne će propalice potisnute od svojeg crnog nadahnitelja i unaprijed mrziti i izsmijehivati Marijino štovanje; ali ga suzbiti ili zapriječiti neće moći nikada, te će Ona uvijek ostati *utočištem griješnika* i vječitim predmetom nježne sinovske ljubavi cijele katoličke Crkve, kojoj je uvijek bila i biti će sjajna żvijezda, koja vodi u sigurnu luku spasa i blaženstva.

Fizični utjecaj gjavla na čovjeka.

Nazvavši Isus sotonu ubojicom ljudi, *homicida ab initio,* označio je time potpuno odnošaj, koji opstoji izmegju nje i cijelog ljudskog roda, i pokazao istodobno kakovo raspoloženje goji već od svog postanka prama svakomu čovjeku. Doznavši, kako se misli, uslijed božje objave u času kušnje, u kojoj se nije održala već za uvijek nastradala, da je čovječja narav odregjena od Stvoritelja, da primi božansku čast i slavu, odmah zače paklenu odluku, da se pošto po to osveti Bogu i čovjeku, te sve misli svede na jednu: ubiti i uništiti čovjeka, netom se pojavi na zemlji i to dvojakom smrću: smrću duše, eda grijehom mjesto štovatelja, postane neprijatelj Boga; a smrću tijela, da mu oduzme mogućnost okajati grijeh i izmirit se sa uvrijegjenim stvoriteljem. Tu bi namjeru bila sotona ovršila odmah u zemaljskom raju ubijstvom Adama i Eve, da je nije Bog zaulario i inače odredio; jer i ako su Adam i Eva potpali smrti duše i tijela, ipak su ostali u životu, sposobni, ne samo za vremeniti nego i za vječiti život duše i tijela. Sotona je doznala od same prve žene, kako se je Bog zagrozio njoj i Adamu smrću, ako prestupe njegovu zapovijed, i prama tomu je udesila svoje napastovanje, koje joj je i uspjelo; ali nije znala za okolnost, da će Adam i Eva, i ako sagriješe, moći biti otkupljeni i spašeni. To je tek doznala, i ako ne jasno shvatila, kad joj se je Bog zagrozio, da će joj sjeme žene smrviti glavu i skršiti silu. No i ako zadovoljna velikim uspjehom, ipak ostade sotona prevarena u svojoj nadi; jer nije vidjela odmah usmrćenu prvu dvojicu ljudi. Nemoguć usmrtit čovjeka netom se rodi na svijet, jer je Bog sam gospodar smrti i života, ipak ne odustaje od svoje paklene namjere, već smatrajuć sve ljude kao svoje robove, upotrebljuje svoje pravo, kao pravo pobjeditelja proti njima, i u koliko joj Svemogući dopušta,

izkaljuje na njima svoju paklenu srdžbu kao pravi krvnik. Vrhunac te paklene srdžbe sotona postiže uzto na zemlji fizičnim mučenjem i mrcvarenjem ljudskog tijela, i to na različite, ali uvijek, grozne načine.

Ne spominjuć razne bolesti, kojima katkada muči pojedine ljude, o čemu nam je najsjajniji dokaz grozna bolest, kojom je po božjoj dozvoli udarila pravednoga Joba, spomenut nam je, kao najgrozniji način gjavolskog mučenja, opsjednuće cijelog ljudskog bića ili *bjesomučenje*, obsessio diabolica, o čemu nam sv. Pismo predočuje vrlo groznih primjera i slučajeva. Opsjednuće čovjeka nastane kada sotona, kao prava i realna osoba, ugje u njega te se u njemu nastani kao u svojoj vlastitoj kući: zaokupi mu i posvoji tjelesne organe i tjelesnu energiju, tako da on nije više kadar sobom vladati, već je prisiljen činiti sve, što hoće i kako hoće sotona, kojoj služi kao puko orugje i kao igračka: *spiritu agitur*. Takovo opsjednuće čovjeka sa strane nečistog duha nije samo najgroznija nesreća za njega na zemlji, već je i najočevidniji dokaz vlasti, koju je sotona postigla nad cijelim ljudskim rodom uslijed samog Adamova grijeha, koji prelazi na sve potomke njegove. Jer i ako Bog katkada dozvoljuje sotoni, da opsjedne čovjeka zbog njegovih tvornih grijeha; ipak nam evangjelista s. Marko navagja slučaj, gdje je gjavao opsjednuo čovjeka u *djetinskoj* dobi, pišući: „I dovedcše čovjeka k Isusu; i kad ga vidje, odmah ga duh stade lomiti; i padnuvši na zemlju valjaše se bacajući pjenu. I upita Isus oca njegova: Koliko ima vremena kako mu se to dogodilo? A on reče: *iz djetinstva*. A Isus videći da se stječe narod zaprijeti duhu nečistomu govoreći mu: Duše, nijemi i gluhi, Ja ti zapovijedam, izigji iz njega i više ne ulazi u nj. I povikavši i izlomivši ga vrlo izigje; i učini se kao mrtav, tako da mnogi govorahu: umro je. A Isus uzevši ga za ruku, podiže ga i on usta“.[1])

[1]) Mark. 9. 20—28;

Ovaj rijetki slučaj potanko opisan i gdje sam Isus hoće, da se istakne okolnost vremena opsjednuća t. j. *djetinstvo*, morao je biti zabilježen po osobitom božjem nadahnuću, eda svatko upoznade groznu istinu, kako su uslijed i samog istočnog grijeha svi ljudi upali u ropstvo sotone, koja bi ih, kad bi do nje stalo, sve još živuće posvojila i mrcvarila. Ali milosrdni Bog obzirom na budući otkup ljudskog roda po Krstu, Sinu svojemu, nije dopuštao paklenomu zmaju, da neograničeno vrši pravo opsjednuća nad ljudima; no, ipak je dozvoljavao za svoje osobite svrhe, da to pravo katkada, upotrebi. Da je pak bilo, osobito prije Spasiteljeva dolaska, mnogo slučajeva bjesomučenja, to nam jasno kaže i pripovijeda sv. Pismo i predaja starih naroda, osobito židovskoga, koji je bjesomučene smatrao najnesretnijim stvorovima i od njih mnogo trpio.

Treba opaziti, da sv. Pismo uopće ne pripisuje opsjednuće ljudi sotoni, kao poglavici gjavola, nego nižim zlim duhovima, *demonima*, što nam dokazuje i uvreda dobačena Isusu sa strane farizeja, t. j. da on pomoću Beelzebuba, poglavice gjavola, izgoni gjavle.[1]) Da pak ne samo jedan gjavao, nego i više njih istodobno mogu opsjednuti i posvojiti čovječje tijelo, to nam izrijekom kaže evangjelje.[2])

No, ta gjavolska moć i vlast na ljudska tjelesa, morala je biti slomljena i obuzdana, jer Sin božji dogje na svijet da poruši djela sotone. I zato Krst, da dokaže svoje Božanstvo, htjede javno pred hiljadama naroda vršiti svoju vrhovnu vlast nad zlim duhovima, te ih goniti iz opsjednutih ljudi. A da ta Njegova svemoguća vlast bolje odsjevne, dozvoli, da se u njegovo doba u Židovskoj zemlji pomnože slučajevi i da sotona izkaže jasnije svoju krvničku ćud. Sveto nam Evangjelje skoro na svakoj stranici pripovijeda, kako je Isukrst gdjegod bi se pojavio, liječio bolesnike i izganjao gjavle, te opisuju mnoge slučajeve i po-

[1]) Matth. 12. 24; Luk. 11. 15;
[2]) Mark. 5; Luk. 8; Matth. 8.

tresne prizore. Megju ostalima sv. Marko navagja ovi: „Isus učaše u zbornici u Kafarnaumu i bijaše u zbornici njihov (židovski) čovjek *s duhom nečistim* i poviče govoreći: Progji se, što je tebi do nas, Isuse Nazaranine? Došao si da nas pogubiš. Znam te tko si, Svetac božji. I zapovjedi mu Isus govoreći: Umukni, i izigji iz njega. I strese ga duh nečisti, i poviče iza glasa i izigje iz njega. I uplašiše se svi prisutni tako da pitahu jedan drugoga: Šta je ovo? Kakova je ovo nauka nova, da s vlasti i duhovim nečistim zapovijeda i slušaju ga? I otide glas o Isusu po svoj dolini galilejskoj" (Mark. I. 23.)

Drugi slučaj pripovijedaju sv. Luka i Matej, i to Luka potanje ovako: „I dogjoše (Isus i Apostoli) lagjom u okolinu Gerazensku, koja je prema Galileji. I kad izide Isus na kraj, srete ga jedan čovjek iz grada u kojemu bijahu gjavoli od mnogo godina, i u haljine ne oblačaše se, i ne življaše u kući nego u grobovima. A kad vidje Isusa povika i pripade k Njemu i reče pametno: Što je Tebi do mene, Isuse, sine Boga najvišega? Molim Te, ne muči me. Isus bo zapovijedi duhu nečistomu da izigje iz čovjeka, jer ga mučaše odavna; i metahu ga u verige i u púta da ga čuvaju; ali on izkida sveze i tjeraše ga gjavao po pustinji. A Isus ga zapita govoreći: Kako ti je ime? A on odgovori: Legija (četa), jer mnogi gjavoli bijahu ušli u nj. I moljahu ga, da im ne zapovjedi, da idu u bezdan. A ongje pasijaše po gori veliko krdo svinja, i zamole Ga, da im dopusti da u njih ugju. I dopusti im. Tada izigjoše gjavoli iz čovjeka i ugjoše u svinje; i navali krdo svinja, a bijaše ih oko dvije hiljade, s brijega u jezero i utopi se. A kad vidjaše svinjari što bi, pobjegoše i javiše u gradu i po selima. I izigjoše ljudi da vide što je bilo, i dogjoše k Isusu, i nagjoše čovjeka iz kojega gjavoli bijahu izišli, gdje sjedi obučen i pametan kod nogu Isusovih i uplašiše se. A oni, što su vidjeli, kazaše im, kako je ozdravio bijesni. I zamoli Isusa sav narod iz okoline Gerazenske, da ide od njih, jer se bijahu vrlo uplašili. A Isus uljeze u lagju i otide natrag." (Luk. 8. 26—38; Matth. 8. 28; Mark. 5. 1—17.)

Kako što je bilo mnogo slučajeva gjavolskog opsjednuća u Židovskoj zemlji, tako ih je bilo i izvan njenih granica i po cijelom svijetu, a kao dokaz tomu nek služi dogagjaj naveden od Evangjeliste s. Marka, koji kaže: „I ustavši Isus odonle otide na krajeve Tirske i Sidonske, i ušavši u kuću, hoćaše da nitko ne čuje za nj. I ne može se sakriti, jer čuvši za Njega žena, u čijoj kćeri bijaše duh nečisti, dogje i pade k nogama njegovim. A žena ta bijaše Grkinja, rodom Sirofeničanka, i moljaše Ga, da izćera gjavola iz kćeri njezine. A Isus reče joj: Čekaj da se najprije djeca (sinovi Izraelski) nahrane; jer nije pravo uzeti hljeb od djece i bacati ga psima. A ona odgovarajuć reče Mu: Da, Gospodine, ali i psi pod trpezom jedu od mrvica djetinjih. I reče joj: Za tu riječ idi; gjavao izigje iz kćeri tvoje. I došavši kući, nagje da je gjavao izišao; i kći ležaše na krevetu" (Mark. 7. 26—30; Matth. 15. 21.)

Nema dvojbe, da je Isus obavio bezbroj svakovrsnih čudesa, koja nijesu bila zabilježena od Evangjelista, što priznaje i sam sv. Ivan, ali nijedno čudo nije tako silno djelovalo na židovski puk kao izganjanje Gjavola i potpuno ozdravljenje od opsjednuća i bijesomučenja; jer po uvjerenju ne samo neuke svjetine nego i književnika i Farizeja, svaki opsjednuti bijaše smatran nesretnikom, za kojega nije bilo spasa bez direktnog utjecaja nadnaravne božanske sile. Ali dok prosti i bogobojazni puk ostajaše kao okamenjen i zapanjen svaki put kad bi Isus izagnao gjavla iz čovjeka te rado priznavaše u Njemu obećanog Spasitelja; inteligencija poživinčena od materijalizma dobacivaše Mu bezmislenu uvredu, da je u dogovoru sa Beelzebubom, poglavicom gjavola, i da njegovom pomoću izgoni gjavole; dapače da je u Njemu samomu gjavao: *in principe daemoniorum eiicit daemonia.* (Mark. 3. 22; Luk. 11. 15). *Daemonium habet et insanit; quid Eum anditis?* (Jo. 10. 20.) Do takove grozne nelogičnosti i bezsmislenosti dohodi in-

teligencija, kad hotimično ili uslijed pokvarenosti srca zatvora oči svjetlu i istine i postavi se pod kiriju paklenih sila, samo da uništi ili uzkoleba vjeru u Boga i njegova Krsta. Isus svojom svemogućom riječi zapovijeda gjavolima da izigju iz ljudskih tjelesa, a gjavoli priznavajuć Ga kao Sveca Božjega izlaze, pače mole Ga, da ih ne šalje još u bezdan pakla; a Farizeji odvraćaju od Njega narod i nagovaraju ga, da Ga ne sluša trubeći da On pomoću gjavola izgoni gjavle!

Promatrajući pojave, koji prate opsjednuće i izgon sotone, uvigjamo, da se uz opsjednuće pojavljuju razne osobite bolesti. Tako kod nekih opsjednutih nastaje bjesnoća i mahnitost, (Matth. 8. 28; Mark. 5. 2—5; Luk. 8. 27); kod nekih mutavost, nijemost (Matth. 12. 22; Luk. 11. 14); kod drugih gluhost i nijemost (Mark. 9. 24); kod mnogih grčenje mišica i živaca; lomljenje udova; raztezanje i kršenje cijeloga tijela. (Luk. 12. 11. 16). Na osobiti način gjavao posvoji posve jezik nesretnika, te se s njime služi kao svojim organom, tako da kad govori opsjednuti, govori samo što gjavao hoće i kako hoće, i zato Isus katkada upravi direktno gjavlu a ne čovjeku poraznu zapovijed: *umukni! obmutesce.* (Mark. 1. 25).

Ali se Isukrst nije samo pokazao svemogućim izganjanjem gjavola iz opsjednutih tjelesa, već je podao i Apostolima vlast da isto rade: *dedit illis potestatem super omnia daemonia* (Luk. 9. 1), dapače im izrično i naložio, da ozdravljaju bolesnike i izgone zle duhove: *leprosos mundate, daemones eiicite* (Matth. 10. 8), te su oni tu vlast višekrat i upotrebili. Dosta će biti ako se navede klasični slučaj zabilježen u djelima apostolskim. Kad su naime sv. Pavao i Luka bili u gradu Filipi, u staroj Maćedoniji, ondje bijaše jedna djevojka opsjednuta od gjavla, te bi pogagjala i proricala svakojakih dogagjaja, te, veli sv. Luka, „dogodi se, kad igjasmo na molitvu da nas sretne jedna robinja, koja imaše duh pogagjački i vračanjem donosaše veliki dobitak svojim gospodarima. Ova pogje za Pavlom i za nama i vikaše govoreći: Ovi su ljudi sluge Boga najvišega, koji javljaju nama put spasenja. I ovako činjaše mnogo dana. A kad se Pavlu dosadi, okrene se i reče duhu: Zapovijedam ti u ime Isusa Krsta, izigji iz nje, i izigje u taj čas". (Act. 16).

Pomišljajući na veliki broj slučajeva gjavolskog opsjednuća prije Isusove smrti, poslije otkupljenja su veoma rijetki, nameće nam se pitanje: Koji bi bili uzroci takovu groznom pojavu? Tačna odgovara na to nitko ne može podati, jer su svi samo Bogu poznati; ali se ipak mogu navesti nekom vjerojatnošću nekoji.

Prvi bi bio: eda se ljudstvo potpuno uvjeri, da je uslijed Adamova grijeha upalo u ropstvo i pod vlast sotone, pod kojom bi bilo uvijek stenjalo, da nije Bog odlučio poslati Otkupitelja da ga oslobodi i spasi. Drugi: da se dokaže očevidno, kako svaki čovjek, koji svojevoljno i punim znanjem teško sagriješi prestupanjem božjih zapovijedi, postaje plijen i rob sotone i takav ostaje dotle, dok se ne pokaje i oslobodi grijeha upotrebljujuć sredstva pružena mu od Krsta osobito sv. Sakramente uz čvrstu odluku, da će popraviti svoje življenje. Treći i najglavniji uzrok bio bi: da se ljudski rod potpuno osvjedoči, da je Isukrst jedini njegov Spasitelj i rušitelj sotonske moći; da sve čete paklenih sila ne mogu više naškoditi nikomu, ako se postavi pod Njegovo okrilje i u Njemu traži pomoć i obranu.

No, ako je židovski narod gjavolsko opsjednuće smatrao največom nesrećom, koja može zadesiti čovjeka na zemlji, i kojoj prije Isusova dolaska ne bijaše lijeka, i ako je ispred bjesomučenih strepio i drhtao gledajući na njima grozovite pojave, koliko groznije mora da bude opsjednuće i užasnije mučenje čovjeka osugjenog radi grijeha i od Boga predana na milost i nemilost sotoni, da ga posvoji neograničenom vlasti, i kad postane stanovnikom pakla, netom mu vječni Sudac poslije smrti u odlučnom času suda zagrmi neoporecivom osudom: *Odstupi od Mene, pro-*

kleti, u oganj vječni, koji je bio pripravljen za gjavla i njegove angjele? [1]).

Fizično opsednuće čovjeka od gjavolske sile, *obsessio diabolica*, proteže se samo na čovječje tijelo, uslijed česa biva spriječeno u njemu redovito funkcijoniranje duševnih moći, tako da on postaje neodgovornim za djela, što počinja u stanju opsednuća. Takova su opsednuća ipak poslije Isusove smrti postala rijetka; no, sotona znade neprestanim napastovanjem i zavaranjem proizvesti megju ljudima i tako zvanu *obsessio indirecta* ili moralnu izkvarenost, koja nije drugo nego porazni uspjeh njezina napastovanja. I koliko više ljudi podlegne napastima i griješenje postaje općenitije, time i moralna izkvarenost postaje universalnija. Ona se poput priljepljive bolesti širi megju velike mase puka i tu žanje bezbrojne žrtve, koje pak postaju i same saveznice sotone u spriječavanju širenja božjega, a promicanju gjavolskog kraljestva na zemlji. Jednoga od takovih saveznika sotone sv. Pavao nazva *sinom gjavla*, i to vračara Elymasa na otoku Pafu, kad mu je onaj ometao propovijedanje Isusova nauka.[2]) Fizično je opsjednuće ograničeno na pojedine ljude, te je od Boga dozvoljeno katkada, eda opsjednuti okaje svoje grijehe na zemlji u teškim mukama; ali uopće da bude drugima na strah u usvijest, da se klone zla a prionu uz dobro; dok svojevoljna moralna iskvarenost, ne samo što nije na usvijest drugima, već je pravi povod propasti za mnoge. Tko se je jednom pustio lakoumno zavesti od zlobnog duha te se izopačio, taj ne može da ostane osamljen u opačini, već je potisnut od paklenih sila, da traži sebi sličnih; i zato nastoji svim mogućim srestvima, bilo riječju ili pismom, bilo primjerom ili laži, bilo mamljenjem ili prijetnjom, da u drugima uzdrma strah božji, uzbudi dvojbe o

[1]) Discedite a me, maledicti, in ignem aeternum, qui paratus est diabolo et angelis eius. Matth. 25. 41.

[2]) Act. 13. 8;

Božjem bivovanju, o kazni zla i nagradi dobra, i o svemu, što su prije držali za dobro, sveto, krjeposno i pošteno. Da se o tome uvjerimo, ne treba ići daleko, dosta je pogledati oko sebe i slušati bezbožne i bezsramne govore moralnih propalica; čitati njihove spise, listove, letke u kojima kao prava sotonska usta, *os diaboli*, rigaju svakojake psosti; izvaljuju nezgrapnosti, laži, klevete, ocrnjivanja i grgjenja svega, što je sveto, pa čak i samoga Stvoritelja, kojega u svojem ludilu ili naprosto niječu ili paklenom nasladom psuju. Do takova sljepila mogu svakako doći samo oni, koji su svojevoljno dopustili, da im sotona pomrači um, izkrivi volju, izkvari srce, utrne savijest, uguši grizodušje te ih opoji i zasiti paklenom atmosferom i tjelesnim slastima. Ta grozna nemoralna zaraza, koja je obvladala pojedine slojeve naroda, djeluje posvuda ubitačno i razorno; jer sa višega silazi na niže, te pretvara mase u najpogibeljnije rušitelje ljudskog poretka; u bunitelje, u dušmane prijestolja i oltara, a često u razbojnike i samoubojice.

Sotonska hitrina ide još dalje. Kao pakleni diplomat ona vrlo dobro znade, da je ljudima prirogjeno religijozno čustvo i da su od naravi skloni na štovanje Božanstva; pak i to izrabljuje u svoje svrhe. Da zavara i opsjeni ljudski um, pri svojem napastovanju često ne niječe bitisanje Božanstva; ne izključuje bogoštovna djela; ne pobije nadsjetilni svijet; ali izvrće i izopačuje svaki pojam o Božanstvu, o bogoštovju i o nadsjetilnom svijetu, i tako mjesto prave religije, uvagja i širi praznovjerje; mjesto pravog bogoštovja, unaša ogavne ritualne obrede; mjesto štovanja jedinog pravog Boga u duhu i istini, *in spiritu et veritate*, uspostavlja čašćenje i kult duhova pod imenom bogova. Takovim se zavaravanjem sotona najviše naslagjuje, jer joj i najbolje uspijeva i jer uslijed njega prima od ljudi božansko štovanje, koje je bila naumila sebi pribaviti na silu i usprkos Boga; a osobito zato, što se zavaranju ljudi lako prilagode i naviknu. Takovoj lukavoj hitrini sotone pod-

legoše svi stari narodi, izim židovskoga, koji su se osobito odlikovali religijoznošću, ali pod raznim oblicima štovali samo paklene duhove i njima kao bogovima prinašali svakovrsne žrtve, i to uz sjajne i ako odurne obrede. Sva glasovita stara proročišta, kao ono u Delfima, u Dodoni, u Epidauru, u Heliopolisu, u Miletu, u Olimpiji i Kumi, ne bijahu drugo već središta odabrana od Sotone, da ongje po svojim *mediumima i pitonima* izrazuje svoju volju te svojim varavim proročanstvima i dvoznačnim odgovorima zaglupljuje cijele narode. I koliko se je to sotonsko zaglupljivanje religijom više širilo, tim se je sotona sve više penjala i prividno postajala slična Svevišnjemu u časti, kako što je bila odlučila u času kušnje: Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo.[1])

Da je sotona uvijek pratila zlobnim okom i puk izraelski, vidi se iz bezbrojnih pokušaja, kojima ga je nastojala zavaravati, zaraziti i odvratiti od štovanja pravoga, jedinoga Boga; ali joj svi pokušaji nijesu već samo djelomice uspjeli, a to uslijed posredovanja samoga Boga, koji ga bijaše odabrao da mu bude vjeran narod. No, ono što nije mogla postići kod puka izraelskoga, to je sotona postigla kod drugih, koje je nagnala na takovo ogavno štovanje, da joj prikazuju i krvne žrtve te da roditelji postanu nesmiljene ubojice svoje djece, proždrlice ljudskog droba i lokači ljudske krvi: Filiorum suorum necatores sine misericordia, et comestores viscerum hominum et devoratores sanguinis.[2])

Kakovo je pak praznovjerje vladalo megju poganskim narodima, i kakovo još vlada kod onih, do kojih još nije doprla luč Evangjelja, svjedoče nam najbolje stari pisci i izvještaji misijonara i putnika, koji zalaze megju divlje narode Azije, Afrike i okeanskih otoka. Bezbrojna su sredstva, kojima se sotonska lukavost služi, da širi prazno-

[1]) Jo. 14. 14;
[2]) Sap. 12. 15;

vjerje, eda njime kakogod istisne pravu i jedino spasonosnu vjeru, kojoj je sam Isukrst začetnik i dočetnik, *auctor et consummator.*[1]) Ona u svojem paklenom poslu postupa veoma oprezno, te udešava rad prama okolnostima vremena, mjesta, narodnog političkog položaja, prama stepenu kulture, napretku znanosti i uopće prama narodnom mišljenju i čustvovanju. Megju surovim i divljim narodima, hara i postupa surovo i odurno; megju kulturnim, prijazno i zamamljivo, kao što se je vidjelo osobito kod starih Grka i donekle kod Rimljana, kod kojih je kulturom i bogoštovje postajalo idealnije. Kod današnjih kulturnih naroda sotona ne bi našla odjeka, niti bi uspjela sa svojim groznim i odurnim obredima i žrtvama; i zato se laća druge metode; postavlja se naime na kulturno stanovište, te i sama hoće da bude tobožnjim promicateljem i usavršateljem znanosti, i to ne samo prirodne već i transcendentalne i metafizične. Buduć da odurnim materijalizmom u ovo zadnje vrijeme nije mogla niti može zaraziti velike skupine a najmanje one, kojima nije još posve okržljavio zdrav razum, uvede triumfalni *Spiritizam,* u kojemu igra ulogu najprevejanijega glumara. Taj novi sotonski izum morao je naći kod ljudi zvedljivih i željnih dubljeg znanja zagovaratelja i širitelja, te se mnogi, i to *inteligentniji,* zavarani od neobičnih pojava, posvetiše kultu duhova, tobožnjih pokojnika, s kojima, po njihovu mnijenju, mogu raspolagati kadgod hoće i kako hoće; dozivati ih sa drugog svijeta, općiti s njima, pitati ih o stvarima drugog nadsjetilnog svijeta. I usprkos zdravom razumu i svagdanom otkriću svakojakih glumarija i prijevara počinjenih od lukavih i hitrih *mediuma,* još i danas imade naivnih individua, koji vjeruju u direktno općenje s dušama pokojnika i ne će priznati, da je u nekim, doista vanrednim pojavima, samo opsjena i igra sotone, buduć da bi svaki drugi duh smatrao najvećim poniženjem kad bi morao biti

[1]) Hebr. 12;

na raspoloženje svakomu lugjaku kadgod bi mu sunulo u glavu da ga zove eda se s njime poigrava i šali.

Katolička Crkva nije još odala svoje konačno mnijenje o Spiritizmu; ali priznaje, da se duh tmina katkada pretvara u duha svjetlosti, i da nečisti duh pod raznim oblicima ne krati svoje usluge onima, koji ga zazivlju, samo da ih lakše zavede i upropasti. Kako bi pak bila prava ludost priznati sve pojave spiritizma nadnaravnim djelovanjem duhova, tako bi bila drzovitost nijekati nekojim nadnaravnost i svesti sve na prirodne pojave ili na glumarije lukavaca. Bili pak pojavi prirodni ili natprirodni, koji se opažaju pri izazivanju i zaklinjanju duhova, skoro su uvijek za tako zvane *mediume* škodni i pogibeljni; jer mnogi postaju do skrajnosti nervozni, suludni ili mahniti, te svrše samoubojstvom, zato je punim pravom nazvao Tyndall, jedan od najglasovitijih prirodoznanaca, Spiritizam: zgoljnom prostitucijom ljudskog uma.

Mnogi se pak ne mogu dosta načuditi a još manje razumjeti, zašto se spiritizam, uzprkos teškim posljedicama, koje ga prate, i danas još tako uspješno širi, i da ga mnogi smatraju velikom stečevinom novog doba, pače propovijedaju kao religiju budućnosti, koja bi imala zamijeniti staru katoličku vjeru. Na takovo čugjenje može se jednostavno odgovoriti opaskom, da je svaki krivi nauk, osobito u pogledu vjere, sličan kužnoj bolesti, koja se tim više širi, čim su zdravstvene ili higijeničke prilike u narodu nepovoljnije. Koliko su mase naroda više zaostale u poznavanju božanskih istina i moralnih zakona, tim su postale pristupačnije svakoj prijevari i svakojakim zabludama; osobito ako im krivi nauk dolazi s višega, sa strane tobožnje inteligencije. U tom nam je iskustvo najbolji svjedok. Svjetina, kao *bruta animalia,* srće za onima, koji ju znadu lukavo zavesti i zaglupit. Spiritizam kako mu i samo ime kaže, nije se pojavio niti prodro u svijet bez direktnog utjecaja paklenih duhova, te se može smatrati kao najizrazitiji protivnik Krstove vjere; a to stoga, što današnji

spiritizam ne nosi više na sebi obilježje znanosti, već se pretvara u *religijozni sistem,* i za takova ga drži veći dio ljudi, koji se s njime bave. Svi ljudi, pak i spiritisti, osjećaju neodoljivu potrebu religije, ali spiritisti ne će da znadu za religiju, koja se kosi sa načelima modernog shvaćanja ljudstva, *humaniteta;* koja zahtijeva poslušnost vlastima i nalaže pokornih djela, i koja opominje i upozoruje zlikovce na vječne kazne. Istodobno priznaju, da bi svaka religija izmišljena i skovana od njih samih, bila prosta i smiješna ludarija; i zato se moraju prizivati na nadnaravne sile i od njih izmamiti srestvom *mediuma* novo *vjerovanje,* koje bi odgovaralo svim zahtjevima modernog humaniteta. Ta nova religija mora dakle imati svakako obilježje nadprirodnosti; mora biti objavljena od stanovnika drugoga svijeta, od duhova. Sotona, pravi pakleni majstor, upotrebljuje veoma rado tu okolnost, te postaje začetnikom nove spiritističke religije. Evo kako. Nijemac Lehmann, koji se osobito bavi proučavanjem pojava spiritizma, veli: „U sjednicama priregjenim za izazivanje duhova i za ispitivanje njihovih savjeta, ljudi *uvijek* dobiju preko *mediuma* od duhova samo takova vjerska načela kakovih žele, i koja odgovaraju potpuno njihovim modernim zahtjevima i potrebama. Time spiritisti postižu dvojaku korist. 1° što nalaze religiju prama svojem ćeifu, 2° što im je ta religija objavljena i zajamčena od viših, nadzemaljskih sila".

No, kakovu religiju uče te nadnaravne objave? Ta nova religija, po izjavama duhova, mora zadovoljavat nagnuće srca; ne smije imati posebnih obreda; ne smije imati žrtve ni sakramenata, a još manje svećenika, jedino mora štovati duhove a častiti *mediume* muške i ženske kao svećenike. Nova religija ne priznaje nikakova straha, već samo goji i njeguje ljubav, osobito slobodnu ljubav. Ovakova su i slična načela spiritističke religije diktirana od pravih ili tobožnjih duhova tmina, koja zaostaju mnogo daleko od načela diktiranih od samoga lukavoga Mohameda. Spiritistička religija, koja prodire u mase svjetine, ne samo

što ne nalaže nikakvih žrtava ni samoprijegora, već sokoli na ovršenje svakojakih zlodjela, time što niječe vječnu kazan poslije smrti i obećaje svakomu vječno uživanje poslije nekoliko *reinkarnacije*, ćak i samomu Judi i Nerunu. Da takova vrst religije nahodi mnogo pristaša megju neprijateljima evangjeoskih istina i da u širenju iste sotona igra prvu ulogu, može svak lako uvidjeti. Ovakova religija jest prava negacija svega, što je Krst učio u pogledu spasenja, i prosto obnovljenje najgoreg i najodurnijeg staroga poganstva, te je jedan od najmoćnijih srestava za širenje današnjeg nemoralnog haosa i zabluda znanosti.[1])

Konačni udes sotone i njezinih angjela.

Bez ikakve dvojbe moramo držati i vjerovati, da je Bog prama ispatku ili uspjehu kušnje, kojoj bijaše podvrgao sve angjele, izrekao i svoju odnosnu vječitu i neopozivu osudu, te vjerne i dobre obdario vječnim blaženstvom i blagoslovom, a otporne i nepokorne udario vječnom kaznom i proklestvom. Tim je uopće bio odlučen vječni udes jednih i drugih. Dobri su bili nagragjeni za svoju vjernost i pokornost božjoj volji i pripušteni na gledanje i uživanje božjeg lica u nebeskom raju; zli radi svoje otpornosti božjim odredbama kažnjeni, sbačeni sa nebeskih visina i rinuti u oganj vječni, koji je bio za njih stvoren i pripravljen. (Matth. 25. 41). No, buduć da dobri i zli duhovi stoje još u odnošaju i doticaju sa vidljivim

[1]) Mirum porro nemini esse debet, si adeo satanas vel in ipso christianismo proficiat, et si eius fraude homines ad pristinam formam, quae vigebat in paganismo revocari videatur. Siquidem quo magis homines a fide, moribus, doctrina, institutionibus abalienantur Cristi Jesu, qui in mundum venit ut *dissolvat opera diaboli,* eo magis diabolus recuperat quod amiserat, suum antiquum imperium instaurat ac denuo se in illo constituit. Perrone: De virtute religionis n. 980.

svijetom a osobito sa ljudskim rodom, kojeg je povijest donekle usko skopčana sa povijesti angjeoskog svijeta, nameće se pitanje: Može li blaženstvo dobrih i mučenje zlih biti povećano ili umanjeno? Na upit se mora odgovoriti, da će blaženstvo i mučenje, biti povećano i ako samo accidentaliter, a nipošto umanjeno, i to poslije zadnje konačne osude, koju će i nad angjelima i nad gjavolima i nad ljudima izreći vječni Sudac na veliki dan, nazvan dan Gospodnji (I. Thess. 52). To povećanje u uživanju blaženstva dobrih a mučenja zlih duhova, bit će u razmjerju prama širenju i sprječavanju božjeg kraljestva na zemlji, u koliko su mu jedni i drugi sudjelovali. Dobri Angjeli, koji su od Boga bili odregjeni kao čuvari i zaštititelji pojedinih naroda i pojedinih ljudi, i koji su doprinijeli širenju božjeg kraljestva i spasenju ljudi, bit će od Boga pohvaljeni i priznani kao njegovi suradnici i skrbitelji za spas povjerenih im duša, dok će zli, koji su direktno ili indirektno sudjelovati propasti mnogih i time spriječili, da se u njima i po njima Bog proslavi, biti će kažnjeni pooštrenjem vječnih muka.

No, i ako je Bog lišio otporne angjele sviju darova nadnaravne milosti, osudio ih na vječne muke, te ih, kako veli s. Pismo, *čuva u vječnim okovima* pod mrakom za sud velikoga dana,[1]) ipak im nije oduzeo niti oslabio grozna prirodna svojstva, moći i sile, kojima ih pri stvaranju bijaše obdario; već je samo obuzdao njihovo djelovanje, koje je postalo proti Njemu napereno. Bez takova obuzdanja, ili kako veli Apostol, bez *vječnih okova,* sotona i njezini Angjeli, kao velike Moći, Sile, Prijestolja i Gospodstva, bili bi kadri porušiti cio vidljivi svemir i poremetit sve fizične zakone, kojima je upravljan. Svako je dakle gjavolsko djelovanje ograničeno i visi o božjoj dozvoli. A da Bog za svoje providne svrhe dozvoljava katkada do nekih granica zlim duhovima, da djeluju po svojim prirodnim si-

[1]) Jud. 1. 6;

lama i da utječu na vidljivi svijet, a osobito da kušaju odvratiti od dobra i navesti na zlo ljude, ne da se nijekati; jer nam to jamči na više mjesta s. Pismo, pak i sami Spasitelj, koji je sotoni dozvolio da Ga napastuje u pustinji, i da do skrajnosti pokaže na njemu kroz vrijeme njegove muke, svu svoju paklenu ćud i silu. Kakovi moradoše biti nasrtaji sotone na Isusa u ono odlučno doba, razabiremo donekle iz njegovih riječi, kojima ga nazva *časom vlasti tmina:* haec est hora vestra et potestas tenebrarum.[1]) Sotona je, pomoću Židova kao svojih šegrta kroz to vrijeme nišanila i nasrtala na Krsta svom paklenom žestinom, najprije eda Ga umori; a kad se sjetila, da bi njegova smrt mogla biti njezin potpuni poraz, uznastoja da ga skloni da sigje s križa i da ne umire. Nekoji bogoslovci, megju kojima i glasoviti Jezuit Galverey[2]) drže, da su se po osobitoj božjoj odredbi bili zgrnuli oko Kalvarija i oko križa, ako ne svi barem veći dio gjavola, eda zapriječe otkup ljudskog roda; ali mjesto da to postignu, uprav ongje osjetiše, da im je zadnjim uzdahom Krstovim skršena moć i sila a glava zgažena od žene i njezina Ceda; i da kako je drvo u zemaljskom raju bilo povodom propasti, tako je drvo križa na kalvariju bilo orugje otkupa ljudskog roda. Uprav divna analogija, a još divnija antiteza!

Ovdje nam se nameće važno pitanje i to: Ako su sotona i njezini angjeli već osugjeni na vječne muke ognja paklenoga, kako mogu obilaziti svijet, napastovati i ometati ljude i čak opsjednuti živućeg čovjeka, u njemu se nastaniti kao u svojoj kući, te se služiti njegovim organima tjelesnim kao svojim, eda po njima izkaže svoju volju? Prije nego odgovorimo na sami upit, treba prije štogod kazati o tom osugjenju i o mjestu muka, i to naslanjajuć se najprije na sv. Pismo. Sv. Petar kaže: *Bog nije poštedio angjela, koji sagriješiše, nego svezane okovima*

[1]) Luk. 22. 53;
[2]) Le gares de la Passion III.

pakla rinuo ih u ponor, da ongje budu mučeni i čuvani za Sud.[1]) S njime se potpuno slaže i drugi apostol, koji piše: *I angjele, koji se ne održaše u svojem odličnom položaju, nego ostaviše svoje boravište, Gospodin čuva u vječnim okovima pod mrakom za sud velikoga dana.*[2]) Riječi pak zadnje i konačne osude, koju će Isukrst kao vječni Sudac izreći nad svim grješnicima glasit će: *Odstupite od Mene prokleti, u oganj vječni, koji je pripravljen za gjavla i angjele njegove.*[3]) Iz ovih Krstovih i apostolskih riječi slijedi nepobitna, dogmatična vjerska istina, da su sotona i drugi angjeli odmetnici osugjeni na vječne muke ognja i to u posebnom mjestu ili prostoru u svemiru, odakle po svojoj volji ne mogu izići, jer ih pritiskuje svemožna božja volja ognjenim okovima. To mjesto u svemiru nazivlje se u sv. Pismu raznim imenima kao: Pakao, *infernus* (Luk. 10. 15; 16. 23); podzemni ponor, *tartarus* (II. Petr. 2. 4), dolina ognjena, *gehenna ignis* (Matth. 5. 22); oganj neugasivi, *ignis inextinguibilis* (Mark. 9. 44); mrak, *caligo* (Jud. 6); tmine skrajne ili izvanjske, *tenebrae exteriores* (Matth. 8. 11); peć ognjena, *caminus ignis* (Matth. 13. 42); jama bezdana, *abyssus* (Apok. 22. 1). Ovim i sličnim izrazima božja Objava utvrgjuje opstanak pakla i paklenih muka, što potvrgjuje nauka katoličke Crkve i živo vjerovanje kod sviju naroda počimljuć od najdavnijih, koji su se pojavili na površini zemlje do najnovijih, koji još opstoje. Katolička Crkva još se nije potpuno izrazila niti izdala kao dogmatičnu vjersku istinu, gdje se u svemiru nalazi to užasno mjesto; ali iz bezbrojnih izreka svetog Pisma, iz predaje sviju naroda, iz spisa najdavnijih

[1]) (Si) enim Deus angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos in iudicium reservari. II. Petr. 24;

[2]) Angelos vero qui non servaverunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, in iudicium magni diei, vinculis aeternis sub caligine reservavit. Jud. 6;

[3]) Discedite a Me, maledicti in ignem aeternum, qui paratus est diabolo et angelis eius. Matth. 25. 41;

svjetskih filosofa i pjesnika, iz nauka skoro svih sv. Otaca i crkvenih spisatelja, iz rasprava najglasovitijih bogoslovaca, može se potpunom vjerojatnošću zaključiti, da se nalazi u njedru ili bolje u jedru naše zemlje, tako da neki bogoslovci sa Suarezom i Lesijem tvrde: *Certum est, infernum esse* sub terra. Est communis sententia doctorum et sanctorum et communis fidelium sensus.[1]) Takovo opće uvjerenje o položaju pakla u sredini ove zemlje, potkrjepljuju shodnost ili *convenientia* i geologija. Kako što se uopće drži, da je pravi pakao, gehenna, caminus ignis, u sredini zemlje, tako se drži, da su u objemu istog podzemnog prostora i druga tri predijela, receptacula, naime: Čistilište, *Purgatorium;* krilo Abramovo, *sinus Abrahae* ili limbus patrum sada prazno mjesto, i pretpakao ili *limbus puerorum,* boravište nekrštene dječice. Gehenna ili ognjena dolina od Boga je odregjena kao mjesto vječnih muka za gjavle i osugjene ljudske duše. Da su gjavli ne samo zauvijek isključeni od gledanja i uživanja božjeg lica, u čemu se i sastoji glavna njihova kazan, nego da su mučeni pozitivnim i zbiljnim mukama ognja, razabire se toli iz sv. Pisma, koli iz predaje i nauke katoličke crkve. Da se pak u *Gehenni,* tom paklenom ponoru, nalazi zbilja vrst materijalnoga ognja, *ignis corporalis,*[2]) ne smije se poreći; jer se u uvjerenju o tomu slažu skoro svi bogoslovci i mišljenje katoličke Crkve.[3]) I ako nam nijesu poznate kemične sastavine tog ognja (a tko može prodrijeti u tajne božje kemije?), ipak je to oganj u pravom smislu, a ne u prenesenom, metaforičnom značenju, navlaš od Boga stvoren kao osvetnik nanešenih mu uvreda i mučitelj svih zlobnika. *Sicut electos beatitudo beatificat, ita credi necesse est, quod a die exitus sui ignis reprobos exurat.*[4]) Da se riječ *„oganj"* ne smije uzeti u prenesenom smislu, kako su neki stariji učitelji mislili i kako još i danas nekoji protestanski bogoslovci nagagjaju, zaključuje se ne samo iz naziva, kojima je to mjesto muka označeno kao: žarište, požar, peć: Tophet, Gehenna, clibanus, caminus, fornax, već i iz svojstava, koja mu sv. Pismo pripisuje, kao: plamćenje, zažarenje, paljenje, neugasivost, gorenje, što samo mogu pristajati materijalnomu ognju. I ako se Crkva još nije izrazila o pravoj naravi i o bitnim svojstvima paklenoga ognja ipak bila bi prava drzovitost, koja bi graničila bezvjerstvom, nijekati njegovu materijalnost i svojstva pravoga ognja, koja mu priznaju najveći Sveci i najdublji učitelji Bogoslovlja. Tako Prudencije Trojski o njemu kaže: Corporeum esse ignem gehennae, omnes orthodoxi consentiunt; Hugo Victorinus: Nec est in dubitationis parte locandum, ignem illiusmodi esse corporeum, in quo certum est spiritus cruciari; s. Toma: Dicendum, quod anima patitur paenam ab igne corporeo, sicut fides catholica docet; Suarez: Certa et catholica sententia est, ignem inferni verum ac proprium ignem corporeum esse; Kilber (jezuit): Haec veritas a temporibus s. Augustini habetur tamquam clara et certa ecclesiae sententia, quamvis ea non sit expresse definita; Perrone: Haec doctrina certa est; ita ut in dubium absque temeritate vocari nequeat. K ovim jasnim izrekama o istinitosti materijalnog ognja u paklu, s kojima se slažu mnijenja sviju katoličkih Bogoslovaca, dodajemo i znameniti odgovor, što je s. Penitencijerija u Rimu dala dne 30. aprila 1890. na upit: Da li se može dati odriješenje onomu, koji bi tvrdio, da se oganj pakleni mora razumijeti metaforično i uzeti u prenesenom, a ne u pravom naravnom smislu? Odgovor taj glasi: Neka se pokornici u tomu marljivo poduče; a koji bi prkosno ostali pri svojem mnijenju, nek im se uskrati odriješenje: huiusmodi paenitentes diligenter instruendos esse et pertinaces non esse absolvendos. Tim je odgovorom najbolje izraženo uvjerenje Crkve o materijalnosti i zbiljnosti ognja paklenoga, i osugjeno mnijenje

[1]) Lessius de perf. divinis l. 13; Suarez: De ang. l. 8. 16;
[2]) S. Thom. c. gent. 89; quodl. 3; de anima 21;
[3]) Hic est communis consensus omnium, imo est communis sensus Ecclesiae et catholicorum. Suarez: de angel. l. 8. c. 12;
[4]) S. Greg. Dial. l. 4. c. 28;

onih, koji uzimlju riječ oganj u metaforičnom ili prenesenom smislu.

No, i ako nam nijesu poznata sva svojstva paklenog ognja, ipak su nam neka odana u sv. Pismu. Tu se izmegju ostaloga nazivlje ognjem vječnim, *ignis aeternus*, t. j., koji će uvijek gorjeti a nikad dogorjeti ili oslabiti u žestini; oganj neugasivi, *ignis inextinguibilis*, koji se ne proizvagja niti hrani prilaganjem materijalnih tvari kao naš zemaljski oganj; već je uspiren i uzdržan neposredno od božje stvaralačke moći i priugotovljen za posebnu svrhu, za mučenje zlih duhova. Njegovo je osobito svojstvo i to, što svojom užasnom žestinom muči osugjenike ali ih ne izgara, ne pretvara niti uništuje. Buduć da je pakao grozna antiteza nebeskoga Raja, gdje vlada i sjaje vječna svjetlost, *lux aeterna, perpetua,* pakleni oganj imade još groznija svojstva, da je mračan, *caligo* i taman, *tenebrae;* da se ne svijetli kao zemaljski oganj, već je po sebi kao more skrajnih tmina, gdje vlada vječiti haos i užas, sempiternus horror inhabitat.[1])

Buduć dakle na temelju svetog pisma, crkovnog vjerovanja i nauka svetih Otaca i crkvenih naučitelja ustanovljeno, da opstoji pakao, kao posebno mjesto i ograničeni prostor, po svoj prilici u dubini naše zemlje, i da se ondje nalazi osobita vrst materijalnog ognja, stvorenog od Boga u svrhu, da u njemu i po njemu kazni zle duhove, *in flamma ignis* dantis vindictam,[2]) i izkali na njima svoju srdžbu, quia ignis succensus est in furore meo,[3]) pita se: Kako materijalni oganj, kao *agens,* može djelovati i utjecati na nematerijalni stvor, na prosti duh kao što je gjavao i duša odijeljena od tijela, anima separata? Ovo veoma teško pitanje kušali su kroz sve vijekove riješiti najdublji umovi iznašajuć razna mnijenja i postavljajuć mnoge

[1]) Job. 10. 22;
[2]) II. Thess. 1. 8;
Jerem. 15. 14;

hipoteze i nagagjanja. Angjeoski Naučitelj, sv. Toma, probrao je i naumice proučio sva vjerojatna mnijenja, te došao do zaključka, s kojim se slažu skoro svi odličniji bogoslovci, pak se može smatrati kao sigurni i najpriličniji odgovor na pitanje. On ovako po prilici razlaže: Da jedna materijalna stvar, u našem slučaju pakleni oganj, bude mogla neposredno djelovati i utjecati fizično na duh, ovaj mora ma bilo na koji način doći u dodir i spojit se sa materijalnim predmetom. To se pak spojenje i sjedinjenje može zbiti samo na dva načina. I to: duh se može spojiti sa tvarnim, materijalnim predmetom ili *supstancijalno, bitno,* tako da od tog spojenja nastane posebno osobno biće, kako to biva s dušom i čovječjim tijelom, koja mu i podaje oblik, ali koja ipak ne može s nijednim drugim predmetom na isti način biti spojena; ili taj spoj može se slučiti ne substancijalno i tako, da materijalni i tjelesni predmet postane za duh *mjesto* u kojemu se može nalaziti i na isto biti privezan i prikovan. Gjavao kao duh i kao kompletno osobno biće ne može se spojiti substancijalno i bistveno sa materijalnim ognjem pakla, kako što se čovječja duša spaja s tijelom; ali može doći u dodir s ognjem i biti u njemu kao u svojem mjestu. I ako angjeoski duh nije ograničen od prostora kao materijalni predmeti, ipak je po svojoj naravi svaki hip kao privezan na posebni prostor ili na posebni materijalni predmet, tako da istodobno ne može biti na više mjesta. No, duh može to mjesto, ili predmet po svojoj volji mijenjati svaki čas i biti prisutan na svakom drugom mjestu kad hoće i kako hoće. Ali je dogmatična istina, da je Bog otporne angjele hitnuo u pakleni oganj, rudentibus inferni detractos in tartarum, te su oni došli u dodir s njime kao sa svojim mjestom i predmetom. Uslijed tog nasilnog dodira s materijalnim ognjem, nijesu bili već slobodni prekinuti taj dodir, već prisiljeni da u ognju ostanu kao u svojem mjestu ili predmetu. Za njih je po božjoj odredbi materijalni oganj postao kao vječiti okovi, iz kojih se već ne mogu oslo-

bodit, jer ih kako veli Apostol: Bog tu čuva okovane vječnim okovima za sudnji dan: vinculis aeternis sub caligine reservavit.[1]) Do časa osugjenja duhovi niti su bili ograničeni prostorom niti prisiljeni da ostanu u jednom mjestu ili predmetu; jer su ih mogli svaki čas mijenjati; poslije osugjenja, ta im je sloboda bila za uvijeke oduzeta te su predani sili i žestini vječnog ognja, kao božjem osvetniku i krvniku da ih muči. Oganj odsele kao najokrutniji zulumćar sili njihovu volju, priječi im svako slobodno djelovanje, sve njihove prirodne moći svrće na sve, što je s njima oprječno; njihov razum prisiljuje na potpuno shvaćanje i predočenje nesretnog udesa u koji su upali, što im sve prouzrokuje neizrecive muke. I tako najljepši dar, s kojim ih Bog pri stvaranju bijaše ukrasio, t. j. slobodna volja, postala im je prisiljena, izvorom najžešćih i nedospjetnih muka. Ipak to prisiljenje i obvladanje volje i prirodnih intelektualnih moći gjavolskih duhova nije posljedica ognja kao prosto naravskog i materijalnog elementa, već kao orugja, kojim se Bog služi, da ih kazni i kojem On podaje osobitu silu da proizvagja natprirodni učinak, elevatio estrinseca, kao što podaje materijalnoj *vodi* u krštenju i *ulju* u sakramentu zadnjeg Pomazanja moć, da djeluju na čovječju dušu proizvagjajuć u njoj nadnaravnu posvećujuću milost kao instrumenta gratiae.[2])

Pretpostavivši kao utvrgjenu istinu, da su zli duhovi osugjeni na vječne muke ognja u posebnom prostoru svemira i da su u tomu ognju prikovani od Božje svemožnosti, ostaje da vidimo, da li gjavoli mogu trpjeti muke i kad bi božjom dozvolom ostavili privremeno pakao i obilazili druge prostore svemira. Iz riječi sv. Pisma moramo zaključiti, da nijesu još konačno zatvoreni u paklenom jazu, tako da ne bi mogli, naravno uz božju privolu, obijati svijet i uplivati posredno i neposredno na vidljive stvorove, osobito na čovječje djelovanje. Udes zlih duhova kao i ljudi, koji umiru u nemilosti s Bogom, mora se konačno, definitivno, završiti svršetkom vremena, na dan općeg Suda; do tada mogu ako ne svi, barem nekoličina, biti izvan pravog mjesta pakla i zadržati se u drugim prostorima svemira, što im Bog dozvoljava za svoje posebne svrhe. To nam jasno potvrgjuje dogagjaj, koji se je zbio u Okolini Gerazenskoj, gdje gjavoli iz opsjednutih ljudi viču: Što je tebi do nas, Isuse, Sine Božji? Zar si došao amo *prije vremena* da mučiš nas? Ako nas izgoniš, pošlji nas, da idemo u krdo svinja.[1]) Iz ovoga se jasno razabire, da se zli duhovi boje, da ih Isus prije vremena t. j. prije sudnjeg dana, ne rine konačno u ognjenu bezdan, i da vole uzto stanovati barem u svinjama, kad ih goni iz ljudi. Grozan doista udes a još groznije poniženje! Jednom sjajni duhovi, uzvišeni herubini, mogućnici i velmože nebeskih visina, mole u milost, da mogu ući u krdo svinja! Na to su spali i to Isusa dočekali uslijed oholosti i odluke postati sličnim Bogu!

O istom prevremenom boravljenju zlih duhova izvan pravog mjesta pakla, s. Pavao piše Efežanima: *Jer nije nam se boriti proti puti i krvi, nego proti poglavarima i vlastima i upraviteljima tmina ovoga svijeta; proti duhovima pakosti izpod neba.*[2]) Isti apostol na drugom mjestu izrično nazivlje sotonu knezom, koji vlada zrakom ili u zraku: *princi-*

[1]) Jud. 6;

[2]) Illam virtutem non esse aliquid distinctum ab igne et calore eius, sed esse eumdem elevatum a Deo ad suum effectum efficiendum; elevatur autem non per additionem alicuius entitatis, sed quia Deus uti vult illo secundum potentiam activam obedientialem eius, praebendo illi specialius auxilium ei non debitum, seu concursum ad agendum secundum illam potentiam, quam habet innatam et subordinatam absolutae potentiae Dei, et hoc modo agere in virtute Dei dantis illi altiorem modum auxilii, quam ex sola eius natura ei debeatur et respondeat. Suarez. l. c.

[1]) Matth. 8. 29.

[2]) Matth. 8. 29.

pem potestatis aeris huius.[1]) Sv. Petar pak opominje vjernike, da budu trijezni i da stoje na oprezu, jer gjavao kao razjareni lav ide naokolo tražeći da koga proždre.[2]) I sam: Spasitelj tvrdi, da je sotona nastojala uzdrmati u apostolima, osobito u Petru, vjeru u Njega i da će njegovi nasljednici i cijela Crkva biti izvrgnuta nasrtajima i navalama paklenih sila, koju ipak neće moći nadvladati.[3]) Iz ovoga možemo sigurnošću zaključiti, da svi zli duhovi nijesu još konačno zatvoreni u pravom paklu; već da im je od Boga dozvoljeno stanovati u podnebnom zraku, atmosferi, u blizini zemlje odakle na nju jurišaju i nju obijaju. Zato i mnogi crkveni naučitelji nazivlju zemaljski parokrug nuzgrednim, *sekundarnim,* mjestom gjavolskih muka. No, i ako prevremeno stanuju, i ako ne svi, izvan *gehene* ili pravoga pakla, gjavli ipak trpe paklene muke gdjegod se oni nalazili, jer je sadašnje njihovo bitno stanje, stanje *trpljenja,* kao što je bitno stanje dobrih angjela, stanje *blaženstva,* te zato božanski Otkupitelj veli, da angjeli čuvari malene djece i ako su uza nju na zemlji, uvijek ipak gledaju i uživaju lice Oca nebeskoga.[4]) Sadašnje stanje gjavola moglo bi se donekle usporediti sa stanjem čovjeka, kojega prži žestoka ognjica, koja ga prati i muči ma gdjegod se on nalazio, u kući ili van kuće, u krevetu ili van kreveta. Zato i sotonu prati svuda paklena ognjica, vječna muka, kojoj ne može izbjeći, a koja joj je samo u toliko lakša, u koliko ju ne podnaša još u pravom mjestu pakla, i u koliko ju prividno ublažuje paklena zloradost što škodi i može naškoditi ljudima i prkositi Bogu; u jednu riječ: sotona nosi sobom pakao kamogod se ona rinula. Mnogi pak Crkveni učitelji drže da svemogući Bog podaje ognju

[1]) Quoniam non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem sed adversus mundi rectores tenebrarum harum contra spiritualia nequitiae in caelestibus. Ephes. 6. 12.

[2]) I. Petr. 5. 8.

[3]) Luk. 22. 31; Matth. 16. 18.

[4]) Matth. 18.

paklenomu moć da muči gjavle ma gjegod se oni nalazili, u paklu ili van pakla.

Iz riječi sv. Pavla, koji kaže, da nam se je boriti *s duhovima* pakosti *ispod neba,* može se zaključiti, da je mnoštvo zlih duhova rasijano u podnebnim prostorima, i da po nalogu sotone kao poglavice, neprestano sami ili po svojim saveznicima nasrću svakovrsnim srestvima na štovatelje Krsta, i da će to nasrtanje, kad više kad manje, trajati do zadnjeg dana. I premda je sotona od Krsta bila svladana i vlast joj skršena te kao poglavica ovoga svijeta, princeps mundi huius, proćerana, ipak dok ne bude od Svevišnjega za uvijek sbačena u pakleni mrak i ongje zatvorena, nastojat će svim silama, da opet zadobije izgubljenu vlast i da opogani i opsjedne svaki kutić zemlje.[1]) Rad česa i sv. Crkva upotrebljuje razne vrsti zakletava da prorene djavolske sile iz svakog mjesta odregjenog za stanovanje ljudi i za obavljanje bogoštovnih obreda, te osobitim molitvama posvećuje takova mjesta. I kako nijedan zemaljskih prostor nije siguran od gjavolske zaraze, tako svaki čovjek, koji ne živi *u zaklonu Svevišnjega i ne počiva u sjeni Svemogućega,* mora se uvijek bojati: *strahote noćne; strijele, koja leti danju; pomora, koji ide po mraku, i od nasrtaja demona, koji o podne vreba* (Ps. 9.) Božanski je Spasitelj u svakoj prigodi podsjećao svoje apostole na pogibelji, koje im predstojahu uslijed gjavolskih napastovanja; ali ih je osobito u govoru na gori Maslinskoj upozorio na varke i spletke, kojima će u zadnje doba sotonski šegrti i himbeni proroci nastojati, da zavedu njegove vjernike, te zaključi svoj govor potresnim riječima: A što

[1]) Neki bogoslovci tvrde, da je Sotona, poglavica gjavola sada zatvorena u paklu zato, što je napastovala Isusa i po svojim Ga šegrtima umorila, te da ona šalje svoje podregjene zle duhove po svijetu. U zadnje vrijeme će se pustiti za kratko vrijeme, da pomoću Antikrsta ovrši zadnji nasrtaj na Krstovu Crkvu. Vid. Suarez de ang. Greg. M. Moral. 1. 4.

kažem Vama, to kažem svima: stojte na oprezu. *Quod autem vobis dico, omnibus dico: Vigilate.*[1])

Treća sudbonosna sotonska napast.

Kako je već bilo rečeno, tri su velike napasti, kojima je sotona naumila upropastit cio ljudski rod. Dvije su se već davno zbile, i to prva u Raju zemaljskomu potpunim uspjehom; jer su joj Adam i Eva podlegli; druga u Pustinji bez uspjeha; jer Isus odbije i porazi napasnika; a treća mora tek slijediti, i to u zadnje vrijeme boravka ljudskog roda na zemlji. Kakav će taj uspjeh biti za sotonu, nitko ne može jasno predvidjeti, ali svakako neće biti potpun, kako onaj u zemaljskom raju; a niti pravi neuspjeh, kakov je bio u pustinji, te se može nagagjati da će biti samo djelomični uspjeh. Ovo zadnje veliko napastovanje nadmašit će sva ostala, jer neće biti samo prosto napastovanje nego i silnički nasrtaj sotone i drugih zlih duhova na ljudski rod, a osobito na sljedbenike Krstove vjere, da ih prisili na otpad, apostaziju, od nje i tako sruši božje carstvo na zemlji t. j. Crkvu, a uspostavi svoje suprotno Bogu. O grozotama i žestini tog zadnjeg pokušaja sotone dava nam pojam sv. Ivan apostol, koji u svojem Otkriću piše, kako je slušao glas, koji dolazaše s neba i govoraše: „Teško vama, koji živite na zemlji i moru, jer gjavao sigje k vama i vrlo se je rasrdio znajuć da još malo vremena imade".[2]) Zatim opisuje kako će sotona otvoriti bezdan, a iz nje izići dim, a iz dima gjavoli u podobi životinja, koji će primiti vlast, ne da ubiju, već samo da muče ljude, koji će tada tražiti smrt, ali će ona od njih bježati. Na čelu gjavola biti će Poglavica bezdani, kojemu je jevrejski ime: *Abadon* a grčki: *Apolion* (pogubitelj). Pak

[1]) Mark. 13. 37.
[2]) Apok. 12. 12.

nastavlja: „I razgnjevi se zmija na Ženu (Crkvu), i otide da se pobije s ostalim sjemenom njezinim, koje drži zapovijedi Božje i ima svjedočanstvo Isukrstovo".[1])

Kad će pak nastati to veliko napastovanje, ili bolje, kad će postići svoj vrhunac, nitko ne može dati tačna odgovora; ali svakako biti će kao predteča sudnjeg dana. To nam jamči sveto Pismo a navlaš s. Pavao. Stanovnici Soluna uslijed nekih tendencijoznih glasina bijahu se vrlo uznemirili i poplašili, misleći da je sudnji dan doista blizu; ali ih sveti Apostol umiri svojom Poslanicom u kojoj piše: „Molim vas, braćo, za dolazak Gospodina našega Isusa Krsta i za naš sastanak u njemu, da se ne date lako pokrenuti od uma, niti da se plašite, ni duhom ni riječju, ni ni poslanicom nekom, kao da je od nas poslana, da je već nastao dan Gospodnji. Da vas nitko ne prevari nikakvim načinom; jer neće doći, dok ne dogje najprije *otpad*, i ne pokaže se *čovjek grijeha, sin bezakonja*". Nema dakle dvojbe, da će paklene sile sa svim mogućim sredstvima prije sudnjeg dana pokušati, da odvrate ljude od prave i jedino spasonosne vjere i tako proizvedu otpad ili apostaziju od Krsta. I taj će pokušaj sotone imati svoj i ako ne potpuni uspjeh. Neki Crkveni naučitelji sa sv. Efremom Sircem drže, da će većina kršćana prije zadnjeg dana otpasti od vjere i Crkve uslijed velikog upliva sotone i njezinih šegrta, tako da bi imao ostati malen broj pravih vjernika. Drugi pak misle, da će tek manji broj članova Crkve podleći strašnim kušnjama zadnjih dana. Nekoji opet razumijevaju riječi sv. Pavla u smislu, da će se Države, kao takove, raskrstiti sa Crkvom te će postati bezbožne, ateističe; dok će podanici biti većim dijelom odani Krstovoj vjeri. Svakako će otpad biti velik, jer ga inače Apostol ne bi naveo kao jasan i siguran znak približenja velikoga dana suda. To se može zaključiti takogjer iz riječi Isusovih: *Ali, kad dogje opet na zemlju Sin čovječji, mislite li,*

[1]) Apok. 12. 17.

da će naći vjere na zemlji?.[1]) Na isto smjeraju takogjer i riječi: „Izići će mnogi lažni proroci i prevariti će mnoge. I jer će se bezakonje umnožiti, ohladnjet će ljubav mnogih".[2]) Ipak ovaj veliki otpad od Krstove vjere neće nastati naglo već postepeno; jer sotona i njezini saveznici, moralne propalice, neće upotrebit odmah grozna i razbojnička srestva, nego najprije mamiti i poticati ljude na tjelesna uživanja; sijati krive nazore protivne evangjeoskim istinama; širiti prezir i mržnju na sve i na svakoga, koji hoće da zapriječi slobodno zadovoljenje i zasićenje najnižih strasti, tako da će veliki broj ljudi postati kao pripravljena žrtva za klanje: *kad se pojavi čovjek grijeha, sin bezakonja* (Antikrst), koji će tim lakše moći harati megju nesretnim ljudstvom, i kad, kako veli Apostol, *u posljednje dane nastanu pogibeljna vremena;* jer će tad ljudi postati i biti: „sebični, pohlepni, oholi, psovači, nepokorni roditeljima, nezahvalni, nepravedni, zlotvori, bez ljubavi, nepomirljivi, klevetnici, bludnici, okrutni, bez dobrohotnosti, izdajnici, drzoviti, bahati, koji više mare za slasti nego za Boga, koji imadu obličje pobožnosti, a krjeposti su se njezine odrekli".[3])

Ovakovo moralno izkvarenje, koje će zavladati megju ljudima u zadnje doba, biti će dio uspjeha, što će sotona polučiti sa blagim i primamljivim sredstvima; ali ona raspolaže još snažnijim, kojima će postići još veći uspjeh netom ih stane upotrebljavati, a to će biti kad za posljednji put ustane kao veliki protivnik Krsta, Antikrst, i to u osobi posotonjena čovjeka, o kojemu sv. Pavao govori: „Neće doći (sudnji dan) dok se ne pokaže *čovjek grijeha, sin bezakonja,* koji će se protiviti i podići protiv svega, što se zove Bog i što se poštuje na način božanski, tako da će on sjediti u crkvi božjoj, postavivši se kao da je

[1]) Luk. 8. 8.
[2]) Matth. 24. 11.
[3]) II. Timot. 3. 1–3.

on Bog. Ne pamtite li, da sam vam ovo kazivao, kad sam još kod vas bio? I sada znate što ga zadržava, da se ne javi u svoje vrijeme. Jer već djeluje tajna bezakonja, samo dok se ukloni onaj, koji ga sad zadržava. Pak će se onda pojaviti *bezakonik,* kojega će Gospodin Isus ubiti dahom usta svojih, te će uništiti sjajem dolaska svojega onoga, koji će doći po djelovanju sotoninu sa svakom silom i sa znacima, i sa lažnim čudesima, i sa zavagjanjem na nepravdu onih, koji će propasti zato, jer ljubavi istine ne primiše, da bi se spasili. I zato će im Bog poslati silu prijevare, da vjeruju laži; da budu osugjeni svi, koji ne vjerovaše Istini nego volješe nepravdu".[1]) O istom *čovjeku grijeha* i sinu bezakonja, u kojemu se neće, kako neki misle, sotona u pravom smislu uputiti, inkarnirati, već ga samo posve obvladati i posvojiti, tako da će se s njime služiti kao sredstvom i orugjem svoje paklene moći i sile proti *svega* što se zove Bog. Danijel prorok piše: „Gledah, i taj rog (silnik) vojevaše sa svecima i nadvlagjivaše ih... I on će govoriti riječi na Višnjega, i uništavati će Svece Višnjega, i pomišljat će, da promijeni vremena i zakone. I dati će mu se u ruke (vlast) za neko vrijeme i za vremena i za polu vremena (za tri godine i pol). Po tom će doći Sud, i uzeti će mu se vlast te će bit satrt i uništen sasvim. A carstvo i vlast, i veličanstvo carsko pod svim nebom, dat će se narodu Svetaca Višnjega; njegovo će carstvo biti vječito".[2]) O toj malotrajnoj vlasti, koju će Sotona primiti od Boga, da prokuša ljude i da se pokaže *kukolj za sažganje i pšenica za žitnicu rajsku,* sv. Ivan kaže, da će se sotona *odriješiti* za kratko vrijeme,[3]) da bude mogla zavoditi narode, te nastavlja: „I kad se navrši hiljada godina t. j. vrijeme obuzdanja, pustit će se sotona (oličena u Antikrstu) iz tamnice svoje i izit će, da vara narode po

[1]) II. Thess. 2. 3–4.
[2]) Dan. 7. 21. 25–27.
[3]) Apok. 22. 3.

svim krajevima zemlje, Goga i Magoga; da ih skupi na boj, kojih je broj kao *pijesak morski.* I izigjoše na širinu zemlje i opkoliše tabor svetih i grad obljubljeni".[1])

Iz navedenih tekstova sv. Pisma razabire se jasno, da će nastati za Krstovu crkvu veoma teška proganjanja, teža od onih, što je već pretrpila za prvo trista godina sa strane poganskih careva; jer će se na nju oboriti sva sotonska sila usredotečena u *čovjeku grijeha,* Antikrstu, koji će okupiti oko sebe sve otpadnike i zlobnike kao svoju vojsku proti Krstovih sljedbenika. Broj njegovih pristaša bit će kao *pijesak morski* t. j. prevelik, te će s njima zametnuti zadnji porazni rat proti Crkvi Krstovoj. Buduć da taj *neman-čovjek* mora doći, kako kaže sv. Pavao, *po djelovanju sotoninu sa svakom silom i znacima i sa lažnim čudesima,* neće biti samo ljudski ubojica, nego i varalica ljudi i zavodnik uslijed vanrednih pojava i zanimivih djela, koja će praviti pomoću i sudjelovanjem sotone, *in operatione satanae,* tako da će se i dobri i izabranici naći u velikoj pogibelji, da zaniječu svoju vjeru i odmetnu se od Krsta i njegove Crkve.[2]) Hoće li pak u zadnjoj borbi Krstova crkva imati više sv. mučenika nego otpadnika, kako ih je imala u prvoj teškoj borbi, u kojoj se je održala proti nasilju rimskih poganskih careva, to znade samo njezin utemeljitelj, Isukrst, koji svakomu dovikuje: Bdite i molite, da ne upadete u napast.[3]) Svakako svi se moramo bojati više laži i prijevare nego samog ubojitog oružja, jer oružje može lako otvoriti rajska vrata, dok ih laž i prijevara i dosljedni otpad od Krsta, svakomu zatvaraju. I sami božanski Otkupitelj osobito upozoruje svakoga na neizbježive laži i prijevare, koje će nastati kad veli: *Ustat će lažni Krsti i lažni proroci i pakazat će znake velike i čudesa, tako da bi prevarili, ako bi bilo moguće i izabrane.* Pravedna je pak

[1]) Apok. 22. 7—9.
[2]) Matth. 24. 24.
[3]) Matth. 24. 38.

kazna Božja za one, koji odbiše od Boga objavljenu istinu, da budu prevareni od gjavla i njegovih organa, *vjerujući laži.* Tako je bilo u svako vrijeme, pak je i sada, a u najvećoj mjeri biti će tako i na koncu boravljenja ljudskog roda na zemlji.

Ali i zadnja katastrofa, kojoj ljudstvo neizbježivo ide u susret i od koje smo još *možda* daleko, neće doći tako naglo niti neopaženo, već postepeno, te će joj sotona i njezini šegrti pripravljati tlo, i gotoviti što više žrtava sa odurnim teorijama i iskrivljivanjem Bogom objavljenih istina, i to uz lozinku: *potpuna sloboda u svemu i za svakoga.* Tom lozinskom sotona je otvorila sebi ulaz u vječne muke, ali ipak ju osobito širi, jer s njom postiže najveći uspjeh megju ljudima labava karaktera i mlitave vjere, tako da se današnje ljudstvo, osobito u Evropi, može podijeliti u dva oprječna tabora: u tabor razuzdanih slobodnjaka i prezliratelja svakog ljudskog i božanstvenog auktoriteta; i u tabor vršitelja božjih i ljudskih zakona. Lucifer, poglavica zlih duhova, nije htio priznati auktoriteta Boga, svoga Stvoritelja, pak ga ne priznaju ni njegovi saveznici na zemlji, *anarhisti, karbonari, slobodni zidari, slobodni mislioci* i uopće samozvani slobodni naprednjaci. I ako su pak spomenuti sektarci neodvisni jedni od drugih i često se megjusobom bore za politička i ekonomička načela, ipak su svi složni u navaljivanju i pobijanju katoličke vjere i njezine neoborive čuvarice, Krstove Crkve. Krstova je Crkva od svog postanka bila i biti će do njezina prestanka na zemlji za sotonu jedina crna tačka, na koju nišani, pak mora da bude i za njezine slobodoumne šegrte i ortake glavna biljega njihovih otrovnih strijelica. Sa svojim slobodnjaštvom i pustim razmećanjem tobožnje nove znanosti, zaglupljuju, barem za koje vrijeme, kao Darwin i Haeckel, plitke umove; a svojim teorijama vode uprav k intelektualnoj propasti i anarhiji umovanja. Nema, može se reći, spisa u kojemu direktno ili indirektno, ali uvijek sustavno ne navaljuju na temelje kršćanske vjere, na blago objav-

ljenih nadnaravnih istina, koje su jedine podigle do časti i dostojanstva slobode sve narode, i krijepile i učvrstile javni i privatni život. Ništa već nije sjegurno izpred ovih duševnih ubojica, koji nastoje, da uguše svako vjersko čustvo u duši i svaki izlijev bogoštovnog osjećaja, dok sami zatvaraju oči pred veličinom svemira po onoj: *oculos habent, et non videbunt*, i oglušuju se pred glasom povijesti i opće svijesti. Ideja Boga, koja im se sama nameće, za njih je postala dosadna, nesnošljiva i ubitačna, te upiru sve sile, da je se riješe i da ju ubiju u drugima. Za njih ne opstoji ni Bog ni njegova Providnost, ni njegova Objava niti njegova Pravednost. Propovijedaju slobodu mišljenja, slobodu zablude, slobodu čustvovanja, ali istodobno grde i progone tko govori o Bogu, tko štuje Crkvu, tko vrši svoje vjerske dužnosti, tko upotrebljuje sredstva milosti od Krsta ustanovljena. U ime tobožnje slobode, baš po sotonsku, zahtijevaju, da se zapriječi svako poznavanje Boga i vjerozakona; da se izbriše iz kruga znanosti: glavnu znanost, Bogoslovje; da se poruše ili opogane crkve i bogomolje te raždenu crkovni Redovi i kongregacije Njihova štampa ne štedi već ni Svece, ni Bogorodicu, ni Boga ni Krsta Njegova. Ovakovo slobodnjaštvo pripravlja i ravna put velikomu *čovjeku grijehu i Sinu bezakonja,* Antikrstu, kako ga je pripravljao i ravnao u protivnom pravcu Ivan Krstitelj pravomu Krstu, Bogu-Čovjeku.

Nitko od ljudi ne zna niti može doznati, kad će svanuti veliki dan Suda, ni kad će započeti zadnja teška borba sa posotonjenim *čovjekom grijeha* i sa njegovim bezbrojnim pristašama; ali na temelju sv. Pisma, možemo ustvrditi, da čim više bude jenjala i mlitavila vjera u Krsta, Spasitelja ljudskog roda, uslijed napadaja i nasrtaja slobodnjaštva, tog pravog sotonskog čeda i miljenika, tim će se svak morat lakše uvjeriti, da se istodobno približuju veliki dani kušnje za sve Krstove sljedbenike. Udes Krstove Crkve nalići u svemu udesu samoga Krsta njezina utemeljitelja, te kako je On prije svoje smrti za nekoliko sati dopustio paklenim silama, da na njegovu fizičnom Tijelu iskale svu paklenu srdžbu i zlobu, eda bude obilatije i potpunije otkupljenje ljudskog roda, *copiosa redemptio,* tako će za kratko vrijeme prije svršetka dozvoliti paklenoj vlasti, *potestas tenebrarum,* da navali svom žestinom i na Njegovo mistično tijelo, Crkvu, eda tko bude čvrst u vjeri i odoli kušnji, bude uveden u novi Jerusolim, raj; *a tko se ne nagje zapisan u knjizi života, bude bačen u jezero ognjeno.* (Apok. 20. 15.) Tim zadnjim nasrtajem svršit će i sotonsko djelovanje, i bit zapečaćen konačni udes zlih duhova, jer sv. Ivan veli u svojem Otkriću: „I gjavao, koji varaše, bi bačen u jezero ognjeno i sumporito, gdje je zvijer i lažni prorok; i bit će mučeni dan i noć u vijeke vijekova“. (Apok. 20. 10).

Sotona i umjetnost.

Da se dobije što potpuniji pojam o sotoni i da se vidi kako se je kroz sve vijekova, a osobito kroz kršćansko doba širila vjera u njezin opstanak i uopće u bitisanje duhovnog svijeta, ne će biti suvišno ako se spomene, kako su lijepe umjetnosti, a napose slikarstvo, kiparstvo i pjesništvo, birale za predmet svojih proizvoda sotonu i sotonsko djelovanje. Najglasovitiji slikari kao: Rafael, Michelangelo, Tiziano, Rubens, Guido Rreni, Le Brun, Tenier, Dürer, Wohlgemuth i dr. ostaviše nam neumrlih radnja i nacrta o zgodama u kojima gjavao igra prvu ulogu. I ako sotona kao duh ne može biti direktni predmet čovječjih sjetila vida, sluha ili opipa, ipak kao *fizična osoba* i začetnik svakoga zla, postaje predmetom čovječje mašte, koja ga svestrano obragjuje i riše prama subjektivnom shvaćanju crnih svojstava i biljega. Taj je predmet skoro neizcrpljiv, te što god je ljudska mašta mogla izmisliti i satvoriti gorega, užasnijega i groznijega, to je primijenila na sotonu; a slikarstvo i kiparstvo predstavilo i materija-

liziralo kistom ili dlijetom. Ali ni slikari, ni kipari, niti pjesnici nijesu lahkoumno slijedili i oživljali sve zametke i polete ljudske mašte, već su se obazirali i oslanjali na izraze i prispodobe; na slike i ocrte, koji se nalaze u sv. Pismu. Tako nijesu mogli izbjeći umjetnicima, osobito kršćanskim, razni nazivi sotone kao: *Stara zmija*, koja se koči, šulja i gmiže na sve strane: serpens antiquus qui vocatur diabolus; qui seduxit Hevam (Apok. 12. 9; II. kor. 11. 3); otrovni *poskok, aspis* (Ps. 90. 13); velika aždaja ognjena *draco rufus* (Apok. 12. 3); zvijer sedmoglava: *bestia septem capita habens* (Apok. 13. 1); lav, koji riče, *leo rugiens;* (I. Petr. 5.); morska nakaza, *Behemot, Leviathan,* koja se ne da uloviti ni mrežom ni udicom (Job. 11. 41).

Ove i slične prispodobe sotone sa najgadnijim, najpogibeljnijim i najružnijim životinjama upotrebiše umjetnici, da predstave fizična i moralna svojstva sotone, te izabraše motive za svoje slike i kipove skoro iz sviju glavnijih zgoda, koje spominje sv. Pismo. Tako *strmoglavljenje zlih duhova sa nebeskih visina,* odabraše za predmet svojih radnja: Rubens, Aug. Fasolato, Le Brun, G. B. Ricci, R. La Sage, Pomeranzi, G. Valegio, koji svi predstavljaju gjavole u podobi ružnih životinja, osobito sotonu kao zmaja sa otvorenim žvalom. *Borbu Mihaila Arhangjela sa Luciferom* slikali su: Rafael, G. Reni, Jacobello dal Fiore, (slika u berlinskom Muzeju), Luka Giordano (u Bečkom Muzeju), M. Schongauer, u stolnoj Crkvi u Ulmi.

Napast u raju zemaljskomu, odabraše za predmet bezbrojni umjetnici, megju kojima se ističu: Rafael, Michel Angelo, J. Winghe, Arcagna, St. Le Moine, Rembrandt. Na mnogim slikama sotona dolazi kao zmija sa glavom žene ili pola žena pola zmija, ili kao krilati zmaj (Rembrandt).

Povijest o Jobu, obradiše Rubens, Mart. de Voss, M. Veen i mnogi drugi, koji predstavljaju sotonu kao grdnu nakazu ili kao srditu ptičurinu.

U povijesti Šare, naslikan je gjavao Azmodaeus od G. Pencza, C. Matsys-a i J. Kollaerta kao krvnik, koji davi

jednoga za drugim odmah poslije vjenčanja sedam Šarinih muževa.

Napastovanje Isusovo u pustinji, bio je obljubljeni predmet za slikanje. Na jednoj slici iz 12. vijeka, čuvanoj u berlinskom muzeju, sotona dolazi k Isusu kao čudna nakaza krilima, rogovima na glavi i kopitima na nogama, a opasana ognjenim pasom. U Wohlgemutovoj slici sotona se predstavlja u podobi žene sa otvorenim prsima i glavom pola ptičjom pola volujskom. Na slikama Rafaela, Dürera, Luke iz Leydena, Rubensa i Elzheimera sotona ima obličje čovjeka sa repom živine i papcima na nogama. Na jednom slikanom caklu prozora crkve u Troyesu, gjavao krilima na nogama vodi Krsta na krov jerusolinskog hrama.

Prama Isusovoj priči *„o Sijaču“*, Ang. Carracci i J. Matham slikaju gjavla, gdje u podobi mršava i ružna čovjeka sije kukolj po njivi, gdje je posijana pšenica.

I priča o *bogatašu i o siromašnom Lazaru* pružila je umjetnicima motiv, da istaknu grdnoću i odurnost sotone. Na jednoj miniaturi iz 13. vijeka, bogataš se bori smrću, a gjavao grozničavo čeka, da ispusti dušu te je odnese sobom; dok Korn. Bos slika gjavla kao krilatog zmaja u času, kad s gavanovom dušom hoće da se sunovrati u ponor. Neki drugi slikari predstavljaju Lazara vesela u krilu Abramovu, a bogataša opkoljena od zlih duhova u paklu.

Prizor *izgona gjavola iz opsjednutih ljudi,* najdrastičnije predstavili su Rafael u svojoj glasovitoj slici „Preobraženje“ i Rubens u „sv. Ignaciju“ čuvanom u bečkom Muzeju.

Isusov *silazak u pretpakao,* Limb, bio je takogjer jedan od najmilijih predmeta za umjetnike. Na vratima stolne crkve u Beneventu jedna kiparija predočuje sotonu gdje srdito gleda iz daljega, kako joj Krst otimlje plijen i vodi ga sobom. Sličan prizor predstavlja i jedna rezbarija od god. 1587, čuvana u jednom pariškom muzeju, samo što je tu gjavao slikan kao satir repom, rozima na glavi i kozjim papcima na nogama. Na jednoj slici na caklu iz 15.

vijeka, Krst se vozi kao pobjeditelj na triumfalnim kolima, izpod kojih se savije sotona u prilici grdne aždaje. O istom predmetu imade slika od Dürera i od Mantegne.

Na slikama gdje je predstavljano *Neoskvrnjeno Začeće,* sotona se pokazuje kao zmija sa jabukom u ustima, gdje se ovije oko kruglje a nad njom stoji Djevica opkoljena od angjela, gdje joj gazi glavu. G. Vasari ostavio je o istom predmetu sliku na kojoj se vidi stablo i oko njega poredani patrijarsi, a na njemu sotona sa djevojačkim prsima i krilima od šišmiša, dok nad stablom lebdi Djevica u zraku pripravna da smeči napasniku glavu.

I legende i biografije Svetaca, dale su umjetnicima povoda, da istaknu crna svojstva sotone. Na mnogim slikama predstavlja se gjavao u raznim oblicima. Najprije pristupa k pobožnicima, osobito pustinjacima, kao prijazan čovjek ili žena, da napastuje; a ako mu odmah ne uspije napast, tad se raskrabulji i stane srdito prijetiti; najposlije počme zlostavljati. Najviše slika imamo o *napastovanju sv. Antuna Opata.* Na slici Tenierovoj u Berlinu, gjavoli dolaze k svecu u podobi krasnih raskalašenih djevojaka. Na jednoj drugoj slici gjavao u prilici gole djevojke nudi mu voća na pladnju. M. Schongauer naslika gjavla kao razbojnika, koji Sveca tuče, valja, baca i mrcvari, dok on mirno i hladnokrvno sve podnosi. Callot je slikao isti prizor, samo što predstavlja sotonu kao aždaju, koja hoće da Sveca proždre, dok ga drugi gjavoli uckaju ruže i bockaju. Rafael je napravio sliku sv. Margarite pred čijim nogama leži Zmaj pobjegjen i sgažen.

Glasovite su slike Michel Angela, Tiziana i Rubensa *o sudnjem danu,* na kojima se vidi sotona žgurena i okružena od gjavola u dnu pakla, ili gdje sjedi na ognjenom prijestolju i dava naloge, da se osudjenici muče.

Imamo takogjer bezbroj tako zvanih *alegoričnih* slika, koje se odnese osobito na zadnju borbu čovjeka i sotonsko napastovanje pri smrti, gdje se sotona prikazuje u raznim oblicima kao napasnik i osvaditelj. Simbolične pak

slike P. Breughela u kojima je personificirao sedam *Smrtnih grijeha* pobugjuju u gledaocu pravi strah i užas; jer se tu vidi svrstano i zbijeno sve, što je ljudska mašta mogla izmisliti ružnijega i odurnijega.

Kao što su najglasovitiji slikari i kipari odabirali sotonu kao predmet svojih radnja, tako su i veliki pjesnici kao Dante.[1]) Tasso, Klopstock i Milton u svojim spjevima isticali paklenu ćud i zlobu, i rado opisivali živim bojama posljedice utjecaja sile tmina na ljudski rod. Naravno da su to samo tvorine ljudske mašte; koja ne može iznijeti zgoljnu realnost, koja opstoji u svijetu duhova, ali to ne smeta. Nama je dosta i korisno znati, kako su najveći umovi i najbistriji geniji vjerovali u bivovanje zlih duhova i u istine sadržane u sv. Pismu, te nam se čine uprav smiješni današnji neki zelenjaci, koji naprosto niječu ne samo bitnost gjavola, nego i samoga pakla, koji je kako veli Spasitelj za njih bio stvoren i koji čeka i sve gjavolske nijekače ili sljedbenike.

[1]) . . . . . . on se onako (Vergil)
Ispred mene i mene ustavi,
Veleć: „Evo Dita! evo lože!
Pa da budeš smion, sad se spravi."
Kako klonuh, kakov strah me prože
Ne pitaj me stioče, nit pišem:
Jer to jezik izrazit ne može.
Ja ne umjeh, nit znah da još dišem
Sad promisli, jes' li me shvatio
Kakav bijah tog i onog lišen.
S pole prsi iz leda stršio
Car kukavnog carstva, i divovim,
Usporeda ja bih viši bio,
Neg divovi pram rukam njegovim.
Sad računaj kakva je gromada
U razmjerju s tolikim djelovim.
Bi li krasan, kô je ruža sada,
Te prot svome Stvorcu digo rilo,
Pravom on je izvor svijeh jada.
Jô, kakvo me čudo zadesilo,
Kad mu spazih na glavi tri lica!
Jedno sprijeda, što se crvenilo;
A po jedno ispod lopatica
Vrh ramena taman istaknuto,
I svim jedno tjeme i čupica.
Činjaše se desno bijelo-žuto,
A lijevo je boje stanovnika,
Što nam šalje Nilsko nizko skuto.
Pod svakim su dva krila velika,
Kà trebalo ogromnoj ptičini;
Morem jedra ne vidjeh tolika.
Bez perja su, te su po pričini;
Kà u ljilka, i mašući njima
S tri je strane izvor vjetrušini.
Sav je Kocit slegjen tim vjetrima
Kroz šest oči plače; niz tri brade
Suze cure s balam krvavima.
Svako žvalo po zlicu imade
Koga zubim kô trlicom tere,
Te zadava tako trima jade.
Gore noktim nego zubim dere,
Prvog, te mu katkada sa šije,
Sasvim kožu krvavu sadere.
Dante Pakao 34 prevod Ms. Uccelini

Položaj čovjeka u svemiru.

Nijedan stvor, ne samo na zemlji nego ni u cijelomu svemiru, ne nalazi u tako škakljivom i opasnom položaju, u kakovu se nahodi čovjek dok još živi na ovom svijetu očekujuć svoje konačno odregjenje, koje nastaje odmah poslije smrti. Do tada je on još jedini stvor na raskršću, te je u mogućnosti, da postane zauvijek potpuno blažen a i u pogibelji, da se zauvijek izgubi i bude posve nesretan. Da postane jedno ili drugo, visi u prvom redu o njemu samomu a to stoga, što je slobodan stvor, te kao takav može udesiti svoje djelovanje prama jednom ili drugom pravcu, prama postignuću vječnog blaženstva ili prama sunovratu u vječnu nesreću. No, i ako je njegova volja slobodna tako, da ju nijedan stvor, pak bio on i najviši angjeo, ne može *prisiliti*, da radi što i kako on hoće, ako ona na to ne pristane nutranjom privolom; ipak je čovječja sloboda izložena utjecaju viših sila te može postati jača ili slabija u svojim odlukama. Vjerska je istina, da Bog svojom milošću upliviše na slobodnu čovječju volju, bez da ju uništi ili prisili, eda se lakše odluči na dobro djelo. On rasvijetljuje čovječji um, da uvidi ljepotu i shodnost dobrog djela, te se volja osjeća pritegnuta i zanešena za dobrim, što joj um predstavlja kao takovo. U takovom slučaju čovjek djeluje slobodno i zaslužno i ako tu sudjeluje božja milost da volju pokrene na djelo. Ali kako je čovječja volja pristupna utjecaju božjeg nadahnuća i milosti tako je izložena i utjecaju gjavolskih sila, koji ju može oslabiti i prignuti na zlo djelo. Taj pak utjecaj nastaje protivnim pravcem; jer dok Bog rasvjetljuje svojom milošću čovječji um, da lakše i jasnije upozna dobro, eda se volja za njime zanese; sotona, poglavica carstva tmina, nastoji, da um zamrači; da pomuti pojmove i predstavi zlo kao dobro a dobro kao zlo. Da to pak poluči, laća, se svakovrsnih sredstava, koja primijenjuje prama okolnostima mjesta, vremena i položaja u kojemu se čovjek nalazi. Sotona uslijed svojeg prirodnog znanja, znade da je čovjek potomak Adama, i to ne pravedna već grješna; poznade njegove slabosti, njegove želje i zahtjeve njegove naravi, i prama tomu udešava svoj utjecaj na njega. Protiv toga utjecaja čovjeku se je neophodno boriti, eda kakogod osujeti gjavolske namjere, te mora uprav onamo upraviti duševne sile, kamo neprijatelj najžešće strijelja, da uzdrma i oslabi čovječju volju. Kao vješti pakleni strateg, Lucifer, nišani ne samo na umne moći nego i na sjetilne čovječje sile, na niže strasti; pače često, ako ne uopće, izopačenjem sjetilnosti postizava i pomaglenje uma i oslabljenje slobodne volje.

Dok je prvi čovjek bio u stanju milosti, kojom ga Bog bijaše ukrasio i ojačao, bio je idealni čovjek; sve njegove moći duševne bile su potpuno sregjene; njegova sjetilnost bila je podregjena duhu, u kratko: u njemu bijaše sve harmonično i suglasno sa zakonima razuma. Ali zavidna sotona naperi svoje sile, da tu harmoniju poremeti; da proizvede sukob izmegju sjetilnosti i duha, izmegju strasti i razuma, rad česa i pokuša, i to uspjehom, da obori podregjenost sjetilnosti duhu. Prvi čovjek za nesreću svoju i svojih potomaka, teško sagriješi i time izgubi najljepši dar božji, posvećujuću milost i pade u nemilost svoga Stvoritelja. Pohota koja je u njemu tinjala i bila suzbijana i kao pritisnuta od nadnaravne božje milosti,[1]) pobudi se uslijed grijeha u cijeloj svojoj žestini, da se odsele pojavljuje i odrazuje u raznim strastima. Od onog kobnog časa nastade nesuglasje i oprjeka izmegju zahtjeva puti i zahtjeva razuma, tako da u jednom te istom čovjeku zavladaše dva suprotna zakona, *lex spiritus et lex peccati,*[2]) zakon duha i zakon grijeha. Sv. Pavao, koji je sam na sebi iskusio žestinu takove opreke piše o sebi: „Ja znam da dobro ne živi u meni t. j. u tijelu mojemu; jer volju imam

[1]) Möhler: Symbolik.
[2]) Rom. 8. 2.

u sebi, ali učiniti dobro ne nalazim (snage); jer dobro što bih htio, ne činim, nego zlo; što ne hoću, ono činim. A kad činim ono što neću, ja to ne činim nego grijeh, koji živi u meni. Nahodim dakle zakon (u sebi) kad hoću dobro da činim, da me nagoni na zlo. Jer imam radost u zakonu božjemu po unutrašnjem čovjeku; ali vidim *drugi* zakon u udima svojima, koji se suproti zakonu uma mojega i zarobljava me zakonom grijeha, koji je u udima mojima. Tako dakle ja sam umom svojim služim zakonu božjemu a tijelom zakonu grijeha.[1]) Navalu pùti proti zahtjevima duha isti Apostol po iskustvu pozivlje *žalcem*, stimulus, u pùti i *angjelom sotone*, koji ga ćuška, e da se ne bi uznio zbog mnogobrojnih milosti od Boga primljenih, te iz bojazni, da ne podlegne napasti, u tri navratka zamoli Gospodina, da bi se udostojio ugasiti i umrtviti sasvim u njemu pùteni plam; ali mu Gospod ne usliši potpuno molbe, već odgovori: *Dostatna ti je moja milost*, da možeš odoljeti napasti.[2])

Iz molbe velikoga Apostola i iz božanskog odgovora, mora se zaključiti, da i poslije Krštenja, dosljedno očišćenja od istočnog grijeha, u čovjeku ostaje i nadalje klica borbe izmegju zahtjeva duha i puti, koja se s njime razvije i postaje doživotna borba, *militia est vita hominis super terram.*[3]) U tu je borbu duha i puti zapleten svaki čovjek te ju mora voditi do zadnjeg svojeg daha. Pripušten svojim prirodnim silama teško je ipak da izvojšti potpunu pobjedu, a to stoga, što je uslijed koli istočnog toli tvornih grijeha, um čovječji pomaglio te nije kadar da jasno prodre u bitnost dubokih istina i promjeri svu grozotu i sve posljedice grijeha, da bi čovjek mogao jakom i čvrstom voljom oprijeti se i nadvladati razne svoje uspaljene strasti. No, što ne mogu same ljudske sile, to može veća i moćnija sila. Kako što je bila za Apostola Pavla, tako je i za svakoga čovjeka utješljiva i od neizmjerne vrijednosti riječ Gospodnja: *Dosta ti je milost moja.* Da, ona ista milost, koja je činila da prvi još nevini čovjek ne ćuti u sebi putenu pohotnost, jedina je kadra da uspostavi i održi pravi red i odnošaj podregjenosti izmegju puti i duha. Uslijed utjecaja božje milosti na um i volju, duh može održati pobjedu nad obijesnoj puti, te i sama prirodna pohota, to moćno poticalo na grijeh, postati izvorom velikih zasluga za vječni život. Tu je moć milosti osjetio i spomenuti Apostol, kad je mogao veselo uskliknuti: „Sve mogu uz Onoga, koji me krijepi, *omnia possum in Eo, qui me confortat.*[1]) Tu nam je milost, izgubljenu po Adamu, opet pribavio Isukrst svojom mukom i smrću na križu, te je On i uzrok i izvor iste, i zato svaki, koji želi održati pobjedu u borbi sa strastima, mora se u poniznosti srca Njemu obratiti i posegnuti za srestvima, koja je on ustanovio, eda ga milost obasja i osposobi za uspješno rvanje. Sva su druga srestva preslaba; svako naprezanje golih svojih sila tu malo ili ništa ne pomaže; jer konačna pobjeda visi uvijek o Krstovoj milosti, zbog česa i priglavljuje svima sv. Petar: *„Nema drugoga imena pod nebom podanoga ljudima, u kojem bi se mogli spasiti.*[2]) što pak i sam Isus potvrgjuje kad veli: „Bez mene, ne možete ništa uraditi, *quia sine me nihil potestis facere*".[3]) Bog pak kojeg je bitnost Dobrota i Ljubav, nugja svakomu dovoljni dar milosti i podijeljuje ga svima, koji ga u Njega prose, eda se održe u napasti i ne propadnu zauvijek, jer kako veli prorok: *Bog hoće da se svi ljudi spase.*[4])

No, ako je svaki odrasli čovjek u opasnom položaju uslijed same svoje prirodne pohote, kojom se mora boriti, eda ne podlegne napasti i zakonu grijeha, u koliko opas-

[1]) Rom. 7. 18. 25.
[2]) II. kor. 12. 8.
[3]) Job. 7. 1.

[1]) Philip. 4. 13.
[2]) Act. 4. 12.
[3]) Jo. 15. 5.
[4]) Ezek. 30. 11.

nijem i pogibeljnijem mora se svaki naći, ako mu kakva vanjska sila stane raspirivati ma bilo na koji način pohotnost i podžigati strasti, koje se opiru zahtjevima zdravog razuma i božjeg zakona? A ipak ta sila opstoji te je uvijek budna i spremna, da juriše na tu slabu stranu čovjeka, eda ga svlada i upropasti. Sotona, taj duh nečisti, koliko stoji do nje, nikad ne miruje niti pušta s oka čovjeka, već nastoji svim silama. da ga pretvori u roba pohote i najnižih strasti. Ali najpodesnije tlo na kojemu izvojštuje česte pobjede jest čovječja mašta, koju znade vješto i silno razgrijati i zanijeti čarobnim slikama i predstavama svega, što je kadro podjarivati i piriti pohotni plam i razdražiti sjetilnost. To utjecanje sotone na čovječju maštu i ako je kroz cio život opasno i pogibeljno, postaje opasnije i pogibeljnije u zadnjim časovima života, u zadnjoj borbi, kad čovjeku skrhanom od bolesti dovagja u svijest sve naslade grješne, što je uživao ili mogao uživati, paklenom namjerom da ga skloni, da na zadnjem času na nje pristane i u njima se nasladi. Poticanje na zdvojnost i bezuzdanje u Božje milosrgje, na dvojbu o istinitosti vjerskih načela i na ponovnu nasladu putenih ugodnosti, mora da bude najmoćnije oružje, kojim se pakleni duh služi da u zadnjim časovima života svlada i upropasti svakoga čovjeka; zato nije nikakvo čudo, ako čitamo da su se najsvetiji i najneviniji ljudi podvrgavali najoštrijim pokorama; krotili svoju put postom i prekomjernim radom; čvrstili svoju volju molitvom i bdenjem, samo da budu mogli na času smrti odoljeti gjavolskim napastima i održati se nepokolebljivim u vjeri, uhvanju i ljubavi bez kojih krjeposti za nikoga spasa nema. Ipak, ako nas mora svih uplašiti grozno nasrtanje paklenih sila na času smrti, o kojem visi naša blažena ili nesretna vječnost, mora nas tješiti okolnost, da Bog istodobno priskače napastovanima u pomoć osobitim milostima da ne podlegnu.

Ali sotona ne čeka zadnji čas, kad čovjek zauvijek zatvora svoje tjelesne oči, da pograbi svoj plijen, već kroz

cio život obigrava i nastoji, da ga unaprijed posvoji, da joj u odlučnom času bude uspjeh sigurniji. Sva pak sotonska težnja ide za tim, da čovjeka za života odvrati od Boga i da ga zanese za zemaljskim dobrima; a da to lakše postigne, ulaže sva srestva da u njemu ili sasvim utrne ili oslabi vjeru u objavljene istine i u sve što je Isus učio, uradio i ustanovio za spas ljudskog roda, a istodobno da u njemu raspali niže strasti i uzbudi želju da im što više udovolji. No, svojim neposrednim utjecajem i svojim nevidljivim strijelicama pakleni duh ne postiže toliko uspjeha u svojem nastojanju koliko ga postiže indirektnim po svojim vidljivim šegrtima i saveznicima, koje osobito u današnje doba lako i svuda rekrutira. Pomoću njih najuspješnije truje i preugotovljuje pučke mase odvraćajuć ih od blagog Krstova zakona, od nauke njegove Crkve, od poštenog rada i buneći ih proti svakoj vlasti i auktoritetu kao gnječiteljima čovječje posvemašne slobode, koja se od njih istovjetuje sa prostom razuzdanosti.

Da ne govorimo o vjerskim istinama, koje naprosto niječu i hoće da pobiju ne dokazima, jer to i ne mogu, već izrugivanjem i doskočicama, što i kako misle sve moralne propalice o nižim strastima, o pohotnoj putenosti i uopće o sensualnosti, koja je najglavniji povod uništenju moralnog življenja? Po najnovijoj njihovoj teoriji i načelima, koja do dosadnosti svuda propovijedaju, pohoti se mora u svemu i posve udovoljiti kao zahtjevu prirode; strasti se ne smiju krotiti nego podraživati i njime ugagjati, jer je čovjek na zemlji da uživa i da bude zadovoljan kao i nijeme životinje. Svaki, koji se usteže svojevoljno od tjelesnih naslada te kroti i drži na uzdi svoje niske nagone, po njihovu mnijenju ogrješuje se o zakon i zahtjev naravi; postaje natražnjak i neprijatelj ljudske zadruge! Obuzdavati svoje grješne požude i odvraćati druge od raskalašenog i razuzdanog življenja, smatraju povredom i atentatom na čovječju slobodu. A da taj umišljeni atentat osujete i preprijeće u svojoj neizcrpivoj i od zloduha razbugjenoj

mašti, izmišljuju svakovrsna dražila i pobude uprav pohotnosti i njoj srodnih strasti. U tom su pogledu pravi majstori, da i sama sotona ne želi vještijih. Što ne mogu postići bezsramnim govorom i još bezsramnijom štampom, kojom ocrnjuju i oglibljuju svaku plemenitu krjepost, to polučuju prljavim i sablaznim kazališnim predstavama; razbludnim plesovima i koncertima; izumima raskošne mode; primamljivim slikama i kipovima; prostitucijom spojenom sa slobodnom ljubavi i sa institucijom mješovitih zavoda za tako zvanu simultanu naobrazbu muškog i ženskog spola.

Tko pak zaviri u neke književne sastavke sotonskih šegrta, naosob onih židovske i slobodumne framasonske bagre, mora procrveniti i priznati, da su to izlijevi duše i osjećaja najpodlijih ljudskih stvorova, pisani perom umočenim u pakleno crnilo ili inspirirani od samog duha nečistoga. Ipak takovi sastavci poplavljuju narodne mase, osobito zarazuju mlagji naraštaj, koji ih kupuje kao suho zlato i guta nadušak ne promišljajuć da su napisani ili od najpotištenijih propalica, koji nesposobni za svaki plemeniti rad a gonjeni od tjelesnih potreba, *edendi ardore*, prodaju svoje umne sile, te postaju suradnici ili čak i urednici najogavnijih novina samo da prokubure s dana na dan; ili od inteligentnih kramara i špekulanata, koji potisnuti od *auri sacra fames*, hoće da se obogate turenjem u svijet moralnog otrova i smeća svojih izmišljenih i šupljih romana. Današnja generacija, nešto pouckana i narkotizirana od lukavih vikača i slavohlepnih demagoga, a nešto zadojena razvratnim načelima, koja joj kuha i utiskuje u dušu nevaljala i otrovna štampa, postaje sve to slabija i nesposobnija, da se zanese za višim i plemenitim idealima ili da se zagrije za kakove opće interese svoje uže domovine ili zajedničke države. Istina je pak, da se uprav danas najneznačajniji i najsumnjiviji pustolovi razmeću domoljubljem i unose megju narodne mase kao najuzvišeniji ideal *narodnost*, ali samo da ga protustave vjerskom idealu i tako slabe umove odvrate od Boga, jedinog pravog Ideala, koji mora da uvijek lebdi čovjeku pred očima, ako hoće da bude pravim čovjekom i korisnim ljudskog društva. Sveta mora da bude za svakoga ljubav domovine, i sveto pravo narodno čustvovanje; ali jaoh svakomu, koji to shvaća kako shvaćaju moralne propalice, koji da potisnu i utrnu vjersko čustvo, predstavljaju i obožavaju narodno kao jedino spasonosno, koje bi moralo nadvladati i odstraniti religijozno kao tobože oprečno narodnomu. Uz prikričivanje takove teorije, nije nikakvo čudo, ako se nabasa i na kojeg katolika, koji se ostetativno priznaje prije Nijemcem, Talijancem ili Hrvatom pak katolikom, kao da će mu na zadnjem času života pomoći i pružiti više duševne jakosti i utjehe njemačko, talijansko ili hrvatsko Vjerovanje nego katoličko.

Sotona, koja je mnoge plemenite izume čovječjeg napornog rada i mnoge stečevine na znanstvenom polju znala izvrnuti i okrenuti na moralnu propast ljudstva, nije mogla inače a da ne oskvrne, preobliči i nakazni i krasni pojam narodnog čustva te ga izrabi i upotrebi kao ustuk vjerskoga. To se opaža osobito u ovo novije vrijeme, kad se pojavljuju na jadnom domovinskom obzorju toliki don Kihoti, koji u jednu ruku bulazne o ujedinjenju, oslobogjenju i uskrsnuću domovine, a u drugu navješćuju rat, naravno papirnati, prijestoljima, Vatikanu pak čak i *staromu* Bogu, eda ga svale sa visokog trona a posade nekog novoga skalupljena u njihovoj ugrijanoj ali nesregjenoj mašti. Da takove junačine postaju obično smiješne, vidi se i iz mizernog uspjeha, što postižu; jer usprkos njihovoj vici i galami stanje domovine postaje s dana na dan sve žalosnije u svakom pogledu; kao i iz malotrajnosti njihova ratobornog zanosa, koji se uopće ohladi ili posve ugasne, netom se potkože i dočepaju kakve javne službe, gdje treba orati kako drugi upreže. Od takovih delija domovina se ne može nikakovu dobru nadati, a iskustvo joj o tomu najbolji jamac.

Dok su se kroz prošle vijekove vodile borbe megju inovjernim narodima, uopće su imale obilježje religijskih borba, te bi sljedbenici jedne ili druge vjere lijevali krv za obranu svojih vjerskih ideala, ma kakvi oni bili, a to, jer su narodi bili uvjereni, da se narodni ideal ne može ni pomisliti a još manje razlučiti od vjerskoga; već da jedan drugoga popunja i oplemenjuje. Danas naprotiv sotonski šegrti bore se poput bjesomučenih jedino proti Krstovoj vjeri, ne da obrane vjerske svoje ideale, jer ih i ne imadu, nego da utru put svakoj opačini i prošire sotonsko kraljestvo na zemlji, koje neizbježivo slijedi poplava najodurnije raskvarenosti i nemorala. Nema pak dvojbe, da današnji izraziti slobodnjaci, slobodni mislioci, ateisti, slobodni zidari i cio čifutski savez, *alliance izraélite,* idu za time, da spriječe spasonosno djelovanje Crkve katoličke, i to nje samcate, i da uvedu opet poganski haos i metež u mišljenju i djelovanju ljudske zadruge, u čemu se i sastoji suština i sinteza sotonskog programa, dijametralno suprotna Krstovu programu. Nije kud kamo varati se više; svaki katolik i uopće svaki pravi kršćanin, uslijed današnjih moralnih prilika nalazi se na ozbiljnom raskršću: ili upasti u glib starog poganstva i ateizma, ili ostali nepokolebljiv uz Krsta i njegovu Crkvu. Da pak tkogod ostane nepomičan u svojem katoličkom uvjerenju, treba da se opre svemu što bi mu ga moglo uzdrmati; da stoji na oprezu proti lažnim prorocima; da se oboruža srestvima milosti, koja mu Krsť po svojoj Crkvi pruža i da se opskrbi bogatim bogoslovnim naukom kao čvrstim štitom, koji odbija strijelice vjerskih protivnika. Ostati danas pasivan i prekrštenih ruku ispred tolikih i svestranih nasrtaja na vjeru, bilo bi isto kao položiti oružje i podleći kukavno lošijim od sebe. Bez borbe nema pobjede; a današnja se borba vodi izmegju tmine i svjetlosti; izmegju kršćanskih načela i ateizma; izmegju Krsta i paklenih sila, kako krasno kaže Brunétiere, jedan od najglasovitijih francuskih filosofa, kad u svojem članku *„l'avenir est à la science"* napisanom god.

1892. piše: — Nije bilo nikad dana u povjesti čovječanstva, da se nije pokazivala borba megju vjerom i bezvjerom, megju dobrim i zlim, megju istinom i neistinom — megju Bogom i vragom. Ta se borba počinje od onog časa, kad je Lucifer sa svojim društvom hotio zaposjesti na prijestolje Vječnoga, ta borba i danas traje i trajat će do onog časa, dok ne bude Vječni zadnji sud ključem zakapijati. Ta je borba na čovječanski rod prenesena u onaj zlokobni čas, kad su naši praroditelji Adam i Eva poslušali luciferova slugu i prekršili zapovijed Vječnoga. Sad nastaje borba za istinom proti neistini i kod ljudskoga roda; borba je bivala uvijek žešća i za ljude pogibeljnija što se je ljudski rod više širio. Ljudi se umnožavaju, napučuju zemlju, rade, brane se, starijih nestaje — a mlagji se nalaze svaki dan u većim tminama; rado bi da im dogje sunce, svjetlost otkupitelja, ali njega nema; i tako čovječiji rod čami vijekove u ropstvu tmina i neznanja. Istina, ljudi se trse, da nadvladaju svoga neprijatelja, da skuče pod noge sile prirode, da im odgonetnu postanak i uzroke; ali što više istražuju, to se više tmina ragja. Jedino ovdje ondje pokazuje se koja iskra svjetla, koji genij filosofa; u mnoge stvari veličak je korak napretka učinjen, ali u glavnim ne. Trebalo bi, da duh vlada tijelom, da se duh rasvijetli, ali kako, kad ga tmine okružuju; tu su bili ufanje izgubili i najveći filosofi: držali su, da čovječji duh ne može sam po sebi rastjerati opkoljujuće tmine, da se ne može osloboditi od ropstva tmina. S pravom su to držali! I eto gle! Dolazi svjetlost svijeta: *Venit lumen tuum — oriens ex alto; Venit, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* To je bio sam Bog; naš predragi Otkupitelj i Spasitelj. On je došao da nas izbavi iz ropstva tmina; On nam je donio svjetlost, koja je tmine raspršila; On nam donio silu, natprirodne jakosti, koja nas čini jakim, da podvrgnemo tijelo duhu, da uspostavimo megju ta dva zavadnika red, da tako oba u skladu postignu odregjeni cilj. On nam je tu silu (sv. milost) zaslužio. Prvi

nam je pokazao primjerom, kako se borba ima voditi. Istina, Svemogući je i prije pazio na cijeli svijet, a na osobiti je način pazio na jedan dijelak svijeta. Njemu je kadikad slao koju zraku svjetla; njega je bio izabrao, da bude čuvatelj odnošaja megju Bogom i čovjekom. Ali to je bilo nepotpuno; jedno radi ograničenosti: šta može mala šačica ljudi prema toliko milijuna koji čame u dubinama tmina, koji se valjaju u glibu nemorala, koji su se gotovo bili pustili neprijatelju; drugo radi nepotpunosti samog svjetla: nije ga bilo toliko, da je moglo sve tmine raspršiti.... Istom *Oriens ex alto* goni sve tmine, novo svjetlo donosi, staro popunja. Gdje god novo svjetlo dopire, tmina nestaje, kao rose ispod sunca. On sam boj zameće. Borba je bila strašna i krvava, dapače je On u borbi i umro. Ali što je čudo nad čudesa; On svojom smrću istom palmu pobjede i dobiva; smrt je za Nj bila život i pobjeda. On je uskrsnuo; društvo osnovao, koje će dalje boj voditi, koje će Ga nasljedovati. On mu je svjetlost ostavio, ostavio mu je primjer i zakone borbe. Daje mu uvijek nove sile, a ostavio mu je i sredstva, po kojima si ima nove sile dobivati ili ih umnožavati. On je pobjedu osigurao, ali borba nije prestala; dapače moglo bi se reći, da je istom nastala; a pobjeda je osigurana *samo* onima, koji budu Njega u boju slijedili; *samo* onima, koji se budu borili oružjem, koje je On odredio. Njegovi sljedbenici, opojeni ljubavi svoga vogje, razilaze se po cijelom svijetu, da mu pokažu, kako se tko ima boriti, ako želi pobjedu izvojštiti. Kreševo je još ljuće, širi se dalje i dalje. Danas nema na zemlji jednog kraja, gdje oružje Isusovih vojnika ne svjetluca. Borba je strašna; tijekom je vremena razna obličja poprimila bila, ali se borioci prevariti ne daju". Vid. H. S. broj 1. 1912.

Ovako umuje, čustvuje i piše umnik svjetovnjak, koji je svojim književnim radom zadivio znanstveni svijet cijele Evrope i kojega je duboka znanost dovela do spoznaje prave istine, koja se jedino može naći u Krstovoj vjeri, čuvanoj i propovijedanoj u katoličkoj Crkvi; dok patuljasti

šegrti i šegrtići paklenih sila svojim odurnim: *Valovima, Pokretima, Zvonovima* i sličnim otrovnim gljivama nastoje da uzbude u lakoumnim masama mržnju na Boga i njegova Krsta; na Crkvu i njezine službenike i na sve ustanove, koje su kadre promicati i održati kršćanski moral i kršćansko življenje. Dok takovi zatornici vjere i ćudoregja budu nekažnjeno sijali megju narodne skupine mržnju, prezir, klevete, osumnjičenje i omalovaženje vjerskih istina, i dok budu njihovi blasfemni spisi i listovi nalazili odziva i odobrenja kod katoličkog gragjanstva, naravno da o kakovu poboljšanju današnjih žalosnih pojava u moralnom življenju ne može biti govora, već će se sotonsko kraljestvo i dalje širiti na zemlji. No i ako su teška vremena postala za katoličku Crkvu, ona kao božanska ustanova, kako što ne može podleći paklenim silama, tako ne će ni malaksati u revnovanju za spas svojih vjernika. Zato ne treba zabrinutosti niti bojazni, već treba sabrati svoje sile; okupit se oko čvrste Petrove hridi; prionuti uz duhovne vogje; oživjeti vjerska čustva i pouzdati se u Onoga, koji lako može začepiti zlobna usta svojih protivnika,[1]) i pred kojim držću sve paklene sile.[2]) I doista ako danas opažamo, gdje se proti Krsta i njegove Crkve urođuju bezbožnici i moralne propalice predvogjene od sotonskih saveznika svakojake dlake, opažamo i utješljivi pojav, gdje se pravi i osvjedočeni katolici, kao pod pritiskom neke tajinstvene slutnje, okupljaju u društva, u zborove, u sastanke i u sveze, eda se složnim silama opru zaraznoj bujici bezvjerstva i nasrtajima razaslanih skvrnitelja božanskih ustanova. Ako su ikada mlitavi i mlaki duhovi bili u pogibli, da se otugje svojoj vjeri i okrenu legja Krstu i njegovoj Crkvi, to su osobito danas, kad se na njih najviše juriša, bilo javno bilo iz potaje; bilo riječju ili pismom. Danas ne ostaje drugo nego ili ostati nepokolebljivo uz Krsta i biti gorljivi-

[1]) Disperdet Dominus universa labia dolosa Ps. 11. 14.
[2]) Daemones credunt et contremiscunt Jak. 2-19.

katolik, ili podleći zavaravanju zlikovaca; biti ulovljen u sotonske mreže i zaploviti morem indiferentizma i ateizma. Krst je sam sebe nazvao životom, *ego sum vita,* te tko želi kršćanski živjeti, mora da crpi životne sile u Njemu samomu, jer bez Njega ne može niko ništa dobra uraditi, a još manje živjeti životom milosti. Da zorno označi odnošaj, koji mora da opstoji izmegju njega i ljudi, On je usporedio sebe sa lozom, a nas sa lozovim prutom, *ego sum vitis vos palmites,*[1] te kako što prut živi i nosi ploda dok je spojen s lozom i od nje prima sok, tako i svaki čovjek živi životom milosti dotle, dok je sdružen s Krstom vjerom i ljubavlju. O udesu pak lozovog pruta lijepo kaže sv. Augustin: Za nj ne ostaje drugo nego: ili ostati na lozi, ili otkinut biti bačen na vatru: *aut vitis aut ignis.* Isti udes čeka i svakog čovjeka. I za nj ne ostaje drugo nego: ili živjeti po nauku Krstovu i biti s njime spojen vezom ljubavi i milosti; ili se odreći Krsta i biti bačen u peć ognjenu, *in caminum ignis,* kamo je bila rinuta i sotona sa svojim angjelima. *Aut vitis, aut ignis,* ili za uvijek s Krstom u raju, ili zauvijek sotonom u paklu! To je raskršće na kojemu se nalazi još svaki živući čovjek.

Sotonski šegrti na poslu.

Isukrst je često upozorivao svoje Apostole i učenike na neizbježivi opći sud, koji će On sam držati nad cijelim čovječanstvom i ocrtao grozote, koje će ga predteći i pratiti, kao i veličanstvenost i sjaj njegova drugoga dolaska na zemlju. Da osokoli pravednike i potrese zlobnike, udostojao se je navesti i riječi osude, koju će izreći nad svim zlikovcima i koja će glasiti: „Odstupite od mene, prokleti, u oganj vječni, koji je pripravljen za gjavla i an-

[1]) Jo. 15. 5.

gjele njegove".[1]) Da je Isus svojim riječima smjerao na sotonu i na angjele od nje zavedene prigodom njihove kušnje, nema nikakve dvojbe; ali nije izključeno, da je imao pred očima i sve druge sljedbenike sotone i da se njegove riječi odnose i na one, koji su i ako u drugom smislu pravi angjeli t. j. glasnici i poslanici njezini, i koje mi možemo pravom okrstiti sa *šegrtima* gjavla. Sv. Grgur Veliki zove ih naprosto udovima gjavla: *diaboli membra.* Bez sudjelovanja takovih glasnika ili šegrta sotona ne bi mogla uspješno provagjati u ljudskom društvu svoje ubitačne i razorne namjere; te možemo ustvrditi, da pojavom ljudskog roda na zemlji pojaviše se i gjavolski glasnici i da ih ne će nestati dok god bude opstojao i ljudski rod na ovoj zemlji. Skupina tih sotonskih saveznika i rušitelja Krstova kraljestva na zemlji i protivnika njegove Crkve, može se u kolektivnom smislu nazvati *Antikrstom,* ali ipak u sv. Pismu i u kršćanskoj Predaji govori se izrijekom o jednom osobitomu Antikrstu kao o pravoj, fizičnoj ljudskoj osobi, u kojoj se imade staliti sva zlobnost ostalih šegrta i odraziti se sva sotonska ćud i sva hudobska svojstva, tako da će biti u pravom smislu *filius peccati,* sin grijeha, koji ne će samo učiti krive nauke, već naprosto *nijekati* svaku istinu od Boga objavljenu, i grditi javno sve što je božje i što se odnosi na Boga, a najposlije proglasiti sebe bogom i ustoličiti se u božjem hramu, da prima od ljudi božanske časti i poklon, kao što je to sotona bila naumila kad je Bogu otkazala posluh i ovisnost. U pojavi tog posotonjenog čeda grijeha i bezakonja sotona će samo slaviti svoj časoviti triumf i popeti se do najvišeg stepena svoje moći i sile, s kojega će domalo biti od Krsta strmoglavljena i zauvijek rinuta u vječno ognjeno jezero, *in stagnum ignis et sulphuris.*[2])

[1]) Matth. 25. 41.
[2]) Apok. 20. 9.

O podrijetlu, domovini i narodnosti tog velikog zlikovca i osobnog Krstova protivnika, sveto Pismo ne kaže ništa stalna; ali se ipak, počimljuć od prvog kršćanskog doba, kroz sve vijekove provlači mišljenje da će biti Židov i čedo javne bludnice. Takovo je mnijenje u trećem i četvrtom vijeku bilo općenito, tako da je Laktancije u Dijoklecijanovo doba mogao javno tvrditi, da će mu Sirija biti domovina: *Oritur ex Syria, malo spiritu genitus, eversor et perditor generis humani,*[1]) Nekoji sv. Oci nagagjahu da će biti potomak starog židovskog koljena Danova; a to stoga, što je to koljeno sv. Pismu ocrtano kao najzloglasnije i najbezbožnije, tako da je kralj Jeroboam morao saliti zlatno tele i postavit ga na žrtvenik, da mu se Danovci klanjaju kao svome bogu. Druga pak okolnost na kojoj se je osnivalo opće mnijenje prvih kršćana o podrijetlu Antikrsta iz koljena Danova jest, što sv. Ivan u svojem Otkriću pri nabrajanju izraelskih koljena, iz kojih je spomenuo 144 hiljade izabranika, koji slijede u Raju božjeg Jaganjca, ne spominje koljeno Danovo; i to, po njihovu mnijenju, obzirom na velikog zlotvora, koji bi se imao iz njega vremenom poroditi. I ako mišljenje o židovskom podrijetlu Antikrsta nije dovoljno potvrgjeno, ipak nije bez temelja, što će nam povijest svjetskih dogagjaja najbolje moći dokazati.

Kako je Isukrst jednom dobacio Židovskim farizejima i piscima da su se uslijed svoje zlobe prometli u sinove gjavla i da nastoje vršiti njegove želje, tako su se kroz sve vijekove do danas u židovskom narodu pojavljivali najžešći protivnici Krstove vjere i Crkve. Svi progoni proti kršćanima još od doba Apostolskoga, potekli su iz židovskog fanatizma, tako da je već početkom trećeg vijeka glasoviti Tertulijan javno mogao kazati: u sinagogama židovskim se mora tražiti izvor progonstvu kršćana: *synagogae Judaeorum fontes sunt persecutionum Christianorum.* Nijedan narod nije tako zadojen mržnjom protiv kršćana kao što je

[1]) Instit. 6. 17.

židovski, te se punim pravom može nazvati jedinim pravim protukršćanskim narodom. Sva je prilika, da će židovska sila zadati i katoličkoj crkvi i zadnje teške udarce i da neće prestati proti njoj rovariti dok ju ne vidi sasvim poniženu i, kad bi bilo moguće, satrenu. Premda su u svojem paklenom bjesnilu odbili Krsta, umorili Ga najgroznijom smrću, zapostavili Ga najkrvnijemu razbojniku, Barabi, odrekli se svoje samostalnosti i podvrgli se željeznom jarmu poganih Rimljama samo da se oslobode Krsta; ipak oni naziru u Njemu izvor i uzrok sviju jada, koji ih poslije svetogrdnog Bogomorstva tište. I premda. uslijed bezsvijesne izjave; *nemamo kralja osjem Cezara;*[1]) izgubiše zauvijek kraljevsko žezlo, i rastjerani i rasijani po svim stranama zemaljskog kruga drže se i umišljaju još kao od Jehove izabrani narod, koji će kadli tadli zavladati svim ostalim narodima. I premda je ta umišljena prevlast, o kojoj sanjaju, prosta utopija i pusta želja; ipak je to glavni *movens* i *fixa idea*, koja ih silno zaokuplja te u njezino ostvarenje ulažu sva moguća srestva. U toj težnji za postignućem izgubljene samostalnosti i prevlasti nad svim narodima, naliče donekle samoj sotoni, koja, i ako je zauvijek sbačena s nebesnih visina, ipak ne može odustati od začete namjere, popeti se na nebo i postati ravnom Bogu i božjim suparnikom. Židovska inteligencija vrlo dobro uvigja, da će svi njezini napori da poluči naumljeni cilj ostati jalovi dok bude Krstova Crkva imala velikog upliva i širila svoju prevlast nad pucima zemlje, i dok se kršćanske države budu držale Krstova nauka kako ga Crkva uči i širi, i zato cijelo svoje djelovanje i nastojanje udešava i upravlja na to, da potkopa ugled i vlast Crkve i poruši kršćanska prijestolja, eda iz njihovih ruševina pronikne opće novo sionsko kraljestvo. Uvigja takogjer, da osamljena ne može postići ni jedno ni drugo; i zato traži moćnih saveznika megju samim kršćanskim narodima. A

[1]) Non habemus regem, nisi Caesarem. Jo. 19. 15.

da predobije za se kršćanske mase, upotrebljuje od vajkada dva moćna sredstva: *novac* nagrnut lihvarstvom i *prijevaru.*[1]) Da pak židovski korifeji u izvagjanju svojih osnova postupaju veoma oprezno poput zmije, *genimina viperarum,*[2]) najbolji nam je svjedok njihova povijest. Dok je još kršćanstvo bilo u povitku i Crkva nerazvijeno stablo, židovi su ustajali javno da ju uguše u krvi; a kad bi se osjetili slabim za to, bezobzirno bi ocrnjivali i osvagjali Krstove sljedbenike pred poganskim vlastima kao buntovnike, rušitelje gragjanskog mira i kao neprijatelje svake državne vlasti, čim bi izazivali proti njima svakojaka progonstva. U kasnije doba kad je kršćanstvo bilo zavladalo posvuda i ustrojile se kršćanske države, promijeniše svoju taktiku, te mjesto javnog istupa i bezobzirnih napadaja na katoličku vjeru, povukoše se i ustrojiše, tako zvana *tajna društva,* u kojima snovahu propast Crkvi i državi. Ali za dugo ne ostadoše u tajnosti, već i njihova društva izmiliše na javnost, a da ne budu ometani od crkovnih i državnih vlasti, svojim društvima utisnuše obilježje *dobrotvornosti* i *filantropije,* a kasnije i *prosvjete i naobrazbe.* Takovim farizejizmom polučiše dvoje, prvo: da nijesu bili ometani od nijedne vlasti, a drugo: da su primamili mnoge i učvrstili svoja društva. Što se je u takovim zadrugama kovalo i snovalo proti kršćanskom življu, tek se moglo barem djelomice doznati, kad su se prometle u crna društva *slobodnih zidara* ili framasona. No, kako je sotona nazvana božjim majmunom, tako je društvo slobodnih zidara htjelo da se pokaže s prva majmunom katoličke Crkve, i započeti svoj rad u javnosti sa djelima dobrotvornosti, sa sabiranjem milodara za siromahe, sa upriličenjem svečanosti, prestava, utrkivanja u dobrotvorne svrhe. To bijaše najprivlačiji lijepak na koji mnogi lakovjerni padahu kao muhe te se i zapletoše u njihove mreže. I ako uz lozinku: „prosvijeta i filantropija“ napisanu na svojem barjaku za dulje vremena mogoše bezkažnjeno zaglupljivati narodne mase; ipak iz nekih tajnih zaključaka prihvaćenih u svojim *ložama,* koji slučajno ili iz neopreznosti prodriješe u javnost, framasoni postadoše sumnjivi elemenat ljudske zadruge, te ih se sa višega stalo držati pod okom. Koliko pak oni postajahu bezobzirniji i bezočniji, tim više rastijaše sumnja o iskrenosti njihove filantropije i širenja tobožnje prosvjete i unapregjenja narodne kulture. No, kako su uvijek bili i biti će sinovi tmine oprezni, pače oprezniji od sinova svjetla,[1]) tako i slobodni zidari i slobodni mislioci, da ublaže ili posve utrnu svako osumnjičenje svojeg rada, nadjenuše svojim *ložama* zamamljiva i krasna imena apstraktna i konkretna kao: „Vjernost“ (Fidelitas), „Čovjekoljubje“ (Philanthropia); „Naobrazba“ (Humanitas); „Sloga“ (Concordia); „Prijateljstvo“ (Amicitia); „Jedinstvo“ (Unitas); „Sklad“ (Harmonia); „Bratstvo“ (Fraternitas); „Sveza“ (Catena); „Svijet“ (mundus, kosmos); „Napredak“ (progressus); „Velikodušje“ (munificentia), pak i imena slavnih muževa kao: Sokrates, Plato, Goethe, Mozart, Schiller, Lessing, Dante, Humboldt i mnoga druga. Premda su pak Židovi bili pravi osnivači i pokretnici sviju tajnih i slobodoumnih društava, ipak nastojaše ostati u pozadini predvigjajuć da bi njihov javni istup mogao kompromitirat cijelo framasonsko poduzeće i osujetiti naumljeni cilj t. j. potkopanje Prijestolja i oltara; rad česa nijedna od prvih loža nije smjela nositi imena, koje bi odavalo židovsko podrijetlo ili židovsko osjećanje. Takovih imena dobile su neke lože tek u ovo zadnje vrijeme kad su se židovi osilili sa svojom *„Alliance izraelite“* i kad su obvladali sa cijelim framasunstvom, te danas imade izmegju ostalih, loža: Hiram, Kibot, Sion, Novi Jerusolim, Kedem, Ben Berith i t. d.

No, i usprkos milozvučnim nazivima loža, tajni rad slobodnih zidara nije mogao ostati dugo sakrit. Budno oko

[1]) Quoniam non defecit in plateis eius usura et dolus. Ps. 54.
[2]) Matth. 23. 33.

[1]) Filii huius saeculi prudentiores filiis lucis. Luk. 16. 8.

državnih vlasti doskora prodre u njihove crne namjere te od svih evropskih državnih vlasti bješe poduzete zgodne mjere, eda se toj otrovnoj zmiji stane na put i da se suzbije i pomrsi njezin razorni rad. Već dobroćudni cesar Josip II. uvidje „zlotvornu djelatnost framasunskog „*Reda*“, te naredi osobitim ukazom, da po cijeloj austrijskoj Carevini budu zatvorene i ukinute sve framasunske lože.[1]) I po ostalim evropejskim državama bješe poduzete mjere opreznosti i postavljeni osobiti organi, koji bi budnim okom pratili rad čudne nove „Braće“ kako su se ondan slobodni zidari nazivali i još danas megjusobno nazivlju. Ali sve to nije moglo spriječiti širenje crne družbe niti osujetiti njezino razvratno djelovanje. Prevejani i lukavi Židovi uvidješe kako u nižim slojevima pučanstva s dana na dan pada blagostanje dok u višim raste luksus i svaka raskošnost, osobito u francuskom kraljevskom Dvoru, te svojim obilnim novčanim srestvima stadoše mamiti osiromašenu buržoaziju k sebi i uckati ju protiv visokih gavana. Ne samo: već se dadoše i na podmićivanje viših činovnika, eda njihovim posredovanjem mogu zalaziti u više krugove i uhagjati državne tajne. Tako stekoše mnogo prijatelja i zaštitnika, a i privrženika kod same inteligencije. A da i dalje prošire svoj djelokrug i privuku još više pristaša, upotrebiše i drugu okolnost; a to bijaše nisko stanje u kojemu se nalazaše pučka prosvjeta i koju je već bila počela osjećati i srednja ruka. To je sve došlo u hator slobodnim zidarima. Uz pokretače Židove framasoni se raspupiše kao širitelji znanosti i narodne naobrazbe, te se ustrojiše u velike skupine i prama židovskom uvjerenju: *ex oriente lux,* okrstiše imenom: *Orient,* Istok, jer je tobože iz njih imala prosjati nova svjetlost. Uz naziv „Istok“ odabraše i drugi naziv *Loža,* trijem i to prama židovskom zahtjevu, eda tako oživi uspomena lože ili Trijema Salomunova hrama u Jerusalimu. Na čelu nižim orijentima i

[1]) Seb. Brunner: Mysterien der Aufklärungen.

skupnim ložama u pojedinim državama stojaše, i danas stoji, veliki Orient ili veliki majstor. Takova uredba uz program prividnog širenja znanosti privabi u svoje kolo dobar broj pristaša iz inteligentnijih ali pokvarenih slojeva, koji se brzo snagjoše i stopiše sa židovskom bratijom, kao novom učiteljicom življenja. Željni posvemašne slobode i raskošnog življenja novi pristaše nagjoše u Židovima svoje vogje i učitelje. Zadojeni mržnjom protiv Krsta i njegove Crkve, poživinčeni od najodurnijeg materijalizma, Židovski framasoni ne samo zabaciše bibliju, stari i novi Zavjet, već i sve nauke Talmuda, osjem onih, koji stoje u opreci sa Krstovim naukom. Sve što se u njihovu Talmudu nalazi kao negacije kršćanske vjere, postade temeljem i osnovom njihova rada, tako da se cijela zajednica njihova mora danas nazvati: Proticrkva Krstove Crkve, kako je već nazivlju i sami noviji framasoni.

Ali i ako je broj framasonskih pristaša svagdano rastao, ipak uslijed tajnosti rada, na koju su strogo obvezani i uslijed velikog opreza nijesu se mogli tako brzo osiliti, kako što su se osilili u ovo zadnje doba, kad su uzrokom popustljivosti i slabosti nekih državnih vlasti izvojštili slobodu i javno priznanje njihova opstanka kao *blagotvornog* društva. Od nekoliko godina njihov broj sve to više raste, tako da je po najnovijoj statistici framasonski „Red“ imao god. 1910. svojih 22.511 loža sa 1,897.566 članova, od kojih preko *dvije trećine* su Židovi. Ali što je to prama zahtjevima židovskog imperijalizma, koji stoji na prvom mjestu svih Židovskih težnja, ter ga per *fas et nefas* hoće da uzdignu na ruševinam kršćanskih prijestolja i Krstove Crkve? Vojska od kakva dva milijuna članova, pak bila i dobro uregjena i opremljena, nije još kadra da proizvede opći preokret i da posadi Židova na umišljeno i željkovano prijestolje. No, po onoj: Lukavac radi sve promišljeno, *astutus omnia agit cum consilio,*[1]) Židovi znadu

[1]) Prov. 13. 16.

povećati svoje redove te sve načine i puteve traže da framasonska načela i ideje prodru u sve šire slojeve pučanstva. A da to lakše postignu, treba da najprije rastruju niže mase i da u njima uzbude čežnju za posvemašnom slobodom mišljenja i djelovanja, a naosob da utrnu u njima svako religijsko osjećanje. Slobodni mislioci i radikalni liberalci već su ušli u njihov tor; ali najplodnije polje na kojemu mogu najuspješnije operirat jest današnji *Socijalizam* na koji već davno baciše oko. Socijalizam mora se prometnut u framasonstvo i postati jedno s njime. U tom pogledu M. Szekely, član magjarske Lože opominje u novini „Orient" br. 5. g. 1905. svoje sumišljenike pišuć: „Mi moramo nastojati da framasonski nazori o svijetu prodru ne samo djelomice, već da prožmu posve cijeli Socijalizam. Mi se moramo prilagogjivat težnjama socijalizma, i zagovarati ustrojenje buduće socijalističke (židovske) države, eda se lakše bude mogao stopiti s našim težnjama. Mi moramo okupiti oko naše zastave sve nezadovoljne elemente sredrije ruke i inteligencije i privesti ih u jedan tabor, u tabor framasonstva. Nama ne ostaje drugo nego osloniti se i spojiti sa radikalnom demokracijom, i privući k sebi radničku ruku kao našu najvjerniju pomoćnu vojsku, eda s njome proizvedemo najkraćim putem revolucijonarni preokret. Zato sklopimo bratski savez sa Socijalistima". „Zirkel" pak piše: Svaki socijalist mora biti framason, jer drugog boga nema osjem našeg ljudskog prava. 1908 str. 471. U iste diple svire i bečki židovski framasoni: Ofner, Kuranda, Neumann, Friedmann, koji u svojem organu „Zeit" zagovaraju prijateljstvo i savez sa socijalnom demokracijom, a to da se snažnije i uspješnije mogu oprijeti rastućem uplivu katoličke Crkve.[1]) Da su pak slobodni mislioci, socijalisti i demokrati ušli već u tabor slobodnih zidara i židovskih anarhista; i da skupa sačinjaju moćnu falangu protiv Crkve i prijestolja kršćanskih vladara, do-

[1]) Zeit, 25/5 1907.

kazali su najbolje najnoviji izbori zastupnika za austrijski i njemački Parlamenat. Gdjegod su framasonski kandidati bili u manjini ili imali doći u uže izbore, tu su im slobodaši, socijalisti i demokrati priskočili u pomoć svojim glasovima i omogućili pobjedu nad kršćanskim socijalima. Na žalost i mnogi kršćanski Jude zabliješteni od sjaja židovskih srebrenjaka, zaboraviše kroz vrijeme izbora na Krsta i Barabi pružiše pomoćnicu ruku.

Da su židovske framasonske lože privukle u svoje mreže socijaliste i demokrate i uopće rastrovanu radničku ruku, imadu da zahvale donekle religijoznom neznanju i i mlitavosti kršćanskih masa, ali najviše ogavnim srestvima, koja uporabljuju svegj i posvuda da potisnu u kut kršćanski elemenat. *Usura ed dolus,* lihvarstvo i prijevara bilo je od vajkada izrazito obilježje Judaizma te ostaje i danas. Svojim nezasitnim gramzenjem za novcem: za lagodnim življenjem, Žid se skita po svim krajevima zemlje da nakupi to obilnijega plijena. Svojim lihvarstvom, jedinim pravim njegovim zanatom, sisa poput vampira krv i osiromašuje pučke mase, koje uslijed previsokih kamata na uzamljeni židovski novac postaju bez kuće i bez posjeda i pravi robovi, kojima bezdušni Žid okreće po svojoj volji naosob u doba političkih izbora. Ali nije samo novac, kojim framasonstvo uspješno operira i podjarmljuje narodne mase, ono imade i drugo još moćnije srestvo, a to je *dolus,* prijevara i laž, koju sije i širi štampom navlaš novinama i dnevnicima. Po najnovijoj štatistici tri četvrtine od 80.000 novina po cijelom svijetu uregjivane su i zakupljene od Židova, a u svima, uz premalenu iznimku, napadaju direktno ili indirektno na katoličku Crkvu i kršćanski moral. Štogod je nemoralnog gliba provrelo u ovo zadnje doba u štampi, slikarstvu i kiparstvu, proteklo je iz nečistog židovsko-framasonskog izvora i rastrovalo današnju generaciju. Kao šegrti sotone, svojeg nadahnitelja, židovski framasoni ne poznaju granica u širenju nemoralnosti, razbludnosti i svakog ogavnog otrova. Skoro sva najzloglasnija kazališta, sva

bludilišta, cirkusi, orfeumi, koloseji, kinematografi i druga gnijezda raskalašenosti u rukama su Židova kao poduzetnika ili upravitelja. Sva trgovina opscenim slikama i bijelim robljem, ljudskom puti, spada u izvor njihova bogatstva. Sva razna sredstva za spriječavanje množenja ljudskog roda, zgoljni su izumi židovskih i framasonskih moždana po receptu sotone, *homicidae ab initio*, te se na njima vrši riječ s. Pisma: *adinventio illorum corruptio vitae est*, njihova iznašašća kvare življenje.[1])

Do kolike se je moći već popelo židovsko framasonstvo, izvješćuje njegov „*Almanach Annuaire de la Libre Pensée internationale* od god. 1908. str. 7. gdje se kaže: „Megjunarodni Savez slobodne misli, ustrojio se je god. 1880. Sjedište mu je u Bruselju. On je postao najveća moralna sila svijeta; obuhvata sve narodne saveze slobodne misli, sva društva slobodnih mislilaca; framasonske Lože, sveučilišta, bezvjerska društva, protiklerikalne učeničke zadruge, društva svjetovne mladeži, sve liberalne, republikanske i socijalističke odbore, u jednu riječ: sve one skupine, koje priznaju zlobnost crkve i koje brane načelo slobode savijesti." Metodu, koju framasoni upotrebljavaju, da prodru u sve društvene slojeve i prožmu svojim načelima sve stališe, odaje kolorednica, koju je berlinska Loža „Urania" razaslala na svoje članove u kojoj se megju ostaloga kaže: „Naša nas uzvišena umjetnost sili, da sve odnošaje, vašeg privatnog domaćeg, zvaničnog i javnog života prožmemo framasonskim duhom. Mi pretpostavljamo zato, da će svaki naš *Brat* svom revnošću nastojati, da se i kao osoba i kao član obitelji, i kao činovnik, pokaže svugda framasonom. Mi Vam upravljamo upit: Da li ste u stanju širiti u vašem privatnom ili zvaničnom djelokrugu framasonska načela, te vas bratski molimo, da nam izvolite dojaviti, jeste li: član kakve državne zajednice, činovnik, zastupnik na carevinskom vijeću ili saboru; pripadate li po-

[1]) Sap. 14. 12.

krajinskoj, kotarskoj, općinskoj upravi; jeste li član gradskog zastupstva, crkvenih sinoda i crkvenih tutorstva, i jesu li članovi pojedinih skupina pristupačni uplivu u framasonskom smislu.[1]) Zagriženi pak slobodni zidar Zimmer piše u framasonskom organu „Herold" od 23. juna 1907: „Naša vanjska framasonska djelatnost imade dvojaku zadaću, prvo: da uzgaja slobodne mislioce za naše lože; drugo: da odgajamo u framasonskom duhu one, koji još nijesu stupili ili ne mogu stupiti u naše zadruge. Taj ćemo naš naum svakako izvesti. Tu su nam za to najprije roditelji, da ih opijemo našim duhom, eda svaka obitelj postane domaća Loža (Hausloge). Mi moramo nastojati, da dječije vrtove, zabavališta i zakloništa dječaka preobličimo u framasonskom duhu. Mi imamo škole, učeničke organizacije, imamo ženski spol, a to sve mora doprinijeti uspješnom uzgoju pučanstva u framasonskom duhu. Zato van u svijet, i svijet je predobiven za nas". Iz ovo malo riječi može se lako shvatiti, zašto im od nekoliko vremena rastu zazubice za slobodnom školom, to jest za školom iz koje se mora odstraniti svaki nauk vjere, svaka pobožnost i svaka religijozna vježba.[2])

Kakovom sotonskom nasladom i ustrajnošću radi framasonstvo otkada se je pobratimilo sa socijalnom demokracijom, dokazuje nam govor Židova E. Polacco, što je držao u loži „Lessing" u kojemu se kaže: „Od onog dana mlatovi naših posvećenih loža rade grozničavije; od onog dana naše framasonsko srce kuca življe sa mnoštvom proletarijata i svaki od nas prinaša najteže žrtve, da učini neškodljivim otrovne zube zlokobne zmije, rimske Crkve".[3]) Na mjesto pak rimokatoličke Crkve framasonstvo hoće da uzto, do pojave pravog Antikrsta, posadi samo sebe, i tu namjeru već javno ističe njegov organ *Akazia* u broju od

[1]) „Herold" 30/6 1907.
[2]) „Zirkel" 1908. str. 344.
[3]) „Zirkel" 1905. 16/4 str. 399.

listopada 1902. gdje se kaže: „Framasonstvo je Crkva i to Protivcrkva katoličkoj; framasonska je: crkva hereze i slobodne misli; a katolička nek se smatra samo simboličnom idejom i crkvom zastarjelih dogmata". Prama tomu smislu slobodni mislioci i zidari ističu i najglavniji cilj za kojim teže i koji im uvijek lebdi pred očima, te se ne ustručavaju i javno ga proglasiti. U njihovoj novini: „Courrier Européen" u broju 5 jan. 1906. Marmande, predsjednik jedne pariške lože, oblo kaže, da se framasonstvo bori protiv Boga, državne vlasti i domoljublja, pak nastavlja: „Ćudoredni uzgoj lože nema u istinu drugog cilja, nego najžešće boriti se proti svakoj religijoznoj ideji, i to ne samo proti obliku pod kojim se ona prikazuje, već proti samoj bitnosti ideje. Jer bi bilo podlo licemjerstvo ostati još u odnošaju s Bogom i s njegovim svecima, a uzto progoniti njegove zastupnike na zemlji. Danas framasonstvo imade ozbiljnijega posla i većih zahtjeva, a prvi je: sloboda za sve svoje pristaše i to posvemašna sloboda. A zar je već slobodan onaj, koji se još obazire na odurnog Boga, koji si prisvaja pravo da ravna čovječjim djelima? Nastojati da izčezne svaka religija, naša je vrhovna zadaća i cilj". Zatim se obara na one, koji još prave razliku izmegju katolicizma i klerikalizma, što je za njega sve jedno. Harmandu povlagjuje neki profesor iz Lile riječima: „Posve je malena razlika megju klerikalizmom i katolicizmom; to se mora katkada ali oprezno spomenuti u javnim govorima; ali ovdje, u našoj loži, kažimo čisto i bistro: Za nas je katolicizam i klerikalizam jedna te ista stvar".

Još jasnije istaknu bogumrski cilj slobodnih zidara Leferre, predsjednik velike francuske lože, na glavnoj skupštini god. 1904. kad izjavi: „Pravi cilj za kojim moramo težiti jest: Činiti da izčezne svaki nauk vjere i uništiti svaku religiju". U Smotri: *Revue maçonnique* 1907. str. 156 šegrt L. Minot piše: „Već je pojam o Bogu bio odstranjen iz škole i iz misli današnjih ljudi, i to je posve u redu i dobro učinjeno; jer je i Proudhon jednom kazao: *Bog je zlo; on je sva naša nesreća!!* i po mojem mnijenju, on je kazao jednu veliku istinu". Još žešće kujiše demokrat Lanessan u jednoj framasonskoj sjednici: „Mi moramo istrijebiti posve tu sramotu, a ta je sramota Bog!! Ali da to židovsko-framasonka braća iztrijebe, treba im najprije odstraniti zapreke, što im stoje na putu i zato je brat Kurcio Antonelli u „Rivista Massonica" od god. 1881. str. 210. unaprijed pisao: „Jedina zapreka, koja nam stoji na putu, eda znanošću obnovimo svijet, jesu religije, a od ovih najviše katolicizam, jer je on neprijatelj slobode. Bude li Sloboda još imala obzira pram njega, ona će počiniti samoubojstvo. Borba izmegju katolicizma i slobodnog, novorogjenog čovječanstva tako se je zaoštrila, da jedno drugoga mora uništiti. Megju njima ne može biti primirja ni nagodbe. Jedno ili drugo mora da podlegne." U istom smislu i iste godine govorio je u francuskom parlamentu slobodni zidar Karlo Bert apostrofirajuć katoličke zastupnike: „Mi framasoni i vi katolici nalazimo se u najskrajnijoj opreci: vi time, što vjerujete u vjerske istine, a mi time, što sve niječemo i zabacujemo. Mi niječemo sve, što vi tvrdite; mi hoćemo da uništimo sve, što vi hoćete da podržite i sačuvate. Ali je ovaj svijet premalen za nas oboje, ili ćemo dakle uništiti mi vas ili vi nas; ali svakako treba da jedan uništi drugoga". Nešto je slična izvaljeno i u koledaru talijanskih framasona za god. 1881. str. 79, gdje se kaže: „Zadnji dušmanin s kojim se framasonstvo mora još boriti, jest katolicizam uosobljen u Papinstvu." Židovski list „Herold" u br. 5. prosinca 1909. piše: „Neprijatelj framasonstva ostaje još ultramontanizam (katolicizam), a da se slomi njegova sila, bit će cilj i nagrada našeg plemenitog nastojanja. Doista zaslužuje da se znojimo u radu protiv njega." Isti je list pisao u br. 9. maja 1907: „U našemu se velikom vijeću lože „Hiram" žurno radi za ostvarenje republike, za megjusobni savez u borbi protiv Rima. A bude li proglašena republika prama načelima slobodnih mislilaca te svladana monarhička i klerikalna ideja, tad će

nastati pogibelj za svakoga ministra, ako se ne bude sporazumljivao s nama". Uprava lože „Pionier" u Požunu, u kojoj su članovi skoro sami židovi, pozva nekog zidara Bluma iz Pariza, eda dobije autentičnih obavijesti o organizaciji i radu francuskih framasona. Na sastanku dne 8. marta 1907. Blum izmegj ostaloga reče: „Sav pokret protukatolički i sve reforme provedene u državnim poslovima, bile su nadahnute od francuske lože. Svi novi zakoni, osjem onoga o ličnoj dohodarini, naosob zakon o rastavi Crkve i države, bili su skalupljeni i izragjeni u francuskoj loži. U tomu su nam mnogo pripomogle pučke skupštine sazvane pod izlikom dogovora i udešenja programa općeg rada, ali tim skupštinama prisustvovaše sva framasonska braća".

Da su pak i njemački slobodni zidari iste misli i istih težnja kao i francuski, najbolje nam dokazuju njihove javne izjave. Pri jednoj svečanosti u Bruselju držanoj dne 7. travnja 1907. francuz Demons, uz veliko povlagjivanje cijele framasonske družine, opisuje živim bojama sjajnu borbu, što su u Francuskoj uspirili framasoni i demokrati protiv Rima, te sokoli i ucka belžijske i njemačke, da se u njih ugledaju i slijede njihov primjer i metodu. Na to ustade nijemac brat F. Rockhorst te mu odvrati riječima: „Ja mogu br. Demonsu odgovoriti i uvjerit ga, da su njemački slobodni zidari velikim zanimanjem i osobitom simpatijom pratili tu borbu protiv Rima. A to je posve naravno; jer mi, framasoni, moramo po svemu svijetu ustati proti silama tmine, proti praznovjerju i nesnošljivosti katolicizma, utjelovljena u klerikalizmu". U tajnoj loži „Bauhütte" u Beču, kako izvješćuje „Zirkel" g. 1908. str. 445. židov Honigsmann izjavi: „Ako je Francuska napokon sbacila sa sebe jaram redovničkih kongregacija, moramo najviše zahvaliti našoj braći. Mi smo nažalost u Austriji još slabi a da zametnemo opću borbu, te svladamo ultramontanizam (katolicizam); ali nam dobre volje ne fali, te već je nastao potpuni sporazum megju velikom francuskom ložom „Akazia" i ugarskim ložama". U loži pak „Schiller" braco H. Heller zaprijeti: Moramo obračunati sa Crkvom, koja u slobodnom spolnom općenju još nazire nešto grješna.[1])

Iz ovih kratkih navoda framasonskih izreka može svatko razabrati, kakav sotonski duh vlada u njima obzirom na Krstov nauk i katoličku Crkvu, i kakova sredstva upotrebljavaju, da joj zametu trag. Istina, uzaludan posao, jer je Crkva neslomljiva i nepridobiva; ali joj svakako spravljaju i navješćuju crnih dana, ako se katolici ne prenu iz mrtvila i ne postave se na ždrijelo, eda odbiju svestrane nasrtaje crnih četa. Ali nije samo Oltar cilj židovskih framasona i socijalnih demokrata što hoće da poruše, već ih namišljeni imperijalizam Židova goni dalje. U još kršćanskim državama naziru drugu glavnu zapreku ostvarenju novog Sijonskog carstva, te su i one postale već davno nišanom framasonskih strijelica. Već su napustili tobožno promicanje znanosti i kulture, sbrisali sa svojeg programa hinjenu dobrotvornost i zaplovili strujom politike te postali veoma opasnim za monarhičke države. Dok su još framasoni ostajali u zakutku i rovali potajno, državne su ih vlasti štedile kao bezazlene te im u mnogim stvarima i pogagjale, i tako odgojiše u njedru zmiju otrovnicu, koja im danas podaje najviše brige i zabrinutosti. To ovih dana najbolje osjeća Njemačka uslijed zadnjih izbora za Reichstag, kad su se framasoni, slobodni mislioci i demokrati sjatili proti današnjoj državnoj ideji.

U glasilu „Akazia" br. 62, 1908. Židov Hiram odgovara na upit: Imali se framasonstvo baviti politikom? ovim riječima: „Dakako: to se već revno bavi politikom u onim zemljama, gdje još prevlagjuje katolicizam; pak je zato danas framasonstvo u Francuskoj veoma uplivna skupina". I zato u *Bulletin du Grand Orient de Belgique* 1907. str. 63 brat Goblet d'Alviella piše, da veliko francusko framasonsko vijeće stoji u dodiru sa višim vijećima u Belgiji,

[1]) Herold br. 10. 1907.

Ugarskoj, Italiji, Spanjolskoj i Portugalu, a to su sve katoličke zemlje za kojima pružaju svoje grabežljive nokte, da ih pretvore u republike. Portugal im je kao najslabija od spomenutih država pao već u šake, i to malo dana poslije nego je veliki meštar portugiške lože, Magalhaes Lima, držao predavanje u pariškoj loži „Kosmos" *„o ukinuću kraljestva u Portugalu"*. Da je pak republikansko tlo najpodesnije za procvat framasonstva, to je izjavio skoro potpresjednik megjunarodnog kongresa u Parizu, kad je u pozdravnom govoru kazao: „Ako se pravom može reći: Republika i framasonstvo su jedno, to se još većim pravom može kazati, da su slobodno mišljenje i slobodno zidarstvo dva brata blizanca, rogjena od iste puti i od iste krvi, te kako su postali iz istoga izvora, tako imadu i isti cilj.[1]) Hoće li doskora i koju drugu katoličku državu zadesiti ista kob, koja je zadesila Portugal? Na to se ne može podati još tačna odgovora, ali je stalno da framasonsko oko vreba na Španjolsku i Italiju. Španjolska je već davno podrovana od francuskog upliva, a to dokazuju atentati na samoga vladara, česti nemiri i radnički štrajkovi potaknuti od demokrata, anarhista i socijalista. Već netom je Kanalejas, predsjednik Ministarstva, bio započeo snovati oštre zakone protiv Crkve i klera, Ballar, predstojnik velike lože „Kataluna" izdade okružnicu na svoju *bratiju*, u kojoj spominje tog svojeg divnog prijatelja i saveznika, te mu u ime svih slobodnih zidara cijelog svijeta nudi neograničenu potporu i upliv framasonske organizacije, te se može reći punim pravom, da, i ako jabuka nije još zrela, ipak danomice sazrijeva za republikansko žvalo. Italija pak bila je i jest leglo framasonstva; ali prevelika odanost dinastiji i domoljublje Talijanaca uvijek se je suprotstavljalo provali republikanskih težnja; i zato ni najsjajnije zvijezde na framasonskom obzorju, kao. J. Mazzini, J, Garibaldi, J. Patroni i A. Lemmi izčeznuše bez da su vidjeli ispunjene svoje

[1]) Bonifatius Corresp. 1908. str. 269.

tajne namjere. U zadnje vrijeme, regbi, da su sretnije ruke. Već se na kapitolu, na načelničkoj stolici koči neoprani holandežki židov, veliki framasonski majstor, Nathan, na ukor i sramotu pol milijuna Rimljana, koji uz svu plemićku inteligenciju i prirogjenu kulturu ne mogoše naći čovjeka, da mu ponude upravu svojeg grada, već ga izručiše na milost i nemilost potomku Judina koljena. Oh, da bi uskrsnuo stari Cezar Tiberije! Ali ne dao Bog da se u talijanskom narodu ugasi iskra pravog domoljublja i proverbijalne privrženosti prama vladajućoj dinastiji!

Već danas svatko se može uvjeriti, da židovsko framasonstvo imade svojih zastupnika u Upravi svake države u i van Evrope; da oni rade prama nalozima, koje im podavaju pojedine lože. One sastavljaju programe njihova rada i pružaju obilna sredstva, eda ih lakše provedu. Kao primjer budi dosta navesti program, što je Škotska loža izradila za svoje sumišljenike i zastupnike u Argentinskom Parlamentu. Taj se dijeli na dvoje: na minimalni i maksimalni program. Minimalni program zahtijeva: 1. Boriti se i izvojštiti da framasoni ugju u parlamenat i općinska vijeća. 2. Snizenje predračuna za bogoštovne svrhe. 3. Ukinuće sviju mrskih povlastica, koje uživa argentinski kler. 4. Zahtjevati, da sva obuka pade u lajičke ruke. Maksimalni program pak zahtijeva: 1. Rastavu Crkve i države; 2. Obveznu lajičku nastavu. 3. Razrješivost ženidbe; 4. Lajicizaciju sviju dobrotvornih zavoda; 5. Spaljenje mrtvaca.[1]) Da je ovo suština svih programa framasonskih loža, vidi se iz toga, što u svim evropskim parlamentima odjekuju isti glasovi i isti se zahtjevi iznašaju od njihovih predstavnika.

Ali iz velike opreznosti i framasonske taktike nije smjelo prodrijeti u široku javnost sve, što bi se u potajnim sastancima odlučivalo i rovalo, eda se dobroćudne pučke mase ipak ne osvijeste i okrenu legja svojim moralnim grobarima; naprotiv su zaredala obećanja potpune

[1]) Akazia 1909. br. 80.

slobode, izvojštenja čovječjih prava, jednakosti u uživanju prava i dužnosti, u kratko: sve je imalo biti upravljeno na dobrobit i sreću naroda. Kako su pak čovječja prava izvojštena i štićena dokaz su grozote francuske velike revolucije. Stari Rousseau, veliki slobodni mislilac, imao je srca hvastati se javno, da je sa svojom *filosofijom* izvojštio narodu svoja suverenska prava, ali nije htio spomenuti, da se je to izvojštenje zbilo preko polomljenih kraljevskih žezla, preko oborenih božjih oltara, preko obrubljenih kraljevskih, plemićkih i plebejskih glava, i da je tobožnje narodno prijestolje bilo poprskano ljudskom krvlju. Ali on zato nije mario; njemu je stalo do toga, da na mjesto božanskog prava kraljeva, proglasi pravo svjetine. No, koliko su donijela koristi ta čovječja prava narodu, dokazao je Robespierre, obožavatelj Rousseau-ovih načela. Taj brutalni demagog i vogja francuskih slobodnih mislilaca i demokrata pokazao je svojim krvoločtvom jednom zauvijek, koja je jezgra i bitnost liberalizma i framasonstva i koliko vrijedi u njihovim ustima pojam čovječje slobode, kojom se razmeću samo da zaglupe svjetinu. Kao vogja i duša „Odbora za opću dobrobit“ nije se ustručavao izjavit, da će *on* odrediti sve što je „na korist naroda“ ali da ipak svakoga, koji bude drugačije mislio nego on, ili o kojemu bude tek sumnjao da drugačije misli, dat smaknuti. I on je doista održao riječ i ovršivao prijetnju.

Pošto je bio pogubljen na stratištu kralj Ljudevit XVI. vladalo je kroz jednu godinu i po u Francuskoj najžešće „strahovanje“ te je god. 1794. dok je Robespierre imao vrhovnu vlast u rukama, u samom Parizu padalo je danomice obično preko pedeset gragjana pod giljotinom i skončavalo život. Nije bilo bolje ni van Pariza ni u pokrajinam, gdje bi taj čudni načelnik „Odbora za opću dobrobit“ uništio mačem i ognjem sve što bi se protivilo njegovim namjerama. Za njegova strahotnog vladanja čitava se je zemlja rumenila krvlju, što se u ime „humaniteta“ i „slobode“ prolijevala. Dosta je spomenuti, da je kroz ono vrijeme bilo upotrebljeno preko četrdeset hiljada giljotina za rubljenje glava muževima i ženama, za koje se je sumnjalo, da su drukčijega mišljenja nego li je to revolucijonarna vlada u ime „slobodne misli“ propisivala. No ne samo giljotinom, nego i na sto drugih načina znali su ti apostoli *slobodne misli* poslati na drugi svijet. Mnogi povjesničari tvrde, da otkada ljudi pamte, još nikada u nijednoj zemlji nije bilo tolikoga pokolja od sugragjana. No i na Robespierru se napokon obistini ona: „Tko mačem posiže, od mača pogine“, jer je 28. srpnja god. 1794. pala uz sveopće klicanje naroda i njegova glava na stratištu, na istom javnom mjestu, gdje je on mnogo hiljada gragjana bio dao smaknuti.

Ljuto bi se pak prevario, tko bi mislio, da svi povjesničari jednako osugjuju toga krvoloka, koji je s nečuvenom okrutnošću sve žrtvovao svojoj samovolji. Naprotiv, njegovi ga židovski i liberalni životopisci u zvijezde kuju. Tako piše primjerice Nijemac R. Brunnemann u svojoj knjizi: „Maksimilijan Robespierre“: Tko bi u tome životu, punom požrtvovnosti i prijegora išta našao, što bi se moglo pokuditi? Neumrlim načelima od godine 1789. on je vazda ostao vjeran! (str. 56). Po tome sva su užasna nedjela Robespierre-ova posve opravdana, i ne mogu se pokuditi, jer ih je izveo u ime „načela od god. 1789.“ t. j. u ime Rousseau-vih teorija! No, Brunnemanna su drugi liberalni pisci još natkrilili, kao n. p. Hamel, koji na dva mjesta isporegjuje Robespierra *Isusu Krstu!*[1]) Ali tu blasfemnu usporedbu nadriliberalca Hamela oprovrgava sam Robespierre, koji je god. 1794. osamdesetgodišnjemu vojvodi Filipu de Mouchy-u dao odrubiti glavu zato, što je u svojoj sobi čuvao jednu sliku Isusa Krsta, te je svećenicima, koji su u skrajnoj nuždi bili, davao novaca. Toliko je taj zlotvor slijedio primjere Isusove, da nije ni sliku njegovu mogao trpjeti!

[1]) Taine „La revolution“ III. 185.

Dakako ima i dosta liberalaca, koje groza hvata, kada govore o strahotama prevrata, koji je bio pokrenut od slobodnih zidara i demokrata za izvojštenje „suverenskih narodnih prava", i za „opću dobrobit naroda". Tako piše profesor H. Baumgarten:[2]) „U jednu riječ: Stanje iza revolucije takovo je bilo, da se ne da žalosnije i očajnije pomisliti. I najjednostavnijih tečevina ljudske civilizacije je nestalo. Ni najstrahovitiji despotizam krvoločnog silnika nije nikada i nigdje nijednoga velikoga naroda strovalio u tako užasnu nevolju, kako je to ovaj prevrat učinio u ime slobode, jednakosti i bratinstva". Amerikanski poslanik Morris pisao je Washingtonu iz Pariza već god. 1789. dne 31. srpnja ovako: „Ova je nesretna zemlja samo još ogromna razvalina". A. L. Stein pak veli: „Nevolja je u Francuskoj u ono vrijeme golema bila: Usred zemlje, gdje je tobože *opća dobrobit* bila principom čitavog ustava i cijele uprave, sve je po gradovima i po selima izginulo od glada i očajanja. Blagostanja je nestalo. Radnici nijesu imali što da jedu. Više od polovice Francuske ležalo je neobragjeno".

To su bili samo glavni, naravni plodovi bitnih i osnovnih liberalnih načela, po kojima je izvor svakome pravu ne u Bogu, nego u ljudima; u volji i suverenstvu naroda; po kojima nema za narod auktoriteta, buduć on sam sebi jedini auktoritet. Ali nije sve. Iz načela posvemašne slobode, pronikne i liberalno načelo „slobodnog morala". Uslijed toga načela, što su vogje revolucije postavili, a i današnji sotonski šegrti hoće da postave na mjesto kršćanskoga morala, neopisivo je divljaštvo bilo preuzelo mah u narodu. U jednom izvještaju od god. 1795. spominje se kako: „gotovo u svim pokrajinama preotimlje mah: pljačkanje, kragja, ubojstvo, palež i otimačina". Ali je ipak najstrašnije stanje bilo u središtu revolucije, u Parizu, gdje je došlo do pravog pravcatog ljudožderstva. Jakobinac Brissot u svome listu „Patriote français", javno predloži, da se

[2]) Preussische Jahrbücher, 1871. svez. 26. str. 658.

narod povrati na ljudožderstvo,[1]) pak se to na dlaku i izvelo, o čemu Granier de Cassagnac u svojoj povijesti Girrondista piše: „Gdje treba tražiti uzrok strašnom izopačenju parižkoga naroda, ako ne u gadnom sustavu ovih tobožnjih *filosofa* (Voltaire-a i družine) bez srca i bez Boga? Oni Parižani, koji su *švicarske stražare dne 10. kolovoza pekli* i 2. rujna *prijesno ljudsko meso žderali,* bijahu enciklopedisti i učenici novih mudrijaša Rolanda i Brissota. Iz zla sjemena posijana od framasona i slobodnih mislilaca pronikne bujno ogavna zaraza javne iskvarenosti kakovoj nema slične u povijesti. Sve što se pripovijeda o ćudorednoj propasti rimskoj za vrijeme poganskih careva, ne dostiže do vrhunca besramnosti, što je vladala u javnom pariškom životu, osobito zadnjih godina revolucije kad je buktilo najžešće strahovanje. Redarstveni izvjestitelj *Dupin* podnio je u lipnju 1799. o tomu izvještaj u kojemu dojavljuje vladi kako: „ćudoredna pokvarenost prevršuje svaku mjeru. U našem naraštaju zavladalo je moralno rasulo, koje će i za buduća vremena biti od nedoglednih posljedica".[2])

Da se pak grozna nemoralna bujica još dalje i uspješnije širi i da joj crkva ne zaustavi tek, sotonski šegrti odlučiše zaulariti svećenstvo i skučiti crkvu posve pod revolucijonarnu vladu. U tu svrhu dne 12. srpnja 1790. skalupiše i proglasiše zakon o tako zvanom *civilnom ustavu klera,* koji je pobudio ne samo kod svećenstva već i kod boljeg gragjanstva žestoko negodovanje i protivnost. Ali sve bijaše utaman, jer se je „volja naroda" morala vršiti i svatko raditi što ona zahtijevaše osobito glede načela vjere. Strašno se je bješnjelo proti svima, kako svećenicima tako svjetovnjacima, koji bi izjavili da je taj zakon proti njihovoj savijesti. Isti bezvjerac *Taine* piše gnjevom i prezirom o tom sotonskom postupku, te izmegju ostaloga kaže: „Novi lov se je započeo a lovina je bila vanredno

[1]) Weiss: Weltgeschichte Heft. 15. 482.
[2]) Schmidt: Pariser Zustände. III. str. 335.

mnogobrojna. Ne samo svećenstvo i redovništvo muškoga i ženskoga spola, nego i sav narod, u koliko je bio svojoj vjeri odan, t. j. najveći dio poštenog i imućnog gragjanstva, većina seljaka i gotovo čitavo pučanstvo na istoku, zapadu i jugu zemlje, bilo je nemilice zlostavljeno i mučeno"[1]). I to se je zbivalo u prisustvu i po nalogu framasona i demokrata, koji su uvijek imali na ustima liberalne fraze: *sloboda duha i sloboda savijesti*, kao što ih imadu i današnji slobodni mislioci, najprevejaniji farizeji. No, nije se ni na tomu ostalo. Kao novi okrutni Neroni, ti tobožnji usrećitelji naroda, htjedoše izbrisati iz pučke savijesti i sami pojam Boga, te u Parizu *Konvenat* u javnoj sjednici proglasi, *da se kršćanstvo ukida*. Odmah poslije tog sramotnog zaključka, barun Anacharsis Cloots, koji se je sam ostentativno prozvao „osobnim neprijateljem Božjim" izvede pred francuski narod po nalogu Konventa *novo božanstvo*, koje se je u buduće jedino moralo štovati: naime „ljudski razum" u spodobi neke besramne ženetine. Ovu su okruženu od drugih ženskih glava iste bagre vozili po gradu do stare katedrale Notre Dame, i tu joj najviši dostojanstvenici konventa dadoše *„bratski*, t. j. framasonski *poljubac*. Zatim je postaviše na oskvrnuti veliki oltar, gdje je gazeći *Raspelo* stajala u oblaku tamnjana i primala klanjanje *svojih svećenika;* predsjednika konventa i njegovih tajnika,[2]) Ostale katoličke crkve u Parizu i u cijeloj Francuskoj bile su koje zatvorene, a koje opet pretvorene u hramove novog božanstva *„ljudskog razuma"*. Poslije malo bio je proglašen *ateizam* državnom religijom, a time postavljen zadnji kamen demagoškoj zgradi podignutoj od slobodnih mislilaca nadahnutih od sotone, tog prvoga slobodnog mislioca. Do takovih užasa dovela je teorija i praksa ljudi bez Boga i bez srca, koji mjesto da narodu podadu slobodu savijesti, okovaše ga najodurnijim lancima

[1]) La revolution, str. 439.
[2]) Dne 10. studen. 1793.

krvoločnog tirjanstva. Glasoviti engleški povjesničar *Macaulay* napisa dosta o užasnoj francuskoj revoluciji a izmegju ostaloga tvrdi: „Francuska je revolucija najužasniji dogagjaj za koji znade povijest; ništa tu nema do li mahnitosti i skrajne iskvarenosti; tu je ludorija u teoriji, a strahota u praksi. Koliko li bezumlja imade u revolucijonarnim zakonima! Kakav fanatizam! Kakva raspuštenost i i okrutnost! U svemu se očituje neka vrst *gjavolske lakrdije*, koja se sastoji od svega, što je god smiješno i strašno.[1])

Da su slobodni zidari bili pokretači i igrali prvu ulogu u toj krvavoj tragediji, koja se je odigrala u Francuskoj na užas i sramotu cijelog čovječanstva, to sami priznaju i time se ponose kanoti u prvom redu svojim djelom. Tako piše n. p. jedan od najuplivnijih francuskih framasona, *Louis Blanc* u svojoj povijesti o revoluciji: „Znamenito je, što čitaoca vodimo do onoga podzemnog prorova, koji se u ono doba kopao pod prijestoljima i oltarima; i to od puno temeljitijih i radinijih revolucijonaraca, nego što su bili enciklopedisti. Jedno društvo od ljudi svakoga naroda, svake vjere, svakog staleža bijaše izmegju sebe spojeno stalnim potajnim znakovima, teškom prisegom obvezano, da čuva tajnu svoga tihoga bistvovanja, strahovitim kušnjama pojedinaca prokušano. Ovo se je društvo, *slobodno zidarstvo*, neposredno prije revolucije veoma širilo te se razlilo preko cijele Evrope". To su bile dakle prave tajne sile, koje su pokrenule i upravljale revolucijom, koju i današnji židovi i framasoni toliko uznose i hvale u svojim sastancima i u svojoj liberalnoj štampi. Ti crni gavrani, uvijek gladni ljudskog mesa i pohlepni za tugjim imetkom, neumorno rade, eda proizvedu opći preokret vjerski, socijalni i ekonomski u cijelom ljudskom društvu. Taj naumljeni prevrat morao bi natkriliti u okrutnosti i strahovanju ne samo Francusku, već i sve druge pokušane revolucije poslije nje, i tako turnuti cijelu ljudsku zadrugu u nepre-

[1]) Srav. H. S. 1910.

gledni kaos, da iz njega izhmili židovsko-framasonsko carstvo. O tomu nam općem prevratu pjevaju svagdano židovi, framasoni i demokrati i već drže kao u ruci, da će ga izvesti *najkraćim putem pomoću radničke ruke kao svoje najsilnije pomoćne vojske.* I zato vigjamo čudan pojam kako svi ti grobari ljudskog roda osobitom njegom miluju radnike, predočuju im zorno njihovo jadno stanje te ih uckaju proti imućnijim, nagovaraju na štrajkovanja, na nemire, na bune, na uništenje prometnih srestava i na *sabotage* svake vrsti. Na čelu svih današnjih nemira i strajkova radnika stoje zgoljni židovi, članovi ili predsjednici framasonskih loža, jer to stoji u njihovoj koristi, dok radništvo izigje uopće iz svih nemira praznih ruku i razbijene glave.

Ideja imperijalizma i težnja za prevlasti i gospodovanjem ne goni židove da pomoću framasonstva i socijalističke demokracije izkvare samo moralno cijelo ljudsko društvo, i da Krstovu vjeru i moralna načela katoličke Crkve, posve istisnu i zamijene sa talmudskim rabulizmom i kabalom, već da ga i ekonomski upropaste i posve osiromaše, eda ga tako podjarme i učine sebi ovisnim. Ako su slobodni mislioci i framasoni vještiji i okretniji učitelji iskvarenja pučkih masa, židovi su uprav nenatkriljivi u majstorstvu osiromašenja i izrabljivanja ljudskog znoja. To je svojstvo i ta umjetnost od vajkada bilo njima u krvi, a novac, *mammona iniquitatis*, drugi njihov Bog. I zato nam ih najdavnija povijest predstavlja kao pravu financijsku silu, kao bankijere i gulikože naroda. Trag njihove financijske znanosti i lihvarstva siže do u prastara doba. U iskopinama starog Babilona, njemačkim istražiteljima otrag malo godina pogje za rukom pronaći izmegju ostalih i nekoliko gnjilenih pločica iz doba asirskog kralja Sardanapala, koji je živio oko 600 god. prije Krsta, na kojima su zabilježeni računi i imena židovskih bankijera, koji su se bili preselili onamo da trguju novcem i da se silno obogate. Kako u Babilonu, tako su trgovali novcem i u ostalim većim gradovima, kao: u Ateni, Rimu, Aleksandriji, Bizanciju i dr.

I premda su lihvarstvom i kamatama upropašćivali nižu ruku pučanstva i postajali odurni i mrzki, tako da su čestokrat pobudili proti sebi gnjev i grožnju svjetine, Židovi su ipak uvijek znali pomoću novca naći moćnih zaštitnika kod najviših krugova i osvetiti se osiromašenoj svjetini. Koliko pak vrijedi za židove novac, najbolji nam je dokaz Juda, *jedini židov,* izmegju Isusovih Apostola, koji je za novac ponugjeni mu od *židovske* inteligencije izdao svojeg božanskog Učitelja. Danas su židovi uz svoju prirodnu lukavost i uz sudjelovanje samih kršćanskih naroda prava velevlast, ne po broju niti po inteligenciji, već po ogromnom novcu, što su znali i znadu sabirati na uštrb srednje ruke pučanstva. Kao okretni računari ustanoviše bezbrojne novčane zavode te su u njihovim rukama skoro svekolike glavne banke, burze i mal da ne sva industrija. Njihove se najveće tvrtke pretvaraju u dionička društva te zakupljuju agrarne i rudničke proizvode, kao slador, žito, voće, željezo, ugljen, te im udaraju cijene prama raznim okolnostima. Svojim kartelima sputili su svu privatnu industriju, a svim srednjim neovisnim pothvatima meću na razne načine zamčice, da ih oslabe ili posve unište i to ne rijetko nepoštenim načinom. Židovska štampa se pak odlikuje u izmišljanju sensacijonalnih vijesti uslijed kojih poskaču njihove akcije. Jesu li njihova skladišta preobilno snabdjevena sa surovim materijalom željeza, drva, ugljena, eto ih gdje svojom štampom šire vijesti o ratu, o nemirima i tako pripravljaju tlo, da mogu udariti više cijene i drvu i željezu i ugljenu. Jesu li im hambari prepuni zakupljenim živežem, što ne mogu lako prodati, eto ih gdje kuju i šire vijesti o nedaći, o nestašici, o gladinji po drugim stranam svijeta samo da staru zalihu prodadu uz skupe novce, a nakupe novih proizvoda ispod najniže cijene. Sa svojim kartelima i monopoliziranjem agrarnih proizvoda i uopće živeža, postaju pravi majstori i uzročnici skupoće i glada, jer o njihovoj špekulaciji ovise cijene i najnužnijih predmeta.

Ali najveću korist židovski kapitalisti crpe iz ratova, koji su im najbolja prigoda da se trse svojih velikih tvorničkih proizvoda, koji bi im inače ležali neproduktivni. Oni su koji organizuju i pobugjuju štrajkove sad u jednoj sad u drugoj pokrajini, sad u jednoj sad u drugoj industrijalnoj struci, samo da poskoči cijena njihovoj trgovini. No, tko bi mogao nabrojiti sva sredstva, kojima se židovska spekulacija služi, da sabere ogromnih kapitala i osiromaši široke mase pučanstva? A ipak imade ih sijaset i kod naših modernih patriota, koji im se pridružuju kao rogjena braća te skupa s njima žilavo rade ne samo na moralnu, nego i na ekonomičnu propast svojeg naroda, a to jedino jer su im židovi i židovski framasoni pravi uzori slobodumlja, bezvjerstva, radikalnog liberalizma i mržnje proti katoličke Crkve i Krstove vjere. Mnogi protikršćanski listovi, osobito naprednjački i socijaldemokratski, nekim zadovoljstvom pokazuju na nazadovanje kršćanskih političkih stranaka u Evropi i na okolnost, da sve to više prodire i pobjegjuje revolucija, socijalizam i materijalizam; ali mukom mimolaze okolnost, da su uprav u onim stranama, gdje pada kršćanstvo, židovi bili razvili svu svoju taktiku, da čim više svojom štampom izkvare narodne mase i da ih ekonomski upropaste, eda se sami obogate. Dosta je spomenuti, kako su židovski kramari jedva čekali, da se u Francuskoj i Portugalu zametne krvava borba proti katoličke Crkve i da se dogje do njezina potpuna rastava od države, samo da mogu nakupiti uz malene novce silno mnoštvo crkvenih dragocjenosti i svakovrsnih starinskih umjetnina, eda jih uz preskupe novce rasprodadu po muzejima i galerijama cijeloga svijeta. Iz svega političkog i vjerskog meteža, koji je zavladao u Francuskoj i Portugalu jedini Židov crpio je svoju korist i nasuo džepove novcem utjeranim iz prodaje crkvenih dobara, dok zavedene mase naroda pušu u šake gledajući ruševine, što su same pomogle oboriti i na kojima su se nadale osnovati svoje blagostanje i osigurati iznemoglu starost.

Imade pak i druga vrst kramara, koja hoće da se obogati na štetu kršćanskih lakoumnika, a to su židovski, a po njihovu primjeru naravski i demokratski odvjetnici. Da primataju što brojnije klijentele ne samo što ne odvraćaju stranke od zaludnog i netemeljitog kavganja i pravdanja po sudovima, već ih sokole i ušikuju praznom nadom u pobjedu dok ih dobro ne izmuzu sa utjeravanjem visokih pristojbina i tako dovedu do ruba ekonomične propasti. Danas su takovi kramari najgorljiviji zagovaratelji reforme i rastave katoličke ženidbe a to, jer time izazivlju bezbrojne parnice izmegju nezadovoljnih stranaka, da ih pak vode sami uz obilnu nagradu kao branitelji potlačene osobne slobode obuzdane od bračne sveze. Da Židovi ciljaju najviše na nerazrješivost katoličke ženidbe kao najčvršći temelj kršćanske obitelji, o tomu se može svak osvjedočiti, jer nema skoro nijedne framasonske i demokratske skupštine, a da se u njoj ne napada na tu božansku ustanovu, i da se ne grdi katolička Crkva, koja ju čuva i brani, dok se židovska ženidba sklopljena po Talmudu smatra kao sveta i nerazlučiva, niti se ikada napada na Rabinstvo, koje ju takovom smatra. Da je pak dišiplina u tom pogledu i kod razbludnih Židova posve razklimana kao i kod kršćanskih slobodnih mislilaca, mora se pripisati njihovu posvemašnom vjerskom indiferentizmu i ateizmu. Što je pak najžalosnije i najsramotnije za katoličke zagovaratelje i branitelje rastave braka jest, što su u tomu, kao i u svemu što poduzimlju da potkopaju temelje katoličke vjere i umanje ugled Krstove Crkve, odabrali za svoje uzore i učitelje židovske framasone i bezbožne inovjerske demokrate. Nema više dvojbe da se židovsko framasonstvo laća svih mogućih srestava i da upotrebljuje svaku zgodu i svaku okolnost eda potkopa kršćanski živalj i dovede do rasula i propasti cijelu kršćansku zagrugu, te na njezinim ruševinom oživi i podigne politički Judaizam uz zgoljno semitsko obilježje. No, i ako je takova namjera drzovita i cilj za kojim teži nepostiziv, ipak je ukočenost i naporni

rad što židovstvo razvija, za cijelo katoličanstvo veoma opasan, jer je u njemu sjeme i klica sviju borba, koje Krstova Crkva mora voditi proti njega, eda očuva kršćansko obilježje i kršćanski moral megju narodima, i zato nastaje sveta i neophodna dužnost za svakog pravog katolika, da stupi kao hrabri vojnik u redove, koji vojuju pod zastavom Crkve, eda se odvažno opru najkivnijemu neprijatelju i rušitelju Krstovih ustanova, uvjereni i stalni, do katolička Crkva može biti progonjena i mučena, ali svladana nikada, jer je njezina moć i sila u Onomu, koji joj božanskom svojom riječi zajamči, da ju vrata paklena neće nadvladati, *et portae inferi non praevalebunt adversus eam,*[1]) i da će On biti s njome do svršetka svijeta, *Ego vobiscum sum usque ad consummationem saeculi.*

Previjanost sotonskih šegrta.

Jedna njemačka poslovica kaže: „i gjavao je veoma okretan" a time narod hoće da upozori na sotonsku lukavost i okretnost u biranju srestava, kojima zavarava, zavagja i upropašćuje neoprezne i mlitave ljude. Već se u sv. Pismu tvrdi, da se sotona znade pretvarati na stotine načina i da prisvagja svakojake oblike,[2]) samo da ne oda svoju odurnost i svoju skrajnu zlobu, kojom bi više odbijala nego primamljivala svoje žrtve. I kako opoganjuje svaku znanost i umjetnost te ju pretvara u oružje za pobijanje istine i širenje carstva tmina i laži, tako ne zazire ni od filologije, te kuje zgodne sinonime i krilatice, koje pak njezini šegrti rado usvajaju i upotrebljuju, eda njima oviju svoje crne misli i prikriju svoje opake namjere. Uprav kakov majstor, takovi i šegrti. Skoro je dogmatična istina, da sotona teži najviše za tim, da uništi Krstovo kraljestvo

[1]) Matth. 16.
[2]) Satanas transfigurat se in angelum lucis II. Kor. 2. 15.

na zemlji i da poruši božansku zgradu, katoličku Crkvu, iztrijebljenjem sviju njezinih sljedbenika i to pomoću i sudjelovanjem svojih saveznika, kojih je uvijek imala te će i imati. U najdavnije doba kad je katolička Crkva bila još u povoju ili se tek počela razvijati, sotonski šegrti ustadoše proti širenju Krstova nauka te posegnuše za ubojitim oružjem, da uduše u krvi prve kršćane mučeći ih najgroznijim mučilima, kakovih je samo paklena zloba izumjeti znala. Pokušaj se izjalovi; jer čim više padalo kršćana, tim ih više nicalo.[1]) Ali uvijek vjerni i dosljedni u vršenju želja *oca laži,* sa razvijanjem Crkve i širenjem Krstove vjere stadoše i oni mijenjati način borbe i držati se druge taktike, te mjesto da otvoreno, materijalnom i surovom silom, navaljuju na Krstove sljedbenike, naosob u predjelima, gdje su ovi bili u ogromnoj većini, posegoše za sijanjem laži i kleveta proti predstavnicima i službenicima Crkve, eda tako indirektno zadadu teški udarac samoj Crkvi odvraćanjem njezinih sinova od vršenja božjih i crkvenih zakona. I pošto je licumjerstvo pravo obilježje sotonskih saveznika, tek u novije doba zabaciše ime katolicizma, te mu prišili druga imena i to posebna, eda ga lakše mogu napadati, ne kao cijeli vjerski sustav, već kao posebnu skupinu ljudi osobitih težnja i namjera. Tako u Francuskoj nastade borba protiv *ultramontanizma;* u Njemačkoj protiv *Papizma;* u Italiji protiv *Jezuitizma;* dok u francuskom parlamentu čifutski kolovogja i miljenik Gambetta sve te nazive stopi u jedan t. j. u *klerikalizam* te ga proglasi jedinim protivnikom ostvarenja židovsko framasonskih namjera kričući *Le clericalisme, voilà l'ennemi!* I ako svi sinonimi: ultramontanizam, papizam, jezuitizam i

[1]) Nec ullo crudelitatis genere destrui potest sacramento crucis Christi fundata religio. Non minuitur persecutionibus Ecclesia, sed augetur, et semper dominicus ager segete ditiori vestitur, dum grana quae singula cadunt, multiplicata nascuntur. S. Leo M. Sermo in nat. Apost.

klerikalizam po framasonskoj filologiji označuju jedno te isto, t. j. katolicizam, ipak sotonski šegrti, najragje manovriraju sa Gambettinom krilaticom, klerikalizam, te ga ističu kao biljegu na koju upravljaju sve svoje otrovne strijelice, i zato sva njihova borba ide za tim, da ga posve iztrijebe. U framasonskom organu „Orient" od 6. jula 1909., taj je cilj ponovne istaknuk riječima: „Borba poti klerikalizma mora biti uvijek na dnevnom redu[1]): „Herold" u br. 15. pros. 1907. prenaša iz „Rivista della massoneria italiana" govor velikog meštra, židova Lemmi, koji izmegju ostaloga kaže: „Sve naše lože moraju se složiti i pustit se voditi od jedne velike, moralne ideje, koja se sadrži u kratkoj formuli: borba protiv klerikalizma. Tu je uporište naše stege i naše radinosti".[2]) Žestoki zagovaratelj „slobodne škole" Zenker, na framasonskom kongresu u Genevi izjavi: „Suzbijanje klerikalizma nek bude prva i najglavnija zadaća framasonstva i pobjeda je naša, jer se naše čete bore o bok framasonskih četa cijeloga svijeta". No, čemu navagjati izjave pojedinih židovskih framasona, kad su se naši neki domaći listovi stavili njima pod kiriju, te kao fonografi majmunski doslovce prepisali ili poskorupili sve blasfemne framasonske izreke i uvrjedljive osvade proti klerikalizma, dosljedno katoličke crkve, iz židovskih listova i smotra: Zirkel, Revue maçonnique, Herold, Orient, Courrier européen de la maçonnerie internationale, Bulletin maçonnique de la grande loge symb. escoss., Bulletin du grand Orient de Belgique, Akazia, Banhütte, Freidenker, Le patriote, Arbeitsruf, Rivista della massoneria italiana, Almanach annuaire de la libre pensée internationale? Nema skoro jedne misli u hrvatskim demokratskim i naprednjačkim listovima i smo-

[1]) Der Kampf gegen den klerikalismus steht ständig auf der Tagesordnung.

[2]) Alle unsere Logen werden durch eine grosse moralische Idee zusammengeschlossen, die sich in die kurze Formel zusammen fassen lässt: Kampf gegen den Klerikalismus. In dieser Idee liegt der Angelpunkt unserer Disziplin und unserer Arbeit.

trama a da nije crpljena iz jegnoga ili drugoga od spomenutih framasonskih listova te izbačena protiv katoličke vjere, tako da se dohodi do uvjerenja, da je doista hrvatska demokratska štampa unajmljena i podržana od framasonsko-čifutskih loža. Na potvrdu toga uvjerenja navagjamo samo kako i ona nazira u klerikalizmu, kojeg istovjetuje sa katolicizmom „najvećeg protivnika framasonskih težnja". Evo nekoliko primjera: „Da je borba protiv klerikalizma bitna točka naše stranke, to potpisujemo" (Pokret 1908. str. 247). „Naš čitav mladi pokret ne može si nitko ozbiljno zamisliti bez izrazite borbe protiv klerikalizma. Ova je borba bitni dio naše duše" (Pokret 1906. 130). „Pogibao je klerikalizma veća od svakog vanjskog neprijatelja" (Pokret 1907. 120). „Klerikalizam i demokracija vatra su i voda — nema megju njima kompromisa, već preostaje samo borba" (Pokret 1907. 86). Iste riječi je napisao slobodni zidar Curzio Antonelli u „Rivista italiana" 1881. str. 210, samo što mjesto *clericalismo* ovaj kaže oblo *cattolicismo:* „il conflitto tra il cattolicismo e l' umanità rigenerata si è talmente inasprito, che più non vi è possibile tra loro un compromesso od una transazione.

Da su njemački, francuski i talijanski slobodni zidari iskreniji u pisanju, i u govoru nego njihovi hrvatski pobratimi, vidi se iz toga, što prvi bez ikakova obzira i akolišanja javno ispovjedaju, da je za njih klerikalizam svejedno što i katolicizam, i da je njihova najglavnija zadaća i najveći cilj uništenja i njega i svake religije; dok drugi nemadu toliko srčanosti da to oblo i čisto iznesu u svojim novinama pred hrvatsko obćinstvo, a to da ga lakše skuče pod židovsko framasonsko jaram. Pa i sam njihov i učitelj i uzor, čeh Masaryk, zbacio je davno krinku anantiklerikalca i navukao na se oklop antikatolika, te je u javnoj skupštini sveučilišne mladeži ustvrdio, da je za slobodne mislioce bio samo plašt krilatica „klerikalizam" kojim su prikrivali i omotavali pojam katolicizma, pak nastavi: „Ne skrivajmo se za geslo klerikalizma; to, o čem

se radi, jest *katolicizam*". Da su pak i hrvatski demokrati i slobodni mislioci istog uvjerenja, kao i Masaryk, i da pod sinonimom „klerikalizam" razumijevaju ne samo svećenstvo, već samu katoličku Crkvu i njezin nauk, to se razabire iz njihovih i ako ne uvijek jasnih izraza kao n. p. „Crkva, oficijelni katolicizam, klerikalizam, svećenstvo, papinstvo u teoriji su razni pojmovi, u *praksi* faktično jedno te isto." (Pokret 1908. br. 283). Kako je framason Antonelli kazao da još ostaje jedini dušmanin, kojim se framasonstvo mora boriti i to, katolicizam uosobljen u papinstvu, (incarnato nel Papato), tako i hrvatski novinari, à la Antonelli, istovjetuju papinstvo sa klerikalizmom kad pišu: „Vidimo jasno, kako klerikalizam, *recte* katolička Crkva, bezobzirno i neprekidno raskriljuje svoje rimske pandže nad našom državom, i kako se malo po malo uvlači u naše tijelo" (Pokret 1909. br. 229). Nadalje; pošto su sa nešto više srčanosti izjavili, da njihova „borba proti klerikalizma" ne ide ni za čim drugim, nego sa oslobogjenjem od samoga „duha religije uopće", navagjaju i uzrok te borbe tvrdeći „da je klerikalizmu izvor u vjerskom naziranju čovjekovom; i dok god bude religije, bit će i klerikalizma, *jer klerikalizam u bitnosti svojoj nije drugo nego organizovan religijozni princip*" (Hrv. Dj. IV. br. 135). Ovi *su nazori* o klerikalizmu uzeti iz govora, što je na 19. stud. 1910. izrekao židov Sigis. Epstein u Loži „Deak Ferencz": koji je takogjer uvjeren, da dok se ne uništi svaki religijozni princip, ne će nestati klerikalizma, i tim se slaže sa groznom sotonskom izjavom framasona Lanesana, koja glasi: „Treba da mi uništimo tu grdobu (ili sramotu, l'infamie, Schändlichkeit) no, ta grdoba nije klerikalizam, to je — Bog"!!

No, i ako iz ovo malo navedenih naprednjačkih izjava jasno proističe što oni razumijevaju pod riječi „klerikalizam" i za čim ide njihova borba „protiv klerikalizma", ipak pravom sotonskom previjanošću kriju svoju glavnu težnju i namjeru, kojom u svakoj prigodi ciljaju na uništenje katoličke crkve, vjere i svake religije pak čak i samoga Boga, te se izdaju protivnicima klerikalizma naprosto kao: *struje, koja ide za tim, da vlasti klera podvrgne sve javne poslove države* (Pokret 1907. br. 61), ili struje „koja teži za tim, da svećenstvu izvojšti prevlast da i u svjetovnim, političkim poslovima naroda gospodari, gledajući pri tome samo na svoje osobne i staleške interese" (Savremenik 1907. br. 113). I pod takovim plaštem klerikalizma i tako nakažnjenim pojmom katolicizma sotonski šegrti stupaju javno pred narod, da ga uckaju protiv katoličkog svećenstva eda zamrziv službenike crkve, zamrzi i pogazi Krstov nauk, koji crkva uči i da postane ateista kao i oni. Protiv takovog umišljenog i izmišljenog klerikalizma hoće prividno da vode borbu, dok ju faktično vode protiv katolicizma i samoga Krsta. I doista takovi podli farizejci i zakrabuljeni pisci po komandi framasonskih loža i po uzoru obrezovanih i neobrezovanih židova otrag desetak godina svim žarom pokvarene duše započeše svoje herostratsko djelo; navijestiše i zametnuše borbu protiv tobožnjeg klerikalizma, a u istinu protiv samog katolicizma i svih njegovih institucija. No, dopustimo im za čas tu ugodnost i priznajmo im da se oni bore protiv klerikalizma kakova si oni sami umišljaju, pak kakova je ta borba i kakovim ju srestvima vode? Štogod, je bilo odurnijega i ogavnijega izmišljeno, skovano, skuhano i procijegjeno u uredništvime židovskih i framasonskih listova cijele Evrope te napereno i nabačeno protiv Papinstva i katoličke Crkve, to su naši domaći pokretači antireligijoznog kursa kao framasonski kalfe pokupili, polizali i prožvakali te sasuli u svoje *stručne* novine i aplicirali hrvatskom klerikalizmu, kao predstavniku i branitelju katoličke vjere. Sve pogrde, uvrede, klevete, osumnjičenja i ocrnjivanja, što su židovski Kaife i Barabi u društvu slobodnih zidara izvaljivali u svojim sinagogama i ložama, u posebnim sastancima i u megjunarodnim kongresima protiv katolicizma uopće a rimske Crkve napose, pak u dugim izvještajima objelodanili u svojim dnevnicima i smotrama naosob u „Courrier

européen de la maçonnerie internationale", u „Revue maçonique" i u „Freidenker", bile su importantirane u naše krajeve i prenešene u nekim hrvatskim i slovenskim novinama à la *Pokret* i *Zvon*, kao oružje protiv katoličkog svećenstva. Ne samo; već i najgroznije blasfemije hitnute na božansku Osoba samoga Spasitelja i na Bogorodicu u pornografičkim romanima moralnih propalica *à la Machar*, bile su usvojene od hrvatskih *patrijota* i donesene u njihovim novinama pred hrvatsku publiku kao uzorak sadržaja novog naprednjačkog katolicizma, kojim kane zamijeniti stari katolički, i tako suzbiti *tmine katoličkog mračnjačtva* i uvesti prosvjetu novog židovsko-framasonskog sunca! Sva se borba sotonskih šegrta protiv klerikalizma sastoji skoro u samom grgjenju, ocrnjivanju, kleveti i poticanju na prezir katoličkog svećenstva od najnevinijeg klerika do vrhovnog poglavice Crkve; a svrha joj je i konačni cilj: uništenje katoličke Crkve ili kako je javno izjavio framason Leferre, predsjednik velikog francuskog „Orienta": uništenje svake religije.[1]) Doisto težak ali i jalov posao, jer što su napokon polučili sa svagdanjim sipanjem poruga, osvada, kleveta i prezira na katoličku Crkvu i njezin kler? Zar su time spriječili, da Crkva i nadalje vrši pomoću svojeg klera božansku misiju megju svim narodima zemlje i da razapinje svoje čadore po najzabitnijim predjelima, svijete i unaša kršćasku kulturu megju najzapuštenije narode? Ili je uslijed židovsko framasonskog čegrtanja ogluhnula i otupila savijest pravih katolika, te oni okrenuli legja i Crkvi i kleru? Nipošto. Sve pusto lajanje i mrčanje pisaca i farizeja nije zamaglilo niti okaljalo sjaj Krstove crkve niti joj nanijelo kakve ljage,

Jer se sunce glibom ne oskvrni,
Niti oganj radi mraka crni;
Pak se i ruži miris ne poruši,
Gadno pseto kada ju ponjuši.[2])

[1]) Unser eigentliches Ziel ist: Der Untergang aller Glaubenslehre und die Vernichtung aller Religionen. Vid. „Zirkel" 1909.

[2]) Martić. Osvetnici.

Isukrst je utemeljio i uredio svoju Crkvu na zemlji, da proslijedi djelo spasenja, da razgaljuje tmine vjerskog neznanstva, da širi dobro i priječi zlo; da ljudima pokaže svrhu za koju su stvoreni i pruži im nedvojbena srestva da ju postignu, a ne da bude „struja, koja ide za tim, da vlasti klera podvrgne sve javne poslove države", ili „koja teži za tim, da svećenstvu izvojšti prevlast, da i u svjetovnim i političkim poslovima naroda gospodari, gledajući pri tome samo na svoje osobne i staleške interese", kako zlobno naklapaju i trube framasonski najamnici. Oboružana silom božanskog zakona i Krstova nauka ona ne gnjavi savijesti, već ju uspokojava, ne zalugjiva razum, već ga prosvjetljuje božanskom luči objavljenih istina; ne usstravlja srce, već ga sklanja na ljubav višnjeg Ideala; ne sili niti uništuje slobodu, već privlači i osposobljuje volju, da prigrli slatki jaram Krstov i otrese sa sebe teške okove sotone i grijeha. To je zadaća Crkve; u tomu njezina prevlast i gospodarenje.[1]) I takovu prevlast i takovo gospodovanje nad dušama otkupljenim krvlju neoskvrnjenog Jaganjca Crkva je uvijek tražila i tražit će, ne samo po nalogu Krstovu, več istim pravom, kojim ga sam Krst traži, jer je i njoj kao i Njemu od Previšnjega rečeno: „Žezlo jakosti daje ti Gospodin sa Siona: vladaj sred neprijatelja svojih".[2]) Neprijatelja je i protivnika crkva uvijek imala i uvijek će imati; ali će ipak ona vladati nad milijunima svojih vjernika *in medio inimicorum*. Neprijatelji će jedni izčezavati da ih drugi zamijene; mijenjati će svake vrsti oružja, ali će Crkva ostat nepromijenljiva i nepomična, kao nepomična hridina, i u svojem ustrojstvu i u svojoj vjeri; u svojemu nauku i u svojim moralnim zakonima. Borba Crkve sa svojim neprijateljima bila je uvijek teška a s vre-

[1]) Sedes Roma Petri, quae pastoralis honore
Facta caput mundo, quidquid non possidet armis,
Religione tenet . . . Prosper. Carm. de Ingratis.

[2]) Ps. 109. 3.

menom postaje svegj teža, ali je i pobjeda njezina nedvojbena, jer se ona bori uz Krsta i za proslavu Krsta, kojemu Otac nebeski veli: *„Sjedi meni na desnu, dok položim neprijatelje tvoje, za podnožje nogama tvojima“* [1]) Kroz devetnaest vjekova sotonski saveznici nijesu prestali režati na katoličku crkvu i protiv nje snovati svakojake zamke, da ju nadvladaju; ali sve bješe utaman, pak će biti tako i unaprijed, jer je već davno napisano: Quare fremuerunt gentes et populi meditati sunt *inania?*[2])

No, ipak su sotonski šegrti svake pasmine sa sistematičnim grgjenjem, sa osvadama, klevetama i ocrnjivanjem Crkve i njezinih službenika nešto polučili, kako je svatko mogao i predvidjeti. Postigli su naime, da su neki elementi, koji su već sazrijevali za otpad, dozreli i otpali te okrenuli legja Crkvi i svećenstvu; da su sudovi imali i imadu više posla sa pomnoženim brojem zločinaca a tamnice dobile više stanovnika; da je ponarasao ogromno broj alkoholista, šakača, nemirnjaka i lopova; da su bolnice natrpane veneričnim i sučijavim pacijentima; da je mladež većim dijelom podivljala, odala se raskalašenosti i otugjila svakom ozbiljnom nauku; da su kragje, osvete zulumi, psosti, prevare i tučnjave na dnevnom redu, a mlitavost, lijenčarenje i danguba zavladala radničkom rukom, i nemar za poštenim radom; da je domoljubni žar i patriotski zanos malaksao, zamro i skoro posve ugasnuo, dok se sve blaženstvo obećano od osloboditelja naroda *od pandža* rimske Crkve zrcali jedino u sve to više rastućoj nestašici, bijedi, skupoći i gladovanju većeg dijela pučanstva. To bi bili glavniji uspjesi polučeni od narodnih Herostrata svojim rovarenjem proti vjere, Crkve i svećenstva. No, imade i drugi nuzgredni uspjeh, koji spada posve u njihov osobni račun, a sastoji se u tomu, da su mnogi probisvijeti bez staležkog zanimanja i dovoljne sposobnosti

[1]) Ps. 109. 2.
[2]) Ps. 2. 1.

za materijalni rad, pisanijom i širenjem nemoralnog gliba i ateističkog otrova došli do korita i tu našli srestvo da osiguraju barem za koje vrijeme uzdrmanu svoju egzistenciju, kako što su ju osigurali i njihovi uzori à la Renan i Zola. O Rénanu je dokazano, da je napisao takozvani *„Život Isusov“* ali u sebi nakazni roman, protkan izmišljotinama, uvredama i psostima protiv Krsta i njegove Crkve, po želji pariškog židova Rothschilda, koji ga je za to nadario sa milijunom franaka. Uprav sjajan dar, te bi se i Juda mogao pred njime sramiti, što je za prljavih trideset srebrenjaka izdao svoga Učitelja! Zola je pak imao nešto više francuskog ponosa, te se nije podlo nudio židovskim mecenama kao Rénan, već je sam prodro u tajnu, kako se lako i rgja može dočepati blaga i uživati. Pošto nije mogao uspjeti sa svojim znanstvenim brošuricama i letcima, za koje je malo tko mario, baci se na drugo polje, na polje pornografije, te stade pisati romane u kojima je zbio toliko nemoralnog gada, da skoro nijedna čovječja krjepost nije ostala neoskvrnuta i neopoganjena, tako da je i sami zlogasni Nietzsche o njima kazao da su: *„užitak u smradu, die Freude zu stinken“*. No, i ako romani za pošteni nos zaudaraju, za Zolu novac nije zaudarao, *non olet*, i on smradnom trgovinom postane bogat i dobi ime „velikog romancijera.“ Ipak ni taj veliki romancijer nije baš slavno zaglavio; jer pri svojoj skoro nagloj smrti, kako su pisale novine, nije imao sreće da vidi oko sebe druge družbe izim svojeg vjernog ali bolesnog psa! Nije čudo da se za takovim uzorima i danas mnogi demokratski apostoli zavagjaju; ali će svakako biti megju njime više Rénana nego Zola; a to jer je uvijek više židovsko-framasonskih mecenata nego oštroumnih glava, koje bi okretale perom kao Zola.

Kultura i moral sotonskih šegrta.

Izmegju drugih kleveta što židovski-framasoni i njihove prirepine nabacuju na katoličku crkvu namjerom, da joj umanje i potkopaju ugled, jest i ta: da je ona neprijateljica intelektualnog napretka, protivnica znanosti i umjetnosti, širiteljica mračnjaštva i spriječiteljica moderne kulture i gospodarskog blagostanja. Da se sve te glupe osvade saspu u grlo vjetrenjastim i bezočnim grobarima ljudske zadruge, dosta bi bilo spomenuti, da štogod je kroz dugi niz vijekova ljepšega, veličanstvenijega i divnijega satvoreno i pronagjeno u svim znanostima i umjetnostima, kao u književnosti, slikarstvu, kiparstvu, graditeljstvu, glazbi i pjesništvu, to je sve bilo nadahnuto od katoličke Crkve i izvedeno od katoličkog genija. Nema niti jedne umjetnosti a da se nijesu u njoj odlikovali i nju usavršili katolički umjetnici kao: Michelangelo, Rafaello, Rubens, Dürer, Ticijan, Giotto, Palestrina, Haydn, Verdi, Dante, sv. Toma i drugi na stotine. Svi karitativni i humanitarni zavodi za ublaženje ljudskih nevolja, nikli su i cvjetaju na crkvenom polju. Crkva se je uvijek neprestano brinula za sve vrsti učenih zavoda i za unaprijegjenje znanosti i umjetnosti; ona je uvela, organizirala i pomnožila prama svojim silama i okolnostima vremena ne samo pučke i srednje škole, nego od nje potječe začetak današnjih naših sveučilišta u cijeloj Evropi. Tako Papa Bonifacije VIII. osnova sveučilište u Rimu 1303; Kliment VI. u Pisi 1343; Bonifacije IX. u Ferrari 1391; Bonifacije VIII. u Toulousi i Avignonu 1303; Ivan XXII. u Kahorsu 1332; Benedikt XII. u Grenoblu 1339; Urban VI. u Heidelbergu i Kölnu 1385, 1388; Urban V. u Pećuhu; Bonifacije IX. u Budimpešti. Pape su sudjelovali kod osnivanja sveučilišta u Lizabonu, Perugji, Firenci, Pjacenci, Padovi, Pragu, Beču, Krakovu, Bordeaux, Valenci, Alkali, Upsali, Louvenu, Lipskomu, Rostoku, Würzburgu, Freiburgu, Baselu, Trijeru, Moguncu, Tübingu, Wittembergu,

Kopenhagenu, Glasgowu, Saragosi, Sevilji, tako da nijedan viši učevni zavod nije bio podignut u Evropi bez nadahnuća i bez sudjelovanja katoličke crkve. To su bila žarišta koja su sipala na daleko i široko iskre prave znanosti pravog čovječjeg uzgoja, dok su u njima djelovali odlični učenjaci, kojih su imena zapisana zlatnim slovima u povijesti znanosti i književnosti. Dosta je zaviriti u prizemlje Bečkog sveučilišta i pročitati imena, na počasnoj ploči urezana, muževa, koji su prodičili onu *Alma Mater* sa svojim dubokim znanjem spojenim sa vjerskim uvjerenjem i odanošću prama rimskoj Crkvi. No, vremena se promijeniše, te naleti drugi duh, da leprša po dvoranam skoro sviju evropskih sveučilišta. Otkada su židovski framasoni izhmili iz svojih tminastih izba i stali javno širiti talmudske teorije i pobijati sve što je Krst učio i što njegova Crkva čuva kao objavljenu istinu, pojavi se silan roj slobodnih mislilaca te poče monopolizirati znanost i gospodavati na katoličkim sveučilištima u svim fakultetima osim bogoslovnoga, kojeg bi, po njihovu mnijenju, trebalo ukinuti ili barem otcijepiti od ostalih. Danas je moda, da su sveučilišni profesori u znatnom broju protukršćanskog shvaćanja, kako je nekoć bila u Pruskoj, da sveučilišnim profesorom može postati samo onaj, koji se drži razvratnih teorija Hegela i slijedi njegov filozofski pravac. No, ta je mjera poduzeta od državne vlasti donijela državi veoma trpka ploda s kojeg joj i danas trnu zubi uslijed ubitačnih Hegelovih nazora. Danas se pak ide još dalje; mjesto Hegelijanaca, koji i ako su zabrazdili krivuljastom filozofskom strujom, bili su ipak kršćani, preotimlju akademsko zemljište židovi. Tako n. p. god. 1909. na samom bečkom juridičkom fakultetu izmegju 23 profesora bilo je 10 židova. Tu su židovi poučavali austrijsko gragjansko pravo; obiteljsko i ženidbeno pravo 2 židova i jedan kršćanin, a u Pragu samo židovi. U svim skoro austrijskim sveučilištima katedra je trgovačkog prava u rukama samih židova. Još je više židova na medicinskim fakultetima. N. p. u Pragu na njemačkoj

universi bilo je iste godine od 20 redovitih profesora 7 židova; od 22 izvanredna 10 židova, a izmegj 17 privatnih docenata 11 židova! Kad se promisli da su takovi elementi zagriženi neprijatelji Krstove vjere, a većina i bratija framasonskih loža, lako je zaključiti, kakovim orijentalnim nazorima napunjaju glavu jadnoj mladeži, koja je prisiljena crpiti znanje iz onako mutnih izvora. Pak nije nikakvo čudo, ako danas vigjamo žalosni prizor, gdje se većina mladeži na višim školama otugjuje kršćanskim načelima i plovi strujom religijoznog indiferentizma ili ateizma. Ipak uz taj žalosni prizor, regbi, da se pojavljuje i drugi utješljivi naosob u ovo zadnje vrijeme, kad su se katolički studenti počeli sabirati i ustrajati posebna društva; izdavati posebna glasila; držati zajedničke sastanke i istupati korporativno prigodom katoličkih svečanosti, ne obaziruć se na šikanerije, koje ih salijetaju ne samo od demokratskih i naprednjačkih *burševa,* nego i od samih akademskih vlasti. A bilo je već i vrijeme, da kod mladeži, koja još misli svojim moždanima i nije istrunula u glibu tjelesnih naslada, nastane reakcija proti teorijama, koje potkapaju temelje ljudske zadruge i ponizuju čovječji ponos i dostojanstvo, te hoće da predstave ljudski rod kao krdo razvijenih i savršenijih majmuna, za koje poslije smrti nemade ni raja ni pakla, ni nagrada ni kazna. Naravno je pak da katolička Crkva ne može biti prijateljica niti štitnica *znanosti,* koja ide za tim, da pobrka i izvrne pojmove o Bogu, o duši, o nadsjetilnom svijetu, o poretku ljudskog društva; koja niječe providnost Boga, apsolutnog, vrhovnog osobnog Bića i pripisuje sve slijepom slučaju, štogod se zbiva u svemiru, i koja za ljudsko srce ne nahodi druge utjehe osjem trpljenja ili kratkog užitka zemaljskih dobara, a poslije smrti povrat u bezdano ništa. Ona se ne može oduševiti ni za književne proizvode u kojima su strpane tolike izmišljotine, orisani živim bojama čini ljudske pokvarenosti, oživljene pred javnosti zamrle strasti i razbujeni nagoni, i koji su prepuni pornografičnog gnjileža, koji je kadar da okalja

maštu, pokvari srce, potrese živčani sustav, potkosi prerano nit života i od još mladih i bujnih ljudskih stvorova napravi usahle kosture i blijedaste utvare.

Kako katolička crkva ne može niti smije zanijeti se sa znanošću, koja potkopava i ruši temelje kršćanske vjere i morala, niti se usprijateljiti sa književnošću, koja opoganjuje svaku krjepost i širi megju narodnim masama sve prljavštine moralnih propalica, tako ne može ploviti ni strujom nove židovsko-framasunske kulture, koja se često odrazuje u okrutnom nasilju, u palenju, pljačkanju i rušenju redovničkih kuća i crkava; u uništenju najljepših umjetničkih spomenika; u pokolju nevinih ljudi; u ubijanju i skidanju zakonitih vladara sa prijestolja; u odstranjenju dinastija na najbrutalniji i najnasilniji način, i koja niječe svaku istinu[1]) i ne priznaje druge vlasti izim osobne slobode po kojoj i najveći lupež i najsuroviji lopovi imadu pravo, da se organizuju i da postanu strah i trepet ljudske zadruge. Za kakovom novom kulturom čeznu židovski framasoni i njihovi vjerni subornici anarhisti, nihilisti i slobodni mislioci, najbolje su dokazali prigodom usmrćenja Fr. Ferrera, tog najpogibeljnijeg pokretača sviju zadnjih nemira, atentata i buna u Španjolskoj, koji se je znao dulje prikrivati, dok ga napokon ne zakvači desnica ljudske pravde. Kad je anarhista Morral dne 31. maja 1906. počinio grozni atentat na tek vjenčani kraljevski par u Madridu bacajuć preda nj ogromnu bombu, odmah se baci oko na Ferrera kao sukrivca u atentatu, a to stoga, što je Morral bio kod njega u službi i za kojega on bijaše pripravio skroviti stan u slučaju da bi ubjegao poslije ovršenog zlodjela. Morral počini samoubojstvo, a Ferrer bi uapšen i bačen u tamnicu; no, pošto se nije mogla dokazati očevidno njegova krivnja, bi pušten na slobodu. Ferrer ne bijaše samo slobodni mislilac i republikanac, framason i ši-

[1]) Nichts ist wahr, alles ist erlaubt. Nietzsche: Nachgelassene Werke XII. 410.

ritelj anarhističnih nazora, nego i imućan čovjek, te svojim novcem ustanovi nekoliko škola u kojima su se imali odgajati samo zgoljni anarhisti. Taj smjer i cilj svoje škole odao je sam Ferrer u listu, pisanom jednom svojem sumišljeniku, koji je bio poslije otisnut u „Kölnische Zeitung“ i u kojemu izmegj ostaloga kaže: „Da ne poplašim čeljad i ne dadem vladi povoda da zatvori moje zavode, ja sam ih prozvao *moderne škole* mjesto *anarhistične.* Jer cilj moje propagande, i to očito priznajem, sastoji se u tomu, da u školama budu uzgojeni osvjedočeni Anarhisti. Moja je želja pokrenuti revoluciju; ali za sada moramo se zadovoljiti time, da utuvimo u glave mladeži načelo o nasilnom obračunanju sa našim neprijateljima (monarhistima i katolicima). Mladež mora naučiti kako proti oružnicima i gnječiteljima nema drugog sredstva izim bombe ili otrova“.[1])

Takovu je prvu anarhističnu školu Ferrer otvorio 1901. u Barceloni. Školske je knjige ili sam sastavljao ili birao one u kojima nije spomena o Bogu, o duši i o drugom svijetu. Da iskaže svoju mržnju protiv katoličke crkve, običavao je sa svojim učenicima na Veliki Petak upriličiti zabave pri kojima su se parodirali i izmjehavali obredi velike sedmice. Jednoj takovoj protukatoličkoj zabavi dne 12. aprila 1906. učestvovalo je 1700 Ferrerovih učenika! I ako je taj sotonski šegrt bio pod nadzorom policijskih organa, ipak je sa svojim vjernim gojencima često pokušao da izvagja svoje prevratne namjere te je za neko vrijeme cijela Barcelona živjela u strahu i trzavici uslijed čestih atentata bombama na katoličke crkve i zavode. Napokon god. 1909. buknu u Barceloni prava buna i gragjanski rat pokrenut od Ferrera i njegovih anarhista, koji je trajao skoro za jednu cijelu sedmicu, kojoj je u povijesti španjolskoj ostalo ime: „sedmica užasa“. Kroz to malo dana anarhistični bijes bijaše postigao svoj vrhunac, jer bje usmrćeno preko hiljade gragjana, porušeno, opljačkano i zapaljeno 38 što crkava što samostana; uništeno više znanstvenih zavoda i opljačkano nekoliko bolnica. Kad su se gragjanske i vojničke vlasti potpuno osvjedočile, da je svemu užasnom prevratu bio nadahnitelj Ferrer, i da njegovi učenici i pristaše počiniše sva barbarska i vandalička djela, bje izdana zapovijed, da se Ferrer uapsi i u njegovu stanu obavi premetačina, koja je najbolje dokazala, dokle može doprijeti ljudska zloba i anarhistično bjesnilo. U njegovu prostranom stanu bje nagjeno veliko mnoštvo upaljivog materijala, svakojakih preparata i recepta za pravljenje bomba i više sanduka natrpano sa proglasima i knjižicama u kojima se ucka i potiče svjetina na bunu, na grabež tugjeg vlastništva, na rušenje i oskvrnjenje crkava i samostana i na umorstvo tirjana t. j. svjetovnih i crkovnih vlasti. Na temelju tog *corpus delicti* i na nepobitnim dokazima krivnje, taj veliki zlotvor i predteča antikrsta, pred kojim su drhtale i živjele dan i noć u strahu hiljade stanovnika, bje predan vojničkom sudu, koji ga poslije dugog preslušavanja i najsitnijega ˈztraživanja osudi na smrt. Netom je u Montjuiću bio ustrijeljen taj veliki apostol revolucije, slobodne škole i slobodne ljubavi, narod španjolski, naosob u Kataloniji, odahne kao da mu se je težki kamen svalio s grudi; dok čifutska, framasonska, demokratska štampa jednoglasno udari u svoje talambase i stade grditi, ružiti, psovati i prijetiti svim vlastima, koje su se usmjelile pogubiti onakog junaka, velikog *širitelja prosvjete, slobode i narodne kulture.* U svim framasonskim ložama i novinama bješe opjevane i iznešene vrline i zasluge tog razvratnika i on proglašen slavnim mučenikom! U tim hvalospjevima nijesu izostale ni hrvatske demokratske novine, koje su vjerno i majmunski prepisivale iz inostranih novina duga izvješća i iznašale pred hrvatsku publiku, da u njoj pobude mržnju protiv španjolske klerikalne vlade. Nije pak bilo skoro mjesta, gdjegod je bio pokoji slobodni mislilac i demokrat, a da se nijesu upriličile bučne i ako smiješne demonstracije kao prosvjed protiv smaknuća barcelonskog

[1]) Bonif. korresp. 1909. br. 24.

odgojitelja anarhista i razbojnika; držali govori, prihvaćali zaključci protiv mračnjačtva španjolskih katolika, koji su doprinijeli da se utrne onako sjajna zvijezda na framasonskom obzorju. Čudan je doista to novovjeki pojav! Čovjek, koji je preuzeo zadaću, da istrgne iz ljudskih srca svaki pojam o Bogu, da ukine svako religijozno čustvo, da širi mržnju i prezir prama svakoj zakonitoj vlasti, da paležem ruši i obara kršćanske spomenike, da bombama uništuje tugje vlasništvo i smrska okrunjene glave, da pljačkanjem prosvjetnih zavoda i samih bolnica obogati sebe i svoje pristaše, za židove, framasone i socijalne demokrate postaje uzor domoljublja, borilac neustrašivi za slobodu, prosvijetu i pučku naobrazbu![1]) Ne samo; nego je smrt Ferrerova, regbi, uspalila još jače bijes framasonstva te navješćuje još žešću borbu protiv Crkve i prijestolja i prijeti novim atentatima.[2])

I za takovu se ferrersku kulturu i prosvjetu bore dandanas i naši demokratski novinari; i pred takovom kulturom nazivlju kršćansku mračnjaštvom i zaprekom uzgojnog napretka i blagostanja! Kad je jednom socijalistički zastupnik Jaurés pitao francuskog ministra J. Ferry-a: „Koji je vaš ideal, i kako namjeravate voditi francusku državu?“ Ferry odgovori: „Moja je namjera i svrha urediti čovječanstvo bez Boga i bez kralja“. Kratak doista ali jezgrovit odgovor, jer je u njemu sažeta i odražena namjera sviju framasonskih loža, t. j. pretvoriti ljude u ateiste i anarhiste. I Ferry je održao riječ te odmah udario pravcem, koji vodi postignuću naumljene svrhe; pak i ako ju on nije doživio, nadživio ga je njegov framasonski duh, koji se je prelio u njegove nasljednike na ministarskoj stolici, i koji su proslijedili njegov rad, da sa tla Francuske izbrišu svaki

[1]) Vorkämpfer für Freiheit, Aufklärung und Volksbildung. „Zirkel“ u br. 24. oktobra 1909.

[2]) Der Kampf der Freidenker gilt ebensowohl dem Throne wie dem Altar. „La Derniére Heure“ br. 23. kolovoza 1910.

trag i spomen kršćanske kulture. Tome je cilju smjerala bezvjerska, neutralna obuka (g. 1882); tamo je kučilo tirjansko proganjanje i uništenje redova i nečovječni izgon redovnika (g. 1901); za to je namijenjena rastava crkve i države (g. 1905); to hoće da poluči zabrana ustanovljenja privatnih kršćanskih škola i javnog predavanja vjeronauka. Konačni ipak cilj nije polučen; jer i danas milijuni francuskog naroda vjeruju i ljube Boga, te na sve strane razlijega se poznata pjesma „Hoćemo Boga“. Nažalost i u nas se *napredne* struje zavedoše za radom francuskih framasonskih loža; i one usvojiše Ferry-ev program: širiti novu kulturu bez obzira na Boga i na Crkvu, ili bolje protiv Boga i protiv Crkve. Danas i kod nas radikalni elementi ruše i haraju sve što je kršćanska kultura stvorila i oplemenila, te hoće da katolički narod gone u židovsko-framasonski tor i da pospješe ostvarenje židovskog imperijalizma na ruševinam kao drugih tako i hrvatskog naroda. Teške doista napasti nasrću na katolički naš narod; oko njega se vrte mnogi farizeji, da ga svojim lukavstvom, izmišljotinama, praznim i varavim obećanjem bolje budućnosti i svestranog napretka omame, zavedu i preugotove za podnožje framasonskoj pasmini, te gurnu u moderno *prosvjetno* društvo, koje ne priznaje: „ma kakve *vjere u vrhunaravni princip, naosob katoličke vjere i crkve*, i koja nazivlje molitvu i štovanje Boga *„ludorijom i besmislom“*, samoga Boga *grdobom*,[1]) a Isusa skitalicom i buntovnikom.[2]) Ipak bi smo nanijeli tešku uvredu našemu narodu, kad bi smo ga držali za tako meka i bezćutna, da bi mogao dopustiti i trpjeti, da mu neoprani židov isiše svu krv, pozoblje sav imetak te mu uzjaše za šiju, da ga kao zarobljenu marvu goni u svoju sinagogu i tu mu mjesto Evangjelja čata talmudske sanjarije, ili da ga framasonska bra-

[1]) Tako ga je nazvao framason de Lanessan u jednoj francuskoj loži.

[2]) Machar u „Pokretu“ 1905. br. 71.

tija vuku u svoje lože i tu prisile gaziti Propelo i sve kršćanske znakove. Prosti se puk, istina, lako dade zavarati i narkotizirati od licemjernih skriba i vikača, ali se lako i rastrijezni i osvijesti uslijed velikog razočaranja, te postaje ljući od lava i često plati teškom odmazdom svojim zavodnicima. To su najbolje okušali i neki kolovogje francuskog prevrata, koji su zavarani puk gonili pod giljotinu, pak i sami na zahtjev pobunjene svjetine pod giljotinom ostavili glavu, tako da se i na nje može primijeniti ona narodna: Tko s gjavlom tikve sadi, o glavu mu se razbiju.

Da je moderna kultura o kojoj svagdano naklapaju židovski framasoni i slobodni mislioci i kojom bi htjeli usrećiti novu generaciju, negacija svake prave kulture i sistem svestranog podivljačenja narodnih masa, najbolje se može razabrati iz podmuklog rovarenja i djelovanja zloglasnog Ferrera, kojeg framasonstvo proglasi predstavnikom i najuzornijim borilcem pače i simbolom nove kulture i prosvjete. Velike počasti, koje mu Židovi prirediše i još danas priregjuju, najbolji su dokaz, da su u njemu bile odražene i usredotočene prave misli i namjere cijelog framasonstva i sviju pokretača protukršćanske struje, koja ide zatim, da izvojšti prevlast odurnom semitizmu nad arijskim narodima i dovede ljudsku zadrugu do religijoznog i političkog kaosa. No, ako čovjeka zdravog razuma prožimlju srsi, kad stade promišljati o poraznosti nove kulture, koju bi židovski framasuni i slobodni mislioci htjeli narinuti kršćanskim narodima, krv mu se slegjuje i mozak vrti kad proučava načela i nazore na kojima bi se imala osnivati moderna moralka tih u pravom smislu sotonskih saveznika. Sav se njihov novi moral može uopće nazvati negacijom ne samo svih moralnih načela i zakona što je Isukrst *učio*, *nego* i negacijom diktata i zahtjeva prirodnog zakona i zdravog razuma, i po tome je ne samo protukršćanska nego i protučovječja, antihumana, jer teži za tim, da od čovjeka napravi najpodlijeg i najogavnijeg stvora pod nebeskim svodom. Kako što je Ferrer predstavnik i simbol moderne kulture, tako je za sve grobare ljudske zadruge protestanski slobodni mislilac. F. Nietzsche najveći uzor i predstavnik modernog ćudoregja, pače novi Krst i učitelj novog moralnog zakona. Tkogod je imao ustrpljenstva da prati pisanje naših demokratskih listova, mogao se je lako uvjeriti, da sve psosti, sve infamije, sve poruge, klevete i uvrede, kojima su obasuli i obasiplju katoličku crkvu i takozvani klerikalizam crpljene su i prepisane iz Nitzsche-ovih djela naoseb iz: *Zarathustra i Antichrist.* — Ali ne samo u novinama već i u posebnim brošuricama i letcima nekoji, à la Trstenjak, izniješe pred narod suštinu cijelog nemoralnog otrova, kojim kipe skoro svi Nietzscheovi spisi. No, tko je taj novi prorok, koji je našao toliko odziva kod hrvatskih demokrata, da su iz njegovih djela, bez da ih citiraju, izsisali sve smeće i nabacili ga na katoličku vjeru i Crkvu? Sin luteranskog pastora, rogjen god. 1844. Nietzsche bijaše po naravi slavičan i tašt. Htio je postati glasovit filosof, reformator i obretnik *novih* i dubokih istina i zato udari novim originalnim putem. Ne zadovoljava se on, da samo razvija i obragjuje ideje Darwina, Schoppehauera i drugih materijalista, već hoće da se postavi vrhu svih, dapače i vrhu samoga sebe i zasnuje jedan posve novi sistem filosofije. Za takova mudronju svi su današnji ljudi grdesije, majmuni, crvi, koje treba nadvladati i pretvoriti ih u *nadčovjeka*, kakvim se je sam utvarao, pak zato stavlja u usta svoga Zarathustre opomenu: „Vi ste ljudi majmuni; a imade majmuna, koji su povrh vas; u vama se još zamjećuju tragovi crva, ne samo nego su nekoji u razvoju toli izostali, da su više crvi nego li ljudi. Vi ste učinili put od crva do čovjeka, a puno ima još u vama, što odaje crva. Ja vam propovijedam Nadčovjeka. Sva bića stvoriše nešto povrh sebe, tako i čovjek jest nešto, što se mora nadvladati".[1]) Niet-

[1]) Alle Wesen schufen etwas über sich hinaus. Zarath. 206. Ich lehre euch den Übermenschen. Der Mensch ist etwas das überwunden werden soll. Ibid.

zsche je granuo kao novo sunce da od sadašnjeg tipa čovjeka stvori novi tip t. j. Nadčovjeka i zato uvagja novi sistem moralke i filosofije, koji bi morao svatko usvojiti eda postane nadčovjekom. Temeljna načela na kojima se oslanja ta nova Nietzsche-ova nauka jesu: „*Nema Boga, nema istine, sve je dozvoljeno,*[1]) katolička Crkva griješi kad uči, da opstoji duša i da se duša može spasiti, jer niti opstoji duša niti mjesto blaženstva za nju.[2]) Na ovoj podlozi skovan je sav moderni moral, koji Nietzsche dijeli na *ropski i gospodski* moral. Samo gospodski moral može odgojiti nadčovjeka, koji treba da bude: *tjelesno junak, moćan, snažan, pun življenja i životnih sila.* Jedina pak zapreka što čovjeku smeta da se razvije do nadčovjeka, jest ropski moral, i tu zapreku treba zato svakako ukloniti. Za Nietzsche-a je pak ropski moral dosadašnji *kršćanski* moral. On je po shvaćanju tog novog *filosofa* izvor slabosti, jer uči samilost, ljubav prama nižima i slabima, a sve što je slabo i kržljavo po nužnom zakonu evolucije treba da izgine. Zato tko taj prirodni razvitak spriječava, kao što čini katolička Crkva sa svojim karitativnim i humanitarnim zavodima, radi protiv prirode i zato radi zlo i nemoralno! Kršćanski moral povećava slabost. On bo uči da treba ustrpljivo podnositi uvrede i nepravde; obuzdati strasti; pomoći bijednicima; pokoravati se zakonitoj vlasti; osjem toga obećava čovjeku *budući život,* gdje će se jedino svakomu naplatiti po zasluzi. To je zlo i nemoralno, kriče Nietzsche, jer to znači povratiti se k crvu. Čovjeku je odregjena svrha da raste, da žive i da razvija svoje životne sile, t. j. svoje nagone i strasti; a to će biti moguće ne njihovim suzbijanjem i kroćenjem, već posvemašnim udovoljenjem.[3])

[1]) Gott ist tot; es gibt keinen Gott; nichts ist war, alles ist erlaubt. Nachg. werke 11. 410.

[2]) Nietzsche: Wille zur Macht. 99.

[3]) Nietzsche: Menschlich, Allzumenschl. I. 77.

Kršćanstvo, uvijek po Nietzschu, sa svojim: *moraš, ne smiješ,* najveći je neprijatelj razvoja i života; jer uzveličava ono, što je nisko; preporuča poniznost, slijepu pokornost; a to znači zastoj, nazadak i donekle povratak k crvu. Kršćanstvo mjesto kulture, širi duševno ropstvo i mrtvu resignaciju spram svakog ponizivanja ljudskog dostojanstva. Zatim razljućen taj silni gromovnik kriješti: „Ja podižem najstrašniju od svih optužaba protiv Krstove Crkve. Ona je najveća od svih mogućih korupcija. Njezino načelo i uvjerenje o jednakosti duša pred Bogom, jest princip propadanja cijelog ljudskog poretka. Ona je podzemna zavjera protiv zdravlja, ljepote, dobrote, odvažnosti, hrabrosti, milote; ona je protiv samoga života.[1]) Ja nazivljem kršćanstvo velikim prokletstvom i neumrlom sramotom čovječanstva!“[2]) Crkva vodi smrtnu borbu protiv višeg tipa čovjeka. Takov se ropski (kršćanski) moral mora smetnuti, zabaciti i uništiti, eda se pojavi i zagospodari svijetom Nadčovjek. Ali taj lugjak u svojem bjesnilu ide još dalje te se obara i na samoga Stvoritelja, kad u svojem sotonskom zanosu kliče: Umro je stari Bog i on već leži u grobu. Nema više Boga, nema duše; čovjek je samo živi mehanični automat! Razlika izmegju dobra i zla, krjeposti i lopovštine, osjećaj dužnosti, odgovornost za svoja djela, ubrojivost u grijeh ili krjepost, sloboda volje, bezsmrtnost duše i posmrtni život to su za Nietzsche-a sve stare vrednote, koje su pale u bezcjenje i postale izvan kursa. No ni to nije dosta; stare vrednote t. j. kršćanske istine, ne samo da su pale u bezcjenje, već su se potpuno izmjenile sa novima t. j. zlo postade dobro, a dobro zlo;

[1]) Die Kirche benütz das Kreuz als Erkennungszeichen für die unterirdischste Verschwörung, die es gegeben hat, — gegen Gesundheit, Schönheit, Wohlgerathenheit, Tapferkeit, Geist, Güte der Seele, gegen das Leben selbst. Ibid.

[2]) Ich heisse das Christenthum einen grossen Fluch und einen unsterblichen Schandfleck der Menschheit. Ibid.

jer dalje veli: „Zlo je najveća sila čovjeka. Čovjek treba da bude i bolji i gori; a postati boljim, znači postati gorim!

Što je taj moderni filosof sve izvalio i izbljuzgao u svojem *Zarathustri* i drugim svojim spisima protiv kršćanskog nauka, regbi, da je prevršilo svaku mjeru i da je i samomu Bogu bilo dosta i previše, jer ga je, da i nadalje zdrav ne mahnita, na vrijeme udario ludilom u kojemu je kod svoje dobre sestre proživio zadnje tužne dane i napokon zaglavio r.e kao umišljeni nadčovjek, već kao bezsvijesna životinja prama onoj evangjeoskoj: *qui se exaltat, humiliabitur.* I taj čudni luteranski megaloman, koji se na stotine mjesta u svojim spisima cinični i prezirom izrugava sa svakim, koji ispovijeda vjeru u jedinoga Boga; u opstanak i bezsmrtnost duše; u nadsjetilni svijet i posmrtni život; koji izsmijehava svaku religiju, svaki vjerski obred; za kojega je molitva glupost i ludorija; crkveno pjevanje divljaluk, samilost i milostinja nemoralnost; krotkost, poniznost, kroćenje strasti i neurednih nagona, zločin protiv naravi; koji ne poznaje za čovjeka drugog blaženstva osjem zadovoljenja bez ikakova obzira najnižih strasti i živinskih nagona; druge svrhe, osjem razvoja životnih sila; koji niječe razliku izmegju dobra i zla, krjeposti i opačine; koji se nabacuje svakovrsnim pogrdama ne samo na katolički nego i na protestanski kler; koji ženidbenu svezu smatra ropskim okovima i zavlačenjem slobode; koji ne poznaje nikakove vlasti pravom da kazni ma kakav bio zločin; jer svatko po naravi imade pravo raditi što ga je volja i kako ga je volja, postaje za židove, framasone, slobodne mislioce, radikalne demokrate pravi evangjelista i prorok, učitelj i vogja u pobijanju, grgjenju i ocrnjivanju katolicizma i Krstove Crkve! Njegovi su spisi najbogatija riznica, iz koje crpe materijal svi sotonski šegrti, da njime pune svoje listove, smotre, pamflete turene megju kršćanske mase namjerom, da im izčupaju iz srca i zadnji trag religijoznog osjećanja. Da i neke hrvatske demokratske novine crpe iz istoga mutnog vrela nije se teško osvjedočiti, jer skoro svi posprdni nazivi osjem „furtimaš“ kojima tituliraju katoličko svećenstvo, nalaze se i u Nietzscheovim spisima, kao što se nalaze i sve podvale, sve klevete, sva odurna opadanja i sve uvrede rinute protiv katoličke Crkve. Za njih je Nietzscheova fantastična filosofija i razvratna moralka, duboka *moderna znanost,* koja je po mnijenju jedne hrvatske demokratske novine učinila kraj vladi katoličke Crkve; srušila njezin auktoritet, njezine dogme, njezin upliv, i donijela zraku nove svjetlosti, koja će još bolje suzbiti mračnjaštvo, opskurantizam i retrogradnost kršćanskog nauka. Mi smo naprotiv uvjereni da su to samo puste željice židovskih najmenika, jer se Crkva takove *znanosti* ne boji, jer niti joj može umanjiti niti srušiti božansku vlast nad silnim milijunima svojih vjernika, koji danas više nego ikada upiru oči u nepomičnu hridinu Vatikansku i ovise o vjerskom nauku njezinog vrhovnog glavara; naprotiv bi se imali bojati Nietzscheove znanosti oni, u kojima je najprije potresla vjersko osvjedočenje, zatim pobudila dvojbu o vjerskim istinama, najposlije utisla im u srce mržju, a u usta izrugivanje.[1])

Ako se pak danas množi broj židovskih i framasonskih dlaka i ako dolazi na površinu, što je već davno gnjililo te mnogi vole slijediti nauke i klanjati se sjeni novih *preporoditelja* ljudske zadruge à la Ferrer i Nietzsche i stresti sa sebe blagi jaram Krstov, time ne pada niti se ruši vlast Krstove crkve, jer te rijetke ispražnjene redove zauzimlju nove svježe i vjernije čete, te joj obilno nadoknagjuju svaki gubitak. Crkva kao prava majka ljubavi može samo žaliti svoje rasipne sinove, tugovati nad njihovim udesom i moliti za njih; ali zdvojiti ne smije. Nijedna ljudska za-

[1]) Erst kommt die Lauheit, dann der Zweifel,
Dan Widerspruch, dann Hass und Spott.
Das halbe Denken führt zum Teufel,
Das ganze Denken führt zu Gott. Weber. Gedichte.

druga na bijelome svijetu nije imala toliko i tako silnih neprijatelja i protivnika; nije doživljela toliko okrutnih progonstava i razbojničkih nasrtaja; othranila toliko neharnih i nezahvalnih članova i dobila smrtnih udaraca, koliko katolička crkva. I dok su se mnoge skupine naroda, pak i sama silna carstva i kraljestva, na prvi ili ponovni teški udarac snažnih neprijatelja, ili preobrazile ili srušile i izčezle sa svjetskog obzorja, jedina katolička crkva kroz punih devetnaest stoljeća preživljuje, uvijek svježa, uvijek ista u organizaciji, u nauku, u vlasti i ugledu sve svoje neprijatelje, a to je najočevidniji i najsigurniji dokaz kao njezina božanskog podrijetla, tako i božanske moći, koja ju podržava i upravlja njezinim životom. Bez takove božanske moći i neposrednog božanskog utjecaja, što joj je sami Utemeljitelj zajamčio, bila bi zastalno i katolička crkva odmaglila sa zemlje, i od nje bi bila ostala u povijesti samo davna uspomena, kako što je ostala od mnogih drugih ustanova i organizacija, koje su raspolagale sa silnim vojnim četama i obiljem svakovrsnog ubojitog oružja. Ona sama ostaje nesavladljiva a to stoga, što nije niti može biti sveopća *politička* organizacija, o kakovoj je sanjao Aleksander Veliki, jer je to prava utopija; nije niti prosta ljudska ustanova, jer joj je osnovatelj i začetnik sam Krst, Bog-Čovjek; nije ni narodna, nacijonalna zadruga, jer je universalna institucija pristupačna svim narodima zemaljskog kruga uz pridržanje sviju narodnih obilježja, jezika, običaja, uprave i političkih narodnih ciljeva. Krstova je Crkva jedinstvena u svojoj vrhovnoj upravi, u svojemu vjerovanju, u srestvima milosti, u svojim temeljnim naucima; ali je istodobno *circumdata varietate*,[1]) i raznolična uslijed raznoličnosti, čustvovanja, jezika, mišljenja, običaja, političkih nazora, težnja, organizacija, uredaba i ustanova raznih naroda, koji ju sačinjavaju. I dok bi takova universalnost i raznoličnost za svaku drugu ustanovu i organizaciju bila

[1]) Ps. 44.

najglavnijim povodom rasula i propasti, za Crkvu ostaje najčvrsti osnov i upor njezina opstanka, njezina bujnog života, njezine nepokolebljivosti i njezine trajnosti. To je doista pravi paradokson i čudna zagonetka, koja se jedino, ali lako, dade odgonenuti na podlozi Krstove izjave: *Et portae inferi non praevalebunt adversus eam*, paklene ju sile neće nadvladati.[1]) Božanski je Utemeljitelj u svojoj izjavi najavio Crkvi teške borbe, koje će morat održati sa vidljivim i nevidljivim neprijateljima, sa iskvarenom svjetinom i sa sinovima tmina, ali je naosob naglasio, da ju gjavolske sile, *portae inferi*, neće nadjačati, a time pokazao, da na koncu konca svi vidljivi neprijatelji rade protiv Crkve po želji i nalogu nevidljivog din-dušmanina, sotone. I doista; sotonski šegrti ne napadaju niti progone Crkvu katoličku zbog kakvih političkih, nacijonalnih, ekonomskih ili diplomatskih njezinih težnja i ciljeva, već jedino zbog njezinog vjerskog stanovišta i moralnog zakonodavstva, koje se temelji na nepobitnoj i nepomičnoj božjoj objavi. I kao što Crkva neće niti može ni za vlas odstupiti od svojih vjerskih načela i vršenja Krstova zakona, pak pretrpjela i najzešćih udaraca, tako neće prestati niti jenjati borba, koju protiv nje vodi sotona pomoću svojih saveznika.[2]) A imade ih na sve strane, u svakom stališu, u svakoj struci osoba, ali naosob ih bira izmegju ljudi, koji nemadu nikakova stalnog zanimanja, koji živu s dana na dan, bez značaja, bez uvjerenja, bez pravca i bez stalnih moralnih načela, uvijek spremni staviti se pod kiriju gorima od sebe samo ako im to ide račun. Takovi se pak sumnjivi stvorovi osove i razmeću megju pučkim masama kao nositelji nove prosvjete, novih vjerskih i moralnih nazora, novih nauka uvijek protivnih onima katoličke Crkve. Što pak izvaljuju u sastancima i što tiskaju u svojim listovima protiv kr-

[1]) Matth. 16.

[2]) Et ideo nunquam deest tribulatio persecutionis, si nunquam desit observantia pietatis. S. Leo M. Sermo 9. de quadrag.

šćanskih nâzora, protiv crkvenih ustanova, obreda i običaja, reklo bi se, da je prišapćano od samog *oca laži* i vječitog Krstova protivnika, Beelzebuba, a ne izmoždeno iz prostih ljudskih moždana,[1]) te se mora pripisati uplivu osobite božje milosti i dubokom vjerskom osjećanju katoličkog pučanstva, ako nije još dublje prodrlo vjersko nehajstvo i nastao još porazniji nazadak u moralnom življenju. Danas se svim žarom i naprezanjem otimlju o narodne mase dvije protivne struje sa protivnim idealom: katolička sa idealom Krstom, i židovsko-framasonska sa idealom Barabom. Jedna se dade krasno usporediti sa stanovnicima grada Samarije, koji kad dočuše, da je Isus u blizini, pohrliše k Njemu te ga stadoše moliti, da bi došao u grad i zadržao se kod njih;[2]) a druga sa onima grada Geraze, koji kad doznaše, da je dozvolio gjavolima išćeranim iz ljudi da ugju u njihove svinje i da su se svinje pomamljene ugušile u moru, zamoliše ga, da se odaleči od njihovih granica bojeći se da im i ostale svinje ne pocrkaju.[3]) I tako Samaritanci i ako napola bezvjerci, mole Isusa, da se zadrži kod njih i da ih pouči u božanskim istinama, dok ga Gerazenci tjeraju iz svoje krajine, jer su im milije svinje nego njegov božanski nauk. I dobri se Spasitelj zadrži u gradu Samariji te ga obasja svjetlošću svojeg nauka; dok se odmah odaleči od Geraze puštajuć stanovnike da se i dalje skrbe za svoju svinjad. I to je uvijek njegov božanski postupak. On ostaje kod svakoga, koji ga želi i traži, niti ga ostavlja bez svoje pomoći,[4]) dok bježi i sakriva se od onih, koji ga mrze i progone.[5])

[1]) Kakovim su gnjusom bile omrljane neke hrvatske demokratske novine i kakovim sotonskim duhom dišu grobari katoličke vjere i kršćanskog morala, može se najbolje razabrati iz knjižice „Kulturna načela i rad naprednjaka“ tiskane u Senju 1910.

[2]) Jo. 4. 39.

[3]) Matth. 8. 34.

[4]) Non dereliquisti quaerentes te, Domine. Ps. 9. 11.

[5]) Jesus autem abiit et abscondit se ab eis. Jo. 12. 36.

I moderni Gerazenci rade po uzoru i primjeru starih odbijajuć i grdeć Krstov uzvišeni i spasonosni nauk, kujući u zvijezde židovsko-framasonske ubitačne nazore o svijetu, o duši, o udesu i odregjenju čovjeka. I oni se plaše Isusova upliva na narodne mase jer im priječi, da nekažnjeno izrabljuju dobroćudnost i nevinost zaglupljenih žrtava i da se valjaju u kalu i brlogu tjelesnih užitaka. Za njih je postao oduran nauk Krsta i njegove Crkve te po što po to hoće, da se od njega posve emancipiraju, jer se protivi njihovoj izopačenoj naravi, njihovim razuzdanim strastima i nizkim nagonima. Za njih je Krstova vjera preživjela svoj vijek, svoje zlatno doba, te se napiru i natežu, da ju zamijene sa novo skalupljenim vjerovanjem po kojemu je dozvoljeno svakomu raditi prema zahtjevima i željama svojeg pokvarenog srca, i koje izključuje svaki pojam o nadsjetilnom svijetu i o budućem životu. Moderni Gerazenci hoće, da se Isus od njih odaleči, da im ne smeta uživanje zemaljskih naslada sa prijetnjama vječne kazni, sa grozotama pakla, koji neizbježivo čeka svakog tvrdokornog grješnika, pak si umišljaju nekog novog Boga, kakova oni sami žele da bude t. j. koji se ne upliće u ljudske poslove, koji ne mari dali čovjek radi dobro ili zlo, i koji se prilagogjuje čovječjim hirima, uprav kako su i stari pogani umišljali svoje bogove sa svim manama i porocima, kakove su i sami imali.[1]) Kako što su surovi Gerazenci volili svoje svinje nego Krstov božanski nauk, tako i sotonski šegrti vole slijediti talmudske i Nietzsche-ove razorne teorije nego blagi evangjeoski zakon; vole sprovagjati svoje vrijeme u kazalištima, orfeumima, kolosejima, cirkusima, krčmama, zabavalištima, nego zaviriti u kakvu katoličku bogomolju; vole alkohol, koji ih poživinčuje nego sv. Pričest, koja oplemenjuje i posvećuje; vole poslije smrti biti spaljeni ili dopraćeni do groba od rulje svjetine pod

[1]) Wie einer, so ist sein Gott,
Darum ward Gott so oft zum Spott. Goethe.

crvenom demokratskom zastavom, nego predvogjeni od svećenika pod barjakom Krstova križa, tog jedinog znaka ljudskog spasenja, *in qua mundi salus pependit.*

Sveto evangjelje nigdje ne spominje, da bi se Isus bio povratio k Gerazencima poslije nego su ga prisilili, da se odaleči od njih, iz čega možemo zaključiti, da ih je kao nedostojne blagodati božanskog nauka, ostavio njihovu udesu. Oni se bojahu njegove božanske moći, te mjesto da ga priznadu za svoga Spasitelja i da se stave pod njegovo okrilje, oni ga odbiše i on ode od njih. Odbiše ga i umoriše Židovi, i on ode, ali njihov hram ostade zauvijek pust i pusta njihova zemlja; odbiše Ga i neki istočni narodi, koji ga bješe prigrlili, i on ode; ali njihova zemlja ostade pusta i oskvrnuta od nekrsta; odbijaju ga i oholi duhovi, i on odlazi od njih; ali mjesto Njega dolazi duh laži i pakosti *spiritus mendax et nequam,*[1]) te im zamračuje um i kvari srce. Premnogi Ga odbijaju da se dočepaju zemaljske sreće i blaženstva nemareći za vječno uživanje, koje On pravednicima obećava, i On ih ostavlja; ali ne postižu ni jedno ni drugo blaženstvo.[2]) Ne dao Bog, da uslijed svagdanjeg uckanja, varanja i zaglupivanja sa strane židovskih i framasonskih izaslanika i najmenika i hrvatski narod ne podlegne napasti te okrene legja Krstu i njegovoj Crkvi, jer bi se i na njemu mogla ovršiti Isusova prijetnja: *Quia auferetur a vobis regnum Dei,* oduzet će vam se kraljestvo božje,[3]) te bi katoličke bogomolje mogle zamijeniti židovske sinagoge i framasonske lože, kao što su ih zamjenile u nekim zemljama, gdje je prije cvala Krstova vjera i kršćanska kultura, a sada vlada ropstvo, divljačtvo i najodurnije varvarstvo skopčano za neizrecivom bijedom i moralnom potištenosti. Kao što je za pojedinca,

[1]) Act. 19. 12; Jo. 8. 44.

[2]) Temporalia perdere timuerunt, et vitam aeternam non cogitaverunt, ac sic utrumque amiserunt. August. tract. 49 in Joann.

[3]) Matth. 21. 43.

tako je i za cijele narode dar prave vjere najveća božja blagodat na ovoj zemlji; ali kako milosrdni Bog taj dar podijeljuje bez ikakove čovječje zasluge, već iz same svoje dobrote i ljubavi, tako ga uslijed opačine i zlodjela može i pojedinac i narod izgubiti, i tako postati mrzki protivnik božji i rob sotone, jer bez prave djelotvorne vjere nitko ne može biti ugodan Bogu.[1]) Koliku i kakovu odgovornost navlače na se i današnji sijači bezvjerja megju narodnim masama, da ih otugje Krstu i njegovoj Crkvi; njegovoj vjeri i njegovu nauku, teško je promjeriti; ali da svojim radom i nastojanjem oko odvraćanja naroda od prave vjere, za koju su pregji i djedovi žrtvovali glavu i imanje, vrše želje sotone, i igraju ulogu Krstovih protivnika, dokaz su nam oštre riječi, koje je sv. Pavao upravio vračaru Elymasu, kad je ovaj kušao na otoku Pafu, da odvrati od vjere namjesnika Srgja-Pavla i koje glase: „O čovječe, napunjeni svakoga lukavstva i svake pakosti; sine gjavolji! neprijatelju svake pravde! Zar ne prestaješ kvariti pravih puteva Gospodinovih?“[2]) I danas bi isti Apostol mogao nazvati mnoge pisce i farizeje, koji potkapaju temelje vjere Krstove i napadaju, kleveću i ocrnjuju rad katoličke crkve, ljudima punim lukavstva i pakosti; sinovima gjavoljim, koji kvare prave puteve Gospodinove, te nastoje skrenuti druge na krivi put, koji vodi u vremenitu i vječitu propast. A da nas blagi Isus očuva od takove propasti i ojači proti svakoj najezdi bezvjerstva i moralnog kvara, ne ostaje drugo nego ostati uza nj i njegovu Crkvu, uz njegov božanstveni nauk i pod njegovim svemožnim okriljem, te ga svim žarom srca svegjerno moliti, kao što su ga molili učenici u Emausu, da se ne odaleči od nas niti nas ostavi bez svoje zaštite u borbi protiv vidljivih i nevidljivih neprijatelja: *Mane nobiscum, Domine, quoniam advesperascit.*[3])

[1]) Sine fide autem impossibile est placere Deo. Hebr. 11. 6.

[2]) Act. 13. 10.

[3]) Luk. 24. 29.

ZAGLAVAK.

Iz svega što je dosele bilo rečeno i navedeno mogu se poskorupiti nekoje glavnije istine i izvesti pokoji praktični zaključak. Tako:

1. Vjerovanje u bitisanje nadsjetilnog svijeta duhova osniva se na Božjoj objavi, neprekidnoj Predaji sviju naroda i na nauku katoličke Crkve, te je po tome opstanak i bivovanje gjavola istina, koja spada u vrst temeljnih načela vjere ili dogma katoličke Crkve, te ju mora držati i vjerovati svaki, koji hoće da ostane ili postane članom Crkve, od samoga Krsta ustanovljene.

2. Svi Duhovi, obično nazvani angjeli, bili su od Boga stvoreni u stanju posvećujuće milosti, uslijed koje su bili svi dobri, Bogu mili, i prama svojoj naravi sretni i blaženi; ali istodobno bijahu od Stvoritelja odregjeni za više natprirodno blaženstvo, koje su mogli postići jedino dobrom uporabom svoje slobodne volje i bezuvjetnim priznanjem svoje ovisnosti o volji i dobroti svojeg Stvoritelja.

3. Da zasluže i postignu natprirodno blaženstvo, koje se sastoji u neposrednom gledanju i uživanju Božjeg lica i božjih izvrsnosti, svi su angjeli, razvrstani u tri velike skupine ili hijerarhije i poredani u devet kora, bili postavljeni na kušnju, pri kojoj su imali jednom zauvijek odati svoju slobodnu volju te pristati na jedan Božji osobiti zahtjev ili mu se oprijeti.

4. U odlučnom času, na mig i poticaj jednoga od najuzvišenijih i najodličnijih duhova, po svoj prilici jedna trećina angjela iz raznih kora, izjavi se protivnom Božjoj volji i naumi postati od Boga posve neovisna i njemu ravna.

5. Isti hip otporni duhovi izgubiše posvećujuću milost te ih uvrijegjeni Stvoritelj sbaci sa nebeskih visina; rinu u pakleni ponor i udari vječnom kaznom za njih naosob stvorenog i pripravljenog ognja,[1]) dok istodobno obdari poslušne i dobre vječnim blaženstvom u nebeskom raju.

6. U svim osugjenim duhovima odluka protivna Bogu ostade i ostat će zauvijek ista i neoporeciva, te su od onog kobnog časa postali božji protivnici, gjavli, a na čelu im glavni protivnik, Satan, koji je bio pokretnik otpora i bune protiv Stvoritelja.

7. Otporni duhovi bili su od Boga lišeni sviju vanrednih darova milosti, kojima ih bijaše ukrasio, ali im ostadoše netaknuta prirodna svojstva kao: naravno duboko znanje i poznanje prirodnih sila, golema moć i sila kao i neka vrst slobodne volje uvijek sklonjene na zlo i na otpornost proti Bogu i njegovim namjerama.

8. Božju ljubav, koja se je u dobrim angjelima do savršenosti ražarila i rasplamsala, u zlima je zamjenila posvemašna mržnja na Boga, te im je postala kao druga narav, koju više ne mogu promjeniti, kao što ne mogu ugušiti niti umanjiti svoju zlovolju i protivnost prama Bogu.[2])

9. Od časa osugjenja na vječne muke, sotona i njezini angjeli vječitom, neodoljivom mržnjom mrze ne samo Boga nego i sve, što On ljubi i što Njega štuje, naosob pak čovjeka, u kojemu naziru Božju sliku i koji je bio odregjen da zauzme u raju od njih izgubljeno mjesto. Uz neodoljivu mržnju porodi se u njima i nagon osvete. A pošto tu osvetu ne mogu ovršiti na samomu Bogu, prečistome duhu, napinju sve svoje sile, da ju kakogod izvedu na ljudskom rodu namjerom, da ga upropaste i unište i time preprieče slavu i štovanje, što Bog prima sa strane ljudi.

[1]) Pars itaque angelorum, quae a suo creatore Deo voluntaria prorsus aversione discessit, aequitatis supernae judicio initium suae damnationis in ipsa aversione voluntatis invenit: ut non aliud ei esset incipere iam puniri quam illius beatifici Boni dilectione destitui. S. Fulgentius Epist. ad Petrum c. 31.

[2]) Sed Deus ostendit unde bona voluntas hominibus detur, quam sic amiserunt angeli cum haberent, ut amissam deinceps habere non possint. S. Fulg. l. c. cap. 32.

10. Otporom božjoj volji i osugjenjem jednog dijela angjela na vječitu kazan u paklu, postade u svemiru kraljestvo vlasti tmina i zlobe u svemu protivno kraljestvu božjemu. Vrhovni poglavica kraljestva tmina jest sotona ili Lucifer, te imade osobiti upliv na sve ostale zle duhove, koji, i ako se megjusobno mrze, ipak su svi složni u mržnji Boga i Njemu milih stvorova. Začevši jednom odluku postati ravan Bogu i od Njega posve neodvisan, Lucifer niti je odustao, niti može više odustati od te odluke, te uvijek nastoji, da postane ne samo poglavicom pakla nego i cijelog vidljivog svijeta, a naosob poglavicom ljudskog roda.

11. Da ljudi postanu njegovi robovi i sudrugovi u vječnim mukama, satan upotrebljuje svu svoju moć i zlobu da čovjeka odvrati od Boga i da ga s njime zavadi i uzneprijatelji. To pak može jedino postići, ako mu uspije nagnati čovjeka na grijeh, koji u svojoj bitnosti nije drugo nego otpor božjoj volji izraženoj u zakonu; prezir i odvrgnuće od Stvoritelja i pristajanje i prionost uz stvor kao uz najviše dobro. Da pak čovjeka skloni i navede na grijeh, služi se raznim srestvima, naosob: napastovanjem, mamljenjem, izvrćanjem istine, razdraživanjem sjetila i mašte i raspaljivanjem nižih strasti i nagona.

12. Uslijed direktnog napastovanja sotone, prvi čovjek, kao zastupnik i predstavnik cijelog ljudskog roda, teško sagriješi, uvrijedi božje Veličanstvo i time postane on i njegovi potomci rob i plijen sotone i neprijatelj božji. Prvim grijehom počinjenim od Adama prestupkom božje zapovijedi, započe sotonsko kraljestvo na zemlji i svi ljudi postadoše plijenom smrti.

13. Uslijed vječne odluke i odredbe vlast sotone nad ljudima na zemlji nije imala ostati vjekovita, već je morala biti srušena a ljudski rod otkupljen od gjavolskog ropstva.

Sin Božji, druga osoba presv. Trojstva, iz neizmjerne ljubavi i milosrgja uze na se tu veličanstvenu zadaću. Prisvojivši čovječju narav sudjelovanjem neoskvrnjene Djevice, kao prave i vlastite svoje majke, postade Bog-Čovjek u jedinstvu osobe Božanske. Da ovrši djelo otkupljenja ljudskog roda i da zadovolji uvrijegjenoj Pravdi nebeskoga Oca, uze na se odgovornost za sve ljudske grijehe te se svojevoljno podvrgne svim mukama, koje je ljudska narav bila kadra i sposobna da podnese i kojima je božja pravednost potpuno bila zadovoljena.

14. U času od Boga odregjenom Isukrst, Bog-Čovjek, snažniji od najsnažnijega Davida, izide na megdan paklenomu Golijatu, te se na Kalvariji zametne boj na smrt i život izmegju Krsta i sdruženih paklenih sila: *Mors et vita duello conflixere mirando.*[1]) U tom groznomu dvoboju Krst podlegne svojevoljno smrti; ali ne podlegne kao Adam, svladan, već kao pobjeditelj smrti i sotone. On pade kao žrtva okajanja i pomirenja, jer Njegovim zadnjim uzdahom na križu bi srušena sotonska sila i vlast nad ljudima i sama smrt usmrćena.[2])

15. Isus je svojom smrću na križu izmirio Nebo i zemlju; otvorio rajska vrata i ljudima pribavio milost, da uslijed njegovih zasluga mogu postići vječno blaženstvo u gledanju i uživanju Božjeg lica. Za tu svrhu prije nego uzigje i povrati se u nebo, htjede ustanoviti svoju Crkvu, da u nju sabere sve, koji žele spasenje i biti dionicim njegovih zasluga. Poslije Njega, njegova je Crkva na zemlji svegjerni i najglavniji predmet sotonske mržnje, a to stoga, što ju je opskrbio svim potrebitim nadnaravnim srestvima, da može opravdavati, posvećivati i spasavati ljude i priječiti širenje sotonskog carstva i upliva na zemlji. No, i ako je sotona od Krsta bila svladana i obuzdana, ipak nije bila uništena te zato ostaje vječiti neprijatelj s kojim se Crkva

[1]) Sequent. Missae.

[2]) Mors, ero mors tua, morsus tuus ero, inferne. Osee 23. 14.

mora boriti dok god bude i jednoga vjernika na zemlji. I kako se je sam Isukrst borio na smrt i život sa paklenim silama za spas sviju ljudi, tako se i svaki pojedini sljedbenik njegove Crkve mora boriti kroz cio život ,naosob na času smrti, sa paklenim dušmaninom, eda mu ne podlegne kao kukavica, tim više što će, kako veli s. Ivan, tada sići k nama gjavao silno razjaren znajući da mu malo vremena još preostaje za napastovanje.[1])

Da je pak veoma teška borba, koju svaki čovjek mora voditi sa paklenim silama ako želi postići vječno spasenje, razabiremo iz riječi s. Pavla, kojima bodri sve vjernike, te ih upozoruje na oružje s kojim se najuspješnije moraju poslužiti pišući: „Obucite se u sve oružje božje, eda se možete održati protiv lukavstva gjavolskoga. Jer naš rat nije s krvlju i s pùti, nego s poglavarima i s vlastima i s upraviteljima tame ovoga svijeta i s duhovima pakosti izpod neba. Radi toga uzmite sve oružje božje, da se budete mogli braniti u zli dan (smrti) i održati se savršeni i neozlegjeni.[2])

Kad je dakle sugjeno svakomu da dogje u direktni sukob sa *duhovima pakosti ispod neba*, i da s njima zametne borbu na smrt i život, pita se: Može li čovjek odoljeti gjavolskom nasrtaju i lukavstvu u odlučnim času? Odgovor je na to jasan i nedvojben. Svaki čovjek, koji se samo uzda u svoje prirodne sile preziruć sredstva milosti, što mu Krst i Crkva njegova pružaju, mora u borbi podleći; dok onaj, koji, kako uči Apostol, upotrebljuje i uzimlje na se sve božje oružje, mora pobjediti i suzbiti sve nasrtaje pakla. Jer i ako je sotona veoma silna i moćna, ipak ne može upotrebiti tu moć i silu nego u toliko u koliko joj dozvoljuje Onaj, koji je *nadvladao jakoga naoružana (sotonu) i oteo mu sve oružje u koje se je uzdao.*[3]) Isti

[1]) Descendit diabolus ad vos, habens iram magnam, sciens quod modicum tempus habet. Apok. 12.

[2]) Ephes. 6. 11-18.

[3]) Iz. 55. 4.; Jer. 31. 35.; Matth. 10. 34.; Luk. 11. 22

apostol označuje glavno oružje za kojim mora svatko posegnuti, ako hoće da suzbije i nadvlada nasrtaj paklenih sila, pišući: „*Stanite dakle opasavši bedra svoja istinom*, t. j. održite se stalni i nepokolebljivi u vjeri Krstovoj, i *obukavši se u oklop pravde*, t. j. uzbugjujuć u srcu savršeno pokajanje od sviju grijeha i čvrsto pouzdanje u Krstove zasluge i milosrgje, i *obuvši noge u pripravu evangjelja mira*, podlažuć se u svemu volji božjoj i otcijepljujuć svoje srce od svih zemaljskih slasti i dobara; *a svrhu svega uzmite štit vjere, o koji ćete moći pogasiti sve raspaljene strijele nečastivoga*, suzbijajuć svaku i najmanju dvojbu o istinama Krstove vjere, koje njegova Crkva drži i uči. *I kacigu spasenja uzmite*, t. j. uzdajte se u Krstovu krv i muku, kojom vas je na križu otkupio, *i svakom molitvom i molenjem molite se Bogu duhom bez prestanka*“.[1])

Kako se vidi, veliki Apostol usporegjuje čovjeka, koji mora zametnuti, osobito na času smrti, borbu sa paklenim vlastima, vojnikom posve oružanim i pripravnim na boj sa dušmanima, jer spominje *pas*, kojim se pašu bokovi; *oklop*, koji brani prsa; *štit*, koji odbije udarce strijelica i sulica; *kacigu*, koja štiti glavu; *obuću* na nogama i *mač* u ruci, označujuć tako materijalnim oružjem duhovna sredstva milosti, koja mu Krst pruža. I ako pak preporuča *štit vjere* kao najmoćnije oružje, ipak hoće da se poslužimo svim sredstvima milosti kad veli: „obucite se u *sve* oružje božje, da se održite protiv lukavstva gjavolskoga“. Sredstva milosti, kojima se najuspješnije odbijaju sotonski nasrtaji i može postići spasenje, Isukrst je povjerio svojoj Crkvi, koja s njima raspolaže a nitkomu ne uskraćuje, tkogod ih želi i od nje traži. Takova sredstva milosti, koja su istodobno i oružje protiv duhova pakosti, jesu u prvom redu s. Sakramenti, blagoslovi, moljenje, blagoslovine (sacramentalia) i zaklinjanje nečistih duhova. Jer i ako je prevelika moć i sila gjavola, ipak Krstova Crkva imade vlast nad njima,

[1]) Ephes. 6. 16.

te su često prisiljeni na samu zapovijed i najprostijega njezina službenika bježati iz posjednutih predmeta ili mjesta. Takovu je vlast naosob Spasitelj podijelio svojim Apostolima i njihovim nasljednicima, koji su se s njome uvijek i u svakoj potrebi znali poslužiti.[1])

No, kao što vojnik, i ako je oružan od glave do pete, nije sposoban za boj, ako se nije prije dobro izvježbao u oružju, tako ni čovjek kršćanin neće biti kadar da u *zli dan* odbije žestoke nasrtaje sotone, ako se ne bude prije vježbao u *božjem oružju*, u vršenju božjeg i crkovnog zakona, u vježbanju duha, u molitvi, u čestom primanju sv. Sakramenata, u kroćenju strasti, u suzbijanju zlih nagona i navika, u gojenju bogoslovnih i stožernih krjeposti, u slušanju i razmišljanju božje riječi, i opće u pravom kršćanskom življenju. Kad je kralj Saul bio obukao mlagjahnog Davida u teško vojničko oružje, eda sigurnije obori silnog Filistejca Golijatha, David mu umiljato reče, da u onakovom oružju ne može izići pred neprijatelja, jer nije u njemu bio izvježban, *usum non habeo*, te zamoli, da mu se dozvoli poslužiti se prostom praćom, kojom se je uvijek vježbao. Kralj privoli, i mlagjahno pastirče lako strovali gorostasnog dušmanina praćom, kojom je uslijed dugog vježbanja znao vješto ciljati. Oh, koliko ih se na smrtnom času susrete sa paklenim Golijatom, a da nijesu kadri upotrebiti uspješno oružje od Apostola spomenuto jedino stoga, što se nijesu prije za života u njemu vježbali! I zato sv. Pavao opominje svakoga, da se na vrijeme vježba u pobožnim djelima, *exerce autem te ipsum ad pietatem*,[2]) eda ne bude nadjačan od sotone: *ut non circumveniamur a satana.*[3])

Ali i ako je živa istina, da gjavao uvijek traži i nastoji da čovjeku naškodi, bilo u duši bilo u tijelu, ipak ne

[1]) Dedit illis potestatem super omnia daemonia. Luk. 9. 1.; Matth. 10. 1.

[2]) I. Tim 4. 7.

[3]) II. Kor. 2. 11.

smijemo mu pripisivati i priznavati više moći nego li ju ima, kako što čini osobito niža, neuka ruka pučanstva, koja skoro u svakoj neugodnoj prigodi ili nesreći vidi samo prst sotone kao svemu uzročnika, ne promišljajuć da bez božje volje ne pada nikomu ni vlas s glave, te mjesto obratit se Bogu za pomoć i obranu, traži varalice, da praznim a često i svetogrdnim zaklinjanjem i brbljanjem neslanih molitvica i zakletava osujete čarolije i zle uroke! Takovo praznovjerje ide samo u račun sotoni, koja time oslabljuje pravu vjeru i odvraća srce od Boga, jedinoga gospodara smrti i života, koji štiti i brani svakoga, koji se u njega uzda i njegovu pomoć traži, što najbolje potvrgjuje okrunjeni Prorok kad veli: „Koji živi u zaklonu Višnjega, u sjeni Svemogućega počivat će. Govori Gospodinu: Ti si utočište moje i branič moj, Bog moj u koga se uzdam. On će te izbaviti iz zamke ptičareve i od ljutoga pomora. — Perjem će te svojim osjeniti, i pod krilima njegovim zaklonit ćeš se; istina je njegova štit i ograda. Ne ćeš se bojati strahote noćne niti strijele, koja leti danju; pomora, koji ide po mraku; bolesti, koja u podne mori. Višnjega si izabrao sebi za utočište, ne će te zlo zadesiti, i udarac ne će dosegnuti do kolibe tvoje. Jer angjelima svojima zapovijeda za tebe, da te čuvaju po svim putevima tvojima“.[1]) Živa vjera i čvrsto pouzdanje u Boga spojeno sa žarkom molitvom i mržnjom na sve, čim bi se Bog mogao uvrijediti, jest najuspješnije oružje protiv gjavolskih navala bilo kroz cio život, bilo na času smrti, jer i sam Bog nam jamči, da će priteći u pomoć onomu, koji se uzda u Njega: „Jer se je pouzdao u mene, izbavit ću ga; zaklonit ću ga kad je poznao ime moje. Zazvati će me, i uslišit ću ga; s njim ću biti u nevolji, izbavit ću ga i proslavit ću ga“.[2])

Svaki čovjek u duljem ili kraćem svojem životu proživi po koji gorki čas te je svakako posegnuo za svim

[1]) Ps. 90. 1-12.
[2]) Ps. 90. 17.

mogućim srestvima da gorčilo osladi, eda ga ne obvlada očajnosti malodušnost, ali gorčijega časa od časa smrti nije nitko okušao, jer tada nadolazi za svakoga hip, o kojemu visi cijela vječnost, *instans a quo pendet aeternitas,* ispred kojeg zadrhtaše često i najslobodoumniji duhovi, jer im probugjena savijest najednom prikazivaše stvari posve inače nego što su sami mislili, i dovagjaše u pamet cio niz bezakonja počinjenih mišlju, riječju i djelom, pak nešto potpireni od zadnjeg daha božje milosti a nešto preplašeni od neizvjesne budućnosti i božanske prijetnje, da će *na času smrti zateći nepravednika skrajnje zlo,*[1]) zatražiše vjerske utjehe katoličke Crkve kao zadnje i jedino sidro, da ih očuva od vječitog brodoloma u silnom valovlju uzburkane savijesti. Da; jedino katolička Crkva može ublažiti gorčilo smrtnog časa i uspokojiti uznemirenu savijest srestvima milosti od samoga Krsta ustanovljenih i njoj povjerenih, te istodobno osujetiti sve napore i nasrtaje paklenih sila, koje tada osobitom žestinom vrebaju na željeni plijen. No, sotonski saveznici i šegrti ni taj čas ne puštaju s oka, već kušaju da odvrate zavarane pučke mase od primanja sredstava milosti što im Crkva nugja, i tako ih liše i zadnje utjehe u najgroznijemu času, kojeg je i sama spomena, kako veli sv. Pismo, veoma gorka.[2]) Do kakove sotonske okrutnosti i bezvjerskog bjesnila može doprijeti zloba slobodnih mislilaca, dokazao je nedavno jedan hrvatski demokratski list, koji se je usmjelio i uzbezočio nutkati i nagovarati demokratske liječnike, neka pri smrti svojih pacijenata sve porade, eda ih odvrate od primanja vjerske utjehe, što im *furtimaši* nugjaju, i uvjere ih o neistinitosti svega, što katolička crkva uči o drugom svijetu, o duši, o raju, o paklu, o kaznama i nagradama poslije smrti! I to nutkanje i nagovaranje takovom je revnošću i naglasivanjem od člankopisca istaknuto, da ni sam Lucifer ne bi želio

[1]) Virum iniustum mala capient in interitu. Ps. 139. 2.
[2]) O mors, quam amara est memoria tua! Eccles. 41. 1.

niti znao bolje. Doista i sami pokušaj odati takovu drzovitost i odurnu podlost poživinčene duše, bio bi dostatan da otvori svakomu oči i da mu osvijetli stazu, kojoj vode framasonska i demokratska struja sa njezinim razornim načelima i šarlatanskim blezganjem o prosvjeti i modernoj kulturi. I sami su prirodoslovci pronašli kod nekih životinja instinkt samilosti prama drugim životinjama te ih brižno njeguju i izbjegavaju sve što bi ih moglo uznemiriti u zadnjim časovima života, dok se je kod neke vrsti ljudi i taj instinkt ugušio ili barem otupio, te mjesto da puste druge da mirno i spokojno zaklope za vazda svoje sumorne oči, oni im uznemiruju savijest sa pobudom svakovrsnih sumnja o istinama, koje su kroz cio život držali i vjerovali.

Ipak i takovi zlotvori i napasnici ljudskog roda nalaze mnoge, koji im padaju na lijepak i koji se zavagjaju za njima kao za svojim vogjama i učiteljima nove kulture i novog morala oprječna u svemu moralu Krsta i njegove Crkve. Ali i toj žalosnoj pojavi označen je glavni, ako ne jedini, uzrok u svetomu Pismu, a taj je po uvjerenju sv. Pavla: što su mnogi u vjeri nestalni i mlitavi, *multi infirmi et imbecilles,*[1]) te kao takovi postali glupi i nesposobni za slušanje i razumjevanje riječi božje: *quoniam imbecilles facti estis ad audiendum.*[2]) A to je posve naravna posljedica krupnog nemara i nepoznavanja uzvišenih vjerskih istina; jer po filozofskom načelu: *ignoti nulla cupido,* nitko se ne može zanijeti za višim idealima ljepote, istine i dobrote, ako ih dovoljno nije upoznao, a upoznati ih može jedino pomoću objavljenih istina, koje mu predstavljaju Boga najuzvišenijim Idealom i izvorom ljepote, istine i dobrote. Iz nepoznavanja ili nedovoljnog shvaćanja vjerskih istina i moralnih zakona, nastaje mlitavost, neodlučnost i polutanstvo u kršćanskom življenju, koje ne pozna samo-

[1]) I. Kor. 11. 30
[2]) Hebr. 5. 11.

prijegora u protivnostima; uztrajnosti u plemenitim pothvatima; srčanosti u borbama života; značajnosti u načelima pravog mišljenja. Cemu se može ljudska zadruga danas nadati od ljudi, koji ne priznaju drugog ideala izim uzdržanja i gojenja svojeg zemaljskog života, udovoljenja tjelesnih zahtjeva i postignuća ma kakvog bilo položaja megju ljudima kao najvišeg cilja svojih težnja i pregnuća? Nešto po samoj svojoj prirodi slabi, *infirmi,* nešto izvjetreni udovoljenjem zahtjevima izkvarenog srca, *imbecilles,* postaju lako plijenom lukavih zavodnika, slični trstici, koju svaki vjetar svija i sagiblje. Odatle postaje ubitačni indiferentizam za sve, što je nadsjetilno i plemenito te se iz njega poragja sveopća dekadenca moralnog življenja skopčana sa prezirom svakog zakona. Dok pak glupi neznalica i beztužni indiferentista nazire u božjim i crkvenim zakonima samo zapreku, koja obuzdava njegove strasti i nizke nagone, te ih prezire i krši bez ikakova grizodužja; čovjek, koji je prodro u vjerske istine te ih usvojio kao najljepšu stečevinu, nalazi u njima nepovrijedljiva pravila života i sigurni pravac, koji ga vodi do postignuća vremenite i vječite sreće, te im ostaje vjeran do zadnjeg časa uvijek pripravan prije žrtvovati sve nego li se lakoumno ogrješiti o zakon u kojemu je izražena volja samoga Stvoritelja, držeći se one svetih mučenika: *potius mori, quam foedari.*[1]) Da pak čovjek dogje do poznanja dubokih vjerskih istina i da prodre čim dublje u njihovu uzvišenu ljepotu i zamašnost, treba mu dvoje, i to: čisto srce i čvrsta volja. Srce čisto, eda oplogjeno milošću Duha svetoga, duha istine i prave znanosti, postane kadro i sposobno za upijanje zraka božanske istine, a volja čvrsta, eda istine spoznate svom odlučnošću prihvati i održi te prama njima udari pravac svojemu mišljenju i djelovanju. Čisto srce i čvrsta volja bile su uvijek dvije najmoćnije sile, koje su

[1]) Sapiens non odit mandata et justitias. Homo sensatus credit legi Dei et lex illi fidelis. Ekles. 33.

Crkvi podale i othranile bezbrojne mučenike i Svece; znanosti uzor-umnike; ljudskoj zadruzi neslomljive značajnike; domovini velike dobrotvore, domoljube i slavne junake.

Ali sotona, otac laži i poglavica tmina, *princeps tenebrarum*, sa svojim svakovrsnim saveznicima upotrebljuje sva sredstva i ulaže sve sile, da u čovjeku iskvari i okalja srce mameći ga i sklanjajuć na bezobzirno uživanje tjelesnih slasti i ugodnosti života, i oslabi volju zamračenjem uma, uzbugjivanjem dvojba i svraćanjem pozornosti na sve, što se piše i govori o svjetskim interesima, o zemaljskim poslovima, o prirodnim pojavima i društvenim prljavštinama, samo da odvrati misli od svega, što bi moglo podsjetiti na Boga, na konačni udes čovjeka ili na nadsjetilni svijet.[1]) Pozivinčenje čovjeka raspaljivanjem strasti i niskih nagona i ugašenjem u njemu pojma dobra i zla, istine i laži, bio je i biti će uvijek glavni cilj sotonskog napastovanja i napora, i taj sotonski cilj jest uprav glavni uzrok groznomu pojavu današnje revnosti i ukočenosti židovsko-framasonske bratije i legija slobodnih mislilaca i socijalnih demokrata, koji ne mogu podnijeti, da u zavarane i zaglupljene slojeve pučanstva prodre iskra svjetlosti božanskih istina, te zato i sasiplju sve svoje otrovne strijelice, laži i potvore na Krstovu crkvu, jedinu čuvaricu i braniteljicu božanske Objave i čvrsti, nepokolebljivi stup evangjeoskog nauka.[2]) To je nasrtanje i napadanje na katoličku Crkvu započelo već njezinom pojavom na zemlji, te ju prati neumorno kroz cio njezin razvitak i to uvijek, a naosob u današnje doba, sa nekim sudbonosnim *crescendo*. Ali koliko bude uspješnije rovarenje sotonskih šegrta protiv djelovanju Crkve u narodnim masama, tim će dublje padati i moralno življenje

[1]) Cui autem nisi diabolo carnales militant voluptates, qui animas ad superna tendentes corruptibilium bonorum delectationibus obligare et ab illis sedibus de quibus ipse excidit gaudet abducere? Leo Magn. Sermo 215.

[2]) Columna et fundamentum veritatis. I. Tim. 3. 15.

ljudskog društva, a istodobno rasti pogibelj za dio kršćanske zadruge, koji još pasivno i indiferentno gleda i prati to rovarenje, da dogje u neizbježivi sukob i okršaj sa crnim četama izhmiljenim iz tajnovitih skrovišta te se okupa u potocima krvi, ili odmetnuvši se od Krsta prigne šiju, da mu predstavnici židovskog imperijalizma nametnu jaram teži nego li ga bijaše nametnuo egipatski Faraon starim Izraelićanima. Sva paklena rabota današnjih protivnika katoličke Crkve i Krstova nauka ide za time, da Kršćansku zadrugu turnu u žvalo Hebraizma, a time unište kršćansku vjeru, kršćansku kulturu, kršćanske ustanove i sve što je kršćanstvo kroz vijekove uradilo i proizvelo na korist i spas ljudskog roda.[1]) Iz sotonske mržnje, kojom danas prate kršćanski živalj židovski framasoni i njihovi saveznici, može se lako zaključiti, kakov bi udes saletio ljudsku zadrugu, kad bi s njome zavladao orijentalni barabizam uz sav židovski kapitalizam, vjerski nihilizam, politički anarhizam i uz skroz pornografički moral semitskih Ana i Kaifa! Uhvamo se ipak da će Svemogući očuvati još za dugo kršćansku zadrugu, od tako grozne katastrofe, i da će se svi napori sotonskih šegrta razbijati o nepomičnu stalnost i moć katoličke Crkve, koja će uvijek kao brižna majka bdjeti i moliti za svoje sinove, da ih nabreknuta bujica nemoralnog kala ne zanese i uguši. Ali ni sinovi katoličke Crkve ne smiju ostati prekrštenih ruku i ljuljati se uspavani u vjerskom mrtvilu i nehaju, već prenuti se i promjeriti svu grozotu pogibelji, koja im prijeti bilo u vjerskom bilo u ekonomskom pogledu sa strane framasonskih i židovskih grobara i njihovih potkupljenih saveznika. Jedino čvrsta vjera i nepokolebljivo pouzdanje u Onoga, koji je srušio sotonsku moć, razgalio guste tmine vjerskog neznanstva i lutanja sa sjajem svojeg božanskog nauka, mogu

[1]) Opazilo se je naosob u zadnje doba kako demokratske rulje nauckane od Židova u svim njihovim pobunama najvole rušiti katoličke crkve i samostane.

podati snage i jakosti proti nasrtajima sviju sdruženih neprijatelja istine i čistog morala. Ali da ta vjera i to pouzdanje ostane uvijek živo i spasonosno, treba prionuti svim srcem i svom dušom uz Krstovu Crkvu; k njoj, kao jedinoj sjajnoj tački na tmurnom svjetskom obzorju, upravljati svoj pogled, upotrebljavati sredstva milosti, kojima ona u ime Krsta raspolaže, držati se njezina nauka, koji je istodobno i Krstov nauk, te vršiti što revnije i sdušnije njezine zapovijedi i njezine moralne propise. Sotonski šegrti danas osobitom upornošću napiru se i nastoje, da pučke mase odvrate od Crkve, a da to lakše postignu, izvrću i opoganjuju i sam pojam Crkve te zahtjevaju razstavu Crkve i države, što je u sebi pravi, smiješni nesmisao, buduć da Crkvu i državu sačinjaju jedne te iste osobe, isti individui, koji se ne dadu pocijepati, eda budu baška državljani a baška katolici. Ali to njima ne smeta; oni će i dalje vršiti sotonske želje i zahtjevati praktično otcijepljenje države od Crkve, jer time, najuspješnije mogu ostvarati *apostaziju* od Krsta za kojom najviše teže i za koju neumorno rade. No, i ako se potpuna rastava katoličke države od katoličke Crkve u teoriji ne dade pomisliti, jer po Ciprijanovoj izreci: *ne može imati Boga za oca, tko nema Crkvu za majku,*[1]) ipak su neke, i ako rijetke države pokušale da tu rastavu praktično izvedu, a time postigoše dvoje, t. j. što je već bilo klimavo i gnjilasto, otpade sasvim od Krsta i od Crkve; a što bijaše zdravo i moralno, još jače pristade i prione uza nje.

Otpad, *discessio,* od Krsta i njegove Crkve, kako je već bilo spomenuto, mora postepeno nastati u dobrom dijelu kršćana uslijed njihova vjerskog indiferentizma, neznanja i oholosti; ali čim apostazija bude postajala općenitija, tim će po riječi sv. Pavla postajati i nedvojbenim znakom približenja konačne katastrofe, kojom se mora završit povijest

[1]) Habere jam non potest Deum patrem, qui Ecclesiam non habet matrem. S. Cypr. de un. Eccl. 6.

cijelog ljudskog roda na zemlji.[1]) Koliko je ljudski rod još daleko od tog najgroznijeg od sviju dogagjaja, to je poznato samomu Stvoritelju, te bi bila drzovitost i samo čovječje nagagjanje o tomu; ali je ipak stalno i izvijesno, da se širenjem otpada od Krsta i njegova nauka dosljedno od njegove Crkve, pospješuje širenje satanizma, kulta sotone, koji mora napokon doći u odlučni sukob i okršaj sa Crkvom kao predstavnicom pravog božanskog kulta. I sv. Ivan u svojem Otkriću opisuje apostate zadnjih vremena kao zgoljne štovatelje „živine“ t. j. sotone, koji će se razpoznavati megjusobno po osobitim znakovima na čelu i rukama.[2]) Kakovi će to biti znakovi i u čemu će se sastojati, to nam nije poznato, znamo samo, da se i današnji framasoni služe osobitim znakovima i to tajnim, ali po kojima jedan drugoga poznaje ma gdjegod se oni nalazili. Svakako je stalno, da će ti znakovi utisnuti na čelu i rukama Krstovih odmetnika, biti znakom osugjenja, kao što će biti na pravednicima, znak Boga živoga, *signum Dei viventis,* zalogom vječnog spasenja.[3]) O tom znaku ili biljegu Boga živoga sv. Pismo govori na mnogo mjesta. Ono ne tvrdi samo, da je Bog stvorio čovjeka na sliku i priliku svojù, eda na sebi nosi uvijek obilježje božjeg lica i živi dokaz svojeg visokog dostojanstva,[4]) već spominje i druge osobite i to neizbrisive znakove utisnute od Duha svetoga u svakoj duši naosob u Sakramentima Krštenja, Potvrde i Sv. Reda, po kojima se imadu raspoznavati Krstovi sljedbenici od sinova tmina i pakosti, i prama kojima će biti sugjeni na dan velikoga suda.[5]) Od samoga Boga utisnuti

[1]) II. Thes. 2. 3.

[2]) Qui adoraverunt bestiam et imaginem eius, et acceperunt characterem eius in frontibus aut in manibus suis. Ap. 20. 4.

[3]) Apok. 7. 3.

[4]) Signasti super nos lumen vultus tui Domine. Ps. 4. 7.

[5]) Qui autem confirmat nos in Christo, et qui unxit nos Deus; qui et signavit nos, et dedit pignus Spiritus in cordibus nostris. II. Kor. 1. 21-22. In quo credentes signati estis Spiritu. Ephes. 1. 13. Et

ti znakovi, i ako grijehom mogu biti nagrgjeni, zamračeni, opsjenuti, ipak ne mogu biti ni u životu ni poslije smrti izbrisani ili uništeni; oni ostaju vječito u duši, tako da čovjek, pa mijenjao on lakoumno i stotinu vjera, i proglasivao se poslije Krštenja Turčinom ili Židovom, protestantom ili zgoljnim bezvjercem (konfessionslos), uvijek ipak ostaje kršćaninom. Što je jednom voda s. Krštenja djelovala u čovječjoj duši, nema vode, koja bi to već mogla isprati ili istisnuti; već ostaje za pravog Krstova sljedbenika zalog spasenja, kao za odmetnika povod vječnog osugjenja.

Ali osjem nutranjih i neizbrisivih znakova, kojima su ljudske duše odlikovane netom su stvorene i sjedinjene s tijelom,[1]) i od Duha svetoga obilježene pri primanju sakramenta Krštenja i potvrde, imade i vidljivih znakova po kojima se dadu raspoznati sljedbenici Krstova nauka i širitelji sotonskog kraljestva, te su kao zastave pod kojima jedni i drugi vojuju, da postignu svoje ciljeve. Za jedne je takova zastava: znak *Križa,* koji je osvanuo na Golgoti kao znak mira, ljubavi, oprosta, nade, samoprijegora i utjehe; za druge *crvena krpa,* zasagjena na Bastilji od francuskih buntovnika i demagoga kao znak krvi, krvološtva, ubistva, bezvjerja, razuzdanosti, nemorala, atentata i strahovanja. Uz ta dva znaka postavilo se je današnje podijeljeno i pocijepano ljudsko društvo. Pod znakom *križa* vojuju Crkva i njezini vjerni Sinovi šireći Krstov nauk i opiruć se zarazi zla i opačine; propovijedajuć ljubav, sklad i bratsku slogu, snošljivost i posluh zakonitim vlastima; njeteći krepost i oživljujuć dobrotvorna djela na korist nevoljnika, sirotana, bolesnika, zapuštenih i nesretnika svake vrsti. Pod *crvenom* zastavom vojuju radikalni demokrati, židovi i slobodni mislioci, društvo Bogu i Crkvi otugjeno, koje se

nolite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo signati estis in diem redemptionis. Ephes. 4. 30.

[1]) Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine. Ps. 4.

ističe rovarenjem proti spasonosnom radu Krstove crkve; širenjem razvratnih načela; pobijanjem svakog auktoriteta i nijekanjem pokornosti ma kojoj bilo zakonitoj vlasti. Izmegju tog društva i Krstove crkve nastale su nespojive skrajnosti neprebrdljiva opreka, kakova opstoji izmegju dobra i zla, izmegju Boga i sotone. To su dva suprotna tabora, koji se megjusobno pobijaju i izključuju. Pod demokratski crveni barjak okupljaju se čete, koje po hudobskim načelima ulažu sve sile da obore i istisnu vjeru u osobnog Boga stvoritelja, u bitnost neumrle duše, u posmrtni život, poričuć slobodu čovječje volje, objektivnost istine, razliku izmegju dobra i zla, kreposti i opačine, poštenja i lopovštine. Za njih je privatno vlasništvo, stečeno poštenim radom, znojem čela i žuljevim dlana, prosta kragja; pravo i auktoritet, puko nasilje; a obljubljena lozinka: mržnja, prezir, proganjanje i obezčašćenje Krstova imena, Krstova nauka, Krstove Crkve i sviju njezinih ustanova, a kao konačni cilj sviju njihovih težnja: uništenje svega, što diše katoličkim duhom i uspostavljenje starog poganstva, dosljedno satanizma, u kojemu naziru najprikladniju religiju za eksplozije putenosti odurnije nego li je bila ona, što je bila zavladala Sodomom i Gomorom. To su danas dva jedina znaka, dva protivna barjaka pod koja se može svrstati ljudsko društvo, jer trećega nema. Ili križ ili crvena zastava, ili katolik ili bezvjerac; ili uz Krsta ili protiv Njega, ili uz Crkvu ili uz *crvenu Marijanu.*[1])

Da se i danas, kao što je bilo uvijek otkada opstoji katolička Crkva, ljudska zadruga dijeli i svrstava u dva protivna tabora, nije nikakvo čudo ili kakva nerješiva zagonetka, već je to naravna posljedica dogmatičnih istina o Upućenju Sina božjega i o opstanku sotone i paklenih sila.

[1]) Francuska je uslijed krvave revolucije dobila u povijesti posprdno ime: *crvena Marijana* (Marianne rouge) po nekoj siromašnoj ženi, imenom Marijana, koja je zasluživala hranu time, što je ispod giljotine čistila i spužvala krv smaknutih gragjana te uvijek bila omrljana krvlju, rad česa je puk nazivaše Marijana crvena.

Za sljedbenike Krstove u toj borbi odskače najočevidniji dokaz božanstvenosti katoličke Crkve i istinitosti njezina nauka, dok je za protivnike njezine najsjajniji dokaz, da se bore i vojuju za širenje sotonskog kulta i sotonskog kraljevstva. Da Isukrst, otkupitelj svijeta i utemeljitelj Crkve, nije bio pravi Bog i pravi čovjek, nebi bilo niti borbe izmjegju Crkve i sotonskih šegrta, jer ju nebi smatrali kao božanstvenu ustanovu, već kao prosto društvo ljudi, kao što su sva druga na svijetu, koja se ne bave izričito širenjem božjeg i suzbijanjem sotonskog carstva. Ali jer je Isus po srijedi kao pravi Bog, borba je izmegju istine i laži, svjetlosti i tmine, Crkve i sotone neizbježiva, i ta borba je uprav najbolji svjedok Njegova božanstva. I doista: sve istine i sve okolnosti, kojima se očevidno može dokazati božanstvo Isusovo kao: davna proročanstva na Njemu ispunjena; davne predslike i tipovi, koji ga predstavljahu; njegovo rogjenje i okolnosti uz koje se je zbilo; njegov cijeli nevini i neporočni život; njegov novi zanimivi nauk; njegova bezbrojna čudesa; njegova vanredna dobrota i milosrgje sa najvećim grješnicima i protivnicima; njegova strpljivost u mukama i smrti; njegovo uskrsnuće i uzašašće na nebo, sve su to kušali i kušaju slobodni mislioci i moralne propalice nijekati i pobijati kao neistinito i izmišljeno; ali ostaje uvijek jedna istina, koja se ne da pobiti ni nijekati, jer je svakomu jasna, svakomu očita, svakomu shvatljiva i za svakoga pristupačna, a to je istina, da je Isus *ljubljen*, jer je to sam zahtjevao, i *mržen* od ljudi, kako je sam unaprijed kazao. Biti ljubljen do zanosa i mržen do bjesnila, kao što je prednost i odlika samoga Isusa, tako je i očevidni dokaz njegova božanstva. Otkada svijet postoji, mnogo se je na njemu pojavilo veleuma, velikana, učenjaka, začetnika novih religija, vojskovogja, vladara, koji su svojim znanjem, svojim vrlinama, svojom hrabrošću, svojim dobrotvornim djelima zanijeli i opčarali ili silovitošću skučili pod svoju vlast silne mase naroda; ali ni jedan od njih nije se usudio ikada zahtjevati, da ga privrženici ljube,

jer je svaki bio svijestan svoje ljudske slabosti i uvjeren, da bi takovim zahtjevom postao smiješan i da to ne bi nikada postigao dok je živ a još manje poslije smrti.

U tom pogledu Isus pravi jedinu i osamljenu iznimku. Kao što je priznavao samoga sebe Bogom, rado primao božanske časti i poklone, zahtjevao živu i nepokolebljivu vjeru u svoje Božanstvo, tako je zahtjevao i ljubav kakovu sam Bog zahtjevati može. On hoće da Ga svatko ljubi i to nada sve, jer svečano izjavljuje: *Tko ljubi oca ili mater, sinove ili kćeri ili ženu, pa čak i svoj vlastiti život više nego mene, nije dostojan mene.*[1]) Ne samo: već hoće da ta ljubav ne bude samo gojena u srcu nego i da bude posvjedočena i izkazana vršenjem njegovih zapovijedi.[2]) Tko zahtjeva pak od svih ljudi takovu sveopću, nesebičnu i apsolutnu ljubav, mora biti ili svemogući Bog, izvor svakoga dobra, ili najlugji i najsmješniji mahnitac; a jeli pak tko takovu ljubav postigao ne samo za života nego i poslije smrti, tim je očevidno dokazao, da nije prosti čovjek već pravi Bog. I sami je Isus doista postigao takovu neograničenu, nadsvemašnu i požrtvovnu ljubav sa strane ljudskog roda i to više poslije svoje smrti nego za života. Dok još življaše na zemlji, izim njegove prečiste Majke i nekolicine učenika i znanaca, malo ih je bilo, koji su ga ljubili čistom i nesebičnom ljubavi kakovu je On zahtjevao. Istina, silne skupine naroda svake ruke igjahu za njime kao pčele za maticom, ali ne toliko iz ljubavi koliko iz udivljenja, što u njima pobugjivaše rajska ljepota i milota njegova lica, njegova nevinost i veličanstvena krotkost, njegova bezbrojna čudesa i dobročinstva, njegov novi i zanimivi nauk i uopće njegova vanredna pojava. Osjem udivljenja kod mnogih je igrala prvu ulogu i nada, da će On napokon osloboditi puk izraelski od

[1]) Matth. 10. 37.

[2]) Si diligitis me, mandata mea servate. Jo. 14. 15. Manete in dilectione mea. Jo. 15. 9.

nesnošljivog jarma pod koji ga bijahu skučili silni neprijatelji a naosob bahati Rimljani. Da to ne bijaše prava ljubav već samo časoviti i nestalni zanos sebičnog naroda, vidjelo se je najbolje malo prije njegove smrti, kad Ga skoro svi zamrziše kao varalicu i neprijatelja naroda, te ne mogoše imati mira dok Ga ne vidješe raspeta i usmrćena na križu. No, i ako su Ga možda mnogi izmegju puka doista i iskreno ljubili, njegova grozna i po shvaćanju samih Židova najsramotnija smrt na križu izmegju dva razbojnika, morte turpissima condemnemus eum, morala je, sudeći po ljudsku, utrnuti u njihovu srcu i zadnju iskru ljubavi i odvratit ih zauvijek od njega. Ali se dogodi sve protivno; jer uprav poslije smrti Isus postade najuzvišenijim predmetom sveopće ljubavi kako sam bijaše to unaprijed najavio.[1])

Kroz devetnaest dugih vijekova Isus nije pao u zaborav kao što su pali i padaju svi zemaljski veleumi i velikani, već On živi neprekidno u srcu i pameti ljudi rasijanih po cijelom zemaljskom krugu; on je ljubljen, čašćen i slavljen po svim krajevima zemlje od ljudi svake dobi, svakog zanimanja i svakog stališa. Milijuni ljudi i žena svake ruke, koji Ga nijesu lično ni čuli ni vidjeli, volješe umrijeti u najgroznijim mukama nego li Ga uvrijediti ili mu se iznevjeriti. Njemu za ljubav mnogi sinovi i kćeri pustiše se radije mučiti, mrcvariti i ubijati od svojih vlastitih roditelja, nego se odreći njegova imena i pogaziti vjeru u Njega. Mnogi roditelji na očigled svoje nejake dječice puštaju da im krvnički mač rubi glave ili divlje zvijeri razdiraju na komade tijelo, samo da Mu ostanu vjerni i s njime spojeni vezom ljubavi.[2]) Njemu da bolje ugode

[1]) Et ego si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipsum. Jo. 12. 32.

[2]) Iz najtačnijih iztraživanja crkovne povijesti proračunalo se je, da je kroz sama tri prva vijeka palo od krvničkog oružja oko 18 milijuna kršćana, koji su volili umrijeti mučeničkom smrću nego odmetnuti se vjere u Krsta.

bezbrojni njegovi sljedbenici opraštaju se sa svojim roditeljima, braćom i sestrama, zanemaruju slasti i lasti i sve lagodnosti života, te se povlače u zabitne pustoši, megju tmuraste samostanske zidine ili okužene bolnice, da u njima sprovedu i mladost i starost kao žrtve nesebične kršćanske ljubavi. Bezbrojni nadobudni mladići i djevojke odriču se slobode i imanja, ostavljaju dom i rodbinu te se zalijeću u najdalje strane svijeta, zalaze megju surove i divlje narode, trpe glad i žegju, studen i vrućinu samo da Isusu pribave novih vjernika, revnih ljubitelja i štovatelja. Veličanstveni hramovi, koji su tijekom vijekova bili podignuti i još se danas podižu i posvećuju časti i proslavi Isusova imena, nijesu drugo već javni izrazi i izlijevi sveopće ljubavi, koju On uživa megju raznim narodima, kao što su dokazi vanredne požrtvovnosti bezbrojni humanitarni i karitativni zavodi, koji niču posvuda gdjegod se spominje, časti i ljubi njegovo ime. Što je pak najzanimivije u tomu jest, da ljubav prama Isusu tijekom vremena niti malakše niti slabi, već se sve to jače razgara i plamti; te ako u jednoj strani svijeta počme mlitaviti, na drugoj se podžiže i rasplamsuje do zanosa, tako da je i zloglasni Rénan koncem prošlog vijeka morao priznati i uskliknuti: „Isukrst je zaista hiljadu puta danas više ljubljen nego kad još bijaše živ na zemlji".[1]) Napoleon Veliki u svojem sužanjstvu na otoku sv. Jelene bavljaše se najviše sa proučavanjem kršćanskih istina i razmatranjem Krstova života te se uvjeri, da je ljubav, koju je On zahtjevao od ljudi i koju je potpuno postigao, najočevidniji i nepobitni dokaz Njegova Božanstva.[2]) Do istog su uvjerenja i zaključka došli i mnogi

[1]) Jésus Christ est mille fois plus aimé aujourd'hui qu'il ne l'a été de son vivant. Rénan: Vie de Jésus.

[2]) Le Christ parle, et désormais les générations Lui appartiennent par les liens plus étroits, plus intimes que ceux du sang; par une union plus sacrée, plus imperieuse que quelque union que ce soit. Il allume la flamme d'un amour qui fait mourir l'amour de soi; qui prévaut sur tout autre amour. J'y ai pensé souvent, et c'est c

drugi veliki umnici kao: Bossuet, Pascal, Lacordaire, Channing, Newton, de Maistre, Lessing, Leibnitz, Grotius, a mora doći i svaki, koji trijezno i nepreuzetno proučava taj veliki historički dogagjaj, koji se svagdano obnavlja i opaža kroz punih devetnaest vijekova. Sveopća i požrtvovna ljubav, koju na stotinu načina čovječanstvo izkazuje Krstu, utemeljitelju katoličke Crkve, ostala bi zauvijek i za sve ljude najzamršenija i nikad rješiva zagonetka, kad On ne bi bio pravi Bog, koji, vanrednim utjecajem svoje milosti tu ljubav u ljudskim srcima i budi i njeti i ražiže. I doista, tko bi ikad mogao ozbiljno ustvrditi, da je prosti čovjek, koji niti je imao zemaljskih dobara, niti mario za zemaljsku slavu, niti nugjao zemaljske sreće, dapače svakomu preporučao strogi, pokorni život, samozataju i odricanje uživanja zemaljskih slasti i lasti, i koji je napokon bio od cijelog jednog naroda osugjen na smrt kao najveći zlotvor te svršio svoj život na križu, tim groznim vješalima, bio kadar proizvesti u cijelom čovječanstvu takov preokret, da ga svim srcem zavoli i da mu izkazuje božanske časti, nadsvemašnu ljubav i štovanje uprav zato što je kao osugjenik umro na križu?

Najveći i najglasovitiji dobrotvori čovječanstva i ako su za života bili možda ljubljeni od nekolicine pristaša, ta je ljubav bila samo malotrajna, jer netom zaklopiše oči i padoše u grob, i ljubav što bijahu stekli, ugasne niti se ikad više ne rasplamtje, a to stoga, jer su bili prosti ljudi i sami se takovim smatrali. Jedini Isus ostaje i ostati će vječita iznimka. On je zahtjevao ljubav i tu je ljubav postigao ne samo za života nego i poslije smrti te će ju uživati kroz sve vjekove i to ne kao prosti čovjek već kao Bog-Čovjek, otkupitelj svijeta.

Ali nije samo ljubav, koju je Isus zahtjevao i koju Mu čovječanstvo izkazuje kroz sve vijekove jedan od najočevidnijih i nepobitnih dokaza Njegova božanstva, već to dokazuje i vanredna i neugasiva mržnja, kojom Ga kroz sve vijekove podli i izkvareni svijet prati i progoni u Crkvi kao u mističnom njegovu tijelu. On je božanskim svojim okom predvidio tu mržnju te ju i u više navrataka najavio svojim Apostolima i učenicima. Ta se pak mržnja nije imala ograničiti na njegovu božansku Osobu, već preći i na njegove učenike i sljedbenike, na njegove ustanove, na njegov nauk i na cjelokupnu njegovu Crkvu. A da osokoli i ohrabri svoje učenike, koji su imali biti mrženi i progonjeni radi imena njegova nadodaje: *Ako svijet na vas zamrzi, znajte, da je mene prije vas mrzio.*[1]) I kako je Isus unaprijed kazao, tako se navlas zbilo, zbiva se i zbivat će se dok god bude opstojalo ljudi na zemlji. I u tomu je On jedina iznimka, te sam može o sebi kazati da je bio mržen za života i da je mržen i poslije smrti i to bez da je dao ikakova povoda mržnji.[2]) I prije i poslije Isusove pojave na zemlji, pojavilo se je više silnika i okrutnika, koji su bili pravi strah i trepet čovječanstva, kao što je bio Faraon Ramset II., Senaherib, krvoločni Neron, Tiberije, Domicijan, Decije, Dijoklecijan i mnoge druge okrunjene ljudske nemani, ipak proti nijednomu od njih nije naperena mržnja ni najmanjeg dijela čovječanstva. I ako su za života bili od koga mrženi zbog njihovih groznih zlodjela, ipak poslije smrti mržnja se sasvim ugasi te ih malo tko više i to samo prezirom spominje. Osjem okrunjenih silnika pojaviše se na zemlji više čudaka, koji su osnovali ili kušali osnovati novih religija, uvesti raznih bogoštovja, utemeljiti novih crkava na temelju izumljenih nezgrapnih vjerskih načela, kao što je bio: Ebjon, Cerint, Arije, Manes, Nestorije, Mohamed, Luter, Zvinglije, Kalvin i mnogi drugi, pak ipak nitko od njih nije mržen, premda su jedni učili, što su drugi pobijali, jedni uništavali, što su drugi gradili. Kako

que j' admire davantage *et ce qui me prouve absolument la divinité du Christ.* Napol. Conversations II.

[1]) Jo. 15. 8.; Luk. 21. 17.; Mark. 13. 13.

[2]) Quia odio habuerunt me gratis. Jo. 15. 25.; Ps. 24. 19.

legoše u grob, tako se je slegla i mržnja koja ih je za života možda sa strane nekolicine pratila. Ako dakle nijedan od krvnika i javnih zlotvora, koji su sjedili na carskom prijestolju, nijedan osnivač krivih religija, nijedan sijač lažnih i ubitačnih teorija nije poslije smrti ni mržen ni smetan, nameće se svakomu pitanje: Zašto sam Krst, utemeljitelj katoličke Crkve, kroz sve vijekove postaje predmetom neugasive mržnje jednog dijela čovječanstva i zašto se navaljuje samo na sve ono što je On ustanovio i naredio? O njemu je već davno bio prorokovao Izaija, da će bit mržen, ali mržen bez ikakva uzroka, *odio habuerunt me gratis*. I doista: On i kao Čovjek nije mogao biti uzrokom ili povodom ljudske mržnje. Ne zbog svoje vanjske pojave, jer bijaše najljepši izmegju sviju ljudskih sinova;[1]) ne zbog njegova novog nauka, jer i najveći njegovi protivnici smatraju ga i danas najuzvišenijim naukom, što se ikad čuo iz čovječjih ustiju: ne zbog kakvih zlodjela, jer je javno pozivao svoje protivnike, da iznesu, ako mogu, i najmanju pogrešku što bi na njemu opazili;[2]) ne zbog kakve silovitosti, jer bijaše blaga i tiha srca;[3]) ne zbog kakve sebičnosti i pohlepe za tugjim imanjem, jer se i sam tuži, da lisice imadu svoje rupe i ptice svoja gnijezda, a da on nema svoga ni gdje bi naslonio glavu da otpočine[4]); ne zbog tjesnogrudnosti ili škrtosti, jer kuda je prošao svugda je ostavio traga svojih dobročinstva[5]); ne zbog kakve osornosti ili nadutosti, jer dopustaše i sitnoj dječici, da ga opkoljuju i dotiču, te je malene i grlio i blagosivao[6]); ne zbog kakve osobne ambicije, jer kad ga mnoštvo naroda

[1]) Speciosus forma prae filiis hominum. Ps. 44. 3.
[2]) Quis ex vobis arguet me de peccato? Jo. 8. 46.
[3]) Ego sum mitis et humilis corde. Matth. 11. 29.
[4]) Vulpes foveas habent et volucres caeli nidos, filius autem hominis non habet, ubi caput reclinet. Matth. 8. 20.
[5]) Qui pertransiit benefaciendo et sanando omnes.
[6]) Sinite parvulos venire ad me et nolite eos prohibere. Matth. 19. 14.

htjelo proglasiti svojim kraljem, on umakne i lako osujeti tu naivnu namjeru. Pred Pilatom priznade se kraljem, ali kraljem, koji ne prima ni vlast ni čast od ljudi, već koji je po božanskom pravu kralj i gospodar smrti i života sviju ljudi[1]). Nije mogao dati povoda mržnji uslijed kakove okrutnosti ili osvete, jer je i najveće grješnike primao i milovao pak je čak i svojim krvnicima prosio oprost od nebeskog Oca umiruć na križu. Možda je navukao na sebe mržnju kakvim atentatom na državnu vlast ili bunjenjem naroda protiv političkog ustava; ali o tomu ne može biti govora, jer je svima pelio, da podadu Cesaru, što je Cesarevo, a i sam je platio za sebe i za Petra porezni pjenez.[2]) Nije mogao biti mržen zbog kakva kršenja ili prezira postojećih moralnih i dišiplinarnih propisa zakona, jer ih je navlas vršio te izjavio, da nije došao da ukine zakon Mojzijev, već da ga vrši i usavrši. Ne zbog kakva izdajstva domovine ili svojeg naroda, jer ga je uprav htio ujediniti te je gorke suze ronio predvigjajuć njegov rasap i ropstvo;[3]) ne zbog kakova tajnog rovarenja ili podmukle urote namjerom, da pocijepa narod u stranke i da omete javni red, jer i pred visokim sudom svečano izjavljuje, da je uvijek govorio javno u hramu i zbornicama pred mnoštvom puka, a nikad u kakvoj tajnoj skupštini.[4]) Možda je pobudio mržnju demagoškim postupanjem, vikom i galamom i time prouzrokovao nemira, ubojstva, uništenje tugjeg imanja? Nipošto; jer o Njemu već davno bijaše prorokovao Izaija, da neće ni vikati ni galamiti, niti će se čuti njegov glas po javnim ulicama i trgovima.[5]) Jedino je mo-

[1]) Regnum meum non est de hoc mundo. Jo. 18. 36.
[2]) Matth. 17. 26.; Matth. 22. 21.
[3]) Matth. 23. 37.
[4]) Ego palam locutus sum mundo; ego semper docui in synagogis et in templo, quo omnes Judaei conveniunt, et in occulto locutus sum nihil. Jo. 18. 20.
[5]) Non contendet neque clamabit, neque audiet quis in plateis vocem eius. Arundinem quassatam non confringet et linum fumigans non extinguet. Is. 41. 1-2.

gao pobuditi časovitu mržnju, i to za života, u farizejima, tim najpodlijim i najpogibeljnijim ljudskim izrodima time, što je otkrivao njihove lopovštine, raskrinkavao njihovu lažnu i prividnu pobožnost, njihov razkalašeni i razbludni život nazivljuć ih obijeljenim grobovima, u kojima je samo moralni gnjilež. Ali zašto je Isus mržen poslije smrti? Zar zato, što je šibao farizeja i upozorivao puk, da se čuva njihova kvasa i posvemašne nemoralne zaraze, koja je već bila po njima počela prodirati u narodne mase? Tko bi takova šta uztvrdio, pokazao bi se smiješnim; jer Farizeji nijesu mogli uživati toliko simpatije, da bi zbog njihova povrjegjenog ponosa bili kadri uspiriti mržnju protiv Krsta i njegovih ustanova i to kroz sve vijekove; tim manje, što je i samo ime *Farizej* tako odurno, da u svakomu mjesto simpatije pobugjuje prezir i odvratnost. Mora dakle biti kakov drugi općeniti uzrok toj trajnoj i bijesnoj mržnji, a taj nije drugi već Njegovo božanstvo i Njegova misija kao Otkupitelja ljudskog roda. Klicu i izvor mržnje mora se tražiti u sotoni, jer je Krst, Bog-Čovjek, njezin vječiti protivnik i rušitelj njezine vlasti i njezina carstva. Ali ta mržnja ostaje u sotoni neuspješna i nemoćna, niti je može iskaliti na božanskoj Krstovoj osobi kao što ju je iskalila dok još On življaše na svijetu, ali ju prekaljuje i ucijepljuje u srca svojih sljedbenika, svojih rekrutiranih šegrta, u kojima se potencira do pravog bjesnila. Isus je mržen jedino zato jer nekomu smeta. On smeta sotoni da upropašćuje ljudski rod; smeta i sotonskim šegrtima, tim novim farizejima, jer im njegov božanski nauk, njegove prijetnje vječnim kaznama, njegov vanredni upliv, kojim prožimlje veći dio čovječanstva smeta i prijeći, da bezkažnjeno i bez straha udovoljuju svim niskim nagonima i neobuzdanim strastima. Oni mrze dosljedno i Njegovu Crkvu kao tlačiteljicu *slobode*, zato što njihovoj razuzdanosti i posvemašnom slobodnjaštvu suprotstavlja njegov božanski nauk, kojeg se mora držati svatko, tkogod želi biti sretan i na ovom i na drugom svijetu. Drugoga uzroka nema niti može biti. Zamrziv Krsta, htjeli bi uništiti ne samo pojam već i samoga Boga kao svoga protivnika[1]); a da mu izkažu svoju hudobsku mržnju, oskvrnjuju njegove svetinje, grde njegove zakone, ocrnjuju, kleveću, progone njegove štovatelje, priječe širenje njegove slave i uskoruju širenje sotonskog kraljestva i upliva gjavolskih sila.

Isus je, kako veli glasoviti Lacordaire, jedini koji imade tu čast i prednost, da je i poslije smrti i kroz sve vijekove ljubljen i mržen, blagosivan i grgjen, i tako na koncu konca ljudsko se društvo najzgodnije dade podijeliti u ljubitelje i mrzitelje Krsta i njegove Crkve. Ta Ga ljubav i mržnja prati već od kolijevke (Marija, Josip, Hirud) i pratit će Ga dok bude na zemlji ljudi i dok napokon sam ne zagrmi mržnji: *Dosta, Consummatum est,* mjera je postigla vrhunac, dalje ne ćeš! Tko pak spada u jednu ili drugu vrst ljudi nije teško pogoditi, jer je to sam Isus označio kad je kazao: *ex fructibus eorum cognoscetis eos* raspoznat se po njihovim djelima kao što se stabla dadu poznati po plodovima.[2]) Svaki čovjek po svojoj slobodnoj volji može postati ljubiteljem ili mrziteljem Krsta, sljedbenikom ili protivnikom njegova nauka i njegove Crkve, ali nitko neće biti slobodan da umakne konačnom udesu, koji čeka neizbježivo jednu i drugu vrst ljudi i kojeg je već unaprijed božanski Sudac označio u riječima zadnje osude, koju će izreći na Njegov veliki dan, *dies magna ed amara valde* i koja će za svoje ljubitelje glasiti: „Dogjite blagoslovljeni Oca mojega; primite kraljestvo, koje vam je pripravljeno od postanja svijeta“, a za mrzitelje i protivnike: „Idite od mene, prokleti, u oganj vječni, pripravljeni gjavlu i angjelima njegovim.[3])

[1]) Ce temple l'importune, et son impiété
Voudrait anéantir le Dieu qu'il a quitté. Racine „Athalie“.
[2]) Matth. 7. 20.
[3]) Matth. 25. 34. 41.

GDJE JE ŠTO.

